

ΤΖΟΝ ΡΙΝΤ

**ΔΕΚΑ ΜΕΡΕΣ
ΠΟΥ
ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΑΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ**

ενδεκατη εκδοση

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΤΖΟΝ ΡΙΝΤ – ΔΕΚΑ ΜΕΡΕΣ ΠΟΥ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΑΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ 1917.GR

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Διάβασα με τεράστιο ενδιαφέρον και με αμείωτη προσοχή το βιβλίο του Τζον Ριντ "Δέκα μέρες που συγκλόνισαν τον κόσμο", και συνιστώ ολόψυχα να διαβάσουν το έργο αυτό οι εργάτες όλων των χωρών. Θα ήθελα το βιβλίο αυτό να κυκλοφορήσει σε εκατομμύρια αντίτυπα και να μεταφραστεί σε όλες τις γλώσσες, γιατί δίνει μια αληθινή και με εξαιρετική ζωντάνια γραμμένη εξιστόρηση των γεγονότων, τα οποία είναι τόσο βασικά για να κατανοηθεί τι είναι προλεταριακή επανάσταση, τι είναι δικτατορία του προλεταριάτου. Τα ζητήματα αυτά σήμερα συζητούνται πλατιά, όμως, πριν γίνουν αποδεκτές, είτε πριν απορριφθούν οι ιδέες αυτές, πρέπει να κατανοηθεί όλη η σημασία της απόφασης που θα παρθεί. Χωρίς αμφιβολία, το βιβλίο του Τζον Ριντ θα βοηθήσει να διευκρινιστεί το ζήτημα αυτό, που αποτελεί το βασικό πρόβλημα του παγκόσμιου εργατικού κινήματος.

Ν. Λένιν

1919

***

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Δέκα μέρες που συγκλόνισαν τον κόσμο! Αυτό τον τίτλο έδωσε ο Τζον Ριντ στο θαυμάσιο βιβλίο του. Με εξαιρετική σαφήνεια και δύναμη περιγράφονται στο βιβλίο αυτό οι πρώτες μέρες της Οχτωβριανής Επανάστασης. Το βιβλίο δεν είναι απλή απαρίθμηση γεγονότων, συλλογή ντοκουμέντων. Είναι μια σειρά από ζωντανές σκηνές, τόσο τυπικές, που κάνουν τον καθένα που πήρε μέρος στην επανάσταση να φέρνει στο νου του ανάλογες σκηνές, που έζησε. Όλες αυτές οι εικόνες, που είναι παρμένες από τη ζωή, εκφράζουν με θαυμάσιο τρόπο την ψυχική διάθεση των μαζών, που μόνο στο δικό της φόντο γίνεται κατανοητή κάθε πράξη της μεγάλης επανάστασης.

Από πρώτη άποψη φαίνεται παράξενο, πώς μπόρεσε να γράψει αυτό το βιβλίο ένας ξένος, ένας Αμερικανός, που ούτε τη γλώσσα του λαού ήξερε, ούτε τον τρόπο της ζωής του... Θα νόμιζε κανείς, πως σε κάθε βήμα θα 'πεφτε σε κωμικά λάθη, θα του διέφευγαν πολλά ουσιώδη ζητήματα.

Οι ξένοι γράφουν με διαφορετικό τρόπο για τη Σοβιετική Ρωσία. Είτε δεν καταλαβαίνουν καθόλου τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν, είτε παίρνουν μεμονωμένα γεγονότα, που δεν είναι πάντα τα τυπικά, και τα γενικεύουν.

Η αλήθεια είναι πως πολύ λίγοι ήταν αυτόπτες μάρτυρες της επανάστασης.

Ο Τζον Ριντ δεν ήταν ένας αδιάφορος παρατηρητής, αλλά ένας γεμάτος πάθος επαναστάτης, ένας κομμουνιστής, που καταλάβαινε το νόημα των γεγονότων, το νόημα του μεγάλου αγώνα, Αυτό ήταν που του 'δωσε τη βαθιά εκείνη παρατηρητικότητα, χωρίς την οποία δε θα μπορούσε να γράψει ένα τέτοιο βιβλίο.

Αλλά κι οι Ρώσοι γράφουν με διαφορετικό τρόπο για την Οχτωβριανή Επανάσταση: είτε κάνουν μια εκτίμηση γι' αυτήν, είτε περιγράφουν μόνο τα γεγονότα που πήραν μέρος οι ίδιοι. Το βιβλιαράκι του Ριντ δίνει τη γενική εικόνα της πραγματικής λαϊκής μαζικής επανάστασης και γι' αυτό ακριβώς θα 'χει πιο μεγάλη σημασία για τη νεολαία, για τις μελλοντικές γενεές, για κείνους, που η Οχτωβριανή Επανάσταση θα 'ναι πια ιστορία. Το βιβλιαράκι του Ριντ είναι ένα έπος.

Ο Τζον Ριντ συνδέθηκε ολοκληρωτικά με τη ρωσική επανάσταση. Η Σοβιετική Ρωσία τού έγινε αγαπητή, δική του. Πέθανε σ' αυτήν από τύφο και θάφτηκε δίπλα στα τείχη του Κρεμλίνου. Εκείνος που περιέγραψε τον ενταφιασμό των μαρτύρων της επανάστασης, όπως ο Τζον Ριντ, άξιζε μια τέτοια τιμή.

Ν. Κρούπσκαγια

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο αυτό είναι μία συμπύκνωση της ιστορίας. Της ιστορίας με τη μορφή που την είδα εγώ. Δεν έχει την αξίωση να είναι τίποτε περισσότερο από ένας λεπτομερειακός απολογισμός της Νοεμβριανής (*) Επανάστασης, όταν οι μπολσεβίκοι, επικεφαλής των εργατών και των στρατιωτών, πήραν στη Ρωσία την κρατική εξουσία και την παράδωσαν στα χέρια των Σοβιετ.

Εξετάζοντας την αναπτυσσόμενη δημοφιλία των μπολσεβίκων, πρέπει να ξέρουμε ότι η κατάρρευση της οικονομικής ζωής της Ρωσίας και του ρωσικού στρατού δεν έγινε στις 7 του Νοέμβρη (25 του Οχτώβρη) του 1917, αλλά πολλούς μήνες νωρίτερα. Ήταν η αναπόφευκτη και λογική συνέπεια του προτσές, που άρχισε ακόμα από το 1915. Οι πουλημένοι αντιδραστικοί, που κρατούσαν στα χέρια τους την τσαρική αυλή, οδηγούσαν συνειδητά τη Ρωσία στην καταστροφή, για να προετοιμάσουν έτσι χωριστή ειρήνη με τη Γερμανία. Τώρα ξέρουμε πως η έλλειψη όπλων στο μέτωπο, που προκάλεσε την καταστροφική καλοκαιρινή υποχώρηση του 1915, η ανεπάρκεια των τροφίμων στο στρατό και στις μεγάλες πόλεις, η

αποδιοργάνωση της βιομηχανίας και των μεταφορών του 1916, όλα αυτά ήταν ένα μέρος της τεράστιας εκστρατείας σαμποτάζ, που διακόπηκε στην αποφασιστική στιγμή από την επανάσταση του Μάρτη (***)).

Στους πρώτους μήνες του νέου καθεστώτος, τόσο η εσωτερική κατάσταση της χώρας, όσο και η μαχητικότητα του στρατού της, καλυτέρευσε αναμφισβήτητα, παρά την αταξία, τόσο αναπόφευκτη σε μια μεγάλη επανάσταση, που έδωσε αναπάντεχα τη λευτεριά στα εκατόν εξήντα εκατομμύρια του πιο καταπιεζόμενου λαού στον κόσμο.

Ομως "ο μήνας του μέλιτος" δεν κράτησε πολύ. Οι εύπορες τάξεις ήθελαν το πολύ - πολύ μια πολιτική επανάσταση, που θα αφαιρούσε την εξουσία από τον τσάρο και θα την έδινε σ' αυτές. Ήθελαν να γίνει η Ρωσία συνταγματική δημοκρατία, όπως η Γαλλία κι οι Ηνωμένες Πολιτείες, ή συνταγματική μοναρχία, όπως η Αγγλία. Οι λαϊκές, όμως, μάζες επιθυμούσαν γνήσια εργατική και αγροτική δημοκρατία.

Να γιατί στη Ρωσία, στο αποκορύφωμα του εξωτερικού πολέμου, η πολιτική επανάσταση μετεξελίχθηκε σε κοινωνική, που βρήκε την ολοκλήρωσή της στο θρίαμβο του μπολσεβικισμού.

Οι ξένοι, και ιδιαίτερα οι Αμερικανοί, υπογραμμίζουν συχνά την "αμάθεια" των Ρώσων εργατών. Είναι σωστό ότι οι Ρώσοι εργάτες δεν έχουν την πολιτική πείρα των δυτικών λαών, σ' αντιστάθμισμα όμως πέρασαν από το θαυμάσιο σχολείο των εθελοντικών τους οργανώσεων. Το 1917 οι ρωσικές ενώσεις των καταναλωτών (συνεταιρισμοί), αριθμούσαν πάνω από δώδεκα εκατομμύρια μέλη, αλλά και τα ίδια τα Σοβιέτ είναι μια θαυμάσια εκδήλωση της οργανωτικής ιδιοφυΐας των εργαζομένων μαζών της Ρωσίας. Κάτι περισσότερο. Δεν υπάρχει άλλος λαός στον κόσμο που να μελέτησε τόσο καλά τη σοσιαλιστική θεωρία και την πρακτική εφαρμογή.

Πολλοί συγγραφείς δικαιολογούν την εχθρότητά τους προς το σοβιετικό καθεστώς με το ότι η τελευταία φάση της ρωσικής επανάστασης ήταν δήθεν πάλη των "νομοταγών" στοιχείων της κοινωνίας ενάντια στη σκληρότητα των μπολσεβίκων. Στην πραγματικότητα όμως, ακριβώς οι εύπορες τάξεις, βλέποντας ν' αναπτύσσεται η δύναμη των λαϊκών επαναστατικών οργανώσεων, αποφάσισαν να τις συντρίψουν και να σταματήσουν την επανάσταση. Για την επιτυχία αυτού του σκοπού η αστική τάξη κατέφυγε τελικά σε απεγνωσμένα μέτρα. Για να συντρίψει την κυβέρνηση του Κερένσκι και τα Σοβιέτ, αποδιοργάνωσε τις μεταφορές και προκάλεσε εσωτερικές αναταραχές. Για να τσακίσει τις εργοστασιακές επιτροπές, έκλεινε τις επιχειρήσεις, έκρυβε τα καύσιμα και τις πρώτες ύλες. Για να διαλύσει τις στρατιωτικές επιτροπές του μετώπου, επανέφερε την ποινή του θανάτου και συνεργούσε στις ήττες στο μέτωπο.

Όλα αυτά ήταν μια θαυμάσια τροφοδότηση της μπολσεβίκικης φωτιάς. Οι μπολσεβίκοι απάντησαν με τη διδασκαλία της ταξικής πάλης και με την ανακήρυξη της εξουσίας των Σοβιέτ.

Ανάμεσα σ' αυτές τις δύο κατευθύνσεις, που ήταν ολοκληρωτικά αντίθετες, βρίσκονταν και ομάδες που υποστήριζαν στο σύνολό τους ή ως ένα σημείο αυτές τις κατευθύνσεις. Σ' αυτές τις ομάδες ανήκαν και οι λεγόμενοι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές, οι μενσεβίκοι, οι σοσιαλεπαναστάτες, καθώς και ορισμένα μικρά κόμματα. Κι αυτές οι ομάδες καταδιώκονταν από τις εύπορες τάξεις, όμως η δύναμη της αντίστασής τους υποσκαπτόταν από τις ίδιες τις θεωρίες τους.

Οι μπολσεβίκοι, κατά τη γνώμη μου, όχι μόνο δεν είναι δύναμη καταστροφής, αλλά το μοναδικό κόμμα στη Ρωσία, που έχει δημιουργικό πρόγραμμα και αρκετή εξουσία για να το πραγματοποιήσει.

Ό,τι και να σκέφτονται οι άλλοι για τον μπολσεβικισμό, η ρωσική επανάσταση είναι, αναντίρρητα, ένα από τα μεγαλειωδέστερα συμβάντα στην ιστορία της ανθρωπότητας και η άνοδος των μπολσεβίκων στην εξουσία ένα γεγονός με παγκόσμια σημασία. Όπως ακριβώς οι ιστορικοί ψάχνουν να βρουν και τις πιο μικρές λεπτομέρειες για την Κομμούνα του Παρισιού, έτσι θα θελήσουν να μάθουν και για όλα όσα έγιναν στην Πετρούπολη το Νοέμβρη του 1917, για τον ενθουσιασμό που είχε συνεπάρει την εποχή αυτή το λαό, ποιοι ήταν, τι έλεγαν και τι έκαναν οι αρχηγοί του. Αυτά ακριβώς σκεφτόμουν όταν έγραφα αυτό το βιβλίο.

Στην πάλη οι συμπάθειές μου δεν ήταν ουδέτερες. Αφηγούμενος, όμως, την ιστορία εκείνων των μεγάλων ημερών, προσπάθησα να εκθέσω τα γεγονότα με το μάτι του ευσυνείδητου χρονικογράφου, που ενδιαφέρεται ν' αποδώσει την αλήθεια.

Τζ. Ρ.

Νέα Υόρκη

1 του Γενάρη 1919

(*) Όλες τις ημερομηνίες ο Τζον Ριντ τις δίνει με το νέο ημερολόγιο. Στην έκδοση αυτή μπαίνουν σε παρένθεση και οι ημερομηνίες με το παλιό ημερολόγιο.

(***) Του Φλεβάρη (Παλιό ημερολόγιο).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Το γενικό φόντο

Στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 1917 με επισκέφθηκε στην Πετρούπολη ένας ξένος καθηγητής της κοινωνιολογίας, που βρισκόταν στη Ρωσία. Από κύκλους επιχειρηματιών και διανοουμένων άκουσε πως η επανάσταση τραβάει στο χαμό. Ο καθηγητής έγραφε γι' αυτό το ζήτημα ένα άρθρο κι έφυγε για περιοδεία στη χώρα, επισκέφτηκε βιομηχανικές πόλεις και χωριά, όπου είδε μ' έκπληξη ότι η επανάσταση ολοφάνερα ανέβαινε. Στις συζητήσεις που άκουγε τυχαία, οι εργάτες κι οι αγρότες μιλούσαν διαρκώς για ένα μόνο πράγμα: "η γη στους αγρότες, τα εργοστάσια στους εργάτες". Αν ο καθηγητής πήγαινε στο μέτωπο, θ' άκουγε όλο το στρατό να μιλάει για ειρήνη.

Αν και δεν υπήρχε καμιά αιτία, ο καθηγητής βρέθηκε σε αμηχανία: και τα δύο φαινόμενα ήταν πέρα για πέρα σωστά. Οι εύπορες τάξεις γίνονταν όλο και πιο συντηρητικές κι οι μάζες όλο και πιο ριζοσπαστικές. Κατά την άποψη των κύκλων των επιχειρηματιών και της ρωσικής διανοήσης, η επανάσταση πήγε αρκετά μακριά και παρατράβηξε. Ήταν καιρός πια να μπει τάξη. Αυτή η τάση επικρατούσε και στις κύριες ομάδες των "μετριοπαθών" - σοσιαλιστών, των μενσεβίκων - αμυνιτών 1(*) και των σοσιαλιστών - επαναστατών, που υποστήριζαν την προσωρινή κυβέρνηση του Κερένσκι.

Στις 27 (14) του Οκτώβρη το επίσημο όργανο των "μετριοπαθών" - σοσιαλιστών (**) έγραφε:

"... Η επανάσταση αποτελείται από δύο πράξεις: την καταστροφή του παλιού και τη δημιουργία καινούριου συστήματος ζωής. Η πρώτη πράξη τράβηξε πάρα πολύ. Τώρα είναι καιρός να καταπιαστούμε με τη δεύτερη και πρέπει να την περατώσουμε το συντομότερο, γιατί ένας μεγάλος επαναστάτης έλεγε: "Ας βιαστούμε, φίλοι μου, να τελειώσουμε την επανάσταση: όποιος τραβάει την επανάσταση αρκετά μακριά, δεν απολαμβάνει τους καρπούς της..."

Ωστόσο, οι μάζες των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών, πίστευαν αδίσταχτα πως η πρώτη πράξη ακόμα δεν τέλειωσε. Στο μέτωπο οι στρατιωτικές επιτροπές συγκρούονταν συνεχώς με τους αξιωματικούς που δεν μπορούσαν να συνηθίσουν, με κανέναν τρόπο, να φέρονται προς τους στρατιώτες σαν σε ανθρώπινα όντα. Στα μετόπισθεν οι εκλεγμένες αγροτικές επιτροπές πιάνονταν επειδή επιχειρούσαν να πραγματοποιήσουν τις αποφάσεις της κυβέρνησης για τη γη. Στα εργοστάσια οι εργάτες 2(*) πάλευαν ενάντια στις απολύσεις και τα λοκάουτ. Κάτι περισσότερο. Στους πολιτικούς πρόσφυγες, που επέστρεφαν, δεν επέτρεπαν να μπουν στη χώρα και τους θεωρούσαν σαν "ανεπιθύμητους" πολίτες. Υπήρχαν μάλιστα περιπτώσεις που έπιαναν και έκλειναν στη φυλακή ανθρώπους που ήρθαν από το εξωτερικό, για την επαναστατική τους δράση στα 1905.

Στις πολυάριθμες και πολύμορφες εκδηλώσεις δυσαρέσκειας του λαού οι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές έδιναν την ίδια απάντηση: "Περιμένετε τη Συντακτική Συνέλευση, που θα συνέλθει το Δεκέμβρη". Οι μάζες όμως δεν ικανοποιούνταν μ' αυτό. Η Συντακτική Συνέλευση ήταν, φυσικά, καλό πράγμα. Υπήρχε όμως κάποιο άλλο συγκεκριμένο, στο όνομα του οποίου έγινε η ρούσικη επανάσταση, στο όνομα του οποίου κείτονταν σε κοινούς τάφους στο πεδίο του Αρεως οι μάρτυρες της επανάστασης και που έπρεπε να πραγματοποιηθεί οπωσδήποτε, ανεξάρτητα από το αν συνερχόταν ή όχι η Συντακτική Συνέλευση: ειρήνη, γη στους αγρότες, εργατικός έλεγχος στην παραγωγή. Η Συντακτική Συνέλευση όλο αναβαλλόταν και ασφαλώς θα αναβαλλόταν πολλές φορές ακόμα, ώσπου να ησυχάσει ο λαός σε τέτοιο βαθμό, που να υπάρχει η δυνατότητα να μειώσει τις απαιτήσεις του. Όπως και να 'ναι, η επανάσταση κρατούσε οχτώ μήνες τώρα και αποτελέσματα δε φαινόταν...

Στο διάστημα αυτό οι στρατιώτες άρχισαν να λύνουν μόνοι τους το ζήτημα της ειρήνης με τη λιποταξία, οι αγρότες έκαιγαν τις επαύλεις των κυρίων κι άρπαζαν τα μεγάλα τσιφλίκια, οι εργάτες απειθαρχούσαν και παρατούσαν τη δουλιά... Ήταν ολότελα φυσικό, οι επιχειρηματίες, οι τσιφλικάδες και αξιωματικοί να προσπαθούν, μ' όλα τα μέσα, να ματαιώσουν κάθε δημοκρατική παραχώρηση στις μάζες.

Η πολιτική της προσωρινής κυβέρνησης ταλαντευόταν ανάμεσα στις μικρές μεταρρυθμίσεις και τα σκληρά κατασταλτικά μέτρα. Με διάταγμα του σοσιαλιστή υπουργού Εργασίας(***) προς τις εργατικές επιτροπές απαγορευόταν να γίνονται πια συγκεντρώσεις την ώρα της δουλιάς. Στο μέτωπο, οι "διαφωτιστές" των αντιπολιτευόμενων πολιτικών κομμάτων πιάνονταν, οι ριζοσπαστικές εφημερίδες κλείνονταν και ενάντια στους προπαγανδιστές της επανάστασης άρχισε να εφαρμόζεται η ποινή του θανάτου.

Εγιναν απόπειρες ν' αφοπλιστεί η Κόκκινη Φρουρά. Στις επαρχίες στάλθηκαν κοζάκοι για την επιβολή της τάξης.

Τα μέτρα αυτά υποστηρίζονται από τους "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές και τους καθοδηγητές - υπουργούς τους, που θεωρούσαν απαραίτητη τη συνεργασία με τις εύπορες τάξεις. Οι λαϊκές μάζες τους εγκατέλειψαν και περνούσαν με το μέρος των μπολσεβίκων, που πάλευαν σταθερά για ειρήνη, για διανομή της γης στους αγρότες, για εισαγωγή του εργατικού ελέγχου στην παραγωγή και για σχηματισμό εργατικής κυβέρνησης. Το Σεπτέμβρη του 1917 ξέσπασε κρίση. Ο Κερένσκι και οι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές, παρά και ενάντια στη θέληση της συντριπτικής πλειοψηφίας του πληθυσμού, σχημάτισαν κυβέρνηση συνασπισμού, στην οποία μπήκαν και εκπρόσωποι των εύπορων τάξεων. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να χάσουν για πάντα την εμπιστοσύνη του λαού οι μενσεβίκοι και οι σοσιαλιστές - επαναστάτες.

Η στάση των λαϊκών μαζών προς τους "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές φάνηκε ξεκάθαρα σε ένα άρθρο, που δημοσιεύτηκε στα μέσα του Οκτώβρη (τέλη του Σεπτεμβρίου), στην εφημερίδα Εργατικός Δρόμος και που τιτλοφορούσαν: "Οι σοσιαλιστές υπουργοί!" 3(*)

"... Να ο κατάλογος των υπηρεσιών τους:

Τσερετέλι, αφόπλισε τους εργάτες, μαζί με το στρατηγό Πολόβτσεφ, καθούσχεσε τους εξεγερμένους στρατιώτες και ενέκρινε την επιβολή της ποινής του θανάτου στο μέτωπο.

Σκόμπελεφ, άρχισε με την υπόσχεση ότι θα έκοβε από τους καπιταλιστές τα 100% των κερδών και τέλειωσε... με την απόπειρα να διαλύσει τις εργοστασιακές επιτροπές των εργατών.

Αυξέντιεφ, έκλεισε στη φυλακή μερικές εκατοντάδες αγρότες, μέλη των αγροτικών επιτροπών, έκλεισε μερικές δεκάδες εργατικές και στρατιωτικές εφημερίδες.

Τσερνόφ, υπέγραψε το τσαρικό μανιφέστο για τη διάλυση της φινλανδικής Βουλής.

Σάβινκοφ, συμμαχησε άμεσα με τον Κορνίλοφ και δεν παρέδωσε την Πετρούπολη σ' αυτόν το "σωτήρα" της πατρίδας εξαιτίας περιστατικών που δεν εξαρτιόνταν από τον Σάβινκοφ.

Ζαρούντινι, μαζί με τον Αλεξίνσκι και τον Κερένσκι έκλεισε στη φυλακή χιλιάδες επαναστάτες εργάτες, ναύτες και στρατιώτες, βοήθησε στην κατασκευή της συκοφαντικής υπόθεσης ενάντια στους μπολσεβίκους, που στιγματίζει τη ρωσική Δικαιοσύνη με το ίδιο ακριβώς αίσχος, όπως και η υπόθεση Μπέιλνις.

Νικίτιν, έπαιξε το ρόλο κοινού χωροφύλακα ενάντια στους σιδηροδρομικούς.

Κερένσκι. Γ' αυτόν όμως, δε θα μιλήσουμε. Ο κατάλογος των υπηρεσιών του είναι αρκετά μακρύς...".

Το συνέδριο των αντιπροσώπων του στόλου της Βαλτικής στο Ελσίνκι πήρε απόφαση που άρχιζε έτσι:

"... Να ζητηθεί από τις Πανρωσικές επιτροπές του Σοβιέτ των Εργατών, των Στρατιωτών και των Αγροτών Βουλευτών και από την Κεντρική Επιτροπή του στόλου η άμεση απομάκρυνση από τις γραμμές της προσωρινής κυβέρνησης του σοσιαλιστή σε εισαγωγικά και χωρίς εισαγωγικά, πολιτικού τυχοδιώκτη Κερένσκι, σαν προσώπου, που με τους ξεδιάντροπους πολιτικούς εκβιασμούς του προς όφελος της αστικής τάξης, ατιμάζει και οδηγεί στην καταστροφή τη μεγάλη επανάσταση και μαζί μ' αυτή όλο το επαναστατικό λαό...".

Το άμεσο αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να μεγαλώσει η δημοφιλία των μπολσεβίκων...

(*) Οι αριθμοί στο κείμενο του βιβλίου παραπέμπουν τον αναγνώστη στις προσθήκες του Τζον Ριντ. Για τις προσθήκες του κάθε κεφαλαίου του βιβλίου ο συγγραφέας έκανε ιδιαίτερη σειρά αρίθμησης. Σύντ.

(**) Ο Τζον Ριντ είχε υπόψη του την εφημερίδα "Ισθέςτια" της ΚΕΕ που βρισκόταν στα χέρια των μενσεβίκων και εσέρων. Σύντ.

(***) Μια από τις "περιοριστικές" εγκύκλιες του Σκόμπελεφ στις 28 Αυγούστου 1917. Σύντ.

Από το Μάρτη του 1917, από τότε που οι θορυβώδικοι χείμαρροι των εργατών και των στρατιωτών, πλημμυρίζοντας τα ανάκτορα της Ταυρίδας, υποχρέωσαν την ταλαντευόμενη Κρατική Δούμα να πάρει στα χέρια της την ανώτατη εξουσία στη Ρωσία, οι λαϊκές μάζες - οι εργάτες, οι στρατιώτες και οι αγρότες - καθόρισαν την κάθε στροφή στην πορεία της επανάστασης. Αυτές ανέτρεψαν την κυβέρνηση του Μιλιουκόφ. Τα δικά τους Σοβιέτ διακήρυξαν μπροστά σ' όλο τον κόσμο τους ρωσικούς όρους ειρήνης: "όχι προσαρτήσεις, όχι επανορθώσεις, δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών" και πάλι τον Ιούνιο ακριβώς αυτές, οι ανοργάνωτες ακόμα μάζες του αυθόρμητα ξεσηκωμένου προλεταριάτου, έκαναν ξανά έφοδο στα ανάκτορα της Ταυρίδας, για να απαιτήσουν να περάσει στη Ρωσία η εξουσία στα Σοβιέτ.

Οι μπολσεβίκοι, που ήταν ακόμα τότε μια μικρή πολιτική ομάδα (1), μπήκαν επικεφαλής του κινήματος. Εξαιτίας της καταστροφικής αποτυχίας της εξέγερσης η κοινή γνώμη στράφηκε εναντίά τους, και τα πλήθη που τους ακολουθούσαν, αφού έχασαν τους ηγέτες, τραβήχτηκαν πίσω, προς την κατεύθυνση του Βίμποργκ - Το Σεντ Αντουάν της Πετρούπολης (2). Τότε επακολούθησε ο άγριος διωγμός των μπολσεβίκων: εκατοντάδες απ' αυτούς μαζί και ο Τρότσκι (3), η κυρία Κολοντάι κι ο Κάμενεφ κλείστηκαν στη φυλακή. Ο Λένιν και ο Ζινόβιεφ (4) υποχρεώθηκαν να κρυφτούν για ν' αποφύγουν τη σύλληψη. Οι μπολσεβίκοι εφημερίδες καταδιώκονταν και κλείνονταν. Οι προβοκάτσιες κι οι αντιδραστικοί άρχισαν να ουρλιάζουν μανιασμένα ότι οι μπολσεβίκοι είναι πράκτορες των Γερμανών και σ' όλο τον κόσμο βρέθηκαν άνθρωποι που πίστεψαν σ' αυτό.

Ωστόσο η προσωρινή κυβέρνηση βρέθηκε σε αδυναμία να επιβεβαιώσει αυτές τις κατηγορίες, τα ντοκουμέντα που δέχθεν απέδειχναν την ύπαρξη γερμανικής συνωμοσίας, αποδείχτηκαν πλαστά (5) κι οι μπολσεβίκοι απολύονταν ο ένας μετά τον άλλο από τις φυλακές, χωρίς δίκη, με χρηματική εγγύηση ή χωρίς εγγύηση και τελικά παρέμειναν στη φυλακή συνολικά 6 άνθρωποι. Η αδυναμία κι η αναποφασιστικότητα της προσωρινής κυβέρνησης, που η σύνθεσή της άλλαζε αδιάκοπα, ήταν πέρα για πέρα ολοφάνερη. Οι μπολσεβίκοι έριξαν ξανά το τόσο αγαπητό στις μάζες σύνθημα: "Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ!" Κι αυτό δεν το έκαναν καθόλου από στενό κομματικό συμφέρον, μια και την εποχή αυτή η πλειοψηφία στα Σοβιέτ βρισκόταν στα χέρια των "μετριοπαθών" σοσιαλιστών, που ήταν άσπονδοι εχθροί τους.

Ακόμα πιο αποτελεσματικό ήταν τούτο: οι μπολσεβίκοι πήραν τους απλούς, τους αδιαμόρφωτους ακόμα πόθους της μάζας των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών και μ' αυτούς κατάστρωσαν το πρόγραμμα της άμεσης δράσης τους. Κι ενώ οι μενσεβίκοι - αμυνίτες κι οι σοσιαλιστές - επαναστάτες μπλέκονταν σε συμφωνίες με την αστική τάξη, οι μπολσεβίκοι καταχτούσαν γρήγορα τις μάζες. Τον Ιούλη τους έβριζαν και τους περιφρονούσαν. Το Σεπτέμβρη οι εργάτες της πρωτεύουσας, οι ναύτες του στόλου της Βαλτικής και σχεδόν όλοι οι στρατιώτες πέρασαν με το μέρος τους. Οι δημοτικές εκλογές του Σεπτέμβρη (6) στις μεγάλες πόλεις ήταν ενδεικτικές: οι μενσεβίκοι και οι σοσιαλεπαναστάτες συγκέντρωσαν μόνον το 18% των ψήφων έναντι του 70% που είχαν πάρει τον περασμένο Ιούλη.

(1) Ο Τζον Ριντ χρησιμοποιεί εδώ τη λέξη "ομάδα", θέλοντας να υπογραμμίσει, ότι αμέσως μετά την αστικοδημοκρατική επανάσταση, το Μάρτη του 1917, το κόμμα των μπολσεβίκων, που μόλις βγήκε από την παρανομία, ήταν ακόμα συγκριτικά ολιγάριθμο. Σύντ.

(2) Σεντ Αντουάν - ονομασία ενός προαστίου του Παρισιού, που ο εργαζόμενος πληθυσμός του διακρινόταν για το υψηλό μαχητικό πνεύμα στην εποχή των επαναστατικών εξεγέρσεων στη Γαλλία, στα τέλη του 18ου και το 19ο αιώνα. Ο Τζον Ριντ συγκρίνει μ' αυτό το προάστιο, την εργατική συνοικία της Πετρούπολης, Βίμποργκ. Σύντ.

(3) Τρότσκι Λ. Δ. (Μπρονστέιν). Από το 1903 ήταν μενσεβίκος, επικεφαλής της κατεύθυνσης του κέντρου ("τροτσκισμός") στο ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα. Οντας καλυμμένος λικβινταριστής, οργάνωσε το 1912 το λικβινταριστικό "μπλοκ του Αυγούστου", για να παλέψει ενάντια στους μπολσεβίκους. Στα χρόνια του ιμπεριαλιστικού πολέμου πήρε ουσιαστικά τη σοβινιστική θέση της "υπεράσπισης της πατρίδας", προπαγανδίζοντας το σύνθημα: "ούτε νίκη, ούτε ήττα". Πάλευε ενάντια στη λενινιστική θεωρία της νίκης του σοσιαλισμού σε μια χώρα. Το καλοκαίρι του 1917 μπήκε στο κόμμα των μπολσεβίκων. Μη έχοντας κατ' αρχήν αντίρρηση για την ένοπλη εξέγερση, πρότεινε να περιμένουν το συνέδριο των Σοβιέτ. Ο Λένιν τασσόταν αποφασιστικά ενάντια σ' αυτή την ταχτική, που θα καταδίκαζε την εξέγερση σε ήττα. Στην περίοδο των διαπραγματεύσεων αντιτάχθηκε στο κλείσιμο της ειρήνης του Μπρεστ. Αρχίζοντας από το 1920 έκανε σκληρή φραξιονιστική πάλη ενάντια στη λενινιστική γραμμή του κόμματος για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ. Το 1926 μπήκε επικεφαλής στο "αντιπολιτευτικό μπλοκ" (Ζινόβιεφ, Κάμενεφ, Τρότσκι), ενάντια στην καθοδήγηση του ΠΚΚ (μπ) και της Κομιντέρν. Το 1927 διαγράφηκε από το κόμμα για αντικομματική και αντεπαναστατική δράση. Το 1929 απελάθηκε στο εξωτερικό, όπου συνέχιζε να παλεύει ενάντια στη Σοβιετική Ένωση και τα κομμουνιστικά κόμματα. Σύντ.

(4) Ζινόβιεφ Γ. Ε. (Ραντομίσλοκι): έκανε επανειλημμένες υποχωρήσεις από το μπολσεβικισμό και στο τέλος ξέκοψε από το μαρξισμό - λενινισμό. Στην περίοδο της αντίδρασης του Στολίπιν ενεργούσε σαν συμφιλιωτής απέναντι στους μενσεβίκους - λικβινταριστές και στζοβιστές. Τον Οχτώβρη του 1917 μαζί με τον Κάμενεφ έκανε προδοσία, γράφοντας ενάντια στην απόφαση της ΚΕ για την εξέγερση, στη μενσεβικική εφημερίδα Νέα Ζωή και αποκαλύπτοντας έτσι το σχέδιο της εξέγερσης στους εχθρούς. Ο Β. Ι. Λένιν σε γράμμα προς τα μέλη του κόμματος των μπολσεβίκων ("Απαντα", 5η έκδοση, τόμ. 34, σελ. 419 - 420) στιγματίσε αυτή την πράξη του Ζινόβιεφ και του Κάμενεφ σαν απεργοσπασισμό και απαίτησε τη διαγραφή τους από το κόμμα. Μετά τη νίκη της Οχτωβριανής Επανάστασης ο Ζινόβιεφ υποστήριζε το σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού με εκπροσώπους των μενσεβίκων, των εσέρων και των "λαϊκών σοσιαλιστών". Αρνούμενος τη δυνατότητα οικοδόμησης του σοσιαλισμού στη χώρα, το 1915 μπήκε επικεφαλής της λεγόμενης "καινούριας αντιπολίτευσης", συνασπίστηκε με τον Τρότσκι. Το 1927 διαγράφηκε από το κόμμα για ασταμάτητη αντικομματική φραξιονιστική δράση. Αφού κατόρθωσε ν' αποκατασταθεί στο κόμμα, συνέχισε την αντικομματική και αντισοβιετική δράση και διαγράφηκε ξανά από το κόμμα. Σύντ.

(5) Μέρος των περιβόητων "Ντοκουμέντων του Σίσον". Τζ. Ριντ. Ο Σίσον ήταν αντιδραστικός Αμερικανός δημοσιογράφος, που κυκλοφόρησε στις ΗΠΑ συλλογή πλαστών ντοκουμέντων, για να δυσφημήσει τους ηγέτες των μπολσεβίκων. Σύντ.

(6) Τον Αύγουστο (με το παλιό ημερολόγιο). Στην Πετρούπολη οι εκλογές έγιναν στις 20 Αυγούστου. Σύντ.

Ενας ξένος παρατηρητής θα μπορούσε να βρεθεί σε αμηχανία αυτό το διάστημα από το ανεξήγητο γι' αυτόν γεγονός: η Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ, οι κεντρικές επιτροπές του στρατού και του στόλου, οι κεντρικές επιτροπές μερικών επαγγελματικών ενώσεων - ιδιαίτερα υπαλλήλων των ταχυδρομείων, των τηλεγραφείων και των σιδηροδρόμων - ήταν απόλυτα εχθρικές προς τους μπολσεβίκους. Οι κεντρικές αυτές επιτροπές είχαν εκλεγεί στα μέσα του καλοκαιριού ή και νωρίτερα, τότε που οι μενσεβίκοι και οι εσέροι είχαν πολυάριθμους οπαδούς. Τώρα όμως τρενάριζαν μ' όλες τους τις δυνάμεις και ματαίωναν κάθε είδους εκλογές. Ετσι, σύμφωνα με το καταστατικό των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, το Πανρωσικό συνέδριο έπρεπε να γίνει το Σεπτέμβρη. Η ΚΕΕ όμως δεν ήθελε να το συγκαλέσει με τη δικαιολογία, ότι ως το άνοιγμα της Συντακτικής Συνέλευσης υπολείπονταν ακόμα δύο μήνες κι ότι στο διάστημα αυτό κατά τη γνώμη της, τα Σοβιέτ θα πρέπει να καταθέσουν τα πληρεξουσία τους. Στο μεταξύ σ' όλη τη χώρα οι μπολσεβίκοι καταχτούσαν με το μέρος τους το ένα ύστερα απ' τ' άλλο τα τοπικά Σοβιέτ, τα τμήματα των επαγγελματικών συνδικάτων και δυνάμωσαν την επιρροή τους στις γραμμές των στρατιωτών και των ναυτών. Τα αγροτικά Σοβιέτ, βέβαια, εξακολουθούσαν ακόμη να 'ναι συντηρητικά, μια και στο καθυστερημένο χωριό η πολιτική συνείδηση αναπτύσσεται αργά, και το κόμμα των σοσιαλιστών - επαναστατών διεξήγαγε προπαγάνδα στους αγρότες στη διάρκεια ολόκληρης γενιάς... Αλλά και στο αγροτικό περιβάλλον άρχισε να διαμορφώνεται επαναστατικός πυρήνας. Αυτό φάνηκε τον Οχτώβρη, όταν η αριστερή πτέρυγα των σοσιαλιστών - επαναστατών ξέκοψε και σχημάτισε μια καινούρια πολιτική ομάδα - το κόμμα των αριστερών εσέρων.

Το ίδιο διάστημα άρχισαν να παρατηρούνται παντού σημάδια αναζωογόνησης των αντιδραστικών δυνάμεων. Ετσι, λόγου χάρη, στο θέατρο της Αγίας Τριάδας, στην Πετρούπολη, ματαιώθηκε το ανέβασμα της κωμωδίας το Εγκλημα του τσάρου, από ομάδα μοναρχικών, που απειλούσαν ότι θα κακοποιήσουν τους ηθοποιούς για "εξύβριση του αυτοκράτορα". Ορισμένες εφημερίδες άρχισαν να νοσταλγούν ένα "Ρώσο Ναπολέοντα". Στις γραμμές της αστικής διάνοησης είχε γίνει συνήθεια ν' αποκαλούν το Σοβιέτ των εργατών βουλευτών "Σοβιέτ των σκύλων βουλευτών". Στις 15 του Οχτώβρη είχα μια συνομιλία με το μεγάλο Ρώσο καπιταλιστή Στεπάν Γκεόργκεβιτς Λιανόζοφ - το "Ρώσο Ροκφέλερ", που ανήκε πολιτικά στο κόμμα των καντέ.

"Η επανάσταση, μου είπε, είναι αρρώστια. Αργά ή γρήγορα οι ξένες δυνάμεις θα υποχρεωθούν να επέμβουν στις υποθέσεις μας, ακριβώς, όπως επεμβαίνουν οι γιατροί για να θεραπεύσουν το άρρωστο παιδί και να το βάλουν να σταθεί στα πόδια. Αυτό, βέβαια, θα ήταν λίγο - πολύ άτοπο, ωστόσο όλα τα έθνη πρέπει να καταλάβουν πόσο επικίνδυνος είναι για τις χώρες τους ο μπολσεβικισμός και οι τέτοιες μολυσματικές ιδέες, όπως η "δικτατορία του προλεταριάτου" και η "παγκόσμια κοινωνική επανάσταση"... Μπορεί όμως και να μη χρειαστεί μια τέτοια επέμβαση. Οι μεταφορές παρέλυσαν, τα εργοστάσια κλείνουν κι οι Γερμανοί επιτίθενται. Ίσως, η πείνα και η ήττα ν' αφυπνίσουν στο ρωσικό λαό τη σκέψη της λογικής..."

Ο κύριος Λιανόζοφ με βεβαίωσε αρκετά ζωηρά πως ό,τι κι αν συμβεί οι έμποροι κι οι βιομήχανοι δεν μπορούν ν' ανεχθούν την ύπαρξη των εργοστασιακών επιτροπών ή να συμβιβαστούν με οποιαδήποτε συμμετοχή των εργατών στη διεύθυνση της παραγωγής.

"Όσο για τους μπολσεβίκους, - πρόσθεσε - θα υποχρεωθούμε να χρησιμοποιήσουμε τη μια από τις δυο μεθόδους: Η κυβέρνηση να εκκενώσει την Πετρούπολη, κηρύσσοντάς τη σε κατάσταση πολιορκίας, κι ο διοικητής των στρατευμάτων της περιοχής να λογαριαστεί μ' αυτούς τους κυρίους χωρίς νομικά προσχήματα... Η να διαλύσουμε τη Συντακτική Συνέλευση με τη δύναμη των όπλων, σε περίπτωση που θα εκφράσει ουτοπιστικές τάσεις..."

Εμπαινε ο χειμώνας, ο φοβερός ρούσικος χειμώνας. Στους εμποροβιομηχανικούς κύκλους άκουσα τούτες τις συζητήσεις: "Ο χειμώνας ήταν πάντοτε ο καλύτερος φίλος της Ρωσίας. Ίσως, τώρα να μας λυτρώσει από την επανάσταση". Στο παγωμένο μέτωπο οι άτυχες στρατιές, που έχασαν κάθε ηθικό, πεινούσαν και πέθαιναν. Οι σιδηροδρομικές γραμμές νεκρώθηκαν, τα τρόφιμα όλο και λιγότευαν, τα εργοστάσια έκλειναν. Οι εγκαταλειμμένες μάζες διαμαρτύρονταν πως η αστική τάξη παίζει με τη ζωή του λαού, προκαλεί την ήττα στο μέτωπο. Η Ρίγα παραδόθηκε αμέσως, μόλις ο στρατηγός Κορνίλοφ δήλωσε δημόσια: "Δε θα πρέπει άραγε να θυσιάσουμε τη Ρίγα για να νιώσει η χώρα το καθήκον της;" (1).

Οι Αμερικανοί δεν πίστευαν ότι η ταξική πάλη θα μπορούσε να φτάσει σε τέτοια οξύτητα. Συνάντησα στο Βόρειο Μέτωπο αξιωματικούς, που προτιμούσαν ανοιχτά τη στρατιωτική ήττα από τη συνεργασία με τις στρατιωτικές επιτροπές. Ο γραμματέας του τμήματος του κόμματος των καντέ στην Πετρούπολη μου έλεγε, πως το οικονομικό χάος είναι μέρος της εκστρατείας που γίνεται για να δυσφημιστεί η επανάσταση. Ενας συμμαχικός διπλωμάτης, που έδωσα το λόγο μου να μην αναφέρω τ' όνομά του, το βεβαίωνε, βασιζόμενος σε δικές του πληροφορίες. Γνωρίζω μερικά ανθρακωρυχεία κοντά στο Χάρκοβο, που τα 'καψαν ή τα πλημμύρισαν με νερά οι ιδιοκτήτες τους, εργοστάσια υφαντουργίας στη Μόσχα, όπου οι μηχανικοί παρατώντας τη δουλιά αχρήστευαν τις μηχανές, σιδηροδρομικούς που πιάστηκαν από τους εργάτες, τη στιγμή που αχρήστευαν τις ατμομηχανές.

Ενα μεγάλο μέρος των εύπορων τάξεων προτιμούσε τους Γερμανούς από την επανάσταση, ακόμα και από την προσωρινή κυβέρνηση, και μιλούσε γι' αυτό χωρίς ντροπή. Στη ρωσική οικογένεια όπου έμενα, το μόνιμο σχεδόν θέμα των συζητήσεων στο τραπέζι ήταν ο μελλοντικός ερχομός των Γερμανών, που θα φέρουν τη "νομιμότητα και την τάξη...". Μια φορά έτυχε να περάσω τη βραδιά μου στο σπίτι ενός Μοσχοβίτη έμπορα. Όταν πίναμε το τσάι ρωτήσαμε και τους έντεκα ανθρώπους που κάθονταν στο τραπέζι, ποιον προτιμούν: "Τον Γουλιέλμο ή τους μπολσεβίκους;". Εκτός από έναν, οι άλλοι εκδηλώθηκαν υπέρ του Γουλιέλμου Κάιζερ.

Οι κερδοσκόποι, επωφελούμενοι από το γενικό χάος, απόχτησαν κολοσσιαίες περιουσίες που τις ξόδευαν σε ανήκουστες σπατάλες ή για να εξαγοράσουν πρόσωπα με αξιώματα. Εκρυβαν τα τρόφιμα και τα καύσιμα ή τα φυγάδευαν μυστικά στη Σουηδία. Στους τέσσερις πρώτους μήνες της επανάστασης, λόγου χάρη, από τις αποθήκες της Πετρούπολης, σχεδόν στα φανερά, λεηλατούσαν τα αποθέματα των τροφίμων, έτσι που η ποσότητα των σιτηρών, ενώ επαρκούσε για δύο χρόνια, ελαττώθηκε σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην επαρκεί στην τροφοδοσία της πόλης ούτε για ένα μήνα... Σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση του τελευταίου υπουργού του Επισιτισμού της προσωρινής κυβέρνησης, ο καφές αγοραζόταν στο Βλαδιβοστόκ χοντρικά 2 ρούβλια το φούντι, κι ο καταναλωτής το πλήρωνε στην Πετρούπολη 13 ρούβλια. Σ' όλα τα μαγαζιά των μεγάλων πόλεων βρίσκονταν ολόκληροι τόνοι τροφίμων και ρουχισμού, αλλά μόνο οι πλούσιοι μπορούσαν να τ' αγοράσουν.

Σε μια επαρχιακή πόλη γνώριζα μια οικογένεια εμπόρου, που αποτελούνταν από κερδοσκόπους - λωποδύτες, όπως τους αποκαλούν οι Ρώσοι. Οι τρεις γιοι είχαν εξαγοράσει τη στρατιωτική τους θητεία. Ο ένας απ' αυτούς κερδοσκοπούσε στα τρόφιμα. Ο άλλος πουλούσε κλεμμένο χρυσό από τα χρυσαυρυχεία του Λένα σε μυστηριώδεις αγοραστές στη Φινλανδία. Ο τρίτος αγόρασε ένα μεγάλο μέρος μετοχών ενός εργοστασίου σοκολάτας και πουλούσε τη σοκολάτα στους τοπικούς συνεταιρισμούς, με τη συμφωνία να τον εφοδιάζουν απ' όλα όσα του χρειάζονταν. Ετσι, λοιπόν, ενώ οι μάζες του λαού έπαιρναν με το δελτίο ψωμιού ένα τέταρτο του φουντιού μαύρο ψωμί την ημέρα, αυτός είχε άφθονο άσπρο ψωμί, ζάχαρη, τσάι, μπομπόνια, μπισκότα και βούτυρο... και παρ' όλα αυτά, όταν οι στρατιώτες στο μέτωπο δεν μπορούσαν πια να πολεμήσουν εξαιτίας του κρύου, της πείνας και της εξάντλησης, τα μέλη αυτής της οικογένειας ούρλιαζαν με αγανάκτηση: "Δειλοί! Μας κάνουν να ντρεπόμαστε που είμαστε Ρώσοι"!!! Οι μπολσεβίκοι, που τελικά ανακάλυψαν και επίταξαν τα μεγάλα αποθέματα τροφίμων που είχαν κρυμμένα, ήταν γι' αυτούς "άσπλαχνοι ληστές".

(1) Κοίτα John Reed: From Korn; ilof to Brest Litonsk (Από τον Κορνίλοφ ως τον Μπρεστ Λιτόφσκ), Boni and Libright, N.Y. 1919. Τζον Ριντ.

Κάτω απ' όλη αυτή την εξωτερική σαπίλα κινούνταν πολύ μυστικά και δραστήρια οι σκοτεινές δυνάμεις του παλιού καθεστώτος, που δεν είχαν αντικατασταθεί ύστερα από την πτώση του Νικολάου του Β. Οι πράκτορες της περιβόητης ασφάλειας δούλευαν ακόμα για τον τσάρο ή και ενάντιά του, υπέρ ή και ενάντια στον Κερένσκι, με μια λέξη για καθέναν που πλήρωνε... Μέσα στο σκοτάδι δρούσαν κάθε είδους παράνομες οργανώσεις, όπως λ.χ. οι μαύρες εκατονταρχίες, παλεύοντας να αναστηλώσουν την αντίδραση με τη μια ή την άλλη μορφή.

Σ' αυτή την ατμόσφαιρα του γενικού ξεπουλήματος και των τερατώδικων διαδόσεων, μέρα με την ημέρα ακουγόταν το αντιβούισμα μιας καθαρής νότας της χορωδίας των μπολσεβίκων, που όλο και δυνάμωνε: "Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ! Όλη η εξουσία στους πραγματικούς εκπροσώπους των εκατομμυρίων εργατών, στρατιωτών και αγροτών. Ψωμί, γη, τέλος στον παράλογο πόλεμο, τέλος στη μυστική διπλωματία, στην κερδοσκοπία, στην προδοσία... Η επανάσταση βρίσκεται σε κίνδυνο και μαζί της η κοινή υπόθεση των λαών όλου του κόσμου!"

Η πάλη ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αστική τάξη, ανάμεσα στα Σοβιέτ και την κυβέρνηση, που άρχισε από τις πρώτες μέρες του Μάρτη, πλησίαζε στο αποκορύφωμά της. Η Ρωσία, πηδώντας με ένα άλμα από το μεσαίωνα στον 20ο αιώνα, αποκάλυψε στον κατάπληκτο κόσμο δύο επαναστάσεις - την πολιτική και την κοινωνική - σε μια θανάσιμη πάλη.

Τι καταπληκτική ζωντάνια έδειξε η ρωσική επανάσταση ύστερα από τόσους μήνες πείνας και απογοητεύσεων! Η αστική τάξη θα 'πρεπε να γνωρίζει καλύτερα τη Ρωσία της. Τώρα μόνο μερικές μέρες χώριζαν τη Ρωσία από το αποκορύφωμα της επαναστατικής "αρρώστιας"...

Αν ρίξουμε μια ματιά λίγο πιο πίσω, η προεπαναστατική Ρωσία φαίνεται σαν χώρα άλλου αιώνα απίστευτα συντηρητική. Τόσο γοργά άρχισε μετά την επανάσταση να συνηθίζει στον καινούριο, στον επιταχυνόμενο ρυθμό της ζωής. Οι πολιτικές σχέσεις στη Ρωσία μετατοπίστηκαν ολοκληρωτικά και μονομιάς προς τα αριστερά σε τέτοιο βαθμό, που οι καντέ κηρύχθηκαν εκτός νόμου, σαν "εχθροί του λαού", ο Κερένσκι έγινε αντεπαναστάτης, οι "μετριοπαθείς" αρχηγοί των σοσιαλιστικών Τσερετέλι, Νταν, Λίμπερ, Γκοτς, Αυξέντιεφ αποδείχτηκαν αρκετά αντιδραστικοί για τους οπαδούς τους και ακόμα άνθρωποι σαν τον Βίκτορ Τσερνόφ και τον Μαξίμ Γκόρκι, βρέθηκαν στη δεξιά πτέρυγα... Στα μέσα του Δεκέμβρη του 1917 μια ομάδα αρχηγών των εσέρων επισκέφτηκε κρυφά τον Αγγλο πρεσβευτή σερ Τζορτζ Μπιούκενεν και τον παρακάλεσε να μη μιλήσει σε κανέναν γι' αυτή την επίσκεψη, επειδή οι ηγέτες αυτοί θεωρούνται "αρκετά δεξιό".

"Και να σκεφτείς μόνο, είπε ο σερ Τζορτζ, ότι η κυβέρνησή μου ένα χρόνο πριν με συμβούλεψε να μη δεχτώ τον Μιλιοκόφ, γιατί είχε τη φήμη ενός επικίνδυνου αριστερού!..".

Ο Σεπτέμβρης και ο Οκτώβρης είναι οι χειρότεροι μήνες για τη Ρωσία, ιδιαίτερα για την Πετρούπολη. Ολόκληρη τη μέρα, που όλο μικραίνει, πέφτει από το θαμπό και γκρίζο ουρανό αδιάκοπη διαπεραστική βροχή. Κάτω από τα πόδια είναι παντού πηχτή και γλιστερή λάσπη, που πασαλείβει τα βαριά παπούτσια και ακόμα πιο απαίσια από κάθε άλλο φαίνεται η ολοκληρωτική παράλυση της διοίκησης της πόλης. Από το φινλανδικό Κόλπο φυσάει τσουχερός, υγρός αέρας κι οι δρόμοι σκεπάζονται από υγρή ομίχλη. Τις νύχτες - λίγο από λόγους οικονομίας, λίγο από το φόβο από τα πεδαλοιοχούμενα αερόστατα - καίνε μόνον τα αραϊά κι αδύνατα φανάρια στους δρόμους. Στα ιδιόκτητα διαμερίσματα το ηλεκτρικό φως δίνεται μόνο το βράδυ, από τις 6 ως τις 12, ενώ τα σαρματσέτα κοστίζουν σαράντα σεντς (1) το κομμάτι και το πετρέλαιο είναι σχεδόν δυσεύρετο. Σκοτάδι από τις 3 το απόγευμα ως τις 10 η ώρα το πρωί. Οι ληστές κι οι λωποδύτες γυρνούν κατά μπουλούκια. Στα σπίτια οι άντρες φυλάγουν με τη σειρά όλη τη νύχτα σκοπιά, με τα όπλα έτοιμα. Τέτοια κατάσταση επικρατούσε στην περίοδο της προσωρινής κυβέρνησης.

Κάθε βδομάδα τα τρόφιμα όλο και λιγόστευαν. Η μερίδα του ψωμιού ελαττώθηκε από 1 1/2 σε 1 φούντι, ύστερα σε 3/4 του φουντιού, σε μισό φούντι, σε 1/4 του φουντιού. Υστερα πέρασε ολόκληρη βδομάδα που δεν έγινε καθόλου διανομή ψωμιού. Η ζάχαρη είχε καθοριστεί σε 2 φούντια το μήνα. Μα έπρεπε να ψάξει κανείς να τα βρει και σπάνια μπορούσε να το καταφέρει. Μια πλάκα σοκολάτα ή ένα φούντι άνοστα γλυκά κόστιζαν από 7 ως 10 ρούβλια, δηλαδή περίπου ένα δολάριο. Από τα μισά παιδιά της Πετρούπολης έλειπε το γάλα και σε πολλά ξενοδοχεία και σπίτια είχαν να δουν γάλα ολόκληρους μήνες. Αν και ήταν η εποχή των φρούτων, τα μήλα και τα αχλάδια πουλιούνταν στους δρόμους σχεδόν ένα ρούβλι το κομμάτι...

Για γάλα, ψωμί, ζάχαρη και καπνό έπρεπε να σταθείς ώρες ολόκληρες στη σειρά, κάτω από τη διαπεραστική βροχή. Γυρνώντας στο σπίτι από μια συγκέντρωση, που κράτησε όλη τη νύχτα, είδα μπροστά στις πόρτες των μαγαζιών, πριν ακόμα ξημερώσει, να σχηματίζεται "ουρά", κυρίως από γυναίκες και πολλές απ' αυτές κρατούσαν στα χέρια μωρά...

Ο Καρλάιλ λέει στο έργο του "*Η Γαλλική επανάσταση*", ότι οι Γάλλοι ξεχωρίζουν απ' όλους τους άλλους λαούς του κόσμου για την ικανότητα να στέκονται στις "ουρές". Η Ρωσία άρχισε ν' αποχτάει αυτή την ικανότητα από την εποχή της βασιλείας του Νικολάου του "ευλογημένου", δηλαδή ακόμα από το 1915. Από τότε οι "ουρές" παρουσιάζονταν από καιρό σε καιρό, ώσπου τελικά το καλοκαίρι του 1917 μπήκαν πια στην ημερήσια διάταξη. Φανταστείτε αυτούς τους ανθρώπους, που ήταν άσχημα ντυμένοι, να κάθονται ολόκληρες μέρες μέσα στα τρομερά και διαπεραστικά αγριοβόρια των δρόμων της Πετρούπολης, στο φριχτό ρούσικο χειμώνα! Κρυφάκουγα τις συζητήσεις που γίνονταν στις ουρές του ψωμιού. Μέσα από την καταπληκτική αγαθότητα του ρωσικού πλήθους ξεχύνονταν τότε - τότε πικρές, χολιασμένες νότες δυσαρέσκειας...

Εννοείται, ότι τα θέατρα ήταν κάθε μέρα ανοιχτά, ακόμη και τις Κυριακές. Στο θέατρο "Μαρίνσκι" εμφανιζόταν καινούριο μπαλέτο με την Καρσάβινα. Κι όλη η μπαλετομανής Ρωσία πήγε να τη δει. Τραγουδούσε ο Σαλιάπιν. Στο θέατρο "Αλεξαντρίνσκι" ξανάρχισε, με σκηνοθεσία του Μέγιερχολντ, το δράμα του Αλέξη Τολστόι: "*Ο θάνατος του Ιβάν του τρομερού*". Απ' αυτή την παράσταση έμεινε στη μνήμη μου ο μαθητής του αυτοκρατορικού αυλικού σώματος, με την επίσημη στολή, που σ' όλα τα διαλείμματα στεκόταν σε στάση προσοχής, με πρόσωπο προς το αδειανό αυτοκρατορικό θεωρείο, απ' όπου είχαν αφαιρεθεί πια όλοι οι αετοί... Το θέατρο "Κυρτός καθρέφτης" ανέβασε με πολυτελή σκηνοθεσία του Σνίτσλερ το θέαμα: "*Χορός*".

Το Ερμιτάζ κι όλες οι άλλες πινακοθήκες μεταφέρθηκαν στη Μόσχα, ωστόσο στην Πετρούπολη κάθε βδομάδα άνοιγαν καλλιτεχνικές εκθέσεις. Πλήθη γυναικών, από τους κύκλους της διάνοησης, παρακολουθούσαν με φανατισμό τις διαλέξεις για την τέχνη, τη λογοτεχνία και τη φιλολογία. Για τους θεολόγους ήταν μια περίοδος εξαιρετικά ζωηρή. Ο στρατός της σωτηρίας, που για πρώτη φορά επικράτησε στη Ρωσία, γέμιζε όλους τους τοίχους με αγγελίες για τις ευαγγελικές συγκεντρώσεις, που προκαλούσαν έκπληξη και ταυτόχρονα διασκέδαζαν το ρούσικο ακροατήριο....

(1) Το σεντς με την τοτινή τιμή ισοδυναμούσε με 2 - 5 καπίκια. Σύντ.

Όπως συμβαίνει πάντα σε τέτοιες περιπτώσεις, η καθημερινή ζωή της πόλης με τις μικροασχολίες της τραβούσε το δρόμο της, προσπαθώντας, όσο το δυνατό, να μη νιώθει την επανάσταση. Οι ποιητές έγραφαν στίχους, όχι βέβαια για την επανάσταση. Οι ρεαλιστές ζωγράφοι έκαναν πίνακες με θέματα του παλιού ρωσικού τρόπου ζωής ή για ό,τι άλλο τους ήταν βολικό, όχι όμως και για την επανάσταση. Οι πλούσιοι επαρχιώτες έρχονταν στην Πετρούπολη για να μάθουν γαλλικά και μουσική. Στους διαδρόμους και τα σαλόνια των ξενοδοχείων πηγαινοέρχονταν νεαροί, κομψοί κι εύθυμοι

αξιωματικοί, επιδείχοντας τις βαθυκόκκινες κουκούλες με τα χρυσά κορδόνια και τις σκαλισμένες καυκασιανές σπάθες. Τ' απογεύματα οι κυρίες των μεσαίων υπαλληλικών κύκλων, επισκέπτονταν η μια την άλλη για να πιουν κανένα φλιτζάνι τσάι, κουβαλώντας μαζί τους μέσα στα μανσόν τη μικρή ασημένια ή χρυσή ζαχαριέρα, έργο λαϊκής τέχνης, και μισή φρατζόλα ψωμί, κι εκεί ονειροπολούσαν μεγαλόφωνα για το πόσο ωραία θα ήταν αν ξαναγύριζε ο τσάρος ή αν έρχονταν οι Γερμανοί ή αν συνέβαινε κάτι που θα μπορούσε να λύσει το βασανιστικό ζήτημα της υπηρέτριας... Ενα μεσημέρι η κόρη ενός φίλου μου γύρισε στο σπίτι έξω φρενών, επειδή η εισπραχτόρισσα στο τραμ την αποκάλεσε: "συντρόφισσα"!

Και γύρω απ' αυτούς ήταν η απέραντη Ρωσία, που αγκομαχώντας από τους πόνους, γεννούσε τον καινούριο κόσμο. Η υπηρέτρια, που προηγούμενα της φέρνονταν σαν να ήταν ζώο και δεν την πλήρωναν σχεδόν τίποτα, απόχτησε το αίσθημα της ατομικής της αξιοπρέπειας. Ενα ζευγάρι παπούτσια κόστιζε πάνω από εκατό ρούβλια κι επειδή οι αποδοχές της δεν ξεπερνούσαν συνήθως τα τριάντα πέντε ρούβλια το μήνα, η υπηρέτρια αρνούταν να στέκεται στις ουρές και να χαλάει τα παπούτσια της. Αυτό όμως ήταν το λιγότερο. Στην καινούρια Ρωσία ο άνθρωπος - άντρας ή γυναίκα - απόχτησε δικαίωμα ψήφου, εκδόθηκαν εργατικές εφημερίδες που μιλούσαν για καινούρια και εκπληκτικά πράγματα, εμφανίστηκαν τα Σοβιέτ, εμφανίστηκαν τα επαγγελματικά συνδικάτα. Ακόμα κι οι αμαξάδες είχαν το επαγγελματικό τους συνδικάτο και τον αντιπρόσωπό τους στο Σοβιέτ της Πετρούπολης. Οι υπηρέτες και οι σερβιτόροι οργανώθηκαν και παραιτήθηκαν από τα φιλοδώρημα. Στους τοίχους όλων των εστιατορίων κρέμονταν πινακίδες που έλεγαν: "Εδώ δεν παίρνουν φιλοδώρημα" ή: "Αν κάποιος είναι υποχρεωμένος να δουλέψει σαν σερβιτόρος για να βγάλει το ψωμί του αυτό δε σημαίνει καθόλου, πως μπορούμε να τον προσβάλουμε με ελεημοσύνες".

Στο μέτωπο οι στρατιώτες πάλευαν ενάντια στους αξιωματικούς και μάθαιναν μέσα στις επιτροπές τους ν' αυτοδιοικούνται. Στα εργοστάσια οι ρωσικές οργανώσεις - οι εργοστασιακές επιτροπές (1) - που δεν είχαν το ταίρι τους, αποχτούσαν πείρα, δύναμη και συναίσθηση της ιστορικής τους αποστολής στην πάλη ενάντια στην παλιά τάξη πραγμάτων. Όλη η Ρωσία έμαθε να διαβάζει και πραγματικά διάβαζε βιβλία για την πολιτική, την οικονομία, την ιστορία - διάβαζε γιατί οι άνθρωποι διψούσαν να μάθουν... Σε κάθε πόλη, στις περισσότερες πόλεις κοντά στο μέτωπο, κάθε πολιτικό κόμμα έβγαζε την εφημερίδα του, και κάποτε και κάμποσες εφημερίδες. Χιλιάδες οργανώσεις τύπωναν εκατοντάδες χιλιάδες πολιτικές προσούρες, πλημμυρίζοντας μ' αυτές τα χαρακώματα και τα χωριά, τα εργοστάσια και τους δρόμους των πόλεων. Η δίψα της μάθησης, που τόσο καιρό τη συγκρατούσαν, φούντωσε μαζί με την επανάσταση, με ασυγκράτητη δύναμη. Στους πρώτους έξι μήνες της επανάστασης, μόνο από το ινστιτούτο του Σμόλνι στέλνονταν καθημερινά προς όλα τα σημεία της χώρας με φορτηγά αυτοκίνητα και με αμαξοστοιχίες ολόκληροι τόνοι φιλολογικά έντυπα. Η Ρωσία ρουφούσε το έντυπο υλικό με τέτοια λαιμαργία, όπως η ξερή άμμος ρουφάει το νερό. Και δεν ήταν όλα αυτά παραμύθια ή πλαστογραφημένη ιστορία, νερωμένη θρησκεία, φτηνή και κακοτυπωμένη λογοτεχνία, αλλά κοινωνικές και οικονομικές θεωρίες, φιλοσοφία, τα έργα του Τολστόι, του Γκόγκολ και του Γκόρκι...

Επειτα ήταν οι λόγοι. Η Ρωσία πλημμύρισε από τέτοιους χειμάρρους ζωντανού λόγου, που σε σύγκριση μ' αυτούς "ο κατακλυσμός του γαλλικού λόγου", για τον οποίο γράφει ο Καρλάιλ, φαίνεται μικρό ρεματάκι. Διαλέξεις, συζητήσεις, ομιλίες στα θέατρα, στα τσίρκα, στα σχολεία, στις λέσχες, στις αίθουσες των Σοβιέτ, στα διαμερίσματα των επαγγελματικών συνδικάτων, στους στρατώνες... Συλλαλητήρια στα χαρακώματα, στο μέτωπο, στα χωριά, στα ξέφωτα των δασών, στις αυλές των εργοστασίων... Τι εκπληκτικό θέαμα παρουσίαζε το εργοστάσιο Πουτίλοφ, όταν από τα κτίριά του ξεχυνόταν ο πυκνός χείμαρρος των σαράντα χιλιάδων εργατών, που βγαίνανε ν' ακούσουν τους σοσιαλιστές - δημοκράτες, τους εσέρους, τους αναρχικούς, όποιον και να 'ναι, και για ό,τι να 'ναι κι όσο κι αν μιλούσαν. Ολόκληρους μήνες το κάθε σταυροδρόμι της Πετρούπολης και των άλλων ρωσικών πόλεων, ήταν συνεχώς δημόσιο βήμα. Αυθόρμητες συζητήσεις και συλλαλητήρια γίνονταν ακόμα και στις αμαξοστοιχίες, στα τραμ, παντού...

Αλλά και τα πανρωσικά συνέδρια κι οι συνδιασκέψεις, στα οποία έπαιρναν μέρος άνθρωποι των δύο ηπειρών, τα συνέδρια των Σοβιέτ, των συνεταιρισμών, των Ζέμστβα, των εθνοτήτων, του κλήρου, των αγροτών, των πολιτικών κομμάτων, η δημοκρατική συνέλευση, η κρατική σύσκεψη της Μόσχας, το Σοβιέτ της Ρωσικής Δημοκρατίας, ακούγονταν διαρκώς λόγοι... Στην Πετρούπολη διεξάγονταν διαρκώς τρία ως τέσσερα συνέδρια ταυτόχρονα. Οι απόπειρες να περιοριστεί το χρονικό όριο ομιλίας ματαιώνονταν αποφασιστικά σε κάθε συλλαλητήριο κι ο καθένας είχε όλη τη δυνατότητα να εκφράσει τα αισθήματά και τις σκέψεις του, όποιες κι αν ήταν.

Πήγαμε στο μέτωπο στη 12η Στρατιά, που βρισκόταν κοντά στη Ρίγα, όπου οι ξυπόλυτοι και εξαντλημένοι άνθρωποι πέθαιναν στη λάσπη των χαρακωμάτων από την πείνα και τις αρρώστιες. Μόλις μας είδαν ήρθαν να μας συναντήσουν. Τα πρόσωπά τους ήταν αδύνατα... Μέσα από τις τρύπες της στολής τους, πρόβαλε μελανιασμένο το γυμνό σώμα. Κι όμως η πρώτη ερώτηση ήταν: "Μας φέρατε τίποτα να διαβάσουμε;".

Τα εξωτερικά, τα φανερά γνωρίσματα της αλλαγής που έγινε ήταν πολλά, ωστόσο, αν και κυμάτιζε μια κόκκινη σημαϊούλα στα χέρια του αγάλματος της Μεγάλης Αικατερίνης, που βρισκόταν απέναντι στο θέατρο Αλεξαντρίνσκι, αν και σ' όλα τα δημόσια κτίρια κυμάτιζαν επίσης κόκκινες σημαίες, μερικές μάλιστα είχαν ξεθωριάσει κιόλας, αν και τα αυτοκρατορικά μονογράμματα κι οι αετοί πετάχτηκαν από παντού ή σκεπάστηκαν, αν και στη θέση των άγριων αστυνομικών φύλαγε τώρα τους δρόμους η καλοκάγαθη και άοπλη πολιτοφυλακή, ωστόσο διατηρούνταν ακόμα πολλά παράξενα υπολείμματα του παρελθόντος.

Ετσι λόγου χάρη, παράμεινε σε πλήρη ισχύ ο πίνακας διαβαθμίσεων του Μεγάλου Πέτρου, που τον είχε επιβάλει με το σιδερένιο χέρι του σ' όλη τη Ρωσία. Σχεδόν όλοι, αρχίζοντας από τους μαθητές, εξακολουθούσαν ακόμα να φορούν την καθιερωμένη από προηγούμενα ειδική στολή, με τους αυτοκρατορικούς αετούς στα κουμπιά και στην μπουτονιέρα. Στις 5 περίπου το βράδυ, οι δρόμοι γέμιζαν από ηλικιωμένους ανθρώπους με στολή και χαρτοφύλακες. Γυρνώντας στα σπίτια

τους, ύστερα από τη δουλιά τους στα τεράστια σαν στρατώνες υπουργεία και τ' άλλα κυβερνητικά ιδρύματα, οι υπάλληλοι πιθανόν να σκέφτονταν πως ο γρήγορος θάνατος των προϊσταμένων τους θα τους φέρει πιο κοντά στον πολυπόθητο ανώτερο βαθμό της ιεραρχίας ή στη θέση του μυστικοσύμβουλου ή την πιθανότητα να μπουν σε τιμητική διαθεσιμότητα μ' όλες τις αποδοχές, και ακόμα ίσως και με το παράσημο της Αγίας Αννας κρεμασμένο στο λαιμό...

Στο γερουσιαστή Σοκολόφ, συνέβηκε το εξής περίεργο περιστατικό, όταν μια φορά, στο αποκορύφωμα της επανάστασης, πήγε στη συνεδρίαση της Γερουσίας ντυμένος με πολιτικά: Δεν του επέτρεψαν να πάρει μέρος στη συνεδρίαση γιατί δε φορούσε τη στολή, την ειδική στολή του "υπηρέτη" του τσάρου!

Μέσα σ' αυτό το φόντο του αναβρασμού και της αποσύνθεσης ολόκληρου έθνους, ξετυλίχτηκε το πανόραμα της εξέγερσης των λαϊκών μαζών της Ρωσίας...

(1) Η συνδιάσκεψη των εργοστασιακών επιτροπών της Πετρούπολης που έγινε από τις 30 του Μάη (12 του Ιούνη) - 3 (16) του Ιούνη στη συντριπτική της πλειοψηφία (τα τρία τέταρτα των αντιπροσώπων) πήγε με τους μπολσεβίκους. Σύντ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η γέννηση της Θύελλας

Το Σεπτέμβριο (1) κινήθηκε ενάντια στην Πετρούπολη ο στρατηγός Κορνίλοφ, με σκοπό ν' ανακηρυχτεί στρατιωτικός δικτάτορας της Ρωσίας. Ανεπάντεχα, πίσω από την πλάτη του φάνηκε η θωρακισμένη γροθιά της αστικής τάξης, που προσπαθούσε με θρασύτητα να συντριψεί την επανάσταση. Στη συνωμοσία του Κορνίλοφ ήταν ανακατεμένοι και μερικοί υπουργοί - σοσιαλιστές. Ο ίδιος ο Κερένσκι ήταν ύποπτος για κάτι τέτοιο. Ο Σάβινκοφ, από τον οποίο η Κεντρική Επιτροπή του κόμματός του, των σοσιαλιστών - επαναστατών, ζήτησε εξηγήσεις, αρνήθηκε ν' απαντήσει και διαγράφηκε από το κόμμα. Τον Κορνίλοφ τον έπιασαν οι στρατιωτικές επιτροπές. Πολλοί στρατηγοί απολύθηκαν από την υπηρεσία, μερικοί υπουργοί παύθηκαν κι η κυβέρνηση έπεσε.

Ο Κερένσκι προσπάθησε να σχηματίσει καινούρια κυβέρνηση με τη συμμετοχή αντιπροσώπων του κόμματος της αστικής τάξης - των καντέ. Το κόμμα των σοσιαλιστών - επαναστατών, στο οποίο ανήκε, του 'δωσε εντολή ν' αποκλείσει τους καντέ. Ο Κερένσκι δε συμμορφώθηκε και απειλήσε πως αν οι σοσιαλιστές επιμείνουν στη γνώμη τους θα υποβάλει παραίτηση. Ωστόσο, οι διαθέσεις του λαού ήταν άγριες και απειλητικές, και ο Κερένσκι δεν τόλμησε τη στιγμή αυτή ν' αναμετρηθεί μαζί του. Σχηματίστηκε ένα προσωρινό διευθυντήριο (2) από πέντε υπουργούς μ' επικεφαλής τον Κερένσκι, που ανέλαβε την εξουσία μέχρι που να ρυθμιστεί τελικά η σύνθεση της κυβέρνησης.

Η κορνιλοφική ανταρσία ένωσε όλες τις σοσιαλιστικές ομάδες - τόσο τους "μετριοπαθείς", όσο και τους επαναστάτες - με το φλογερό πόθο για αυτοάμυνα. Επρεπε να μπει τέρμα στους κάθε λογής Κορνίλοφ. Ήταν ανάγκη να σχηματιστεί καινούρια κυβέρνηση, που να είναι υπεύθυνη απέναντι σ' εκείνους που υποστήριζαν την επανάσταση. Γι' αυτό η ΚΕΕ πρότεινε σ' όλες τις δημοκρατικές οργανώσεις να στείλουν αντιπροσώπους για μια δημοκρατική συνδιάσκεψη που θα 'πρεπε να συνέλθει στην Πετρούπολη το Σεπτέμβριο.

Στην ΚΕΕ σχηματίστηκαν αμέσως τρεις κατευθύνσεις. Οι μπολσεβίκοι απαιτούσαν άμεση σύγκληση Πανρωσικού συνεδρίου των Σοβιέτ και το πέρασμα όλης της εξουσίας σ' αυτά. Οι κεντριστές - εσέροι, καθοδηγούμενοι από τον Τσερνόφ, μαζί με τους αριστερούς εσέρους, μ' επικεφαλής τον Καμκόφ και τη Σπιριδόνοβα, οι μενσεβίκοι - διεθνιστές μ' επικεφαλής τον Μάρτοφ και οι μενσεβίκοι - κεντριστές, εκπροσωπούμενοι από τον Μπογδόνοφ και τον Σκόμπελεφ, ζητούσαν να σχηματιστεί μια ομοιογενής σοσιαλιστική κυβέρνηση. Οι δεξιοί μενσεβίκοι, μ' επικεφαλής τον Τσερετέλι, τον Νταν και τον Λίμπερ, καθώς και οι δεξιοί εσέροι που τους καθοδηγούσε ο Αυξέντιεφ και ο Γκοτς επέμεναν να πάρουν μέρος στην καινούρια κυβέρνηση και αντιπρόσωποι των εύπορων τάξεων.

Οι μπολσεβίκοι αμέσως ύστερ' απ' αυτό κατάχτησαν την πλειοψηφία στο Σοβιέτ της Πετρούπολης και σε συνέχεια στα Σοβιέτ της Μόσχας, του Κιέβου, της Οδησσού και άλλων πόλεων.

Οι μενσεβίκοι και οι εσέροι, που κυριαρχούσαν στην ΚΕΕ, ανησύχησαν και κατέληξαν στο συμπέρασμα, πως ο Λένιν, σε τελευταία ανάλυση, είναι γι' αυτούς πιο επικίνδυνος από τον Κορνίλοφ. Αλλάξαν, λοιπόν, το σύστημα της εκπροσώπησης στη δημοκρατική σύσκεψη καθορίζοντας πολύ περισσότερες θέσεις για τους συνεταιρισμούς και τις άλλες συντηρητικές οργανώσεις. Αλλά κι αυτή η ειδικά προετοιμασμένη σύσκεψη τάχθηκε στην αρχή υπέρ μιας κυβέρνησης συνασπισμού, χωρίς τους καντέ. Μόνον η ανοιχτή απειλή του Κερένσκι ότι θα παραιτηθεί κι οι απεγνωσμένες κραυγές των "μετριοπαθών" σοσιαλιστών ότι "η δημοκρατία βρίσκεται σε κίνδυνο", ανάγκασαν τη Σύσκεψη, με την ασήμαντη πλειοψηφία, να δεχτεί την αρχή του συνασπισμού, με την αστική τάξη και να εγκρίνει τη δημιουργία κάποιας συμβουλευτικής Βουλής, χωρίς καμιά νομοθετική εξουσία, που ονομάστηκε "Προσωρινό Συμβούλιο της Ρωσικής Δημοκρατίας". Στην καινούρια κυβέρνηση οι εκπρόσωποι των εύπορων τάξεων αποφάσιζαν στην πραγματικότητα για όλα και στο Συμβούλιο της Ρωσικής Δημοκρατίας πήραν δυσανάλογα μεγάλο αριθμό θέσεων.

Η ΚΕΕ στην πραγματικότητα δεν εκπροσωπούσε πια την απλή μάζα των Σοβιέτ και χωρίς καμιά νομική βάση αρνήθηκε να συγκαλέσει το β' Πανρωσικό συνέδριο, που θα έπρεπε να γίνει το Σεπτέμβριο. Η ΚΕΕ δεν είχε καμιά διάθεση να συγκαλέσει το συνέδριο ούτε να επιτρέψει τη σύγκλησή του. Το επίσημο όργανό της, "Ισβέστια", άρχισε να κάνει υπαινιγμούς, ότι η αποστολή των Σοβιέτ τέλειωσε πια, και ότι πιθανόν, πολύ σύντομα, να διαλυθούν... Ταυτόχρονα, η καινούρια κυβέρνηση δήλωσε ότι το πρόγραμμά της περιλαμβάνει και τη διάλυση των "ανεύθυνων οργανώσεων", δηλαδή των Σοβιέτ.

Οι μπολσεβίκοι απαντώντας σ' αυτά, ζήτησαν από τα Σοβιέτ να συγκαλέσουν συνέδριο στις 2 του Νοέμβρη (20 του Οκτώβρη) στην Πετρούπολη και να πάρουν στα χέρια τους την εξουσία στη Ρωσία. Ταυτόχρονα, οι μπολσεβίκοι βγήκαν από το Σοβιέτ της Ρωσικής Δημοκρατίας, δηλώνοντας, πως δε θέλουν να πάρουν μέρος σε "κυβέρνηση που προδίνει το λαό".

Η αποχώρηση των μπολσεβίκων όμως δεν έφερε τη γαλήνη στο κακότυχο Σοβιέτ της δημοκρατίας. Οι εύπορες τάξεις, που βρίσκονταν τώρα στην εξουσία, αποθρασύνθηκαν. Οι καντέ δήλωσαν, ότι η κυβέρνηση δεν έχει νομικά το δικαίωμα ν' ανακηρύξει τη Ρωσία δημοκρατία. Ζητούσαν να παρθούν σκληρά μέτρα στο στρατό και στο ναυτικό για να διαλυθούν οι στρατιωτικές κι οι ναυτικές επιτροπές κι έκαναν επίθεση ενάντια στα Σοβιέτ. Στην αντίθετη πτέρυγα του Σοβιέτ της δημοκρατίας, οι μενσεβίκοι - διεθνιστές κι οι αριστεροί εσέροι, ζητούσαν το άμεσο κλείσιμο ειρήνης, την παραχώρηση της γης στους αγρότες και την καθιέρωση του εργατικού ελέγχου στην παραγωγή - δηλαδή στην ουσία υποστήριζαν τα προγράμματα των μπολσεβίκων.

Μου έτυχε ν' ακούσω ομιλία του Μάρτοφ ενάντια στους καντέ. Καμπουριάζοντας πάνω στο βήμα, σαν βαριά άρρωστος, όπως και ήταν στην πραγματικότητα, και δείχνοντας με το δάχτυλο τους δεξιούς, έλεγε με βραχνή φωνή, που μόλις ακουγόταν:

"Μας αποκαλείτε ηττοπαθείς. Όμως πραγματικοί ηττοπαθείς είναι εκείνοι, που περιμένουν την ευνοϊκή στιγμή για το κλείσιμο ειρήνης, που αναβάλλουν και τρενάρουν την ειρήνη επ' αόριστο, ώπου από το ρωσικό στρατό δε θα μένει τίποτα, ώπου και η ίδια η Ρωσία θα γίνει αντικείμενο παζαρέματος ανάμεσα στις ιμπεριαλιστικές ομάδες... Προσπαθείτε να επιβάλετε στο ρούσικο λαό την πολιτική που υπαγορεύεται από τα συμφέροντα της αστικής τάξης. Το πρόβλημα της ειρήνης πρέπει να λυθεί άμεσα... και τότε θα δείτε πως δε δούλεψαν μάταια οι άνθρωποι εκείνοι τους οποίους αποκαλείτε πράκτορες των Γερμανών, εκείνοι οι τσιμερβαλντικοί (3), που προετοίμασαν το ζύπνημα της συνείδησης των δημοκρατικών μαζών σ' όλο τον κόσμο"...

Ανάμεσα σ' αυτές τις ομάδες ταλαντεύονταν οι μενσεβίκοι και οι εσέροι, νιώθοντας από τ' αριστερά την πίεση της αυξανόμενης αγανάχτησης των μαζών. Η βαθιά έχθρα χώρισε το Σοβιέτ της δημοκρατίας σε ανειρήνευτες ομάδες.

(1) Τον Αύγουστο (με το παλιό ημερολόγιο). Σύντ.

(2) Στο προσωρινό διευθυντήριο μπήκαν: ο Κερένσκι, ο Νικίτιν, ο Τερεσένκο, ο Βερχόβσκι και ο Βερντερέβσκι. Σύντ.

(3) Μέλη της επαναστατικο-διεθνιστικής πτέρυγας του ευρωπαϊκού σοσιαλισμού. Αυτούς τους ονόμαζαν έτσι από τη διεθνή συνδιάσκεψη του 1915 στο Τσίμερβαλντ (Ελβετία). Τζον Ριντ.

Τέτοια ήταν η κατάσταση, όταν η πολυπόθητη είδηση για τη διασυμμαχική διάσκεψη του Παρισιού έβαλε μ' όλη την οξύτητα τα ακανθώδη προβλήματα της εξωτερικής πολιτικής...

Όλα τα σοσιαλιστικά κόμματα της Ρωσίας θεωρητικά τάσσονταν υπέρ της άμεσης σύναψης ειρήνης σε δημοκρατική βάση. Το Σοβιέτ της Πετρούπολης, που το καθοδηγούσαν οι μενσεβίκοι κι οι εσέροι ακόμα από το Μάη (Απρίλη) του 1917, δημοσίευσε τους γνωστούς ρωσικούς όρους ειρήνης. Σ' αυτούς περιέχονταν η απαίτηση να συγκαλέσουν οι σύμμαχοι διάσκεψη για να συζητήσουν τους σκοπούς του πολέμου. Η διάσκεψη είχε καθοριστεί να γίνει τον Αύγουστο, έπειτα αναβλήθηκε για το Σεπτέμβρη, κατόπιν για τον Οχτώβρη και τώρα ορίστηκε για τις 10 του Νοέμβρη (28 Οχτώβρη) (1).

Η προσωρινή κυβέρνηση σκόπευε να στείλει στη διάσκεψη αυτή δύο αντιπροσώπους, το στρατηγό Αλεξέγιεφ, που ήταν πάρα πολύ αντιδραστικός και τον υπουργό των Εξωτερικών Τερεσένκο. Τα Σοβιέτ από την πλευρά τους εξέλεξαν αντιπρόσωπό τους τον Σκόμπελεφ και σύνταξαν ένα μανιφέστο, την περίφημη εντολή, που θα 'πρεπε να την έχει για οδηγό. Η προσωρινή κυβέρνηση δεν αναγνώρισε ούτε τον Σκόμπελεφ, ούτε την εντολή του. Διαμαρτυρήθηκε ακόμα κι η συμμαχική διπλωματία. Η υπόθεση τέλειωσε με την ψυχρή δήλωση του Μπόναρ Λόου (2), που απαντώντας σε ερώτηση στη βρετανική Βουλή των Κοινοτήτων δήλωσε: "Απ' ό,τι ξέρω, η διάσκεψη του Παρισιού δεν πρόκειται να συζητήσει τους σκοπούς του πολέμου, αλλά τους τρόπους διεξαγωγής του..."

Ο συντηρητικός Τύπος της Ρωσίας ήταν ενθουσιασμένος, ενώ οι μπολσεβίκοι φώναζαν: "Να πού οδήγησε τους μενσεβίκους και τους εσέρους η ταχτική του συμβιβασμού!"

Και σ' όλο το μέτωπο, που απλωνόταν σε χιλιάδες μίλια (3), αναταραζόταν σαν παλίρροια ο ρούσικος στρατός των πολλών εκατομμυρίων, κι έστελνε στην πρωτεύουσα όλο και νέες εκατοντάδες αντιπροσωπείες που απαιτούσαν: "Ειρήνη! Ειρήνη!"

Πέρασα πέρα απ' το ποτάμι στο τσίρκο "Μοντέρνο" και παρακολούθησα ένα από τα ογκώδη λαϊκά συλλαλητήρια, που γίνονταν σ' όλη την πόλη, και που συγκέντρωναν κάθε βράδυ όλο και πιο πολύν κόσμο. Το σαραβαλιασμένο, σκοτεινό αμφιθέατρο, φωτισμένο από πέντε λαμπίτσες που τρεμόσβηναν αδύνατα και κρέμονταν από ένα λεπτό σύρμα, ήταν γεμάτο από κάτω ως απάνω, μέχρι το ταβάνι: οι στρατιώτες, οι ναύτες, οι εργάτες, οι γυναίκες, κι όλοι άκουγαν με τέτοια ένταση, σαν να εξαρτιόταν απ' αυτό η ζωή τους. Μιλούσε ένας στρατιώτης από κάποια 548η Μεραρχία.

"Σύντροφοι! - φώναζε, και στο κουρασμένο πρόσωπό του και τις γεμάτες απόγνωση χειρονομίες του υπήρχε πραγματικός πόνος - οι άνθρωποι που βρίσκονται ψηλά μας καλούν συνέχεια σε καινούριες και καινούριες θυσίες. Στο μεταξύ όμως δε θίγουν εκείνους που τα 'χουν όλα.

Πολεμούμε με τη Γερμανία. Μπορούμε λοιπόν να καλέσουμε τους Γερμανούς στρατηγούς να δουλέψουν στο επιτελείο μας; Κι όμως, ενώ πολεμούμε τους καπιταλιστές, ωστόσο τους προσκαλούμε στην κυβέρνησή μας..."

Ο στρατιώτης ρώτησε: "Πέστε μου για ποιο σκοπό πολεμώ. Για την Κωνσταντινούπολη ή για την ελεύθερη Ρωσία; Για τη δημοκρατία ή για τις καπιταλιστικές αρπαγές; Αν μου αποδείξουν ότι υπερασπίζομαι την επανάσταση, τότε θα πάω να πολεμήσω και δε θα μπορέσουν να με διώξουν με τα όπλα τους. Όταν η γη θ' ανήκει στους αγρότες, τα εργοστάσια στους εργάτες κι η εξουσία στα Σοβιέτ, τότε θα ξέρουμε γιατί πολεμούμε και θα πολεμήσουμε!"

Στις στρατώνες, στα εργοστάσια, στις γωνιές των δρόμων παντού ρητόρευαν αναρίθμητοι στρατιώτες ζητώντας άμεση ειρήνη, δηλώνοντας πως αν η κυβέρνηση δεν κάνει αποφασιστικά βήματα για να πετύχει ειρήνη, ο στρατός θα παρατήσει τα χαρακώματα και θα πάει στο σπίτι του.

Ενας αντιπρόσωπος της 8ης Στρατιάς έλεγε:

"Είμαστε αδύνατοι, απόμειναν σε κάθε λόχο μόνο μερικοί άνθρωποι. Αν δε θα μας δώσουν τρόφιμα, άρβυλα και ενισχύσεις, τότε γρήγορα θα μείνουν στο μέτωπο μόνο τα αδειανά χαρακώματα. Ειρήνη ή προμήθειες... Η κυβέρνηση, είτε να τελειώσει τον πόλεμο, είτε να εφοδιάσει το στρατό..."

Από την 46η Ταξιαρχία πυροβολικού της Σιβηρίας:

"Οι αξιωματικοί δε θέλουν να συνεργαστούν με τις επιτροπές μας, μας προδίνουν στον εχθρό, τουφεκίζουν τους προπαγανδιστές μας, κι η αντεπαναστατική κυβέρνηση τους υποστηρίζει. Εμείς νομίζουμε ότι η επανάσταση θα μας δώσει την ειρήνη. Κι αντί γι' αυτό η κυβέρνηση μας απαγορεύει ακόμα και να μιλάμε για τέτοια πράγματα, και δε μας δίνει αρκετή τροφή για να ζήσουμε, και αρκετά πολεμοφόδια για να πολεμήσουμε..."

Κι από την Ευρώπη έρχονταν φήμες για ειρήνη από την πλευρά της Ρωσίας... Η δυσαρέσκεια δυνάμωνε ακόμα περισσότερο με τις ειδήσεις για την κατάσταση των ρωσικών στρατευμάτων στη Γαλλία. Η πρώτη ταξιαρχία επιχείρησε ν' αντικαταστήσει τους αξιωματικούς της με τις στρατιωτικές επιτροπές, όπως έκαναν κι οι σύντροφοί τους στη Ρωσία, κι αρνήθηκε να πάει στη Θεσσαλονίκη, ζητώντας να γυρίσουν στην πατρίδα. Την περικύκλωσαν, την εξάντλησαν με την πείνα και, στο τέλος, τη χτύπησαν με το πυροβολικό και σκότωσαν πολλούς.

Στις 26 (13) του Οχτώβρη πήγα στη μαρμαρένια κόκκινη αίθουσα, στα ανάκτορα Μαρίνσκι, όπου συνεδρίαζε το Σοβιέτ της δημοκρατίας. Ηθελα ν' ακούσω τον Τερεσένκο: Θα διάβαζε την κυβερνητική διακήρυξη για την εξωτερική πολιτική, που τόσο καιρό και με τέτοια τρομερή ανυπομονησία την περίμενε η εξαντλημένη από τον πόλεμο και διψασμένη για ειρήνη χώρα.

Ενας ψηλός, κομφοντυμένος και ξυρισμένος νέος άντρας, με φουσκωμένα μάγουλα, διάβαζε με σιγανή φωνή τον προσεχτικά γραμμένο λόγο του, που δεν έβαζε κανένα καθήκον. Τίποτα το καινούριο... Πάλι εκείνες οι ίδιες γενικές θέσεις για συντριβή του γερμανικού милитарισμού σε στενή συνεργασία με τους ένδοξους συμμάχους, για τα "κρατικά συμφέροντα της Ρωσίας", για τις "δυσκολίες", που δημιουργήθηκαν από την εντολή του Σκόμπλεφ. Ο Τερεσένκο τέλειωσε με τα παρακάτω λόγια, που αποτελούσαν την ουσία του λόγου του:

"Η Ρωσία είναι μεγάλη δύναμη. Η Ρωσία θα παραμείνει μεγάλη δύναμη ό,τι και να συμβεί. Όλοι πρέπει να την υπερασπίσουμε, πρέπει ν' αποδείξουμε ότι είμαστε υπερασπιστές του μεγάλου ιδανικού και τέκνα μεγάλης δύναμης".

(1) Η διάσκεψη δεν έγινε γιατί έπεσε η προσωρινή κυβέρνηση. Σύντ.

(2) Εντριου Μπόναρ Λόου (1858 - 1923), Άγγλος κρατικός παράγοντας, επικεφαλής των συντηρητικών. Το 1917 ήταν υπουργός του Θησαυροφυλακίου (υπουργός Οικονομικών) στην κυβέρνηση συνασπισμού του Λόιντ Τζορτζ και αρχηγός της Βουλής των Κοινοτήτων. Σύντ.

(3) Μίλι= 1,6 χιλιόμετρα. Σύντ.

Κανένας δεν ικανοποιήθηκε απ' αυτόν το λόγο. Οι αντιδραστικοί απαιτούσαν "σταθερή" ιμπεριαλιστική πολιτική και τα δημοκρατικά κόμματα ήθελαν εγγύηση, ότι η κυβέρνηση θα καταβάλει προσπάθειες για τη σύναψη ειρήνης. Παραθέτω το κύριο άρθρο της εφημερίδας "Εργάτης και Στρατιώτης" - όργανο του μπολσεβίκικου Σοβιέτ της Πετρούπολης:

"Η απάντηση της κυβέρνησης προς τα χαρακώματα

Ο υπουργός των Εξωτερικών κ. Τερεσένκο έβγαλε στο Κοινοβούλιο μεγάλο λόγο για τον πόλεμο και την ειρήνη. Τι ανάγγειλε στο στρατό και το λαό, ο πιο σιωπηλός από τους υπουργούς μας;

Πρώτο, ότι είμαστε στενά δεμένοι με τους συμμάχους μας (όχι με τους λαούς, μα με τις κυβερνήσεις τους).

Δεύτερο, ότι δεν πρέπει να κρίνει η δημοκρατία για τη δυνατότητα ή όχι διεξαγωγής της χειμερινής εκστρατείας: αυτό πρέπει να το λύσουν οι συμμαχικές κυβερνήσεις.

Τρίτο, ότι η επίθεση στις 18 του Ιούνη ήταν ευεργετική και επιτυχής υπόθεση. (Ο Τερεσένκο αποσιώπησε τις συνέπειες της επίθεσης).

Τέταρτο, ότι δεν είναι σωστό, πως οι συμμαχικές κυβερνήσεις δε φροντίζουν για μας: "Έχουμε συγκεκριμένες δηλώσεις των συμμάχων μας"... Δηλώσεις; Όμως τα έργα; Κι η διαγωγή του αγγλικού ναυτικού; Κι οι διαπραγματεύσεις του Άγγλου βασιλιά με τον εξόριστο αντεπαναστάτη Γκούρκο; Γι' αυτό ο υπουργός δε μίλησε.

Πέμπτο, ότι η εντολή του Σκόμπλεφ είναι άσχημη, δεν είναι ευχαριστημένοι απ' αυτή την εντολή οι σύμμαχοι κι οι Ρώσοι διπλωμάτες, κι ότι "στη συμμαχική διάσκεψη πρέπει να μιλήσουμε κοινή γλώσσα".

Αυτό ήταν όλο; Αυτό. Πού βρίσκεται λοιπόν η διέξοδος; Πίστη στους συμμάχους και στον Τερεσένκο. Πότε θα γίνει ειρήνη; Τότε, όταν το επιτρέψουν οι σύμμαχοι.

Αυτή είναι η απάντηση της προσωρινής κυβέρνησης προς τα χαρακώματα στο ζήτημα της ειρήνης".

Και την ίδια ακριβώς περίοδο, στα απώτερα σχέδια της ρωσικής πολιτικής άρχισαν να διαγράφονται οι σκοτεινές φιγούρες μιας μοχθηρής δύναμης, των κοζάκων. Η εφημερίδα του Γκόρκι "Νέα Ζωή" εφιστούσε την προσοχή των αναγνωστών στη δράση τους:

"... Στις μέρες του Φλεβάρη οι κοζάκοι δεν πυροβολούσαν το λαό, στο πραξικόπημα του Κορνίλοφ δεν ενώθηκαν με τον προδότη..."

Το τελευταίο διάστημα, όμως, ο ρόλος τους αρχίζει ν' αλλάζει: από την παθητική αδιαφορία, περνούν στη δραστήρια πολιτική επίθεση..."

Τον Αταμάνο των κοζάκικων στρατευμάτων του Ντον, Καλέντιν, η προσωρινή κυβέρνηση τον απόλυσε από την υπηρεσία για συμμετοχή στην κορνιλοφική συνωμοσία. Εκείνος αρνήθηκε κατηγορηματικά να εγκαταλείψει τη θέση του, οχυρώθηκε στο Νοβοσερκάσκ, περιστοιχιζόμενος από τρεις μεγάλες κοζάκικες στρατιές, συνωμοτούσε και απειλούσε με

επίθεση. Η δύναμή του ήταν τόσο μεγάλη, ώστε η κυβέρνηση άρχισε να κάνει πως δε βλέπει την ανυπακοή του. Εκτός απ' αυτό, υποχρεώθηκε ν' αναγνωρίσει τυπικά το Σοβιέτ της ένωσης των κοζάκικων στρατευμάτων και να κηρύξει εκτός νόμου το κοζάκικο τμήμα των Σοβιέτ, που είχε σχηματιστεί ξανά.

Στις αρχές του Οχτώβρη επισκέφθηκε τον Κερένσκι αντιπροσωπεία των κοζάκων, που είχε το θράσος να απαιτήσει το σταμάτημα των επιθέσεων ενάντια στον Καλέντιν και να κατηγορήσει τον πρωθυπουργό ότι ανέχεται τα Σοβιέτ. Ο Κερένσκι συμφώνησε να αφήσει τον Καλέντιν ήσυχο και, όπως μαθεύτηκε, δήλωσε: "Οι καθοδηγητές του Σοβιέτ με θεωρούν αυταρχικό και τύραννο... Οσον αφορά την προσωρινή κυβέρνηση, αυτή όχι μόνο δε στηρίζεται στα Σοβιέτ, αλλά λυπάται πολύ που αυτά υπάρχουν ακόμα".

Ταυτόχρονα, άλλη κοζάκικη αντιπροσωπεία επισκέφτηκε τον Αγγλο πρεσβευτή και στη συνομιλία που είχε μαζί του παρουσιάστηκε σαν εκπρόσωπος "του ελεύθερου κοζάκικου λαού".

Στον Ντον σχηματίστηκε κάτι σαν κοζάκικη δημοκρατία.

Το Κουμπάν ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο κοζάκικο κράτος. Στο Ροστόφ του Ντον και στο Εκατερινοσλάβ οι ένοπλοι κοζάκοι διέλυσαν τα Σοβιέτ και στο Χάρκοβο κατάστρεψαν τα γραφεία του συνδικάτου των ανθρακωρύχων. Το κοζάκικο κίνημα παρουσιαζόταν παντού σαν αντισοσιαλιστικό και μιλιταριστικό. Αρχηγοί του ήταν ευγενείς και μεγάλοι γαιοκτήμονες, σαν τον Καλέντιν, τον Κορνίλοφ, οι στρατηγοί Ντούτοφ, Καραούλοφ και Μπαρντίτσι και το υποστήριζαν οι μεγάλοι έμποροι και τραπεζίτες της Μόσχας.

Η παλιά Ρωσία γκρεμιζόταν γοργά. Στην Ουκρανία και στη Φινλανδία, στην Πολωνία και στη Λευκορωσία δυνάμωνε όλο και πιο πολύ το ανοιχτό εθνικιστικό κίνημα. Τα τοπικά όργανα της εξουσίας, καθοδηγούμενα από τις εύπορες τάξεις, τραβούσαν για αυτονομία και αρνούσαν να υποταχθούν στις διαταγές της Πετρούπολης. Στο Ελσίνκι η φινλανδική Βουλή αρνήθηκε να πάρει χρήματα από την προσωρινή κυβέρνηση, κήρυξε τη Φινλανδία αυτόνομη και απαίτησε να φύγουν τα ρωσικά στρατεύματα. Η αστική Ράντα στο Κίεβο, καθόριζε έτσι τα σύνορα της Ουκρανίας, που έπαιρνε μέσα τις πλουσιότερες γεωργικές περιοχές της Νότιας Ρωσίας, μέχρι τα Ουράλια, κι άρχισε να οργανώνει εθνικό στρατό. Ο αρχηγός της Ράντα, Βιντισένκο, συνεννοούνταν για ξεχωριστή ειρήνη με τη Γερμανία κι η προσωρινή κυβέρνηση δεν μπορούσε να κάνει τίποτα εναντίον του. Η Σιβηρία και ο Καύκασος ζητούσαν ξεχωριστές συντακτικές συνελεύσεις. Σ' όλες αυτές τις περιοχές άρχιζε πια σκληρή πάλη ανάμεσα στις τοπικές εξουσίες και στα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών.

Το χάος μεγάλωνε μέρα με τη μέρα. Εκατοντάδες και χιλιάδες στρατιώτες λιποταχτούσαν από το μέτωπο κι άρχισαν να κινούνται σ' όλη τη χώρα σε μεγάλα, άταχτα κύματα. Στα κυβερνεία του Ταμπόφ και του Τβερ οι αγρότες, που είχαν κουραστεί να περιμένουν την παραχώρηση γης και αγανάχτησαν από τα κατασταλτικά μέτρα της κυβέρνησης, έκαigan τις επαύλεις και σκότωναν τους τσιφλικάδες. Τεράστιες απεργίες και λοκάουτ συγκλόνιζαν τη Μόσχα, την Οδησό και το ανθρακοφόρο λεκανοπέδιο του Ντονέτς. Οι μεταφορές παράλυσαν, ο στρατός πεινούσε, οι μεγάλες πόλεις έμειναν χωρίς ψωμί.

Η κυβέρνηση, που σπαραζόταν από την πάλη ανάμεσα στα δημοκρατικά και αντιδραστικά κόμματα, δεν μπορούσε να κάνει τίποτα. Αλλά κι όταν υποχρεωνόταν να κάνει κάτι, οι πράξεις της ευθυγραμμίζονταν, οπωσδήποτε, με τα συμφέροντα των εύπορων τάξεων. Εστελνε κοζάκους για ν' αποκαταστήσουν την τάξη στα χωριά ή για να καταστείλει τις απεργίες στις πόλεις. Στην Τασκέντ τα κρατικά όργανα διέλυσαν το Σοβιέτ. Στην Πετρούπολη η Οικονομική Σύσκεψη, που συγκλήθηκε για την αναστήλωση της άθλιας οικονομίας της χώρας, βρέθηκε σε αδιέξοδο: δεν μπορούσε να λύσει την ανειρήνευτη αντίθεση ανάμεσα στην εργασία και το κεφάλαιο και τελικά διαλύθηκε από τον Κερένσκι. Οι αξιωματικοί και στρατηγοί του παλιού καθεστώτος, με την υποστήριξη των καντέ, απαιτούσαν να παρθούν σκληρά μέτρα για την αποκατάσταση της πειθαρχίας στο στρατό και το ναυτικό. Ο υπουργός των Ναυτικών ναύαρχος Βεντερτέβσκι, που τον εκτιμούσαν όλοι, και ο υπουργός των Στρατιωτικών στρατηγός Βερχόβσκι μάταια έλεγαν και ξανάλεγαν ότι τον στρατό και το ναυτικό μπορεί να τα σώσει μόνο η καινούρια, η εθελοντική, η δημοκρατική πειθαρχία, που βασίζεται στη συνεργασία των στρατιωτικών στελεχών με τις στρατιωτικές και ναυτικές επιτροπές. Δεν τους άκουγε κανείς.

Οι αντιδραστικοί θαρρείς κι επιζητούσαν σκόπιμα να προκαλέσουν την οργή του λαού. Πλησίαζε η ημέρα της δίκης του Κορνίλοφ. Ο αστικός Τύπος τον υποστήριζε όλο και πιο ανοιχτά, αποκαλώντας τον Κορνίλοφ "μεγάλο Ρώσο πατριώτη". Η εφημερίδα του Μπούρτσεφ "Κοινή Υπόθεση" ζητούσε την εγκαθίδρυση δικτατορίας από τους Κορνίλοφ, Καλέντιν και Κερένσκι.

Με τον Μπούρτσεφ μίλησα μια φορά στο θεωρείο του Τύπου του Σοβιέτ της Ρωσικής Δημοκρατίας. Ήταν ένας κοντός καμπουριασμένος ανθρωπάκος, με ρυτιδωμένο πρόσωπο, με μυωπικά μάτια πίσω από χοντρά γυαλιά, με μια ανακατεμένη τούφα μαλλιά στο κεφάλι και με γκριζα γένια.

"Θυμηθείτε τα λόγια μου, νεαρέ! Η Ρωσία έχει ανάγκη από μια ισχυρή προσωπικότητα. Είναι καιρός ν' αφήσουμε κάθε σκέψη για επανάσταση και να συσπειρωθούμε ενάντια στους Γερμανούς. Οι βλάκες επέτρεψαν να τσακιστεί ο Κορνίλοφ, μα πίσω από τους βλάκες βρίσκονται οι πράκτορες των Γερμανών. Ο Κορνίλοφ έπρεπε να νικήσει...".

Την άκρα δεξιά την εκπροσωπούσαν τα κακοκαμουφλαρισμένα όργανα του μοναρχισμού: το Λαϊκό Βήμα του Πουρισκέβιτς, η Νέα Ρωσία και ο Ζωντανός Λόγος, που ζητούσαν ανοιχτά να ξεριζωθεί η επαναστατική δημοκρατία.

Στις 23 (10) του Οχτώβρη, στο λιμάνι της Ρίγας έγινε ναυμαχία με μια γερμανική μοίρα. Η κυβέρνηση, με πρόσχημα ότι η Πετρούπολη βρίσκεται σε κίνδυνο, έκανε σχέδια εκκένωσης της πρωτεύουσας. Στην αρχή έπρεπε να μεταφερθούν και να κατανεμηθούν σ' όλη τη Ρωσία τα μεγάλα εργοστάσια που δούλευαν για την άμυνα και μετά η ίδια η κυβέρνηση

ετοιμαζόταν να πάει στη Μόσχα. Οι μπολσεβίκοι δήλωσαν ότι η κυβέρνηση εγκαταλείπει την κόκκινη πρωτεύουσα μόνο και μόνο για ν' αδυνατίσει την επανάσταση. Τη Ρίγα την πρόδωσαν κιόλας στους Γερμανούς, τώρα προδίνουν και την Πετρούπολη!

Ο αστικός Τύπος αγάλλιαζε: "Στη Μόσχα, - έγραφε η καντέτικη εφημερίδα Λόγος - η κυβέρνηση θα μπορεί να δουλεύει σε ήσυχη ατμόσφαιρα, δίχως εμπόδια από την πλευρά των αναρχικών". Ο αρχηγός της δεξιάς πτέρυγας του κόμματος των καντέ Ρουτζιάνκο δήλωσε στην εφημερίδα Ρωσικό Πρωινό, πως η κατάληψη της Πετρούπολης από τους Γερμανούς θα ήταν μεγάλη ευτυχία, γιατί θα τσάκιζε τα Σοβιέτ και θα λύτρωνε τη Ρωσία από το επαναστατικό ναυτικό της Βαλτικής.

"Η Πετρούπολη βρίσκεται σε κίνδυνο... - έγραφε. Νομίζω, ότι ο Θεός είναι μαζί της, με την Πετρούπολη! Φοβούνται, πως στην Πετρούπολη θα χαθούν τα κεντρικά ιδρύματα (δηλ. τα Σοβιέτ, κλπ.). Σ' αυτό έχω αντίρρηση, και θα ήμουν πολύ ευχαριστημένος, αν όλα αυτά τα ιδρύματα χαθούν, γιατί εκτός από κακό τίποτα άλλο δε φέρανε στη Ρωσία...

Με την κατάληψη της Πετρούπολης θα καταστραφεί και το ναυτικό της Βαλτικής... Μα δε χρειάζεται να λυπηθούμε γι' αυτό: τα πολεμικά σκάφη στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι εντελώς φθαρμένα".

Η θύελλα της λαϊκής αγανάκτησης ήταν τόσο μεγάλη, που τους ανάγκασε ν' αναβάλουν τα σχέδια της εκκένωσης.

Την ίδια περίοδο, το συνέδριο των Σοβιέτ κρεμόταν πάνω από τη Ρωσία σαν σύννεφο καταιγίδας, που αυλακώνεται από αστραπές. Για τη σύγκλησή του δεν ήταν αντίθετη μόνο η κυβέρνηση, αλλά κι όλοι οι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές. Οι κεντρικές επιτροπές του στρατού και του ναυτικού, οι κεντρικές επιτροπές ορισμένων επαγγελματικών συνδικάτων, τα Σοβιέτ των αγροτών βουλευτών και ιδιαίτερα η ΚΕΕ, μ' όλες τις δυνάμεις τους προσπαθούσαν να ματαιώσουν τη σύγκληση του συνεδρίου. Οι εφημερίδες Ισβέστια και Φωνή του Στρατιώτη, που τις είχε ιδρύσει το Σοβιέτ της Πετρούπολης, μα που κατέληξαν να βρεθούν στα χέρια της ΚΕΕ, τάσσονταν λυσσασμένα ενάντια στο συνέδριο. Με το μέρος τους τάχθηκε κι όλο το βαρύ πυροβολικό του Τύπου των εσέρων: η Υπόθεση του Λαού και η Θέληση του Λαού.

Σ' όλη τη χώρα στάλθηκαν αντιπρόσωποι, απ' όλες τις τηλεγραφικές γραμμές στέλνονταν οδηγίες που ζητούσαν από τα τοπικά Σοβιέτ και τις στρατιωτικές επιτροπές ν' ακυρώσουν ή ν' αναβάλουν τις εκλογές για το συνέδριο. Πομπώδικες αποφάσεις ενάντια στο συνέδριο, δηλώσεις ότι η δημοκρατία δε θα επιτρέψει τη σύγκλησή του πριν από την ίδια τη Συντακτική Συνέλευση, διαμαρτυρίες των εκπροσώπων από τα μέτωπα, από την ένωση του Ζέμστβο, από την αγροτική ένωση, από την ένωση των κοζάκικων στρατευμάτων, από την ένωση των αξιωματικών, από την ένωση των ιπποτών του Αγίου Γεωργίου, από τα "τάγματα θανάτου"... Το Σοβιέτ της Ρωσικής Δημοκρατίας τάχθηκε ομόφωνα ενάντια στο συνέδριο. Όλος ο τεράστιος μηχανισμός, που δημιουργήθηκε από την επανάσταση του Μάρτη στη Ρωσία, μ' όλες τις δυνάμεις εργαζόταν για να μην επιτρέψει τη σύγκληση του συνεδρίου των Σοβιέτ.

Κι από την άλλη πλευρά ήταν οι αδιαμόρφωτοι ακόμα πόθοι του προλεταριάτου: των εργατών, των απλών στρατιωτών και των φτωχών αγροτών. Πολλά τοπικά Σοβιέτ είχαν πια μπολσεβικοποιηθεί. Εκτός από αυτά υπήρχαν οι οργανώσεις του βιομηχανικού προλεταριάτου, οι εργοστασιακές επιτροπές και οι έτοιμες για την εξέγερση επαναστατικές οργανώσεις του στρατού και του ναυτικού. Σε πολλά μέρη ο λαός, που δεν του έδωσαν τη δυνατότητα να εκλέξει σωστά τους αντιπροσώπους του, συγκεντρωνόταν σε αυθόρμητα συλλαλητήρια και έβγαζε αντιπροσώπους για την Πετρούπολη. Σ' άλλα μέρη ο λαός καθαιρούσε τις παλιές επιτροπές που του έφραζαν το δρόμο κι έβγαζε καινούργιες. Η υπόγεια φωτιά της εξέγερσης έσπαζε το φλοιό που είχε αρχίσει σιγά - σιγά να σκληραίνει στην επιφάνεια της επαναστατικής λάβας και που αδρανούσε στη διάρκεια όλων αυτών των μηνών. Το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο σαν αποτέλεσμα του αυθόρμητου κινήματος των μαζών...

Κάθε μέρα μπολσεβίκοι ομιλητές επισκέπτονταν τους στρατώνες και τις φάμπρικες και ρίχνονταν άγρια ενάντια στην "κυβέρνηση του εμφύλιου πολέμου". Μια Κυριακή με το ασφυκτικά γεμάτο τρενάκι που σερνόταν μέσα από την αδιαπέραστη λάσπη, δίπλα από τις σκυθρωπές φάμπρικες και τις πελώριες εκκλησίες, πήγαμε στο κρατικό πολεμικό εργοστάσιο του Ομπουχοφ, κοντά στη λεωφόρο Σλίσενμπουργκ.

Το συλλαλητήριο έγινε σε ένα μισοτελειωμένο συγκρότημα με γυμνούς τούβλινους τοίχους. Τριγύρω στο βήμα, που ήταν διακοσμημένο με κόκκινα, συνωστιζόταν ένα πλήθος δέκα χιλιάδων ατόμων. Όλοι στα μαύρα. Οι άνθρωποι στριμώχνονταν στα αραδιασμένα ξύλα και στους σωρούς των κεραμιδιών, σκαρφάλωναν πάνω στα μαυρισμένα δοκάρια. Και παρ' όλα αυτά το ακροατήριο ήταν πολύ προσεκτικό και ζωηρό. Ανάμεσα από τα βαριά και σκοτεινά σύννεφα περνούσε τότε - τότε ο ήλιος, λούζοντας με κοκκινωπό φως τα άδεια κουφώματα των παραθυριών και τη θάλασσα των απλών ανθρώπινων προσώπων, που ήταν στραμμένα προς εμάς.

Ο Λουνατσάρσκι, ξερακιανός, όμοιος με φοιτητή, με ευαίσθητο πρόσωπο καλλιτέχνη, εξηγούσε γιατί τα Σοβιέτ πρέπει να πάρουν την εξουσία. Μόνο αυτά μπορούν να υπερασπίσουν την επανάσταση από τους εχθρούς της, που συνειδητά ερημώνουν τη χώρα, που αποσυνθέτουν το στρατό, που προετοιμάζουν το έδαφος για έναν καινούργιο Κορνίλοφ.

Μίλησε ένας στρατιώτης από το ρουμάνικο μέτωπο, ένας αδύνατος άνθρωπος με δραματική και φλογερή έκφραση στο πρόσωπο. "Σύντροφοι - φώναζε - πεινούμε και παγώνουμε στο μέτωπο. Πεθαίνουμε για το τίποτα. Ας μεταδώσουν οι Αμερικανοί σύντροφοι στην Αμερική, πως εμείς, οι Ρώσοι, θα πολεμήσουμε μέχρι θανάτου για την επανάστασή μας. Θα κρατήσουμε μ' όλες τις δυνάμεις μέχρι που να 'ρθουν σε βοήθειά μας όλοι οι λαοί του κόσμου! Πέστε στους Αμερικανούς εργάτες να ξεσηκωθούν και να παλέψουν για την κοινωνική επανάσταση!".

Μετά σηκώθηκε ο Πετρόβσκι, λεπτός, αργός και αμείλιχτος: "Φτάνουν τα λόγια, είπε. Ηρθε η ώρα να περάσουμε στα έργα! Η οικονομική κατάσταση είναι πολύ άσχημη, εμείς όμως πρέπει να προσαρμοστούμε σ' αυτήν. Προσπαθούν να μας

λυγίσουν με την πείνα και το κρύο, θέλουν να μας προκαλέσουν. Ας μάθουν όμως οι εχθροί, ότι όλ' αυτά μπορούν να οδηγήσουν πολύ μακριά. Αν τολμήσουν να θίξουν τις προλεταριακές μας οργανώσεις θα τους σαρώσουμε από το πρόσωπο της Γης σαν σκουπίδια!"

Ο μπολσεβίκικος Τύπος αναπτυσσόταν με αναπάντεχη γρηγοράδα. Εκτός από τις δύο κομματικές εφημερίδες "Εργατικός Δρόμος" και "Στρατιώτης", άρχισε να εκδίδεται η "Αγροτική Φτωχολογιά" - καινούρια καθημερινή εφημερίδα για τους αγρότες, με μισό εκατομμύριο τираζ και από τις 30 (17) του Οχτώβρη, εμφανίστηκε ο "Εργάτης και ο Στρατιώτης". Το κύριο άρθρο της εφημερίδας συνόψιζε την μπολσεβίκικη άποψη:

"... Η τέταρτη χειμερινή εκστρατεία θα ήταν ολέθρια για το στρατό και τη χώρα. Ταυτόχρονα, ο κίνδυνος της παράδοσης κρέμεται πάνω από την επαναστατική Πετρούπολη. Οι αντεπαναστάτες προετοιμάζουν την εξόντωση του λαού... Η αγροτιά, που βρίσκεται σε απόγνωση, πήρε το δρόμο της ανοιχτής εξέγερσης. Οι τσιφλικάδες κι οι γραφειοκράτες τσακίζουν τους αγρότες με τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Οι φάμπρικες και τα εργοστάσια κλείνουν. Θέλουν να λυγίσουν τους εργάτες με την πείνα. Η αστική τάξη και οι στρατηγοί της ζητούν αμείλιχτα μέτρα για την αποκατάσταση τυφλής πειθαρχίας στο στρατό. Ο κορνιλοφισμός παραμονεύει. Με την υποστήριξη ολόκληρης της αστικής τάξης, οι κορνιλοφικοί ετοιμάζονται ανοιχτά να ματαιώσουν τη Συντακτική Συνέλευση.

Η κυβέρνηση του Κερένσκι... είναι ενάντια στους εργάτες, στους στρατιώτες και τους αγρότες. Αυτή η κυβέρνηση θα ρημάξει τη χώρα...

Η εφημερίδα μας κάνει την εμφάνισή της σε τούτες τις φοβερές μέρες. Ο "Εργάτης και ο Στρατιώτης" θα είναι η φωνή του προλεταριάτου της Πετρούπολης και της φρουράς της Πετρούπολης. Ο "Εργάτης και ο Στρατιώτης" θα υπερασπίσει ανειρήνευτα τα συμφέροντα της αγροτικής φτωχολογιάς...

Είναι ανάγκη να σωθεί ο λαός από τον όλεθρο. Η επανάσταση πρέπει να τραβήξει μέχρι το τέρμα. Η εξουσία πρέπει να παρθεί από τα εγκληματικά χέρια της αστικής τάξης και να δοθεί στα χέρια των οργανωμένων εργατών, στρατιωτών και των επαναστατημένων αγροτών...

Το πρόγραμμα της εφημερίδας μας είναι το πρόγραμμα του Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης.

Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ - στο κέντρο και στις επαρχίες!

Άμεση ανακωχή σ' όλα τα μέτωπα! Τίμια δημοκρατική ειρήνη των λαών!

Η τσιφλικάδικη γη να δωθεί χωρίς αποζημίωση στους αγρότες!

Εργατικός έλεγχος στην παραγωγή!

Τίμια σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης!..".

Θα ήταν σκόπιμο ν' αναφέρουμε εδώ ακόμα μερικά αποσπάσματα από την ίδια εφημερίδα, από το όργανο των ίδιων των μπολσεβίκικων, που ο κόσμος τους θεωρεί σαν πράκτορες των Γερμανών:

"Ο Γερμανός Κάιζερ, που είναι βαμμένος στο αίμα εκατομμυρίων, θέλει να κινήσει τα στρατεύματά του ενάντια στην Πετρούπολη. Καλούμε σε βοήθεια ενάντια στον Κάιζερ τους Γερμανούς εργάτες, στρατιώτες, ναύτες, αγρότες που διψούν για την ειρήνη όσο κι εμείς...

Κάτω ο καταραμένος πόλεμος! Πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτό το σύνθημα;

Μια επαναστατική εξουσία, μια γνήσια επαναστατική κυβέρνηση που θα στηρίζεται στο στρατό, στο ναυτικό, στο προλεταριάτο και στην αγροτιά...

Μια τέτοια κυβέρνηση, παραμερίζοντας τους διπλωμάτες συμμάχων και εχθρών, θα απευθυνόταν άμεσα στα γερμανικά στρατεύματα. Θα πλημμύριζε τα γερμανικά χαρακώματα με εκατομμύρια εκκλήσεις στη γερμανική γλώσσα... Οι αεροπόροι μας θα σκορπούσαν αυτές τις εκκλήσεις στο γερμανικό έδαφος..."

Στο Σοβιέτ της δημοκρατίας, το χάσμα ανάμεσα στις δυο πλευρές γινόταν κάθε μέρα όλο και βαθύτερο.

"Οι εύπορες τάξεις, φώναζε ο αριστερός εσέρος Καρέλιν, θέλουν να χρησιμοποιήσουν τον επαναστατικό μηχανισμό του κράτους για να δέσουν τη Ρωσία στο πολεμικό άρμα των συμμάχων! Τα επαναστατικά κόμματα τάσσονται αποφασιστικά ενάντια στην πολιτική αυτή..."

Ο γηραλέος Νικόλα Τσαϊκόφσκι, εκπρόσωπος των λαϊκών σοσιαλιστών, πήρε θέση ενάντια στην παραχώρηση της γης στους αγρότες και τάχθηκε με τους καντέ:

"Είναι απαραίτητο να επαναφέρουμε αμέσως την αυστηρή πειθαρχία στο στρατό... Από την αρχή του πολέμου δεν έπαψα να υποστηρίζω ότι είναι έγκλημα να καταπιανόμαστε με κοινωνικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, σε καιρό πολέμου. Εμείς όμως κάνουμε αυτό το έγκλημα, αν κι εγώ δεν είμαι εχθρός αυτών των μεταρρυθμίσεων, γιατί είμαι σοσιαλιστής..."

Κραυγές από την αριστερά: "Δε σας πιστεύουμε!". Θεωλλώδη χειροκροτήματα από τη δεξιά...

Ο Αντζέμοφ δηλώνει από μέρους των καντέ πως δεν υπάρχει καμία ανάγκη να εξηγήσουμε στο στρατό για ποιο σκοπό πολεμάει, γιατί ο κάθε στρατιώτης πρέπει να καταλαβαίνει ότι ο άμεσος σκοπός είναι το ξεκαθάρισμα της ρωσικής γης από τον εχθρό.

Ο ίδιος ο Κερένσκι μίλησε δυο φορές για εθνική ενότητα με λόγια γεμάτα πάθος, και μάλιστα στο τέλος του ενός απ' αυτούς τους λόγους έκλαψε. Η συνέλευση τον άκουγε ψυχρά και συχνά τον διέκοπτε με ειρωνικές παρατηρήσεις.

Το ινστιτούτο του Σμόλνι, έδρα του επιτελείου της ΚΕΕ και του Σοβιέτ της Πετρούπολης, βρίσκεται στις όχθες του πλατιού Νέβα, στην πιο ακρινή γωνιά της πόλης. Πήγα εκεί μ' ένα παραφορτωμένο τραμ, που με παραπονιάρικα κουδουνίσματα σερνόταν με ταχύτητα σαλιγκαριού στους γεμάτους λάσπη δρόμους. Στην τελευταία στάση υψώνονταν οι υπέροχοι γκριζογάλανοι τρούλοι του μοναστηριού του Σμόλνι, που έχει διακόσιες γιάρδες μάκρος και μοιάζει με στρατώνα. Απάνω από την κύρια είσοδο ήταν το αυτοκρατορικό έμβλημα σκαλισμένο στην πέτρα κι έμοιαζε σαν να κορόιδευε αυτά που διαδραματίζονταν...

Στο παλιό καθεστώς στεγαζόταν εδώ το περίφημο μοναστήρι - ινστιτούτο για τις κοπέλες της ρωσικής αριστοκρατίας και βρισκόταν κάτω από την προστασία της ίδιας της τσαρίνας. Η επανάσταση το πήρε και το έδωσε στις εργατικές και στις στρατιωτικές οργανώσεις. Στο Σμόλνι υπήρχαν πάνω από εκατό τεράστια άδεια άσπρα δωμάτια, και στις πόρτες τους οι σμαλτωμένες πινακίδες που διασώθηκαν έγραφαν: "Αίθουσα Παιδαγωγού", "IV Τάξη", "Αίθουσα Καθηγητών". Πάνω όμως απ' αυτές τις πινακίδες φαίνονταν κιόλας τα γνωρίσματα της καινούριας ζωής, κάτι κακοβαμμένα πλακάτ, με τις επιγραφές: "Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ της Πετρούπολης", είτε "ΚΕΕ", είτε "Γραφείο Εξωτερικών Υποθέσεων", "Ενωση των Στρατιωτών - Σοσιαλιστών", "Κεντρικό Συμβούλιο των πανρωσικών επαγγελματικών συνδικάτων", "Εργοστασιακές επιτροπές", "Κεντρική στρατιωτική επιτροπή"...

Εδώ βρίσκονταν ακόμα και οι κεντρικές επιτροπές των πολιτικών κομμάτων και τα δωμάτια για τις συσκέψεις των ομάδων τους.

Στους ευρύχωρους θολωτούς διαδρόμους, που φωτιζόνταν από ελάχιστες ηλεκτρικές λαμπίτσες, στριμώχνονταν και κινούνταν αμέτρητοι στρατιώτες και εργάτες, πολλοί από τους οποίους καμπούριαζαν κάτω από το βάρος των δεμάτων των εφημερίδων, των προκηρύξεων και των κάθε λογής προπαγανδιστικών εντύπων. Στα ξύλινα πατώματα χτυπούσαν αδιάκοπα δυνατά, σαν βροντή, οι βαριές μπότες... Παντού ήταν κρεμασμένα συνθήματα "Σύντροφοι, για την υγεία σας διατηρείτε την καθαριότητα". Σ' όλα τα κεφαλόσκαλα και στις στροφές της σκάλας βρίσκονταν μακριά τραπέζια γεμάτα από έντυπο υλικό των κάθε λογής πολιτικών κομμάτων, προοριζόμενο για πούληση.

Στη φαρδιά και χαμηλή τραπεζαρία, στο κάτω πάτωμα, βρισκόταν όπως και προηγούμενα, το εστιατόριο. Με 2 ρούβλια αγόρασα ένα κουπόνι για το γεύμα και σάθηκα μαζί με χίλιους άλλους στη σειρά, που οδηγούσε στα μακριά τραπέζια κι όπου είκοσι άντρες και γυναίκες σεβρίζαν από τεράστια καζάνια λαχανόσουπα, κομματάκια κρέας, κάσια και φέτες μαύρο ψωμί. Με 5 καπίκια μπορούσε να πάρει κανείς ένα τενεκεδένιο κύπελλο τσάι. Τα λιγδιασμένα ξύλινα κουτάλια ήταν μέσα σ' ένα καλάθι. Στα μακριά καθίσματα, που βρίσκονταν δίπλα στα τραπέζια, στριμώχνονταν οι πεινασμένοι προλετάριοι. Ετρωγαν λαίμαργα για να χορτάσουν την πείνα τους, κουβέντιαζαν δυνατά κι έλεγαν χοντρά αστεία.

Στο πάνω πάτωμα υπήρχε ακόμα ένα εστιατόριο που γευμάτιζαν μόνο τα μέλη της ΚΕΕ. Κι εκεί όμως μπορούσε να μπει όποιος ήθελε. Εδώ μπορούσε να πάρει κανείς ψωμί αλειμμένο γερά με βούτυρο και όσο τσάι ήθελε.

Στη νότια πλευρά του δεύτερου πατώματος βρισκόταν η τεράστια αίθουσα των συνεδριάσεων. Την εποχή που λειτουργούσε το ινστιτούτο, εδώ γίνονταν οι χοροεσπερίδες. Ψηλή άσπρη αίθουσα, που φωτιζόταν με γυαλισμένα άσπρα κηροπήγια, με εκατοντάδες ηλεκτρικές λαμπίτσες και χωριζόταν από δύο σειρές χοντρές κολόνες. Στην άκρη της αίθουσας ήταν μια εξέδρα και στις δύο πλευρές της υπήρχαν ψηλά διακλαδωμένα κηροπήγια. Πίσω από την εξέδρα βρισκόταν μια αδειανή επιχρυσωμένη κορνίζα, από την οποία είχε αφαιρεθεί το πορτρέτο του αυτοκράτορα. Τις επίσημες μέρες σ' αυτή την εξέδρα μαζεύονταν, γύρω από τις μεγάλες πριγκίπισσες, αξιωματικοί με λαμπρές στολές και ο κλήρος με πολυτελέστατα άμφια.

Απέναντι απ' αυτή την αίθουσα βρισκόταν η επιτροπή ελέγχου των πληρεξούσιων του συνεδρίου των Σοβιέτ. Στεκόμουν σ' αυτό το δωμάτιο και πρόσεχα τους αντιπροσώπους που κατέφθαναν - τους γεροδεμένους αξύριστους στρατιώτες, τους εργάτες με τις μαύρες μπλούζες, τους αγρότες με τα μακριά γένια. Η κοπέλα που δούλευε στην επιτροπή και ανήκε στην ομάδα του Πλεχάνοφ «Ενότητα», χαμογέλασε περιφρονητικά. «Δεν είναι καθόλου εκείνα τα πρόσωπα που ήταν στο πρώτο συνέδριο, παρατήρησε. Τι χοντροκομμένος και καθυστερημένος λαός! Αγροίκοι άνθρωποι...» Στα λόγια αυτά υπήρχε αλήθεια. Η επανάσταση τάρραξε τη Ρωσία ως τα κατάβραθα και πρόβαλλαν τώρα στην επιφάνεια τα κατώτερα στρώματα. Η επιτροπή των πληρεξούσιων που διορίστηκε από την παλιά ΚΕΕ, εξαιρούσε τον έναν αντιπρόσωπο μετά τον άλλον με την πρόφαση πως εκλέχτηκαν παράνομα. Ο εκπρόσωπος όμως της Κεντρικής Επιτροπής των μπολσεβίκων Καραχάν, χαμογελούσε. «Δεν πειράζει, έλεγε. Όταν θ' αρχίσει το συνέδριο όλοι εσείς να καθίσετε στις θέσεις σας...»

Ο Εργάτης και ο Στρατιώτης έγραφε:

« Εφιστούμε την προσοχή των αντιπροσώπων του καινούργιου Πανρωσικού συνεδρίου στην απόπειρα ορισμένων μελών του οργανωτικού Γραφείου να ματαιώσουν το συνέδριο, διαδίδοντας ότι το συνέδριο δεν θα γίνει, κι ότι καλύτερα είναι να φύγουν οι αντιπρόσωποι από την Πετρούπολη. .. Μη δίνετε σημασία σ' αυτό το ψέμα. Πλησιάζουν μεγάλες μέρες...»

Ήταν ολότελα φανερό ότι στις 2 του Νοέμβρη (20 του Οχτώβρη) δεν θα υπήρχε ακόμα απαρτία. Γι' αυτό ανέβαλαν την έναρξη του συνεδρίου ως τις 7 του Νοέμβρη (25 του Οχτώβρη), μα όλη η χώρα αναταραζόταν πια κι οι μενσεβίκοι με τους εσέρους, βλέποντας να εκμηδενίζονται, άλλαξαν απότομα τακτική. Άρχισαν να κάνουν απεγνωσμένα τηλεγραφήματα στις επαρχιακές τους οργανώσεις για να στείλουν στο συνέδριο όσο μπορούν περισσότερους αντιπροσώπους από τους «μετριοπαθείς» σοσιαλι-

στές. Ταυτόχρονα η εκτελεστική επιτροπή του Σοβιέτ των αγροτών με επείγουσα ανακοίνωση συγκαλούσε αγροτικό συνέδριο για τις 13 του Δεκέμβρη (30 του Νοέμβρη), με σκοπό να παραλύσει κάθε ενέργεια που θα επιχειρούσαν οι εργάτες και οι στρατιώτες.

Τι σκέφτονταν να κάνουν οι μπολσεβίκοι; Στην πόλη διαδόθηκαν φήμες πως οι στρατιώτες κι οι εργάτες ετοιμάζουν ένοπλη εξέγερση. Ο αστικός κι ο αντιδραστικός τύπος προειδοποιούσε για την εξέγερση και απαιτούσε από την κυβέρνηση να συλλάβει το Σοβιέτ της Πετρούπολης ή τουλάχιστο να μην επέτρεπε την έναρξη του συνεδρίου. Διάφορα φυλλάδια, όπως της εφημερίδας Νέα Ρωσία, καλούσαν ανοιχτά στην εξόντωση όλων των μπολσεβίκων.

Η εφημερίδα του Γκόρκι Νέα Ζωή συμφωνούσε απόλυτα με τους μπολσεβίκους, ότι οι αντιδραστικοί σκοπεύουν να συντρίψουν την επανάσταση και πως σε περίπτωση ανάγκης πρέπει ν' αντιταχθεί ένοπλη αντίσταση. Είχε όμως τη γνώμη ότι όλα τα κόμματα της επαναστατικής δημοκρατίας πρέπει να σχηματίσουν ενιαίο μέτωπο:

«...Όσο η δημοκρατία δεν έχει συσπειρώσει τις κύριες δυνάμεις της κι όσο η αντίσταση ενάντια στην επιρροή της είναι ακόμα αρκετά μεγάλη, δεν συμφέρει να περάσει η ίδια στην επίθεση. Αν όμως αρχίσουν την επίθεση οι εχθροί της, τότε η επαναστατική δημοκρατία θ' αναγκαστεί να μπει στον αγώνα για να πάρει την εξουσία στα χέρια της. Τότε, το τέτοιο πέρασμα της εξουσίας θα βρει την υποστήριξη των πιο πλατιών στρωμάτων του λαού.»

Ο Γκόρκι υποστήριζε ότι τόσο οι αντιδραστικές, όσο κι οι κυβερνητικές εφημερίδες σπρώχνουν τους μπολσεβίκους στη βία. Η εξέγερση όμως θα προετοιμάζε μόνο το δρόμο για έναν καινούργιο Κορνίλοφ. Ο Γκόρκι ζητούσε από τους μπολσεβίκους να διαψεύσουν τις φήμες. Ο Πότερσοφ δημοσίευσε στη μενσεβίκικη Ημέρα ένα εντυπωσιακό άρθρο, παραθέτοντας κι ένα χάρτη που δήθεν ξεσκέπαζε το μυστικό μπολσεβίκικο σχέδιο των επιχειρήσεων.

Όλοι οι τοίχοι της Πετρούπολης σκεπάστηκαν μονομιάς από ανακοινώσεις, προκηρύξεις και εκκλήσεις των κεντρικών επιτροπών των «μετριπαθών» σοσιαλιστών και των συντηρητικών κομμάτων και της ΚΕΕ, που καταδίκάζαν κάθε είδους διαδηλώσεις και ικέτευαν τους εργάτες και τους στρατιώτες να μην ακούν τους προπαγανδιστές. Να, λόγου χάρη, η εκκλήση του στρατιωτικού τμήματος του κόμματος των σοσιαλιστών επαναστατών.

«...Πάλι κυκλοφορούν στην πόλη φήμες ότι προετοιμάζονται επιθετικές ενέργειες. Πού βρίσκεται η πηγή αυτών των διαδόσεων; Από ποιον, από ποια οργάνωση είναι εξουσιοδοτημένοι οι προπαγανδιστές που μιλούν για επίθεση; Οι μπολσεβίκοι που ρωτήθηκαν στην ΚΕΕ, απάντησαν αρνητικά...»

Οι φήμες αυτές περικλείουν μεγάλο κίνδυνο. Μπορεί εύκολα, μερικοί θερμόμαχοι, χωρίς να πάρουν υπόψη τους τη διάθεση της πλειοψηφίας των εργατών, των αγροτών και των στρατιωτών, να παρασύρουν ένα μέρος των εργατών και των στρατιωτών στους δρόμους με σύνθημα την εξέγερση.

Στις φοβερές, στις σκληρές ώρες που περνάει η επαναστατική Ρωσία, η ενέργεια αυτή μπορεί εύκολα να γίνει η αρχή του εμφύλιου πολέμου και της καταστροφής όλων όσων δημιούργησαν με τόσους κόπους οι οργανώσεις του προλεταριάτου, της εργαζόμενης αγροτιάς και του στρατού... Αυτοί (οι αντεπαναστάτες - Σύντ.) δεν θα αργήσουν να εκμεταλλευθούν κάθε επιθετική εκδήλωση για ν' αρχίσουν τα αντεπαναστατικά πογκρόμ και με αιματηρό εμφύλιο πόλεμο να ματαιώσουν τις εκλογές της Συντακτικής Συνέλευσης. Και στο μεταξύ ο αντεπαναστάτης της Ευρώπης Γουλιέλμος ο 2ος ετοιμάζει καινούργια χτυπήματα...

Καμιά εκδήλωση! Όλοι στις θέσεις σας!...»

Στις 28 (15) του Οχτώβρη σ' έναν από τους διαδρόμους του Σμόλνι άνοιξα συζήτηση με τον Κάμενεφ, έναν κοντό άνθρωπο με κόκκινο μυτερό γενάκι και με ζωηρές χειρονομίες. Δεν πίστευε πως στο συνέδριο θα πάρουν μέρος αρκετοί αντιπρόσωποι. «Αν γίνει το συνέδριο, έλεγε, τότε αυτό θα αντιπροσωπεύει τις βασικές διαθέσεις του λαού. Αν η πλειοψηφία, όπως υποθέτω, πάει με τους μπολσεβίκους, τότε θ' απαιτήσουμε να παραιτηθεί η προσωρινή κυβέρνηση και να μεταβιβαστεί όλη η εξουσία στα Σοβιέτ...»

Ο Βολοντάρσκι, ένας ψηλός, γλομός κι ασθενικός νέος με ματογυάλια, εκφράστηκε πολύ πιο συγκεκριμένα: «Οι φιλελεύθεροι και οι άλλοι συνθηκολόγοι σαμποτάρουν το συνέδριο. Αν τελικά πετύχουν να το ματαιώσουν, τότε είμαστε αρκετά ρεαλιστές πολιτικοί ώστε να μη σταματήσουμε μπροστά σε τέτοια εμπόδια...»

Με ημερομηνία 29 (16) του Οχτώβρη, στο σημειωματάριο μου βρίσκονται τα παρακάτω αποσπάσματα από ανακοινώσεις των εφημερίδων:

«Μογκιλιόφ. (Σταθμός διοίκησης του ανώτατου διοικητή). Εδώ συγκεντρώνονται τα πιστά συντάγματα της φρουράς, η "άγρια μεραρχία" κοζάκικα τμήματα και τα "τάγματα θανάτου"...

Η κυβέρνηση διέταξε τους ευέλπιδες των στρατιωτικών σχολών του Πάβλοφσκ, του Τσάρσκογε Σελό και του Πέτερχοφ να είναι έτοιμοι για επίθεση ενάντια στην Πετρούπολη. Οι ευέλπιδες του Ορανιμπάουμ καταφθάνουν στην πόλη...

Στα Χειμερινά Ανάκτορα στρατωνίστηκε τμήμα της θωρακισμένης μεραρχίας της Πετρούπολης...

Το δημόσιο εργοστάσιο του Σεστρорέτσκ, με διαταγή που την υπόγραψε ο Τρότσκι, μοίρασε στους αντιπροσώπους των εργατών της Πετρούπολης μερικές χιλιάδες ντουφέκια...

Σε συλλαλητήριο της πολιτοφυλακής της περιφέρειας του Νιζνελίτνι πάρθηκε απόφαση για τη μεταβίβαση όλης της εξουσίας στα Σοβιέτ...»

Αυτά όλα είναι μια μικρή μόνο απεικόνιση των ανήσυχων γεγονότων εκείνων των πυρετωδών ημερών. Όλοι ήξεραν, ότι κάτι πρόκειται να γίνει, κανένας όμως δεν ήξερε τι ακριβώς.

Τη νύχτα της 30 (17) του Οχτώβρη, στη σύσκεψη του Σοβιέτ της Πετρούπολης στο Σμόλνι, ο Τρότσκι στιγματίσε τους ισχυρισμούς των αστικών εφημερίδων, ότι τάχα το Σοβιέτ ετοιμάζει ένοπλη εξέγερση, σαν απόπειρα των αντεπαναστατών να δυσφημήσουν και να ματαιώσουν το συνέδριο των Σοβιέτ. "Το Σοβιέτ της Πετρούπολης, είπε, δεν αποφάσισε καμιά επίθεση. Αν όμως η επίθεση θεωρηθεί αναγκαία, τότε δε θα διστάσουμε να την κάνουμε και θα μας υποστηρίξει όλη η φρουρά της Πετρούπολης... Αυτοί (η κυβέρνηση) ετοιμάζουν αντεπανάσταση, κι εμείς πρέπει ν' απαντήσουμε σ' αυτό με αποφασιστική και αμείλιχτη επίθεση...".

Το Σοβιέτ της Πετρούπολης στην πραγματικότητα δεν αποφάσισε καμιά εκδήλωση, όμως στην Κεντρική Επιτροπή του μπολσεβίκικου κόμματος το ζήτημα της εξέγερσης είχε κιόλας συζητηθεί. Η επιτροπή συνεδρίαζε όλη τη νύχτα της 23 (10) του Οχτώβρη. Στη συνεδρίαση αυτή έπαιρναν μέρος οι κορυφαίες διανοίες του κόμματος, όλοι οι αρχηγοί του, καθώς και αντιπρόσωποι των εργατών και της φρουράς της Πετρούπολης. Από τους διανοούμενους υπέρ της εξέγερσης ήταν μόνον ο Λένιν και ο Τρότσκι. Ακόμα κι οι στρατιωτικοί ήταν ενάντια. Εγινε ψηφοφορία. Η εξέγερση απορρίφθηκε!

Τότε σηκώθηκε από τη θέση του ένας απλός εργάτης. Το πρόσωπό του ήταν παραμορφωμένο από οργή. "Μιλώ εξ ονόματος του προλεταριάτου της Πετρούπολης, δήλωσε απότομα. Εμείς είμαστε υπέρ της εξέγερσης. Κάνετε όπως καταλαβαίνετε, όμως σας δηλώνω, ότι αν αφήσετε να διαλυθούν τα Σοβιέτ, τότε εμείς δε θα σας ακολουθήσουμε πια!". Μ' αυτόν συμφώνησαν μερικοί στρατιώτες. Υστερ' απ' αυτό έγινε ξανά ψηφοφορία κι η εξέγερση αποφασίστηκε... (1).

Ωστόσο, η δεξιά πτέρυγα των μπολσεβίκων, καθοδηγούμενη από τους Ριαζάνοφ, Κάμενεφ και Ζινόβιεφ, εξακολουθούσε να κάνει καμπάνια ενάντια στην ένοπλη εξέγερση. Το πρωί της 31 (18) του Οχτώβρη (2), στον Εργατικό Δρόμο δημοσιεύτηκε το πρώτο μέρος από το "Γράμμα προς τους συντρόφους" του Λένιν - μια από τις πιο τολμηρές ενέργειες, που είδε ποτέ ο κόσμος. Σ' αυτό το γράμμα ο Λένιν απέδειχνε με ατράνταχτα επιχειρήματα την ανάγκη της εξέγερσης, ξετινάζοντας λεπτομερειακά όλες τις αντιρρήσεις του Κάμενεφ και του Ριαζάνοφ:

"Είτε πέρασμα με το μέρος των φιλελευθέρων και ανοιχτή παραίτηση από το σύνθημα: "όλη η εξουσία στα Σοβιέτ", είτε εξέγερση. Μέσος δρόμος δεν υπάρχει".

Την ίδια ακριβώς ημέρα ο αρχηγός των καντέ Πάβελ Μιλιουκόφ έβγαλε έναν εντυπωσιακό λόγο στο Σοβιέτ της δημοκρατίας, καυτηρίασε την εντολή του Σκόμπελεφ σαν γερμανόφιλη, τόνισε ότι "η επαναστατική δημοκρατία" θα καταστρέψει τη Ρωσία, ειρωνεύτηκε τον Τερεσένκο και δήλωσε ανοιχτά, ότι προτιμά τη γερμανική διπλωματία από τη ρωσική... Η αριστερή πτέρυγα του Σοβιέτ τρανταζόταν από αγανάκτηση...

Η κυβέρνηση, από την πλευρά της, δεν μπορούσε να μην υπολογίσει τη σημασία των επιτυχιών της μπολσεβίκικης προπαγάνδας. Στις 29 (16) του Οχτώβρη μεικτή επιτροπή της κυβέρνησης και του Σοβιέτ της δημοκρατίας έκανε βιαστικά δύο νομοσχέδια, που το ένα παραχωρούσε προσωρινά τη γη στους αγρότες και το άλλο απαιτούσε δραστήρια ειρηνική εξωτερική πολιτική. Την άλλη μέρα ο Κερένσκι κατάργησε την ποινή του θανάτου στο μέτωπο. Το ίδιο ακριβώς βράδυ άρχισε πανηγυρικά η πρώτη συνεδρίαση της καινούριας "Επιτροπής για το δυνάμωμα του δημοκρατικού καθεστώτος και την πάλη ενάντια στην αναρχία και την αντεπανάσταση", από την οποία δεν έμεινε ούτε ίχνος στην ιστορία. Το άλλο πρωί, μαζί με δύο άλλους ανταποκριτές, πήραμε συνέντευξη από τον Κερένσκι. Ήταν η τελευταία φορά που δέχτηκε τους δημοσιογράφους.

"Ο ρωσικός λαός, είπε με πίκρα, υποφέρει από το οικονομικό χάος και έχει απογοητευτεί από τους συμμάχους. Όλος ο κόσμος νομίζει πως η ρωσική επανάσταση τέλειωσε. Κάνει λάθος. Η ρωσική επανάσταση μόλις αρχίζει...". Λόγια περισσότερο προφητικά απ' ό,τι μπορούσε να φανταστεί ο ίδιος.

(1) Η πορεία της συζήτησης για την ένοπλη εξέγερση στις ιστορικές συνεδριάσεις της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος των μπολσεβίκων, τον Οχτώβρη του 1917, δεν εκτίθεται σωστά. Η απόφαση για ένοπλη εξέγερση πάρθηκε σε κλειστή συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος στις 23 (10) του Οχτώβρη του 1917, και στην οποία πήρε μέρος ο Λένιν, ο Μπουμπνόφ, ο Τζερίνσκι, ο Ζινόβιεφ, ο Κάμενεφ, η Κολοντάι, ο Λόμοφ, ο Σβερντλόφ, ο Σοκόλνικοφ, ο Στάλιν, ο Τρότσκι, ο Ουρίτσκι. Ενάντια στην απόφαση που πρότεινε ο Λένιν ψήφισαν ο Ζινόβιεφ και ο Κάμενεφ. Υστερα από 6 ημέρες, στις 29 (16) του Οχτώβρη, έγινε πλατιά σύσκεψη της ΚΕ του κόμματος, στην οποία παραβρίσκονταν αντιπρόσωποι της εκτελεστικής επιτροπής της κομματικής οργάνωσης της Πετρούπολης, της στρατιωτικής οργάνωσης, του Σοβιέτ της Πετρούπολης, των επαγγελματικών συνδικάτων, των εργοστασιακών επιτροπών, των σιδηροδρομικών, της Κομματικής Επιτροπής της Πετρούπολης. Στη σύσκεψη αυτή ο Λένιν ανακοίνωσε την απόφαση, που πάρθηκε στην προηγούμενη συνεδρίαση της ΚΕ. Ο Λένιν υπογράμμισε στο λόγο του, ότι η αντικειμενική κατάσταση τόσο στη Ρωσία, όσο και στην Ευρώπη, υπαγορεύει την ανάγκη της πιο αποφασιστικής, της πιο δραστήριας πολιτικής κι αυτή είναι μόνο η ένοπλη εξέγερση. Ο Λένιν πρότεινε στη σύσκεψη απόφαση που χαιρέτιζε και υποστήριζε την απόφαση της ΚΕ για την εξέγερση (βλέπε, Απαντα, 5η έκδοση, τόμ. 34, σελ. 396 - 397). Η απόφαση πάρθηκε με 19 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 4 αποχές. Ο Ζινόβιεφ και ο Κάμενεφ ψήφισαν πάλι ενάντια στην απόφαση της ΚΕ. Σύντ.

(2) Δεν είναι σωστή η ημερομηνία. Το φύλλο αυτό κυκλοφόρησε την 1 του Νοέμβρη (19 Οχτώβρη). Σύντ.

Ασυνήθιστα θυελλώδης ήταν η συνεδρίαση του Σοβιέτ της Πετρούπολης στις 30 (17) του Οχτώβρη, που την παρακολούθησα κι εγώ και που κράτησε όλη τη νύχτα. Ήρθαν όλοι οι "μετριοπαθείς", σοσιαλιστές - διανοούμενοι, οι αξιωματικοί, τα μέλη των στρατιωτικών επιτροπών και τα μέλη της ΚΕΕ. Ενάντια τους μιλούσαν απλά, αλλά με πάθος, οι εργάτες, οι αγρότες και οι απλοί στρατιώτες.

Ενας αγρότης μίλησε για τις ταραχές στο Τβερ, που, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, προκλήθηκαν από τη σύλληψη των αγροτικών επιτροπών. "Αυτός ο Κερένσκι μόνο τους τσιφλικάδες υποστηρίζει, φώναζε. Οι τσιφλικάδες ξέρουν πως η Συντακτική Συνέλευση θα τους πάρει οπωσδήποτε τη γη και γι' αυτό θέλουν να τη ματαιώσουν!".

Ενας μηχανικός από το εργοστάσιο του Πουτίλοφ μίλησε για το πώς η διεύθυνση έκλεινε το ένα ύστερα από τ' άλλο τα τμήματα, με το πρόσχημα ότι δεν υπάρχουν καύσιμα και πρώτες ύλες. Η εργοστασιακή επιτροπή, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, ανακάλυψε τεράστια αποθέματα κρυμμένα.

"Αυτό είναι προβοκάτσια, συνέχισε. Θέλουν να μας πεθάνουν από την πείνα ή να μας εξαναγκάσουν να καταφύγουμε στη βία!".

Ενας απ' τους στρατιώτες άρχισε έτσι: "Σύντροφοι! Σας φέρνω χαιρετισμούς από κείνη τη θέση, όπου οι άνθρωποι σκάβουν τους τάφους τους και τους ονομάζουν χαρακώματα!".

Κατόπιν σηκώθηκε ένας ψηλός, αδύνατος, νεαρός στρατιώτης, με ξαναμμένα μάτια. Τον δέχτηκαν με ενθουσιώδη χειροκροτήματα. Ήταν ο Τσουνννόβσκι, που θεωρούνταν σκοτωμένος στην επίθεση του Ιούλη και τώρα ήταν σαν να νεκραναστήθηκε.

"Η μάζα των στρατιωτών δεν έχει πια εμπιστοσύνη στους αξιωματικούς της. Μας προδίνουν ακόμα κι οι στρατιωτικές επιτροπές. Αρνούνται να συγκαλέσουν συνεδρίαση του Σοβιέτ μας... Η μάζα των στρατιωτών ζητά να γίνει η Συντακτική Συνέλευση ακριβώς στην προθεσμία που καθορίστηκε κι όποιος δοκιμάσει να τη ματαιώσει, θα είναι καταραμένος και καταραμένος όχι μόνο πλατωνικά, γιατί ο στρατός διαθέτει ακόμα πυροβόλα...".

Αφηγήθηκε με πόση λύσσα έγιναν στην 5η Στρατιά οι εκλογές για τη Συντακτική Συνέλευση. "Οι αξιωματικοί, ιδιαίτερα οι μενσεβίκοι κι οι εσέροι, προσπαθούν σκόπιμα να στείλουν τους μπολσεβίκους καταπάνω στις σφαίρες. Δεν επιτρέπουν να κυκλοφορούν οι εφημερίδες μας στα χαρακώματα, πιάνουν τους ομιλητές μας!..".

"Γιατί δε μιλάτε για την έλλειψη ψωμιού;", φώναξε κάποιος στρατιώτης.

"Δε ζει μόνο με ψωμί ο άνθρωπος", απάντησε αυστηρά ο Τσουνννόβσκι.

Αμέσως ύστερα απ' αυτόν μίλησε ένας αξιωματικός, μενσεβίκος - αμυνίτης, αντιπρόσωπος του Σοβιέτ του Βίτεμσκ.

"Η ουσία δε βρίσκεται στο ποιος είναι στην εξουσία. Το κακό για μας δε βρίσκεται στην κυβέρνηση, μα στον πόλεμο... Πριν όμως από κάθε αλλαγή είναι ανάγκη να κερδίσουμε τον πόλεμο...". Κραυγές, ειρωνικά χειροκροτήματα. "Αυτοί οι μπολσεβίκοι προπαγανδιστές, είναι δημαγωγοί!". Η αίθουσα τραντάζεται από τα χάχανα. "Ας ξεχάσουμε για λίγο καιρό την ταξική πάλη...". Δεν τον άφησαν περισσότερο να μιλήσει. Μια κραυγή από κάποια θέση: "Ναι, αυτό θα το θέλατε πολύ!".

Εκείνες τις μέρες η Πετρούπολη παρουσίαζε ένα αλλόκοτο θέαμα. Στα εργοστάσια, τα γραφεία των επιτροπών γέμισαν με όπλα. Εμπαιναν κι έβγαιναν οι σύνδεσμοι, εκπαιδευόταν η Κόκκινη Φρουρά... Σ' όλους τους στρατώνες, μέρα και νύχτα, γίνονταν συλλαλητήρια, ατέλειωτες και ζωηρές συζητήσεις. Στους δρόμους, στο πηχτό νυχτερινό σκοτάδι, μαζεύονταν πυκνά πλήθη λαού. Σαν κύματα παλίρροιας, κινούνταν πάνω - κάτω στη λεωφόρο Νέφσκι. Οι εφημερίδες παίρνονταν με μάχη... Οι ληστείες έφτασαν σε τέτοιο βαθμό, που ήταν επικίνδυνο να περάσει κανείς από απόμερους δρόμους... Μια μέρα είδα στην οδό Σαντόβαγια, πως μια μάζα από εκατοντάδες ανθρώπους έδερνε αλύπητα ένα στρατιώτη, που πιάστηκε να κλέβει... Κάτι μυστηριώδη πρόσωπα γύριζαν γύρω από τις ουρές που σχηματίζονταν στους φούρνους και τα γαλακτοπωλεία και ψιθύριζαν στις δύστυχες γυναίκες, που έτρεμαν κάτω από την κρύα βροχή, πως οι Εβραίοι κρύβουν τα τρόφιμα κι ότι ενώ ο λαός πεινά, τα μέλη του Σοβιέτ ζουν μέσα στην πολυτέλεια.

Στο Σμόλνι, στην κύρια είσοδο και στις εξώπορτες στέκονταν αυστηροί σκοποί, που ζητούσαν απ' όλους τους διερχόμενους άδεια. Τα γραφεία των επιτροπών, ολόκληρα εικοσιτετράωρα, βούιζαν σαν κυψέλες, εκατοντάδες στρατιώτες κι εργάτες κοιμόνταν κάτω στο πάτωμα, πιάνοντας όλο τον άδειο χώρο. Κι απάνω χιλιάδες άνθρωποι συνωστίζονταν στην πελώρια αίθουσα, όπου συνεδρίαζε θυελλώδικα το Σοβιέτ της Πετρούπολης.

Οι χαρτοπαικτικές λέσχες δούλευαν πυρετώδικα από χαραυγή σε χαραυγή, η σαμπάνια έτρεχε ποτάμι, το ποντάρισμα έφτανε μέχρι διακόσιες χιλιάδες ρούβλια. Τις νύχτες, στο κέντρο της πόλης, γύριζαν στους δρόμους και γέμιζαν τα καφενεία κοινές γυναίκες, φορώντας διαμάντια και πολύτιμες γούνες...

Μοναρχικές συνωμοσίες, Γερμανοί πράκτορες, ιλιγγιώδη σχέδια κερδοσκοπών και λαθρεμπόρων...

Κάτω από την κρύα διαπεραστική βροχή, κάτω από το γκριζό βαρύ ουρανό, η τεράστια ανήσυχη πόλη τραβούσε όλο και πιο γοργά ν' αναμώσει... Ποιον;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Την παραμονή

Στις σχέσεις ανάμεσα σε μια αδύνατη κυβέρνηση κι έναν εξεγερμένο λαό αργά ή γρήγορα έρχεται η στιγμή, που κάθε βήμα της εξουσίας εξαγριώνει τις μάζες και κάθε άρνησή της να δράσει τους προκαλεί την περιφρόνηση.

Το σχέδιο εκκένωσης της Πετρούπολης προκάλεσε θύελλα αγανάχτησης. Η δημόσια δήλωση του Κερένσκι, πως η κυβέρνηση δεν είχε καθόλου τέτοια πρόθεση, έγινε δεκτή με χαλάζι από ειρωνείες.

"Κολλημένη στον τοίχο από την πίεση της επανάστασης - διαλαλούσε ο Εργατικός Δρόμος -, η κυβέρνηση των ευνοουμένων της αστικής τάξης προσπαθεί να ξεγλιστρήσει, σκορπώντας ψεύτικες διαβεβαιώσεις ότι τάχα δεν ετοιμαζόταν να φύγει από την Πετρούπολη κι ότι δεν ήθελε να παραδώσει την πρωτεύουσα...".

Στο Χάρκοβο (1), τριάντα χιλιάδες ανθρακωρύχοι οργανώθηκαν και αποδέχτηκαν εκείνο το εισαγωγικό σημείο του καταστατικού των "Βιομηχανικών εργατών του κόσμου" (2), που γράφει: "Η τάξη των εργατών και η τάξη των επιχειρηματιών δεν έχουν τίποτα το κοινό ανάμεσά τους". Η οργάνωση διαλύθηκε από τους κοζάκους και διώχτηκαν πολλοί ανθρακωρύχοι από τη δουλιά. Οι υπόλοιποι κήρυξαν γενική απεργία. Ο υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας Κονοβάλοφ έστειλε το βοηθό του Ορλόφ να βάλει τέρμα στις ταραχές, δίνοντάς του ευρεία εξουσιοδότηση. Οι ανθρακωρύχοι μισούσαν τον Ορλόφ. Και η ΚΕΕ όχι μόνο υποστήριξε αυτό το διορισμό, αλλά και αρνήθηκε να απαιτήσει την απομάκρυνση των κοζάκων από το λεκανοπέδιο του Ντονέτς.

Υστερα απ' αυτά ακολούθησε η διάλυση του Σοβιέτ της Καλούγκα. Οι μπολσεβίκοι, καταχτώντας την πλειοψηφία σ' αυτό το Σοβιέτ, πέτυχαν την απελευθέρωση μερικών πολιτικών κρατουμένων. Η Δούμα της πόλης, με τη συγκατάθεση του κυβερνητικού επιτρόπου, κάλεσε από το Μινσκ στρατό και κανονιοβόλησε το Σοβιέτ. Οι μπολσεβίκοι υποχώρησαν, όμως τη στιγμή που έβγαιναν από το κτίριο του Σοβιέτ οι κοζάκοι έπεσαν απάνω τους φωνάζοντας: "Έτσι θα γίνει και με όλα τα υπόλοιπα μπολσεβίκικα Σοβιέτ και στη Μόσχα και στην Πετρούπολη". Το επεισόδιο αυτό συντάραξε όλη τη Ρωσία...

Στην Πετρούπολη τέλειωσε το συνέδριο των Σοβιέτ της Βόρειας Περιοχής, που το παρακολουθούσε ο μπολσεβίκος Κριλένκο. Το συνέδριο με συντριπτική πλειοψηφία πήρε απόφαση για τη μεταβίβαση όλης της εξουσίας στο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ. Πριν να τελειώσει, το συνέδριο έστειλε χαιρετιστήριο στους συλληφθέντες μπολσεβίκους, αγγέλλοντας ότι η ώρα της απελευθέρωσής τους πλησιάζει. Ταυτόχρονα η πρώτη πανρωσική διάσκεψη των εργοστασιακών επιτροπών τάχθηκε κατηγορηματικά υπέρ των Σοβιέτ, παίρνοντας την εξής απόφαση:

"... Ανατρέποντας την απολυταρχία στον πολιτικό τομέα η εργατική τάξη επιδιώκει το θρίαμβο του δημοκρατικού καθεστώτος και στον τομέα της παραγωγικής της δραστηριότητας. Εκφραση αυτής της προσπάθειας είναι η ιδέα του εργατικού ελέγχου, που γεννήθηκε στην περίοδο της οικονομικής παράλυσης, η οποία προκλήθηκε από την εγκληματική πολιτική των κυρίαρχων τάξεων...".

Η ένωση των σιδηροδρομικών απαιτούσε την παραίτηση του υπουργού Μεταφορών Λιβερόβσκι.

Ο Σκόμπελεφ από μέρους της ΚΕΕ υποστήριζε ότι με εντολή πρέπει να παρουσιαστεί στη διασυμμαχική διάσκεψη και διαμαρτυρήθηκε τυπικά ενάντια στην αποστολή του Τερεσένκο στο Παρίσι. Ο Τερεσένκο υπέβαλε την παραίτησή του...

Ο στρατηγός Βερχόβσκι, μην μπορώντας να πραγματοποιήσει το σχέδιο αναδιοργάνωσης του στρατού που πρότεινε, πήγαινε πολύ αραιά στις συνεδριάσεις του υπουργικού συμβουλίου...

Στις 3 του Νοέμβρη (21 Οχτώβρη) στην Κοινή Υπόθεση του Μπούρτσεφ δημοσιεύτηκε με μεγάλα γράμματα η παρακάτω έκκληση:

"Πολίτες! Σώστε τη Ρωσία!

Μόλις αυτή τη στιγμή έμαθα ότι χτες, στη σύσκεψη της επιτροπής άμυνας στο Συμβούλιο της δημοκρατίας, ο υπουργός των Στρατιωτικών στρατηγός Βερχόβσκι, ένας από τους κύριους ενόχους του θανάτου του στρατηγού Κορνίλοφ, πρότεινε να κλείσουμε ειρήνη με τους Γερμανούς κρυφά από τους συμμάχους... Αυτό είναι προδοσία της Ρωσίας!

Ο Τερεσένκο δήλωσε, ότι η πρόταση του στρατηγού Βερχόβσκι ούτε καν συζητήθηκε στην προσωρινή κυβέρνηση.

Η πρόταση αυτή, είπε ο Μ. Ι. Τερεσένκο είναι παράφρονη.

Τα λόγια του στρατηγού Βερχόβσκι προκάλεσαν φρίκη στα μέλη της επιτροπής.

Ο στρατηγός Αλεξέγεφ έκλαιγε.

Οχι! Η πρόταση δεν είναι παράφρονη! Είναι χειρότερη από κάθε παραφρόνηση! Είναι ανοιχτή προδοσία της Ρωσίας!

Για τα λόγια του Βερχόβσκι πρέπει να δώσουν απάντηση αμέσως ο Κερένσκι, ο Τερεσένκο και ο Νεκράσοφ.

Πολίτες, όλοι στο πόδι.

Προδίνουν τη Ρωσία!

Σώστε τη!".

Στην πραγματικότητα ο Βερχόβσκι έλεγε μόνο ότι είναι ανάγκη να πιέσουν τους συμμάχους να βιαστούν να κάνουν προτάσεις ειρήνης γιατί ο ρωσικός στρατός δεν μπορεί πια να πολεμήσει.

Η εντύπωση στη Ρωσία και στο εξωτερικό ήταν τεράστια. Ο Βερχόβσκι πήρε "αναρρωτική άδεια επ' αόριστο" και παραιτήθηκε από την κυβέρνηση. Η Κοινή Υπόθεση έκλεισε...

Η Κυριακή, 4 του Νοέμβρη (22 Οχτώβρη), ορίστηκε σαν "Μέρα του Σοβιέτ της Πετρούπολης" και θα γιορταζόταν με ογκώδη συλλαλητήρια σ' όλη την πόλη. Αυτά τα συλλαλητήρια που οργανώθηκαν με πρόσημα τη συγκέντρωση χρημάτων για τις σοβιετικές οργανώσεις και το σοβιετικό τύπο, στην πραγματικότητα ήταν επίδειξη δυνάμεων. Ξαφνικά ανακοινώθηκε ότι οι κοζάκοι όρισαν την ίδια ακριβώς ημέρα λιτανεία προς τιμή της θαυματουργής εικόνας που έσωσε τη Μόσχα από τον Ναπολέοντα, το 1812. Η ατμόσφαιρα ηλεκτρίστηκε. Η παραμικρότερη σπίθα μπορούσε ν' ανάψει την πυρκαγιά του εμφύλιου πολέμου. Το Σοβιέτ της Πετρούπολης κυκλοφόρησε την παρακάτω έκκληση με τίτλο:

"Αδέλφια κοζάκοι!

"... Εσάς κοζάκοι θέλουν να σας ξεσηκώσουν ενάντια σε εμάς, τους εργάτες και τους στρατιώτες. Αυτή την αδελφοκτόνα δουλιά κάνουν οι κοινοί μας εχθροί: οι καταπιεστές - ευγενείς, οι τραπεζίτες, οι τσιφλικάδες, οι παλιοί γραφειοκράτες, οι πρώην τσαρικοί λακέδες... Εμάς μας μισούν όλοι οι τοκογλύφοι, οι πλούσιοι, οι πρίγκιπες, οι ευγενείς, οι στρατηγοί και μαζί μ' αυτούς οι δικοί σας, οι κοζάκοι στρατηγοί. Αυτοί είναι έτοιμοι κάθε στιγμή να διαλύσουν το Σοβιέτ της Πετρούπολης, να στραγγαλίσουν την επανάσταση...

Στις 22 του Οχτώβρη οργανώνεται κάποια κοζάκικη λιτανεία. Ο κάθε κοζάκος είναι ελεύθερος να πάρει μέρος ή όχι στη λιτανεία. Εμείς δεν ανακατευόμαστε σ' αυτή την υπόθεση και κανένα εμπόδιο δε βάζουμε σε κανέναν..."

Η λιτανεία ματαιώθηκε στα βιαστικά...

(1) Όπως φαίνεται ο συγγραφέας είχε υπόψη του το ανθρακοφόρο λεκανοπέδιο του Ντονέτς. Σύντ.

(2) "Οι θιομηχανικοί εργάτες του κόσμου", ήταν μια από τις επαναστατικές μαζικές συνδικαλιστικές οργανώσεις των ΗΠΑ. Ιδρύθηκε το 1905 κάτω από την επίδραση των επαναστατικών γεγονότων στη Ρωσία. Ουσιαστικά έπαψε να υπάρχει ύστερα από το 1930 γιατί εκφυλίστηκε σε σεχταριστική οργάνωση, που έχασε τη σύνδεση που είχε κάποτε με τις μάζες. Στην εποχή της άνθησης των "ΒΕΚ", έπαιρνε σ' αυτή δραστήριο μέρος και ο Τζον Ριντ. Σύντ.

Στους στρατώνες και τις εργατικές συνοικίες οι μπολσεβίκοι διέδιδαν το σύνθημά τους: "Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ!" και οι πράκτορες των σκοτεινών δυνάμεων υποκινούσαν το λαό να σφάξει τους Εβραίους, τους μαγαζάτορες και τους αρχηγούς των σοσιαλιστών...

Από τη μια μεριά ήταν τα εμπρηστικά άρθρα του μοναρχικού τύπου, κι από την άλλη η βροντερή φωνή του Λένιν: "Εξέγερση!... Δεν πρέπει να περιμένουμε περισσότερο!"

Ακόμα κι ο αστικός τύπος ανησύχησε. Η εφημερίδα "Χρηματιστηριακές Υποθέσεις" αποκαλούσε την μπολσεβίκικη προπαγάνδα απόπειρα ενάντια στα "βασικά θεμέλια της κοινωνίας, ενάντια στο απαραβίαστο του ατόμου και το σεβασμό της ατομικής ιδιοκτησίας".

Περισσότερο όμως απ' όλους έσταζαν φαρμάκι οι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστικές εφημερίδες. "Οι μπολσεβίκοι είναι οι πιο επικίνδυνοι εχθροί της επανάστασης", τόνιζε η "Υπόθεση του Λαού". Η μενσεβίκικη "Ημέρα" έγραφε: "Η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να υπερασπίσει τον εαυτό της και μας". Η εφημερίδα του Πλεχάνοφ "Ενότητα" εφιστούσε την προσοχή της κυβέρνησης στο γεγονός ότι οι εργάτες της Πετρούπολης εξοπλίστηκαν κιόλας και απαιτούσε αποφασιστικά μέτρα ενάντια στους μπολσεβίκους.

Και η κυβέρνηση γινόταν κάθε μέρα όλο και πιο ανίσχυρη. Ακόμα κι η αυτοδιοίκηση της πόλης κατέρρευσε. Οι στήλες των εφημερίδων ήταν γεμάτες από ειδήσεις για θρασυτάτες ληστείες και φόνους, οι εγκληματίες όμως παρέμεναν ατιμώρητοι...

Από την άλλη πλευρά οι ένοπλες εργατικές περιπολίες φύλαγαν τις νύχτες τους δρόμους, καταδίωκαν τους πλιατσικολόγους και κατάσχεταν κάθε όπλο που έπεφτε στα χέρια τους.

Την 1η του Νοέμβρη (19 Οχτώβρη) ο ανώτατος στρατιωτικός διοικητής της περιοχής της Πετρούπολης συνταγματάρχης Πολκόβνικοφ έβγαλε την παρακάτω διαταγή:

"Παρά τις δύσκολες μέρες που περνάει η χώρα, στην Πετρούπολη συνεχίζονται οι ανεύθυνες εκκλήσεις για ένοπλες ενέργειες και πογκρόμ και συνάμα κάθε μέρα πληθαίνουν οι λεηλασίες και οι ασχημίες.

Η κατάσταση αυτή αποδιοργανώνει τη ζωή των πολιτών και εμποδίζει την κανονική αυτή αποδιοργανώνει τη ζωή των πολιτών και εμποδίζει την κανονική λειτουργία των κυβερνητικών και κοινωνικών οργάνων.

Με τη συναίσθηση της ευθύνης και του καθήκοντος απέναντι στην πατρίδα διατάσσω:

1. Κάθε στρατιωτικό τμήμα σύμφωνα με τις ειδικές οδηγίες στα όρια της περιοχής του να παρέχει κάθε δυνατή βοήθεια στα όργανα αυτοδιοίκησης της πόλης, στους κομισάριους και στην πολιτοφυλακή, για τη φρούρηση των κρατικών και κοινωνικών ιδρυμάτων.

2. Σε συνεργασία με το διοικητή της περιφέρειας και τον εκπρόσωπο της πολιτοφυλακής της πόλης να οργανωθούν περιπολίες και να παρθούν μέτρα για τη σύλληψη των εγκληματικών στοιχείων και των λιποταχτών.

3. Όλα τα άτομα που εμφανίζονται στους στρατώνες και καλούν σε ένοπλη δράση και πογκρόμ, να συλλαμβάνονται και να οδηγούνται στο 2ο διοικητή της πόλης.

4. Απαγορεύονται οι διαδηλώσεις, τα συλλαλητήρια και οι πομπές στους δρόμους.

5. Οι ένοπλες ενέργειες και τα πογκρόμ να αντιμετωπίζονται αμέσως μ' όλες τις ένοπλες δυνάμεις που υπάρχουν στη διάθεσή μας.

6. Να προσφέρεται βοήθεια στους κομισάριους για τη ματαίωση των αυθαίρετων ερευνών και συλλήψεων.

7. Για ό,τι ήθελε συμβεί στον τομέα διάταξης των τμημάτων σας ν' αναφέρεστε αμέσως στο επιτελείο της περιοχής.

Καλώ τις επιτροπές των τμημάτων κι όλες τις στρατιωτικές οργανώσεις να βοηθήσουν τους διοικητές να εκπληρώσουν τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν".

Ο Κερένσκι δήλωσε στο Σοβιέτ της Δημοκρατίας ότι η προσωρινή κυβέρνηση είναι καλά ενημερωμένη για την προπαγάνδα που κάνουν οι μπολσεβίκοι κι ότι είναι αρκετά ισχυρή για να τα βγάλει πέρα με οποιαδήποτε διαδήλωση. Κατηγόρησε τις εφημερίδες "Νέα Ρωσία" και "Εργατικό Δρόμο" για παρόμοια εγκληματική δράση. "Η απόλυτη ελευθερία του τύπου, όμως, συνέχισε ο Κερένσκι, δεν επιτρέπει στην κυβέρνηση να πάρει μέτρα ενάντια στα ψέματα του τύπου..." (1). Δηλώνοντας πως ο μπολσεβικισμός και ο μοναρχισμός είναι μόνον διαφορετικές εκδηλώσεις μιας και της ίδιας προπαγάνδας, που εξυπηρετεί την αντεπανάσταση και που τόσο πολύ την επιθυμούν οι σκοτεινές δυνάμεις, συνέχισε:

"Εγώ είμαι καταδικασμένος. Μου είναι όμως αδιάφορο ό,τι κι αν μου συμβεί, κι έχω το θάρρος να δηλώσω, ότι όλο το μυστικό για τα γεγονότα βρίσκεται στην πρωτοφανή προβοκάτσια που δημιούργησαν στην πόλη οι μπολσεβίκοι".

Μέχρι τις 2 του Νοέμβρη (20 Οχτώβρη) είχαν έρθει για το συνέδριο των Σοβιέτ συνολικά δεκαπέντε αντιπρόσωποι. Την άλλη ημέρα έφτασαν τους εκατό και το επόμενο εικοσιτετράωρο, τους εκατόν εβδομήντα πέντε. Απ' αυτούς οι εκατόν τρεις ήταν μπολσεβίκοι... Για να υπάρχει απαρτία όμως χρειαζόνταν τετρακόσιοι αντιπρόσωποι. Κι ως το συνέδριο υπολείπονταν μόνον τρεις μέρες...

Βρισκόμουνά όλη την ώρα σχεδόν στο Σμόλνι. Ήταν δύσκολο πια να φτάσει κανείς εδώ. Στις εξώπορτες στέκονταν διπλή αλυσίδα από σκοπούς και μπροστά στην κύρια είσοδο υπήρχε μια μακριά σειρά από ανθρώπους που περίμεναν άδεια. Στο Σμόλνι επέτρεπαν να μπου από τέσσερις άνθρωποι μαζί, αφού πρώτα εξακριβωναν ποιος ήταν ο καθένας και μαθαίναν για ποια δουλιά ήρθε. Εδιναν άδειες, όμως το σύστημα άλλαζε πολλές φορές την ημέρα, γιατί οι κατάσκοποι καθημερινά σοφίζονταν διάφορους τρόπους για να μπου στο μέγαρο...

Μια φορά, πηγαίνοντας στο Σμόλνι, είδα μπροστά μου στην εξώπορτα τον Τρότσκι με τη γυναίκα του. Τους σταμάτησε ο σκοπός. Ο Τρότσκι ανακάτεψε όλες τις τσέπες του, αλλά σάθηκε αδύνατο να βρει την άδεια.

Δεν πειράζει, είπε στο τέλος. Εμένα με ξέρετε. Το επίθετό μου είναι Τρότσκι.

"Πού είναι η άδεια; απάντησε με πείσμα ο στρατιώτης. Η είσοδος απαγορεύεται, δεν ξέρω κανένα επίθετο εγώ".

"Μα εγώ είμαι ο πρόεδρος του Σοβιέτ της Πετρούπολης".

"Ε, λοιπόν, απάντησε ο στρατιώτης, αφού είστε τέτοιο σπουδαίο πρόσωπο, θα πρέπει να σας βρίσκεται έστω και ένα μικρό χαρτάκι".

Ο Τρότσκι ήταν πολύ υπομονετικός. "Οδηγήστε με στο διοικητή", είπε. Ο στρατιώτης δίσταζε και μουρμούριζε πως δεν μπορεί ν' ανησυχεί το διοικητή για το χατίρι του κάθε περαστικού. Στο τέλος όμως, γνέφοντας με το κεφάλι του, κάλεσε τον κινητό σκοπό. Ο Τρότσκι του εξήγησε τη δουλιά που είχε. "Το επίθετό μου είναι Τρότσκι", επανέλαβε.

"Τρότσκι..." έκανε ο σκοπός ξύνοντας το σβέρο του. "Κάπου τ' άκουσα αυτό το όνομα..." πρόφερε αργά. "Αντε, καλά περάστε, σύντροφε".

Στο διάδρομο έπεσα πάνω στον Καραχάν, μέλος της ΚΕ των μπολσεβίκων (2). Αυτός μου διηγήθηκε, τι είδους θα είναι η νέα κυβέρνηση:

"Ευλόγιστη στην οργάνωση, ευαίσθητη στη λαϊκή θέληση, που θα εκφράζεται από τα Σοβιέτ και θα παρέχει την πιο μεγάλη ελευθερία στην τοπική πρωτοβουλία. Σήμερα η προσωρινή κυβέρνηση δένει την τοπική δημοκρατία, όπως ακριβώς γινόταν τον καιρό του τσάρου... Στην καινούρια κοινωνία η πρωτοβουλία θα ξεκινάει από κάτω. Οι μορφές της διοίκησης θα καθοριστούν σύμφωνα με το καταστατικό του σοσιαλδημοκρατικού εργατικού κόμματος της Ρωσίας. Βουλή θα είναι η καινούρια ΚΕΕ, που θα είναι υπεύθυνη απέναντι στο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ, το οποίο πρέπει να συνέρχεται πολύ συχνά. Τα υπουργεία δε θα τα διευθύνουν ξεχωριστοί υπουργοί αλλά συλλογικά όργανα, άμεσα υπεύθυνα μπροστά στα Σοβιέτ".

(1) Αυτή η δήλωση δεν ήταν απόλυτα ειλικρινής. Τον Ιούλη η προσωρινή κυβέρνηση έκλεισε τις μπολσεβίκικες εφημερίδες και τώρα ετοιμαζόταν να κάνει πάλι το ίδιο. Τζον Ριντ.

(2) Ο Καραχάν δεν ήταν μέλος της ΚΕ. Σύντ.

Στις 30 (17) του Οχτώβρη αφού είχαμε μείνει σύμφωνα από προηγούμενα με τον Τρότσκι, τον επισκέφτηκα σ' ένα μικρό αδειανό δωμάτιο, στο πάνω πάτωμα του Σμόλνι. Καθόταν στη μέση του δωματίου σε μια σκληρή καρέκλα, μπροστά σ' ένα άδειο τραπέζι. Του υπέβαλα πολύ λίγα ερωτήματα. Μιλούσε γρήγορα και πειστικά πάνω από μια ώρα. Αναφέρω τα πιο βασικά από τα λεγόμενά του, συγκρατώντας ακριβώς τις εκφράσεις του:

"Η προσωρινή κυβέρνηση είναι ολότεια ανίσχυρη. Στην εξουσία βρίσκεται η αστική τάξη, όμως η εξουσία της είναι καμουφλαρισμένη με τον εικονικό συνασπισμό με τα αμυντικά κόμματα. Στη διάρκεια όλης της επανάστασης βλέπουμε να εξεγείρονται οι αγρότες, που κουράστηκαν πια να περιμένουν τη γη που τους υποσχέθηκαν. Από παρόμοια δυσαρέσκεια κατέχονται όλες οι εργαζόμενες τάξεις σ' ολόκληρη τη χώρα. Η κυριαρχία της αστικής τάξης μπορεί να

πραγματοποιηθεί μόνον με κορνιλοφικές μεθόδους, δεν της φθάνουν όμως οι δυνάμεις... Ο στρατός είναι μαζί μας. Οι συμβιβαστές και οι πασιφιστές, οι εσέροι κι οι μενσεβίκοι έχασαν όλο το κύρος τους, γιατί η πάλη ανάμεσα στους αγρότες και τους τσιφλικάδες, ανάμεσα στους εργάτες και τους εργοδότες, ανάμεσα στους στρατιώτες και τους αξιωματικούς έφτασε σε πρωτοφανή οξύτητα και αδιαλλαξία. Μόνο με ενωμένες τις προσπάθειες των λαϊκών μαζών, μόνο με τη νίκη της δικτατορίας του προλεταριάτου μπορεί να τελειώσει η επανάσταση, μπορεί να σωθεί ο λαός...

Τα Σοβιέτ είναι η πιο ολοκληρωμένη μορφή λαϊκής εκπροσώπησης, πιο ολοκληρωμένη και από την άποψη της επαναστατικής πείρας και από την άποψη των ιδεών και των σκοπών. Τα Σοβιέτ, στηριζόμενα άμεσα στα στρατιωτικά χαρακώματα, στους βιομηχανικούς εργάτες, στο αγροτικό χωριό, είναι η σπονδυλική στήλη της επανάστασης.

Εγιναν απόπειρες να δημιουργηθεί εξουσία χωρίς τα Σοβιέτ. Αυτές οι απόπειρες δημιούργησαν μόνον αναρχία. Αυτή τη στιγμή στους διαδρόμους του Σοβιέτ της ρωσικής δημοκρατίας καταστρώνονται κάθε λογής αντεπαναστατικά σχέδια. Το κόμμα των καντέ είναι ο εκπρόσωπος της μαχητικής αντεπανάστασης. Τα Σοβιέτ όμως είναι οι εκπρόσωποι της λαϊκής υπόθεσης. Ανάμεσα σ' αυτά τα δύο στρατόπεδα δεν υπάρχει ούτε μια ομάδα που να είχε και την παραμικρότερη σοβαρή σημασία... Αυτό είναι το "lutte finale" - η τελευταία και αποφασιστική μάχη. Η αστική αντεπανάσταση οργανώνει όλες τις δυνάμεις της και περιμένει μόνο την κατάλληλη στιγμή για την επίθεση. Η δική μας απάντηση θα είναι αποφασιστική. Θα ολοκληρώσουμε το έργο που μόλις άρχισε το Φλεβάρη και τράβηξε προς τα μπρος στην περίοδο του κορνιλοφικού πραξικοπήματος..."

Υστερα πέρασε στην εξωτερική πολιτική της μελλοντικής κυβέρνησης:

"Η πρώτη μας πράξη θα είναι η έκκληση για μια άμεση ανακωχή σ' όλα τα μέτωπα και για μια διάσκεψη όλων των λαών που θα συζητήσει τους δημοκρατικούς όρους ειρήνης. Ο βαθμός της δημοκρατικότητας της συνθήκης ειρήνης θα εξαρτηθεί από το βαθμό της επαναστατικής υποστήριξης που θα βρούμε στην Ευρώπη. Εφόσον εμείς θα δημιουργήσουμε εδώ κυβέρνηση των Σοβιέτ, αυτό θα είναι ισχυρός παράγοντας προς όφελος της άμεσης ειρήνης σ' όλη την Ευρώπη, επειδή η κυβέρνησή μας, παρακάμπτοντας τις κυβερνήσεις, θ' απευθυνθεί ανοιχτά και άμεσα προς όλους τους λαούς, προτείνοντας ανακωχή. Όταν θα κλείσει ειρήνη, η ρωσική επανάσταση θα υποστηρίξει μ' όλες τις δυνάμεις της την αρχή: "χωρίς προσαρτήσεις και επανορθώσεις, στη βάση της ελεύθερης αυτοδιάθεσης των λαών" καθώς και τη δημιουργία ευρωπαϊκής ομοσπονδιακής δημοκρατίας..."

Με το τέλος αυτού του πολέμου βλέπω την Ευρώπη ν' αναμορφώνεται όχι από τους διπλωμάτες, αλλά από το προλεταριάτο. Ευρωπαϊκή ομοσπονδιακή δημοκρατία, Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης, να τι πρέπει να γίνει. Η εθνική αυτονομία δεν είναι πια αρκετή. Η οικονομική πρόοδος απαιτεί την κατάργηση των εθνικών συνόρων. Αν η Ευρώπη παραμείνει διαμελισμένη σε εθνικές ομάδες, τότε ο ιμπεριαλισμός θα συνεχίσει τη δουλιά του. Ειρήνη σ' όλο τον κόσμο μπορεί να εξασφαλίσει μόνο η ευρωπαϊκή ομοσπονδιακή δημοκρατία", και χαμογέλασε ελαφρά, με το κάπως ειρωνικό χαμόγελό του. "Χωρίς όμως δράση των ευρωπαϊκών μαζών, οι σκοποί αυτοί δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν για την ώρα..."

Όλοι περίμεναν ότι μια ωραία πρωία θα εμφανιστούν αναπάντεχα στους δρόμους οι μπολσεβίκοι και θ' αρχίσουν να τουφεκίζουν όλους όσοι φορούν άσπρα κολάρα. Στην πραγματικότητα όμως η εξέγερση έγινε πολύ απλά και ολότελα ανοιχτά.

Η προσωρινή κυβέρνηση ετοιμαζόταν να στείλει τη φρουρά της Πετρούπολης στο μέτωπο.

Η φρουρά της Πετρούπολης αριθμούσε περίπου εξήντα χιλιάδες ανθρώπους και έπαιξε στην επανάσταση σοβαρό ρόλο. Αυτή ακριβώς ήταν εκείνη που έλυσε την υπόθεση στις μεγάλες μέρες του Φλεβάρη, αυτή δημιούργησε το Σοβιέτ των στρατιωτών βουλευτών, αυτή αναχαίτισε τον Κορνίλοφ στα πρόθυρα της Πετρούπολης.

Τώρα μέσα στη φρουρά ήταν πάρα πολλοί μπολσεβίκοι. Τότε που η προσωρινή κυβέρνηση μιλούσε για εκκένωση της πόλης, η φρουρά της Πετρούπολης τής έδωσε την απάντηση. "Ένα από τα δύο: Μια κυβέρνηση που είναι ανίκανη να προστατεύσει την πρωτεύουσα πρέπει είτε να κλείσει αμέσως ειρήνη, είτε, αν είναι ανίκανη να κλείσει ειρήνη, να μας αδειάσει τη γωνιά και να παραχωρήσει τη θέση της σε μια γνήσια λαϊκή κυβέρνηση..."

Ήταν ολοφάνερο πως κάθε προσπάθεια εξέγερσης εξαρτιόταν ολοκληρωτικά από τη στάση της φρουράς της Πετρούπολης. Το σχέδιο της κυβέρνησης ήταν ν' αντικαταστήσει τα συντάγματα της φρουράς με "έμπιστα" τμήματα, με κοζάκους και "τάγματα θανάτου". Οι επιτροπές ορισμένων στρατιών, οι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές και η ΚΕΕ υποστήριζαν την κυβέρνηση. Στο μέτωπο και στην Πετρούπολη γινόταν πλατιά ζύμωση. Ελεγαν πως πέρασαν πια οχτώ μήνες από τότε που η φρουρά της Πετρούπολης τεμπελιάζει κι αναπαύεται στους στρατώνες της πρωτεύουσας, ενώ στο ίδιο διάστημα ο στρατός στο μέτωπο πεινάει και πεθαίνει, περιμένοντας αντικατάσταση κι ενισχύσεις.

Εννοείται πως στα λόγια αυτών που κατηγορούσαν τη φρουρά της Πετρούπολης για απροθυμία ν' αλλάξει τη σχετική της ανάπαυση με τη φρίκη της χειμερινής εκστρατείας, υπήρχε ορισμένη δόση αλήθειας. Όμως για την άρνηση να πάει στο μέτωπο υπήρχαν κι άλλες αιτίες. Το Σοβιέτ της Πετρούπολης φοβόταν τα σχέδια της κυβέρνησης, στο μεταξύ όμως από το μέτωπο κατέφθαναν εκατοντάδες αντιπρόσωποι των απλών στρατιωτών, που με μια φωνή δήλωναν: "Είναι αλήθεια ότι μας χρειάζονται ενισχύσεις, όμως ακόμα πιο πολύ μας χρειάζεται να ξέρουμε ότι εδώ, στην Πετρούπολη, η επανάσταση βρίσκεται σε σιγουριά... Κρατάτε τα μετόπισθεν, σύντροφοι, κι εμείς θα κρατήσουμε το μέτωπο..."

Στις 25 (12) του Οχτώβρη η εκτελεστική επιτροπή του Σοβιέτ της Πετρούπολης συζήτησε με κλειστές τις θύρες το ζήτημα της οργάνωσης ιδιαίτερης στρατιωτικής επιτροπής. Την άλλη μέρα το στρατιωτικό τμήμα του Σοβιέτ της Πετρούπολης

εξέλεξε επιτροπή που κήρυξε μοϊκοτάζ σ' όλες τις αστικές εφημερίδες κι έδωσε μομφή στην ΚΕΕ για την πάλη της ενάντια στο συνέδριο των Σοβιέτ. Στις 29 (16) Οχτώβρη, ο Τρότσκι σε ανοιχτή συνεδρίαση του Σοβιέτ της Πετρούπολης πρότεινε να επικυρωθεί τυπικά η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. "Πρέπει, - είπε - να δημιουργήσουμε ειδική οργάνωση που θα την ακολουθούμε στη μάχη και θα πεθαίνουμε, αν χρειαστεί... ". Αποφασίστηκε να στείλουν στο μέτωπο δύο αντιπροσωπείες για διαπραγματεύσεις με τις επιτροπές των στρατιωτών και με τις διοικήσεις. Τη μια από το Σοβιέτ και την άλλη από τη φρουρά.

Στο Πακοφ δέχτηκε την αντιπροσωπεία του Σοβιέτ ο διοικητής του Βόρειου Μετώπου στρατηγός Τσερεμίσσοφ, που δήλωσε με λίγα λόγια, ότι διέταξε κιόλας τη φρουρά της Πετρούπολης να πιάσει θέσεις στα χαρακώματα και πως είναι άσκοπο να γίνεται κουβέντα γι' αυτό το ζήτημα. Στην αντιπροσωπεία της φρουράς δεν επιτράπηκε να βγει από την Πετρούπολη...

Η αντιπροσωπεία του στρατιωτικού τμήματος του Σοβιέτ της Πετρούπολης παρακάλεσε να γίνει δεκτός αντιπρόσωπός της στο επιτελείο της περιοχής της Πετρούπολης. Αρνήθηκαν. Το Σοβιέτ της Πετρούπολης απαίτησε να μην εκδίδεται καμιά διαταγή χωρίς την έγκριση του τμήματος των στρατιωτών. Αρνήθηκαν. Στους αντιπροσώπους δήλωσαν ωμά: "Εμείς αναγνωρίζουμε μόνον την ΚΕΕ. Εσάς δε σας αναγνωρίζουμε, κι αν παραβιάσετε κανένα νόμο, θα σας συλλάβουμε".

Στις 30 (17) του Οχτώβρη (1) η συνέλευση των αντιπροσώπων όλων των συνταγμάτων της Πετρούπολης πήρε την παρακάτω απόφαση: "Η φρουρά της Πετρούπολης δεν αναγνωρίζει πια την προσωρινή κυβέρνηση. Κυβέρνησή μας είναι το Σοβιέτ της Πετρούπολης. Θα υποτασσόμαστε μόνον στις διαταγές του Σοβιέτ της Πετρούπολης, που θα εκδίδονται από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή του". Τα τοπικά στρατιωτικά τμήματα διατάχθηκαν να περιμένουν οδηγίες από το τμήμα των στρατιωτών του Σοβιέτ της Πετρούπολης.

Την άλλη μέρα η ΚΕΕ συγκάλεσε δική της συνέλευση που αποτελούνταν στη συντριπτική πλειοψηφία από αξιωματικούς, δημιούργησε ιδιαίτερη επιτροπή για το συντονισμό της δουλιάς με το επιτελείο κι έστειλε σ' όλους τους τομείς της Πετρούπολης τους κομισάριους της.

Στις 3 του Νοέμβρη (21 του Οχτώβρη) ένα ογκώδες συλλαλητήριο των στρατιωτών στο Σμόλνι αποφάσισε:

"Χαιρετίζοντας τον σχηματισμό της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, δίπλα στο Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης, η φρουρά της Πετρούπολης και των περιχώρων της υπόσχεται στη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή πλήρη υποστήριξη σ' όλα τα βήματά της, που θα κατευθύνονται στην πιο στενή σύνδεση του μετώπου με τα μετόπισθεν για το συμφέρον της επανάστασης.

Μαζί μ' αυτό, η φρουρά της Πετρούπολης δηλώνει: για τη φρούρηση της επαναστατικής τάξης στην Πετρούπολη βρίσκεται όλη η φρουρά μαζί με το οργανωμένο προλεταριάτο. Κάθε είδους προβοκατόρικες απόπειρες από μέρους των κορνιλοφικών και της αστικής τάξης να σπείρουν ζιζάνια και σύγχυση στις επαναστατικές γραμμές θ' αντιμετωπίσουν "αμείλιχτη αντίσταση".

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, έχοντας συναίσθηση της δύναμής της απαιτούσε αποφασιστικά να μπει κάτω από τις διαταγές της το επιτελείο της περιοχής της Πετρούπολης. Έστειλε σ' όλα τα τυπογραφεία διαταγή να μην τυπώνουν χωρίς την έγκρισή της κανενός είδους εκκλήσεις ή προκηρύξεις. Στο οπλοστάσιο του Κρονβέρσκι παρουσιάστηκαν ένοπλοι κομισάριοι κι άρπαξαν τεράστιο αριθμό όπλων και πολεμοφοδίων, ματαιώνοντας την αποστολή δέκα χιλιάδων ξιφολογών, που προοριζόνταν για το Νοβοτσερκάσκ, όπου ήταν το επιτελείο του Καλέντιν...

Η κυβέρνηση, που βρέθηκε ξαφνικά μπροστά στον κίνδυνο, υποσχέθηκε στην επιτροπή, ότι δε θα τιμωρηθεί κανένα από τα μέλη της σε περίπτωση που θα διαλύονταν εθελοντικά. Ήταν όμως αργά πια. Τα μεσάνυχτα της 5ης Νοέμβρη (23 του Οχτώβρη) ο ίδιος ο Κερένσκι έστειλε στο Σοβιέτ της Πετρούπολης τον Μαλέφσκι με πρόταση να στείλει αντιπρόσωπο στο επιτελείο. Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή συμφώνησε, όμως μέσα σε μια ώρα ο στρατηγός Μανικόφσκι, που εκτελούσε καθήκοντα υπουργού των Στρατιωτικών, ανακάλεσε την πρόταση...

Την Τρίτη το πρωί στις 6 του Νοέμβρη (24 του Οχτώβρη), η πόλη αναστατώθηκε από την έκκληση που κυκλοφόρησε στους δρόμους με την υπογραφή: "Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, δίπλα στο Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης":

"Προς τον πληθυσμό της Πετρούπολης

Πολίτες! Η αντεπανάσταση σήκωσε το εγκληματικό της κεφάλι. Οι κορνιλοφικοί επιστρατεύουν δυνάμεις για να συντρίψουν το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ και να ματαιώσουν τη Συντακτική Συνέλευση. Ταυτόχρονα οι πογκρομιστές μπορεί ν' αποπειραθούν να δημιουργήσουν στους δρόμους της Πετρούπολης ταραχές και σφαγές.

Το Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης αναλαμβάνει την ευθύνη της φρούρησης της επαναστατικής τάξης από τους αντεπαναστάτες και τις απόπειρες πογκρόμ.

Η φρουρά της Πετρούπολης δε θα επιτρέψει κανενός είδους βία και ασημίες. Ο πληθυσμός καλείται να πιάνει τους αλήτες και τους εκατονταρχίτες πράκτορες και να τους παραδίνει στους κομισάριους του Σοβιέτ, στο πιο κοντινό στρατιωτικό τμήμα. Με την πρώτη απόπειρα των σκοτεινών στοιχείων να προκαλέσουν στους δρόμους της πρωτεύουσας ταραχές, λεηλασίες, καβγάδες ή πυροβολισμούς, οι εγκληματίες θα εξαφανιστούν από το πρόσωπο της Γης.

Πολίτες! Σας καλούμε να δείξετε απόλυτη ψυχραιμία και αυτοκυριαρχία. Η υπόθεση της τάξης και της επανάστασης βρίσκεται σε σταθερά χέρια...".

Στις 3 του Νοέμβρη (21 του Οχτώβρη) οι αρχηγοί των μπολσεβίκων μαζεύτηκαν στην ιστορική τους σύσκεψη, που έγινε με κλειστές τις θύρες. Ειδοποιήθηκα από τον Ζάλκιντ (2) και περίμενα τ' αποτελέσματα της σύσκεψης πίσω από την πόρτα, στο διάδρομο. Ο Βολοντόρσκι, βγαίνοντας από το δωμάτιο, μου διηγήθηκε τι γίνεται εκεί.

Ο Λένιν έλεγε: "Στις 24 του Οχτώβρη θα είναι πολύ νωρίς να ενεργήσουμε: για την εξέγερση είναι απαραίτητη η πανρωσική βάση, και στις 24 δε θα φτάσουν ακόμα όλοι οι αντιπρόσωποι του συνεδρίου. Από την άλλη μεριά στις 26 του Οχτώβρη θα είναι πολύ αργά να ενεργήσουμε: σ' αυτό το διάστημα το Συνέδριο θα οργανωθεί, και μια μεγάλη οργανωμένη συνέλευση είναι δύσκολο να πάρει αστραπιαία και αποφασιστικά μέτρα. Εμείς πρέπει να ενεργήσουμε στις 25 του Οχτώβρη, την ημέρα που ανοίγει το Συνέδριο, για να μπορούμε να πούμε σ' αυτό: Να η εξουσία! Τι θα κάνετε μ' αυτήν;"

(1) Αυτή η συνέλευση έγινε στις 31 (18) του Οχτώβρη. Σύντ.

(2) Ζάλκιντ Ι. Α. - Πήρε δραστηριότητα στην Οχτωβριανή Επανάσταση, μέλος της οργάνωσης των μπολσεβίκων της Πετρούπολης. Σύντ.

Σ' ένα από τα δωμάτια του απάνω πατώματος καθόταν ένας λεπτοπρόσωπος άνθρωπος, με μακριά μαλλιά, μαθηματικός και σκακιστής, κάποτε αξιωματικός του τσαρικού στρατού, και κατόπιν επαναστάτης και εξόριστος, κάποιος Οφσένγκο, με το παρατσούκλι Αντόνοφ. Ο μαθηματικός και σκακιστής, ήταν απορροφημένος με την επεξεργασία των σχεδίων κατάληψης της πρωτεύουσας.

Και η κυβέρνηση ετοιμαζόταν από την πλευρά της για τη μάχη. Στην Πετρούπολη συγκεντρώνονταν απαραίτητα τα πιστότερα συντάγματα, διαλεγμένα από τις μεραρχίες, που ήταν σκορπισμένες σ' όλο το μέτωπο. Στα χειμερινά ανάκτορα πήρε διάταξη το πυροβολικό της Σχολής των Ευελπίδων. Στους δρόμους, πρώτη φορά ύστερα από τις μέρες της εξέγερσης του Ιούλη, εμφανίστηκαν κοζάκικες περιπολίες. Ο Πολκόβνικοφ έβγαζε τη μια διαταγή πάνω στην άλλη, απειλώντας να καταπνίξει την παραμικρότερη ανυπακοή "με τα πιο αποφασιστικά κατασταλτικά μέτρα". Το πιο μισητό μέλος της κυβέρνησης, ο υπουργός Λαϊκής Παιδείας Κίσκιν, διορίστηκε έκτακτος κομισάριος για τη διατήρηση της τάξης στην Πετρούπολη. Αυτός διόρισε σαν βοηθούς του τους Ρούντεμπεργκ και Παλτσούσκι, που ήταν το ίδιο αντιπαθητικοί στο λαό. Η Πετρούπολη, η Κρονστάνδη και η Φινλανδία κηρύχτηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Η αστική εφημερίδα "Νέοι Καιροί" έγραφε ειρωνικά απ' αφορμή αυτό το μέτρο:

"Για ποιο λόγο η κατάσταση πολιορκίας; Η κυβέρνηση έπαψε πια να έχει την εξουσία. Δε διαθέτει ούτε το ηθικό κύρος ούτε τον απαραίτητο μηχανισμό, που θα της έδινε τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει δύναμη. Στην πιο καλύτερη περίπτωση η κυβέρνηση μπορεί μόνο να διεξάγει διαπραγματεύσεις με κείνους που συμφωνούν να συζητήσουν μαζί της. Άλλη εξουσία δεν έχει..."

Τη Δευτέρα στις 5 του Νοέμβρη (23 Οχτώβρη) το πρωί, πετάχτηκα μια στιγμή στα ανάκτορα του Μερένσκι, για να ιδώ τι γίνεται στο Σοβιέτ της Ρωσικής Δημοκρατίας. Λυσσώδεις συζητήσεις για την εξωτερική πολιτική του Τερεσένκο. Σχόλια για το επεισόδιο Μπούρτσεφ - Βερχόβσκι. Ήταν παρόντες όλοι οι ξένοι διπλωμάτες, εκτός από τον Ιταλό πρεσβευτή, για τον οποίον έλεγαν, πως τσακίστηκε κυριολεκτικά σ' ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα στο Κάρσο...

Τη στιγμή που έμπαινα ο αριστερός εσέρος Καρέλιν διάβαζε φωναχτά το κύριο άρθρο των "Τάμς του Λονδίνου", στο οποίο λεγόταν: "Ο μπολσεβικισμός πρέπει να θεραπευτεί με τις σφαίρες".

Απευθυνόμενος στους καντέ, ο Καρέλιν φώναζε: "Κι αυτά πάλι δικές σας ιδέες είναι!".

Φωνές απ' τα δεξιά: "Ναι! Ναι!".

"Ναι, ξέρω ότι σκέπτεστε έτσι, απάντησε θυμωμένα ο Καρέλιν. Αλλά τολμήστε να τις εφαρμόσετε στην πράξη!".

Κατόπιν ο Σκόμπλεφ, που έμοιαζε με κοσμικό δανδή, με το καλοπεριποιημένο ξανθό γένι του και με τα κίτρινα κατσαρά μαλλιά, υποστήριξε με τόνο ικετευτικό τη σοβιετική εντολή. Αμέσως ύστερα απ' αυτόν μίλησε ο Τερεσένκο, που τον υποδέχτηκαν από τ' αριστερά με φωνές: "Να παραιτηθείς! Να παραιτηθείς!". Ο Τερεσένκο υποστήριξε πως στη διάσκεψη του Παρισιού, οι αντιπρόσωποι της κυβέρνησης και της ΚΕΕ πρέπει να υποστηρίξουν ενιαία άποψη και ακριβώς την άποψη τη δική του. Είπε έπειτα λίγα λόγια για την αποκατάσταση της πειθαρχίας στο στρατό και για τη συνέχιση του πολέμου ως τη νίκη.... Το Σοβιέτ της Ρωσικής Δημοκρατίας μέσα σε θόρυβο και θυελλώδεις διαμαρτυρίες απ' τα αριστερά, πέρασε στην ημερήσια διάταξη.

Οι μπολσεβίκικες θέσεις ήταν αδειανές, αδειανές από την ίδια μέρα που άρχισε η συζήτηση του Σοβιέτ. Όταν οι μπολσεβίκοι το εγκατέλειψαν, πήραν μαζί τους όλη τη ζωντανία. Κατεβαίνοντας προς τα κάτω σκεπτόμουν πως παρ' όλες αυτές τις θυελλώδεις συζητήσεις, ούτε μια ζωντανή φωνή από τον πραγματικό εξωτερικό κόσμο δεν μπορεί να διεισδύσει σ' αυτή την ψηλή κρύα αίθουσα και ότι η προσωρινή κυβέρνηση έσπασε τα μούτρα της στον ίδιο ακριβώς βράχο του πολέμου και της ειρήνης, που προηγουμένα σύντριψε και την κυβέρνηση του Μιλιοκόφ... Δίνοντας μου το παλτό, ο θυρωρός μουμούρισε: "Όχι, κάτι θα γίνει με την κακόμοιρη τη Ρωσία!.. Μενσεβίκοι, μπολσεβίκοι, τρουνοβίκοι... Ουκρανία, Φινλανδία, Γερμανοί ιμπεριαλιστές, Αγγλοι ιμπεριαλιστές... Σαράντα πέντε χρόνια ζω στον κόσμο, μα ποτέ δεν άκουσα τόσες λέξεις".

Στο διάδρομο με συνάντησε ο καθηγητής Σάτσκι, ένας κύριος με μεγάλη επιρροή στους κύκλους των καντέ, με μαλλιά αρουραίου, ντυμένος με ένα κομψό μακρύ σακάκι. Τον ρώτησα τι σκέπτεται για τις μπολσεβίκικες ενέργειες, για τις οποίες τόσα πολλά λένε. Σήκωσε τους ώμους και χαμογέλασε.

"Αυτοί είναι κτήνη, καθάρματα, απάντησε. Δεν περιμένω να τολμήσουν, μα αν τολμήσουν, τότε θα τους δείξουμε!.. Κατά τη γνώμη μας, αυτό δεν είναι κι άσχημο, γιατί θα χρεοκοπήσουν με τις ενέργειές τους και δε θα 'χουν καμιά δύναμη στη Συντακτική Συνέλευση..."

Ομως, αγαπητέ σερ, επιτρέψτε μου σε συντομία να σας εκθέσω το σχέδιό μου για τη συγκρότηση της καινούριας κυβέρνησης, που θα προταθεί στη Συντακτική Συνέλευση. Βλέπετε, είμαι πρόεδρος της επιτροπής, που σχηματίστηκε από κοινού από το Σοβιέτ της δημοκρατίας και την προσωρινή κυβέρνηση για την επεξεργασία του σχεδίου του Συντάγματος... Εμείς θα 'χουμε δύο νομοθετικά σώματα, το ίδιο ακριβώς όπως κι εσείς στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Κάτω Βουλή θ' αποτελείται από τους τοπικούς εκπροσώπους και η Ανω από τους εκπροσώπους των ελεύθερων επαγγελματιών, των ζέμστροβ, των συνεταιρισμών και των επαγγελματιών συνδικάτων..."

Εξω φυσούσε από τα δυτικά ένας υγρός κρύος αέρας. Η κρύα λάσπη τρύπωνε μέσα στις σόλες. Δύο λόχοι ευελπίδων, βαδίζοντας ρυθμικά, κατευθύνθηκαν προς τη θάλασσα. Οι γραμμές τους κυμάτιζαν συμμετρικά και στην πορεία τραγουδούσαν ένα παλιό στρατιωτικό τραγούδι της εποχής του τσάρου... Στο πρώτο σταυροδρόμι παρατήρησα ότι οι πολιτοφύλακες ήταν καβάλα στ' άλογα και οπλισμένοι με πιστόλια σε υπέροχες καινούριες θήκες. Μια μικρή ομάδα ανθρώπων, τους κοίταζε σιωπηλά. Στη γωνία της λεωφόρου Νέβσκι αγόρασα την μπροσούρα του Λένιν: "Θα κρατήσουν οι μπολσεβίκοι την κρατική εξουσία;" και πλήρωσα γι' αυτήν με χαρτονόμισμα. Τέτοια χαρτονομίσματα κυκλοφορούσαν τότε στη θέση των ασημένιων, που αλλάχτηκαν. Όπως πάντα, τα τραμ σέρνονταν με κρεμασμένους απέξω πολίτες και στρατιωτικούς, σε τέτοιες στάσεις που θα 'καναν να πρασινίζει από ζήλια ο Τεόντορ Σουντ (1)... Κατά μήκος των τοίχων στέκονταν στη σειρά οι λιποτάκτες, ντυμένοι με στρατιωτική στολή και πουλούσαν τσιγάρα και ηλιόσπορους.

Σ' όλη τη λεωφόρο Νέβσκι, μέσα στην πυκνή ομίχλη πλήθη λαού έπαιρναν, δίνοντας μάχη, τις τελευταίες εκδόσεις των εφημερίδων ή συγκεντρώνονταν στις αφίσες, προσπαθούσαν να διαβάσουν τις εκκλήσεις και τις προκηρύξεις, από τις οποίες ήταν γιομάτοι όλοι οι τοίχοι. Εδώ ήταν προκηρύξεις της ΚΕΕ, των αγροτικών Σοβιέτ, των "μετριοπαθών" - σοσιαλιστικών κομμάτων, των στρατιωτικών επιτροπών, όλοι απειλούσαν, ικέτευαν, εξόρκιζαν τους εργάτες και τους στρατιώτες να καθίσουν στα σπίτια τους και να υποστηρίξουν την κυβέρνηση.

Ενα θωρακισμένο αυτοκίνητο κινιόταν συνέχεια μπρος - πίσω κορνάροντας με τη σειρήνα. Σε κάθε γωνιά, σε κάθε σταυροδρόμι συγκεντρώνονταν πυκνά πλήθη. Οι στρατιώτες κι οι φοιτητές συζητούσαν ζωηρά. Η νύχτα έπεφτε αργά, τρεμόσβηναν τα αραιά φανάρια, κυλούσαν τα ατέλειωτα κύματα του λαού... Ετσι γινόταν πάντα στην Πετρούπολη στις παραμονές των ταραχών.

(1) Διάσημος ακροβάτης τον καιρό εκείνο. Σύντ.

Η πόλη ήταν εκνευρισμένη κι αναταραζόταν σε κάθε απότομο θόρυβο. Οι μπολσεβίκοι όμως δεν έδιναν κανένα εξωτερικό σημάδι ζωής, οι στρατιώτες παρέμεναν στους στρατώνες, οι εργάτες στα εργοστάσια... Μπήκα σ' έναν κινηματογράφο κοντά στον καθεδρικό ναό του Καζάν. Προβαλλόταν ένα ιταλικό φιλμ γεμάτο αίμα, πάθη και ραδιουργίες. Μπροστά μου κάθονταν κάμποσοι ναύτες και στρατιώτες. Κοίταζαν με παιδική κατάπληξη την οθόνη, χωρίς να καταλαβαίνουν γιατί χρειαζόνταν τόσα τρεχάματα και τόσοι σκοτωμοί.

Από τον κινηματογράφο γύρισα γρήγορα στο Σμόλνι. Στο 10ο δωμάτιο, στο απάνω πάτωμα, συνεδρίαζε χωρίς διακοπή η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. Προέδρευε ένας ξανθός νέος δεκαοκτώ χρονών, που τον λέγαν Λαζμίρ. Περνώοντας από κοντά μου, σταμάτησε και κάπως δειλά μου 'σφιξε το χέρι.

"Το φρούριο του Πετροπάβλοφσκ πέρασε ήδη με το μέρος μας! είπε χαμογελώντας ευτυχισμένα. Μόλις πήραμε ειδήσεις για ένα σύνταγμα, που στάλθηκε από την κυβέρνηση στην Πετρούπολη για καταστολή. Οι στρατιώτες άρχισαν να υποψιάζονται, ότι εδώ δεν είναι όλα παστικά, σταμάτησαν την αμαξοστοιχία στην Γκάτσινα κι έστειλαν σ' εμάς αντιπροσώπους. "Τι γίνεται; μας ρώτησαν. Τι έχετε να μας πείτε; Εμείς πια πήραμε την απόφαση, όλη η εξουσία στα Σοβιέτ. "Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή τους απάντησε: "Αδέλφια, σας χαιρετούμε, στο όνομα της επανάστασης! Σταθείτε στη θέση σας και περιμένετε διαταγή".

"Όλα τα τηλεφωνικά μας καλώδια, είπε, κόπηκαν. Ωστόσο, οι στρατιώτες τηλεφωνητές έστρωσαν τηλεφωνική γραμμή για την επικοινωνία με τα εργοστάσια και τους στρατώνες..."

Στο δωμάτιο έμπαιναν κι έβγαιναν αδιάκοπα οι σύνδεσμοι κι οι κομισάριοι. Στις πόρτες φύλαγαν δώδεκα εθελοντές, έτοιμοι σε κάθε λεπτό να τρέξουν στην πιο απομακρυσμένη γωνιά της πόλης. Ενας απ' αυτούς, άνθρωπος με πρόσωπο Τσιγγάνου και με στολή υπολοχαγού, μου είπε γαλλικά: "Όλοι είναι έτοιμοι να ενεργήσουν με το πρώτο σύνθημα".

Περνούσαν: ο Ποντβόισκι - ισχνός, γενάτος, με πολιτική περιβολή. Ο Αντόνοφ, ο άνθρωπος που στο μυαλό του ωριμάζαν τα σχέδια των επιχειρήσεων της εξέγερσης. Αξύριστος, με λερωμένο γιακά, τρικλίζοντας από την αϋπνία. Ο Κριλένκο, ένας κοντόχοντρος στρατιώτης με φαρδύ πρόσωπο που γελοούσε αδιάκοπα, με ζωηρές χειρονομίες και απότομη ομιλία. Ο Ντιμπένκο, ένας πελώριος γενάτος ναύτης, με ήρεμο μέτωπο. Τέτοιοι ήταν οι άνθρωποι αυτής της μάχης για την εξουσία των Σοβιέτ και των μελλοντικών μαχών.

Κάτω, στα γραφεία των εργοστασιακών επιτροπών, καθόταν ο Σεράτοφ. Υπόγραφε τις διατακτικές για το δημόσιο οπλοστάσιο - από εκατόν πενήντα τουφέκια για κάθε εργοστάσιο... Μπροστά του μπηκάν στη γραμμή σαράντα αντιπρόσωποι.

Στην αίθουσα συνάντησα μερικούς λιγότερο ξακουστούς παράγοντες των μπολσεβίκων. Ένας απ' αυτούς μου 'δειξε το περίστροφο. "Αρχισε!" είπε. Το πρόσωπό του ήταν χλομό. "Είτε ενεργήσουμε εμείς είτε όχι, ο εχθρός πια ξέρει πως ήρθε καιρός να ξεμπερδέψει μ' εμάς ή να χαθεί ο ίδιος".

Το Σοβιέτ της Πετρούπολης συνεδρίαζε ολόκληρα εικοσιτετράωρα χωρίς διακοπή. Όταν μπήκα στη μεγάλη αίθουσα, ο Τρότσκι μόλις τέλειωνε το λόγο του.

"Μας ρωτούν, έλεγε, αν ετοιμαζόμαστε να οργανώσουμε επίθεση. Μπορώ να δώσω καθαρή απάντηση σ' αυτό το ερώτημα. Το Σοβιέτ της Πετρούπολης κατανοεί, ότι έφτασε πια η στιγμή, που όλη η εξουσία πρέπει να περάσει στα χέρια των Σοβιέτ. Αυτή η αλλαγή της εξουσίας θα πραγματοποιηθεί από το Πανρωσικό συνέδριο. Αν χρειάζεται ή όχι η ένοπλη εξέγερση, θα εξαρτηθεί από κείνους, που θέλουν να ματαιώσουν το Πανρωσικό συνέδριο.

Είναι φανερό, ότι η κυβέρνησή μας, που αποτελείται από τα πρόσωπα του προσωρινού Υπουργικού Συμβουλίου, είναι μια κυβέρνηση θλιβερή κι ανήμπορη, που περιμένει μόνο το σκουπόξυλο της ιστορίας για να παραχωρήσει τη θέση της στην αληθινή εξουσία. Εμείς, όμως ακόμα και τώρα, ακόμα και σήμερα, προσπαθούμε ν' αποφύγουμε τη σύγκρουση. Ελπίζουμε ότι το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ θα πάρει στα χέρια του την εξουσία, που θα στηρίζεται στην οργανωμένη ελευθερία όλου του λαού.

Αν όμως η κυβέρνηση θελήσει να εκμεταλλευτεί αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα των 24, των 48 ή των 72 ωρών, που τη χωρίζει ακόμα από το θάνατό της, για να επιτεθεί εναντίον μας, τότε εμείς θ' απαντήσουμε με αντεπίθεση. Στο χτύπημα - με χτύπημα, στο σίδερο - με ασάλι!".

Κάτω από θύελλα χειροκροτημάτων ο Τρότσκι ανακοινώνει, ότι οι αριστεροί εσέροι συμφώνησαν να στείλουν τους αντιπροσώπους τους στη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή.

Φεύγοντας από το Σμόλνι, στις 3 η ώρα το πρωί, παρατήρησα ότι από τις δυο πλευρές της εισόδου ήταν στημένα πολυβόλα και ότι η εξώπορτα και τα γύρω σταυροδρόμια φρουρούνταν από ισχυρά στρατιωτικά περίπολα. Στη σκάλα ανέβαινε τρέχοντας ο Μπιλ Σάτοφ (1). "Λοιπόν, φώναξε, αρχίσαμε! Ο Κερένσκι έστειλε ευέλπιδες να κλείσει τις εφημερίδες μας "Στρατιώτης" και "Εργατικός Δρόμος". Εδώ όμως ήρθε ένα δικό μας τμήμα και διέλυσε το δημόσιο τυπογραφείο και τώρα στέλνουμε ανθρώπους για να καταλάβουν τα γραφεία της σύνταξης των αστικών εφημερίδων!".

Το πρωί στις 6 του Νοέμβρη (24 του Οχτώβρη) είχα δουλιά στη λογοκρισία, που το γραφείο της βρισκόταν στο υπουργείο Εξωτερικών. Στους δρόμους όλοι οι τοίχοι ήταν γεμάτοι από προκηρύξεις, που καλούσαν υστερικά το λαό στην "ησυχία". Ο Πολκόβνικοφ έβγαζε τις διαταγές τη μια ύστερα από την άλλη!

"Διατάσσω όλα τα τμήματα και τις διοικήσεις να παραμένουν στους στρατώνες τους, μέχρι που να πάρουν διαταγή από το επιτελείο της περιοχής. Απαγορεύω κάθε είδους αυτόβουλες ενέργειες.

Όλοι οι αξιωματικοί, που θα ενεργήσουν χωρίς διαταγή των διοικητών τους, θα δικαστούν για ένοπλη ανταρσία.

Απαγορεύω κατηγορηματικά στο στρατό να εκτελέσει οποιαδήποτε διαταγή που εκδόθηκε από τις διάφορες οργανώσεις...".

Οι πρωινές εφημερίδες ανακοίνωσαν, ότι η κυβέρνηση απαγόρευσε τις εφημερίδες "Νέα Ρωσία", "Ζωντανός Λόγος", "Εργατικός Δρόμος" και "Στρατιώτης" και διέταξε τη σύλληψη των καθοδηγητών του Σοβιέτ της Πετρούπολης και των μελών της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής.

(1) Είναι πολύ γνωστός σ' όσους πήραν μέρος στο αμερικάνικο εργατικό κίνημα. Τζον Ριντ.

Έχει υπόψη του τον Βλαντιμίρ Σεργκέγιεβιτς Σάτοφ, που γύρισε από την Αμερική τον Ιούνιο του 1917 κι ήταν ένας από τους οργανωτές των "βιομηχανικών εργατών του κόσμου". Το 1917, μέλος της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής της Πετρούπολης και μέλος του προεδρείου του Κεντρικού Σοβιέτ των εργοστασιακών επιτροπών και κατόπιν κομμουνιστής. Σύντ.

Καθώς διέσχιζα την πλατεία των Ανακτόρων, κάτω από την αφίδα του γενικού επιτελείου πέρασαν γρήγορα με θόρυβο μερικές μοίρες πυροβολικού της Σχολής των Ευελπίδων και τάχθηκαν μπροστά στα ανάκτορα. Το πελώριο κόκκινο χτίριο του γενικού επιτελείου είχε ασυνήθιστη κίνηση. Μπροστά στις πόρτες στέκονταν αυτοκίνητα, αδιάκοπα έρχονταν κι έφευγαν όλο και νέα αυτοκίνητα με αξιωματικούς. Ο λογοκριτής ήταν αναστατωμένος σαν μικρό παιδί, που το πήγαν στο τσίρκο. "Ο Κερένσκι, μου είπε, μόλις πήγε στο Σοβιέτ της δημοκρατίας να υποβάλει παραίτησή!". Ετρεξα στα ανάκτορα του Μαρίνσκι και πρόφτασα ν' ακούσω το τέλος του γεμάτου πάθους και σχεδόν ασυνάρτητου λόγου του Κερένσκι, που ήταν όλο περιαιτολογίες και φαρμακερές επιθέσεις ενάντια στους πολιτικούς του αντιπάλους.

"Για να σας φέρω αποδείξεις, έλεγε ο Κερένσκι, θα σας διαβάσω εδώ τις πιο χτυπητές θέσεις από μια σειρά προκηρύξεις που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα "Εργατικός Δρόμος", από τον καταζητούμενο εγκληματία του κράτους Ουλιάνοφ - Λένιν. Σε μια σειρά προκηρύξεις με τον τίτλο "Γράμμα προς τους συντρόφους" ο εγκληματίας αυτός του κράτους καλούσε το προλεταριάτο της Πετρούπολης και το στρατό να επαναλάβουν το πείραμα της 3-5 του Ιούλη και υπέδειχνε την ανάγκη να προβούν στην άμεση ένοπλη εξέγερση...

Παράλληλα μ' αυτές τις εκκλήσεις έγιναν στις συνελεύσεις και τα συλλαλητήρια μια σειρά ομιλίες άλλων καθοδηγητών του κόμματος των μπολσεβίκων, με τις οποίες καλούσαν το λαό σε άμεση ένοπλη εξέγερση. Σχετικά, πρέπει να σημειώσουμε ιδιαίτερα την ομιλία του προέδρου του Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης, του Μπρονστέιν - Τρότσκι...

Μια σειρά ομιλίες και άρθρα του "Εργατικού Δρόμου" και του "Στρατιώτη" στο ύψος και το στιλ μοιάζουν με τα άρθρα της "Νέας Ρωσίας".

Εχουμε να κάνουμε όχι τόσο με το κίνημα τούτου ή εκείνου του πολιτικού κόμματος, όσο με την εκμετάλλευση της πολιτικής αμάθειας και των εγκληματικών ενστίκτων ενός μέρους του πληθυσμού, έχουμε να κάνουμε με μια ειδική οργάνωση που βάζει για σκοπό της να προκαλέσει οπωσδήποτε στη Ρωσία ένα αυθόρμητο κύμα καταστροφής και πογκρόμ.

Με τις σημερινές διαθέσεις των μαζών, το ανοιχτό κίνημα στην Πετρούπολη, θα συνοδευτεί με επικίνδυνες εκδηλώσεις πογκρόμ, που θ' ατιμάσουν για πάντα το όνομα της ελεύθερης Ρωσίας.

Είναι αρκετά χαρακτηριστικό, ότι σύμφωνα με την ομιλία του ίδιου του οργανωτή της εξέγερσης, του Ουλιάνοφ - Λένιν, "η θέση των άκρων αριστερών ρωσικών σοσιαλδημοκρατικών πτερύγων είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή"..."

Εδώ ο Κερένσκι διάβασε την παρακάτω περικοπή από το άρθρο του Λένιν:

"Σκεφθείτε μόνο: οι Γερμανοί, μέσα σε διαβολικά δύσκολες συνθήκες, έχοντας έναν Λίμπκνεχτ (κι αυτόν στα κάτεργα), χωρίς εφημερίδες, χωρίς ελευθερία συγκέντρωσης, χωρίς Σοβιέτ, με την απίστευτη εχθρότητα όλων των τάξεων του πληθυσμού, ακόμα και του τελευταίου πλουσιοχωρικού, προς τις ιδέες του διεθνισμού, με την υπέροχη οργάνωση της μεγάλης, της μεσαίας και της μικρής ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης, οι Γερμανοί, δηλ. οι Γερμανοί επαναστάτες - διεθνιστές, οι εργάτες που είναι ντυμένοι με ναυτικά χιτώνια, οργάνωσαν εξέγερση στο στόλο, με ελπίδα επιτυχίας μια στις εκατό.

Και μεις, έχοντας δεκάδες εφημερίδες, ελευθερία συγκέντρωσης, έχοντας την "πλειοψηφία" στα Σοβιέτ, εμείς που αποδείξαμε σ' όλο τον κόσμο ότι ήμαστε οι καλύτεροι προλετάριοι διεθνιστές, θα αρνηθούμε να υποστηρίξουμε τους Γερμανούς επαναστάτες με τη δική μας εξέγερση;"

Ο Κερένσκι συνέχισε:

"Οι ίδιοι οι οργανωτές, λοιπόν, αναγνωρίζουν, ότι οι πολιτικές συνθήκες για την ελεύθερη δράση όλων των πολιτικών κομμάτων είναι οι πιο ευνοϊκές σήμερα στη Ρωσία, με τη διοίκηση της σημερινής προσωρινής κυβέρνησης, στην οποία επικεφαλής βρίσκεται, κατά τη γνώμη του κόμματος των μπολσεβίκων, ο σφετεριστής κι ο άνθρωπος που πουλήθηκε στην αστική τάξη, ο πρωθυπουργός Κερένσκι..."

Οι οργανωτές της εξέγερσης δε βοηθούν το προλεταριάτο της Γερμανίας, αλλά τις ιθύνουσες τάξεις της Γερμανίας, αφήνουν ακάλυπτο το μέτωπο του ρωσικού κράτους μπροστά στη θωρακισμένη γροθιά του Γουλιέλμου και των φίλων του... Για την προσωρινή κυβέρνηση είναι αδιάφορες οι αιτίες, είναι αδιάφορο αν αυτό γίνεται συνειδητά ή ασυνειδητά. Οπως και να 'χει το ζήτημα, εγώ, έχοντας συναίσθηση της ευθύνης μου, απ' αυτό το βήμα, θεωρώ τις τέτοιες ενέργειες ρωσικού πολιτικού κόμματος σαν εσχάτη προδοσία κατά του ρωσικού κράτους... Θα σταθώ στη νομική πλευρά του ζητήματος: μου έγινε πρόταση ν' αρχίσω αμέσως τις ανάλογες δικαστικές διώξεις, καθώς και πρόταση να ενεργήσουμε ανάλογες συλλήψεις (θόρυβος απ' τ' αριστερά δεν αφήνει τον Κερένσκι να μιλήσει). Μάλιστα, ακούστε! - τσίριξε δυνατά ο Κερένσκι. Σήμερα, που το κράτος από συνειδητή ή ασυνειδητή προδοσία χάνεται και βρίσκεται στην άκρη του γκρεμού, η προσωρινή κυβέρνηση, κι εγώ μαζί, προτιμούμε να σκοτωθούμε και να συντριβούμε, αλλά τη ζωή, την τιμή και την ανεξαρτησία του κράτους δε θα την προδώσουμε..."

Τη στιγμή αυτή έδωσαν στον Κερένσκι κάποια προκήρυξη (1).

"Τώρα μου δώσαν αντίγραφο ενός ντοκουμέντου που στέλνεται αυτή τη στιγμή στα συντάγματα. Και διάβασε φωναχτά:

"Το Σοβιέτ της Πετρούπολης το απειλεί κίνδυνος... Εντέλλομαι να έχετε το σύνταγμα σε πλήρη μαχητική ετοιμότητα και να περιμένετε παραπέρα διαταγές. Κάθε καθυστέρηση και μη εκπλήρωση της διαταγής θα θεωρηθεί προδοσία της επανάστασης. Για τον πρόεδρο Ποντβόισκι ο γραμματέας Αντόνοφ".

Στην πραγματικότητα, συνέχισε ο Κερένσκι, αυτό είναι απόπειρα να ξεσηκωθεί ο όχλος ενάντια στην υπάρχουσα τάξη πραγμάτων, να ματαιωθεί η Συντακτική Συνέλευση και να μείνει ακάλυπτο το ρωσικό μέτωπο μπροστά στα συμπαγή συντάγματα της σιδερένιας γροθιάς του Γουλιέλμου. Λέγω με απόλυτη συναίσθηση "όχλος", γιατί όλη η συνειδητή δημοκρατία και η ΚΕΕ της, όλες οι στρατιωτικές οργανώσεις, όλα για όσα είναι περήφανη και πρέπει να περηφανεύεται η ελεύθερη Ρωσία, δηλαδή το λογικό, η συνείδηση κι η τιμή της μεγάλης Ρωσικής Δημοκρατίας, αντιτάσσονται σ' αυτό...

Δεν ήρθα εδώ να παρακαλέσω, αλλά με τη βεβαιότητα ότι η προσωρινή κυβέρνηση, που αυτή τη στιγμή υπερασπίζει την καινούρια ελευθερία... Θα βρει την ομόφωνη υποστήριξη όλων, εκτός από κείνους, που δεν αποφασίζουν ποτέ να πουν θαρραλέα την αλήθεια κατάμουτρα...

Η προσωρινή κυβέρνηση δεν παραβίασε ποτέ τις ελευθερίες των πολιτών του κράτους και τα πολιτικά τους δικαιώματα.

Σήμερα, όμως, η προσωρινή κυβέρνηση δηλώνει, ότι εκείνα τα στοιχεία της ρωσικής κοινωνίας, εκείνες οι ομάδες και τα κόμματα που θα τολμήσουν να σηκώσουν χέρι ενάντια στην ελεύθερη θέληση του ρωσικού λαού, απειλώντας ταυτόχρονα μ' αυτό ν' ανοίξουν τις πόρτες στη Γερμανία, θα σαρωθούν αμέσως, αποφασιστικά και οριστικά... Ας ξέρει ο πληθυσμός της Πετρούπολης ότι θα συναντήσει εξουσία αποφασιστική, και πιθανόν, την τελευταία ώρα ή το τελευταίο λεπτό η λογική, η συνείδηση και η τιμή να νικήσουν στις καρδιές εκείνων που έχουν ακόμα αυτές τις ιδιότητες..."

(1) Την προκήρυξη την έδωσε στον Κερένσκι ο Α. Ι. Κονοβάλοφ. Σύντ.

Στη διάρκεια όλου αυτού του λόγου η αίθουσα βοούσε και μαινόταν. Όταν ο χλομός και λαχανιασμένος πρωθυπουργός σώπασε και εγκατέλειψε την αίθουσα συνοδευόμενος από αξιωματικούς, άρχισαν ν' ανεβαίνουν στο βήμα ο ένας ύστερ' απ' τον άλλο οι αριστεροί ομιλητές. Εκαναν άγριες και οργισμένες επιθέσεις ενάντια στους δεξιούς. Ακόμα κι οι σοσιαλιστές - επαναστάτες δήλωσαν με το στόμα του Γκοτς:

"Η πολιτική των μπολσεβίκων, που παίζουν με τη λαϊκή δυσαρέσκεια, είναι δημαγωγική κι εγκληματική. Ωστόσο, μια σειρά λαϊκές απαιτήσεις μένουν μέχρι τώρα ανικανοποίητες... Τα ζητήματα: της ειρήνης, της γης και του εκδημοκρατισμού του στρατού πρέπει να μπουν με τέτοιο τρόπο, ώστε ούτε ένας στρατιώτης, εργάτης ή αγρότης να μην αμφιβάλλει ότι η κυβέρνηση, σταθερά και ακλόνητα, επιδιώκει πραγματικά τη λύση τους".

Κατόπιν μίλησε ο Μάρτοφ, γεμάτος οργή:

"Τα λόγια του πρωθυπουργού, που είχε το θράσος να μιλήσει για κίνημα όχλου, ενώ πρόκειται για κίνημα σημαντικής μερίδας του προλεταριάτου και του στρατού, αν κι επιδιώκει λαθεμένους σκοπούς, είναι λόγια πρόκλησης εμφύλιου πολέμου" (χειροκροτήματα απ' τ' αριστερά).

Η μορφή της απόφασης, που προτάθηκε από τους αριστερούς, εγκρίθηκε. Στην πραγματικότητα αυτό ισοδυναμούσε με έκφραση δυσπιστίας προς την κυβέρνηση: "1) Η ένοπλη εξέγερση, που προετοιμάζεται τις τελευταίες μέρες, κι έχει σκοπό την κατάληψη της εξουσίας, απειλεί να προκαλέσει εμφύλιο πόλεμο, δημιουργεί ευνοϊκούς όρους για πογκρόμ και κινητοποίηση των εκατονταρχίτικων αντεπαναστατικών δυνάμεων και αναπόφευκτα θα καταλήξει στη ματαίωση της Συντακτικής Συνέλευσης, σε καινούριες πολεμικές καταστροφές και χάσιμο της επανάστασης, θα παραλύσει την οικονομική ζωή και θα ρίξει σε ολοκληρωτικό χάος τη χώρα.

2) Βάση για την επιτυχία της παραπάνω ζύμωσης δημιουργήθηκε, εκτός από τις αντικειμενικές συνθήκες του πολέμου και της ερήμωσης, κι από την καθυστέρηση στη λήψη επειγόντων μέτρων. Γι' αυτό είναι αναγκαίο, πρώτ' απ' όλα, να δημοσιευτεί αμέσως το διάταγμα για την παραχώρηση της γης στη δικαιοδοσία των αγροτικών επιτροπών, και να γίνουν αποφασιστικές ενέργειες στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Να προταθεί στους συμμάχους να διακηρύξουν τους όρους ειρήνης και ν' αρχίσουν διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ειρήνης.

3) Για την αντιμετώπιση των έντονων εκδηλώσεων αναρχίας και του κινήματος των πογκρόμ, πρέπει να παρθούν αμέσως μέτρα για την εκμηδένισή τους και γι' αυτό το σκοπό πρέπει να δημιουργηθεί στην Πετρούπολη επιτροπή κοινωνικής σωτηρίας από εκπροσώπους της αυτοδιοίκησης της πόλης και των οργάνων της επαναστατικής δημοκρατίας που θα δρα σε στενή συνεργασία με την προσωρινή κυβέρνηση...".

Αξίζει να σημειώσουμε πως υπέρ της απόφασης αυτής ψήφισαν επίσης κι οι μενσεβίκοι κι οι εσέροι... Ωστόσο, όταν ο Κερένσκι το έμαθε, κάλεσε τον Αυξέντιεφ στα χειμερινά ανάκτορα και ζήτησε εξηγήσεις. "Αν αυτή η απόφαση είναι έκφραση δυσπιστίας προς την προσωρινή κυβέρνηση, δήλωσε στον Αυξέντιεφ, σας προτείνω να σχηματίσετε κυβέρνηση". Τότε οι συμβιβαστές αρχηγοί Νταν, Γκοτς και Αυξέντιεφ έκαναν τον τελευταίο τους "συμβιβασμό"... Εξήγησαν στον Κερένσκι πως η απόφαση αυτή δε σημαίνει κριτική στη δράση της κυβέρνησης...

Στη γωνία των λεωφόρων Μόρσκαγια και Νέβσκι τμήματα στρατιωτών με εφ' όπλου λόγχη, σταματούσαν όλα τα ιδιωτικά αυτοκίνητα, κατέβαζαν απ' αυτά τους επιβάτες και τα 'στελναν στα Χειμερινά Ανάκτορα. Ενα μεγάλο πλήθος τους κοίταζε. Κανένας δεν ήξερε, με το μέρος τίνος είναι αυτοί οι στρατιώτες: με την προσωρινή κυβέρνηση ή με τη Στρατιωτική Επιτροπή. Στον καθεδρικό ναό του Καζάν γινόταν το ίδιο. Τ' αυτοκίνητα κατευθύνονταν απ' εκεί προς τα πάνω, προς τη λεωφόρο Νέβσκι. Εξαφνα εμφανίστηκαν πέντε - έξι ναύτες, οπλισμένοι με τουφέκια. Γελώντας βιασμένα, άρχισαν να συζητούν με δύο στρατιώτες. Στα ναυτικά τους πηλήκια, είχαν τις επιγραφές "Αβρόρα" και "Αυγή της ελευθερίας", ονομασίες των πιο γνωστών μπολσεβίκικων καταδρομικών του στόλου της Βαλτικής. "Η Κρονστάνδη έρχεται", είτε ένας απ' τους ναύτες... Αυτά τα λόγια σήμαιναν το ίδιο ακριβώς που σήμαιναν στο Παρίσι το 1792 τα λόγια: "Οι Μασσαλιώτες έρχονται". Γιατί στην Κρονστάνδη ήταν είκοσι πέντε χιλιάδες ναύτες, όλοι πιστοί μπολσεβίκοι, έτοιμοι να βαδίσουν στο θάνατο.

Ο "Εργάτης κι ο Στρατιώτης" κυκλοφόρησε πια. Σ' όλη την πρώτη σελίδα του δημοσιεύονταν με κεφαλαία γράμματα η έκκληση:

"Στρατιώτες! Εργάτες! Πολίτες!

Οι εχθροί του λαού πέρασαν τη νύχτα στην επίθεση. Οι κορνιλοφικοί του επιτελείου προσπαθούν να συγκεντρώσουν από τα προάστια τους ευέλπιδες και τα τάγματα κρούσης. Οι ευέλπιδες του Οράνιενμπάουμ και τα τάγματα κρούσης στο Τσάρσκογιε Σελό αρνήθηκαν να επιτεθούν. Σχεδιάζεται προδοτικό χτύπημα ενάντια στο Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών της Πετρούπολης... Η εκστρατεία των αντεπαναστατών συνωμοτών κατευθύνεται ενάντια στο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ, στις παραμονές της έναρξής του, ενάντια στη Συντακτική Συνέλευση, ενάντια στο λαό. Το Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών της Πετρούπολης είναι υπέρ της υπεράσπισης της επανάστασης. Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή καθοδηγεί την απόκρουση της εφόδου των συνωμοτών. Όλη η φρουρά και όλο το προλεταριάτο της Πετρούπολης είναι έτοιμα να καταφέρουν στους εχθρούς του λαού συντριπτικό χτύπημα.

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή αποφασίζει:

1) Όλες οι επιτροπές των συνταγμάτων, των λόχων και των διοικήσεων μαζί με τους κομισάριους των Σοβιέτ, όλες οι επαναστατικές οργανώσεις, πρέπει να συνεδριάζουν αδιάκοπα, συγκεντρώνοντας όλες τις πληροφορίες για τα σχέδια και τις ενέργειες των συνωμοτών.

- 2) Ούτε ένας στρατιώτης δεν πρέπει ν' απουσιάζει από το τμήμα του χωρίς την έγκριση της επιτροπής.
- 3) Να σταλούν αμέσως στο ινστιτούτο Σμόλνι δύο αντιπρόσωποι από κάθε τμήμα και πέντε από κάθε αχτίδα των Σοβιέτ.
- 4) Για όλες τις ενέργειες των συνωμοτών να ειδοποιείται αμέσως το ινστιτούτο Σμόλνι.
- 5) Όλα τα μέλη του Σοβιέτ της Πετρούπολης κι όλοι οι αντιπρόσωποι του Πανρωσικού συνεδρίου των Σοβιέτ καλούνται αμέσως στο ινστιτούτο Σμόλνι σε έκτακτη συνεδρίαση.

Η αντεπανάσταση σήκωσε το εγκληματικό της κεφάλι.

Όλες τις κατακτήσεις και τις ελπίδες των στρατιωτών, των εργατών και των αγροτών τις απειλεί θανάσιμος κίνδυνος. Οι δυνάμεις όμως της επανάστασης ξεπερνούν κατά πολύ τις δυνάμεις των εχθρών της.

Η υπόθεση του λαού βρίσκεται σε σίγουρα χέρια. Οι συνωμότες θα συντριβούν. Καμιά ταλάντευση και αμφιβολία. Σταθερότητα, ψυχραιμία, θάρρος και αποφασιστικότητα.

Ζήτω η επανάσταση!

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή".

Το Σοβιέτ της Πετρούπολης συνεδρίαζε αδιάκοπα στο Σμόλνι, όπου ήταν το κέντρο της θύελλας. Οι αντιπρόσωποι ξάπλωναν και κοιμούνταν εκεί στο πάτωμα και μετά ξυπνούσαν για να πάρουν άμεσα μέρος στη συζήτηση. Ο Τρότσκι, ο Κάμενεφ, ο Βολοντάρσκι μιλούσαν από 6, από 8, από 12 ώρες την ημέρα. Κατέβηκα στο πρώτο πάτωμα, στο 18ο δωμάτιο, όπου γινόταν σύσκεψη των μπολσεβίκων - αντιπροσώπων. Η διαπεραστική φωνή κάποιου ομιλητή, που δε φαινόταν πίσω από το πλήθος, βεβαίωνε με πεποίθηση: "Οι συμβιβαστές μιλούν πως απομονωθήκαμε. Μη δίνετε σημασία σ' αυτούς! Στο κάτω της γραφής αυτοί θα υποχρεωθούν να 'ρθουν μαζί μας ή να μείνουν χωρίς οπαδούς...".

Ο ομιλητής σήκωσε προς τα πάνω ένα κομματάκι χαρτί: "Τους πήραμε κιάλας με το μέρος μας! Τώρα μόλις ήρθε μια αντιπροσωπεία από μενσεβίκους και εσέρους και λένε πως κατακρίνουν τις ενέργειές μας, όμως αν η κυβέρνηση επιτεθεί εναντίά μας, αυτοί δε θα ταχθούν ενάντια στην προλεταριακή υπόθεση!", Θύελλα από ενθουσιώδεις φωνές...

***

Όταν νύχτωσε, η απέραντη αίθουσα γέμισε από στρατιώτες κι εργάτες, από ένα πυκνό σκούρο - καφετί πλήθος, που βούιζε υπόκωφα μέσα στον γκριζό καπνό των τσιγάρων. Η παλιά ΚΕΕ αποφάσισε, επιτέλους, να χαιρετίσει τους αντιπροσώπους του νέου αυτού συνεδρίου, που θα της έφερνε το χαμό, κι ίσως, και το χαμό όλης της επαναστατικής τάξης πραγμάτων που δημιούργησε. Στο μεταξύ στη συνέλευση αυτή είχαν δικαίωμα ψήφου μόνο τα μέλη της ΚΕΕ.

Ήταν πια μεσάνυχτα, όταν ο Γκοτς κατέλαβε την προεδρική θέση, και στο βήμα, μέσα στη βαθιά, σχεδόν απειλητική, όπως μου φαινόταν, ησυχία, ανέβηκε στο βήμα ο Νταν.

"Οι στιγμές που περνούμε είναι χρωματισμένες με τους πιο τραγικούς τόνους", είπε. "Ο εχθρός βρίσκεται στο δρόμο προς την Πετρούπολη, οι δυνάμεις της δημοκρατίας προσπαθούν να οργανώσουν την αντίσταση, όμως την ίδια στιγμή περιμένουμε ν' αρχίσει αιματοχυσία στους δρόμους της πρωτεύουσας κι η πείνα απειλεί να τσακίσει όχι μόνο την κυβέρνησή μας, αλλά και την ίδια την επανάσταση..."

Οι μάζες είναι κουρασμένες και χωρίς διάθεση, έχασαν το ενδιαφέρον για την επανάσταση. Αν οι μπολσεβίκοι αρχίσουν κάτι, τότε αυτό θα σημάνει το θάνατο της επανάστασης... (Φωνές: "Ψέμα"). Μόνο τους μπολσεβίκους περιμένουν οι αντεπαναστάτες για ν' αρχίσουν τα πογκρόμ και τους σκοτωμούς... Αν επιχειρηθεί οποιαδήποτε ενέργεια, τότε Συντακτική Συνέλευση δε θα γίνει... (Φωνές: "Ψέμα, Αίσχος!")

Είναι εντελώς απαράδεχτο η φρουρά της Πετρούπολης ν' αρνείται να εκτελέσει τις διαταγές του επιτελείου στον τομέα των πολεμικών επιχειρήσεων. Πρέπει να υπακούσετε στο επιτελείο και στην εκλεγμένη από σας ΚΕΕ. Το πέρασμα όλης της εξουσίας στα Σοβιέτ είναι θάνατος. Οι ληστές και οι διαρρήχτες περιμένουν με ανυπομονησία τη στιγμή για ν' αρχίσουν τις λεηλασίες και τους εμπρησμούς. Όταν ρίχνονται τέτοια συνθήματα, όπως "ορμάτε στα σπίτια, βγάλτε από τους αστούς τις μπότες και τα ρούχα!.. (Θόρυβος, φωνές: "Τέτοια συνθήματα δε ρίχτηκαν! Ψέμα! Ψέμα!"). Το ίδιο κάνει! Μπορεί ν' αρχίσει κανείς διαφορετικά, αλλά θα καταλήξει σ' αυτά!

Η ΚΕΕ έχει την εξουσία και το δικαίωμα να δράσει κι όλοι είναι υποχρεωμένοι να υπακούσουν σ' αυτή. Δε φοβόμαστε τις λόγχεις! Η ΚΕΕ θα καλύψει την επανάσταση με το ίδιο της το σώμα..." (Φωνές: "Αυτή από καιρό πια είναι νεκρό σώμα!")

Δημιουργήθηκε ένας φοβερός, ασταμάτητος θόρυβος, τέτοιος που μόλις μπορούσες να ξεχωρίσεις τη φωνή του, όταν ο Νταν, εντεινώντας όλες τις δυνάμεις φώναξε, χτυπώντας τη γροθιά στην άκρη της εξέδρας: "Οποιος υποκινεί σε τέτοια κάνει εγκλημα!"

Φωνή: "Εσείς από καιρό κάνατε αυτό το εγκλημα! Πήρατε την εξουσία και τη δώσατε στην αστική τάξη!". Ο Γκοτς χτυπάει το προεδρικό κουδούνι: "Ησυχία, ή θα σας βγάλω έξω!"

Φωνή: "Δοκιμάστε!". Χειροκροτήματα και σφυρίγματα.

"Τώρα, συνεχίζει ο Νταν, για την ειρηνική μας πολιτική. (Γέλια). Δυστυχώς η Ρωσία δεν μπορεί πια να πολεμήσει. Θα γίνει ειρήνη, όμως όχι διαρκής, όχι δημοκρατική ειρήνη... Σήμερα στο Συμβούλιο της δημοκρατίας, για ν' αποφύγουμε την αιματοχυσία, ψηφίσαμε μια απόφαση που προβλέπει το πέρασμα της γης στις αγροτικές επιτροπές και την άμεση έναρξη ειρηνικών διαπραγματεύσεων...". (Γέλια, φωνές: "Αργά")

Από τους μπολσεβίκους ανέβηκε στο βήμα ο Τρότσκι, που έγινε δεκτός με θύελλα χειροκροτημάτων. Ολη η συνέλευση σηκώθηκε και τον επευφήμησε. Στο αδύνατο, μυτερό πρόσωπο του Τρότσκι, ήταν αποτυπωμένη μια άγρια μεφιστοφελική ειρωνεία.

"Η ταχτική του Νταν αποδειχνει, ότι η μάζα, - η πλατιά, η κουτή, η αδιάφορη μάζα - είναι ολοκληρωτικά μαζί τους!". Ομηρικό χαχανητό... Ο ομιλητής αποτελείται με δραματικές χειρονομίες στον πρόεδρο! "Όταν εμείς μιλούσαμε για παραχώρηση της γης στους αγρότες, εσείς είσατε ενάντια σ' αυτό. Εμείς λέγαμε στους αγρότες: αν δε σας δίνουν τη γη, πάρτε τη μόνοι σας! Τώρα οι αγρότες ακολούθησαν τη συμβουλή μας κι εσείς διακηρύχετε κείνο, για το οποίο εμείς μιλούσαμε πριν έξι μήνες.

Νομίζω πως ο Κερένσκι ακύρωσε την ποινή του θανάτου στο μέτωπο, όχι γιατί ξεκινάει από τις ιδεολογικές του αντιλήψεις. Υποθέτω, πως τον Κερένσκι τον έπεισε η φρουρά της Πετρούπολης, που αρνήθηκε να τον υπακούσει...

Σήμερα κατηγορούν τον Νταν, ότι εκφώνησε στο Συμβούλιο της δημοκρατίας λόγο, που φανερώνει έναν καμουφλαρισμένο μπολσεβίκο... Θα 'ρθει μέρα, που ο ίδιος ο Νταν θα πει ότι στην εξέγερση της 3-5 του Ιούλη πήρε μέρος το άνθος της επανάστασης. Στην απόφαση του Νταν, που πάρθηκε σήμερα στο Συμβούλιο της δημοκρατίας, δε γίνεται κανένας λόγος για το δυνάμωμα της πειθαρχίας στο στρατό, αν και στη μενσεβίκικη προπαγάνδα το σημείο αυτό κατέχει πολύ σπουδαία θέση...

Οχι! Η ιστορία των τελευταίων εφτά μηνών δείχνει ότι οι μάζες εγκατέλειψαν τους μενσεβίκους! Οι μενσεβίκοι κι οι εσέροι χτύπησαν τους καντέ, μα όταν η εξουσία τους χτύπησε την πόρτα, αυτοί την παράδωσαν πάλι στους ίδιους τους καντέ...

Ο Νταν σας λέει πως δεν έχετε το δικαίωμα να εξεγερθείτε. Η εξέγερση είναι αναφαίρετο δικαίωμα κάθε επαναστάτη! Όταν οι καταπιεζόμενες μάζες εξηγείρονται, έχουν πάντα δίκιο...".

Κατόπιν πήρε το λόγο ο μακρυπρόσωπος και βωμολόχος Λίμπερ που τον υποδέχτηκαν με ειρωνικά: "όχι!! όχι!" και γέλια.

"Ο Μαρξ και ο Ενγκελς έλεγαν ότι το προλεταριάτο δεν έχει το δικαίωμα να πάρει την εξουσία, αν δεν έχει ωριμάσει γι' αυτό. Στην αστική επανάσταση, όπως και στη δική μας... η κατάληψη της εξουσίας από τις μάζες σημαίνει το τραγικό τέλος της επανάστασης... Με την ιδιότητα του σοσιαλδημοκράτη θεωρητικού, ο ίδιος ο Τρότσκι τάσσεται ενάντια σ' αυτό, για το οποίο σας καλεί τώρα..." (Φωνές: "Φτάνει! Κάτω!").

Μίλησε έπειτα ο Μάρτοφ, που τον διέκοπταν κάθε τόσο με φωνές από κάτω. "Οι διεθνιστές δεν έχουν αντίρρηση για το πέρασμα της εξουσίας στη δημοκρατία, όμως καταδικάζουν τις μπολσεβίκικες μεθόδους. Τώρα δεν είναι καιρός να πάρουμε την εξουσία...".

Στο βήμα εμφανίζεται πάλι ο Νταν, που διαμαρτύρεται λυσσασμένα ενάντια στις ενέργειες της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής η οποία έστειλε κομισάριο για να καταλάβει τα γραφεία της σύνταξης της "Ισβέστια" και να λογοκρίνει την εφημερίδα. Ακολούθησε φοβερός θόρυβος. Ο Μάρτοφ προσπάθησε να μιλήσει, μα δεν ακουγόταν. Οι αντιπρόσωποι από το στρατό και το στόλο της Βαλτικής σηκώθηκαν από τη θέση τους φωνάζοντας, ότι το Σοβιέτ είναι η κυβέρνησή τους.

Μέσα στην άγρια φασαρία ο Ερλιχ (1) πρότεινε μια απόφαση που καλούσε τους εργάτες και τους στρατιώτες να κρατήσουν ηρεμία και να μην ακούν τους προβοκάτορες, που τους καλούν σε διαδήλωση, μαζί δε μ' αυτό αναγνωριζόταν η ανάγκη της άμεσης δημιουργίας επιτροπής κοινωνικής ασφάλειας, καθώς επίσης η επείγουσα δημοσίευση από την προσωρινή κυβέρνηση νόμου για την παραχώρηση της γης στους αγρότες και την έναρξη διαπραγματεύσεων για το κλείσιμο ειρήνης.

Τότε πετάχτηκε ο Βολοντάρσκι, που φώναξε θυμωμένα, ότι στις παραμονές του συνεδρίου των Σοβιέτ, η ΚΕΕ δεν έχει το δικαίωμα να σφετερίζεται τις λειτουργίες αυτού του συνεδρίου. Η ΚΕΕ ουσιαστικά είναι νεκρή, δήλωσε ο Βολοντάρσκι κι η απόφαση αυτή είναι μόνο μανούβρα για να στηρίξει τη χρεοκοπημένη της εξουσία...

"Εμείς οι μπολσεβίκοι δε θα ψηφίσουμε αυτή την απόφαση!". Μετά απ' αυτό όλοι οι μπολσεβίκοι εγκατέλειψαν την αίθουσα της συνεδρίασης κι η απόφαση ψηφίστηκε...

Στις 4 το πρωί περίπου, συνάντησα στο προαύλιο τον Ζόριν. Είχε στον ώμο του ένα τουφέκι.

"Εμείς κινηθήκαμε!", μου είπε ήρεμα, αλλά ικανοποιημένα. "Συλλάβαμε ήδη τον σύντροφο υπουργό της Δικαιοσύνης και τον υπουργό των Θρησκευμάτων. Αυτοί βρίσκονται πια στο φρέσκο. Ενα σύνταγμα στάλθηκε να καταλάβει το τηλεφωνείο, ένα άλλο τραβάει για το τηλεγραφείο κι ένα τρίτο για την κρατική τράπεζα. Η Κόκκινη Φρουρά κατέβηκε στους δρόμους...".

Στα σκαλοπάτια του Σμόλνι, στο κρύο σκοτάδι, για πρώτη φορά είδαμε την Κόκκινη Φρουρά, μια ανήσυχη γκρούπα νεαρών με εργατική στολή. Κρατούσαν στα χέρια τουφέκια με εφ' όπλου λόγχη και συζητούσαν ανήσυχα.

Από μακριά, απ' τη Δύση, πάνω απ' τις σιωπηλές στέγες, ακούγονταν σύντομοι πυροβολισμοί. Ήταν οι ευέλπιδες, που προσπαθούσαν ν' αποσυνδέσουν τις γέφυρες του Νέβα, για να μην αφήσουν τους εργάτες και τους στρατιώτες της πλευράς του Βίμποργκ να ενωθούν με τις ένοπλες δυνάμεις του Σοβιέτ, που βρίσκονταν στην αντίπερα όχθη του ποταμού, αλλά οι ναύτες της Κροστάνδης σύνδεσαν ξανά τις γέφυρες.

Πίσω από τις πλάτες μας, έλαμπε στο φως και βούιζε σαν κυψέλη, το πελώριο μέγαρο του Σμόλνι...

(1) Ερλιχ, ένας από τους αρχηγούς των μενσεβίκων. Σύντ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Το τέλος της προσωρινής κυβέρνησης

Την Τετάρτη στις 7 του Νοέμβρη (25 του Οχτώβρη) σηκώθηκα πολύ αργά. Όταν βγήκα στη λεωφόρο Νέβσκι στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ βρόντηξε μεσημεριάτικα το κανόνι. Η μέρα ήταν υγρή και κρύα... Απέναντι στις κλειδωμένες πόρτες της κρατικής τράπεζας στέκονταν κάμποσοι στρατιώτες με εφ' όπλου λόγχη.

"Ποιοι είστε σεις;" ρώτησα. "Με την κυβέρνηση είστε;" "Δεν υπάρχει πια κυβέρνηση!" απάντησε με χαμόγελο ένας στρατιώτης. "Δόξα τω Θεώ!" Αυτό ήταν όλο που κατάφερα να μάθω απ' αυτόν.

Στη λεωφόρο Νέβσκι, όπως πάντα, κινούνταν τα τραμ. Απέξω κρέμονταν άντρες, γυναίκες και παιδιά. Τα μαγαζιά ήταν ανοιχτά και γενικά ο δρόμος σαν να είχε πιο ήρεμη όψη, παρά στις παραμονές. Τη νύχτα οι τοίχοι γέμισαν με καινούριες προκηρύξεις και εκκλήσεις που καλούσαν ενάντια στην εξέγερση. Απευθύνονταν στους αγρότες, στους στρατιώτες του μετώπου, στους εργάτες της Πετρούπολης. Μια από τις προκηρύξεις έγραφε:

"Από το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης της Πετρούπολης

Το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης πληροφορεί τους πολίτες, ότι στην έκτακτη συνεδρίασή του της 24 του Οχτώβρη, σχηματίστηκε επιτροπή κοινωνικής ασφάλειας, στην οποία μετέχουν το κεντρικό Δημοτικό Συμβούλιο και τα δημοτικά συμβούλια των αχτίδων και αντιπρόσωποι των επαναστατικών δημοκρατικών οργανώσεων: της Κεντρικής εκτελεστικής επιτροπής των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, της Πανρωσικής Εκτελεστικής Επιτροπής των αγροτών βουλευτών, των στρατιωτικών οργανώσεων, του κεντρικού στόλου, του Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών της Πετρούπολης, του Σοβιέτ των επαγγελματιών συνδικάτων κ.ά.

Η έδρα των μελών της επιτροπής της κοινωνικής ασφάλειας βρίσκεται στο κτίριο του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης. Αριθμοί τηλεφώνων για πληροφορίες 15-40, 223-77, 138-36".

Ως εκείνη τη στιγμή δεν είχα καταλάβει ακόμα, ότι η προκήρυξη του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης ήταν η τυπική κήρυξη του πολέμου ενάντια στους μπολσεβίκους.

Αγόρασα ένα φύλλο του "Εργατικού Δρόμου", της μοναδικής, όπως φαίνεται, εφημερίδας που κυκλοφορούσε. Λίγο αργότερα μπόρεσα ν' αγοράσω από έναν στρατιώτη για πενήντα καπίκια μια "Ημέρα" που την είχε διαβάσει πια. Η μπολσεβίκικη εφημερίδα, τυπωμένη σε μεγάλο σχήμα, στο κατασχεμένο τυπογραφείο της "Ρωσικής Θέλησης" άρχιζε με τον πολύστηλο τίτλο "Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών! Ειρήνη! Ψωμί! Γη!".

Το κύριο άρθρο ήταν υπογραμμένο από τον Ζινόβιεφ (1), που κρυβόταν, όπως κι ο Λένιν. Να η αρχή του:

"Κάθε στρατιώτης, κάθε εργάτης, κάθε αληθινός σοσιαλιστής, κάθε τίμιος δημοκράτης δεν μπορούν να μη δουν πως η επαναστατική σύγκρουση που ωρίμασε, τραβάει για άμεση λύση.

Είτε - είτε.

Είτε η εξουσία θα περάσει στα χέρια της αστοτσιφλικάδικης συμμορίας και τότε αυτό σημαίνει... αιματηρή πανρωσική εκκαθαριστική εκστρατεία... που με το αίμα των στρατιωτών και των ναυτών, των αγροτών και των εργατών θα ποτιστεί όλη η χώρα. Τότε αυτό θα σημαίνει συνέχιση του βρωμερού πολέμου, τότε αυτό θα σημαίνει αναπόφευκτα πείνα και θάνατο.

Είτε η εξουσία θα περάσει στα χέρια των επαναστατών εργατών, στρατιωτών και αγροτών και τότε αυτό θα σημαίνει την πλήρη εκμηδένιση της τσιφλικάδικης σκλαβιάς, τη γρήγορη χαλιναγωγή των καπιταλιστών, την άμεση πρόταση δικαίης ειρήνης. Τότε η γη θα είναι εξασφαλισμένη για τους αγρότες, τότε θα εξασφαλιστεί έλεγχος στα εργοστάσια, τότε το ψωμί θα εξασφαλιστεί για τους πεινασμένους, τότε θα μπει τέρμα στον παράλογο πόλεμο...".

Η "Ημέρα" έδινε συνοπτικές πληροφορίες για τα γεγονότα της θυελλώδους νύχτας. Οι μπολσεβίκοι κατέλαβαν το τηλεφωνικό κέντρο, το σιδηροδρομικό σταθμό της Βαλτικής και το τηλεγραφείο, οι ευέλπιδες του Πέτερχοφ δεν μπορούν να περάσουν στην Πετρούπολη, οι κοζάκοι ταλαντεύονται, πιάστηκαν μερικοί υπουργοί, σκοτώθηκε ο διοικητής της αστυνομίας της πόλης Μέγιερ, συλλήψεις, κόντρα συλλήψεις, συμπλοκές ανάμεσα στις στρατιωτικές περιπολίες, στους ευέλπιδες και τους κοκκινοφρουρούς...

Στη γωνιά της λεωφόρου Μορσκάγια συνάντησα το μενσεβίκο - αμυνίτη λοχαγό Χόμπεργκ, γραμματέα του στρατιωτικού τμήματος του κόμματός του. Όταν τον ρώτησα αν έγινε στην πραγματικότητα εξέγερση, σήκωσε κουρασμένα τους ώμους: "ο διάβολος ξέρει!.. Μπορεί κιόλας οι μπολσεβίκοι να καταλάβουν την εξουσία, αλλά περισσότερο από τρεις μέρες δεν μπορούν να την κρατήσουν. Δεν υπάρχουν ανάμεσά τους άνθρωποι που να μπορούν να διευθύνουν τη χώρα. Ίσως το καλύτερο θα 'ναι να τους αφήσουμε να δοκιμάσουν. Πάνω σ' αυτό θα σπάσουν τα μούτρα τους...".

Το στρατιωτικό ξενοδοχείο στη γωνιά της πλατείας Ισαακίεφ ήταν κυκλωμένο από ένοπλους ναύτες. Στο προαύλιο μαζεύτηκαν αρκετοί κομψοί αξιωματικοί. Εκοβαν βόλτες εμπρός - πίσω και σιγοκουβέντιαζαν μεταξύ τους. Οι ναύτες δεν τους επέτρεπαν να βγουν στο δρόμο.

Αξαφνα έπεσε ένας πυροβολισμός κι άρχισε ανταλλαγή πυρών. Πετάχτηκα έξω. Τριγύρω στο μέγαρο Μαρίνσκι, όπου συνεδρίαζε το Συμβούλιο της Ρωσικής Δημοκρατίας, συνέβαινε κάτι το ασυνήθιστο. Μια αλυσίδα από στρατιώτες διέσχιζε διαγώνια τη φαρδιά πλατεία. Οι στρατιώτες κρατούσαν έτοιμα τα όπλα και κοίταζαν προς τη σκεπή του ξενοδοχείου.

"Προβοκάτσια! Μας πυροβολούν", φώναξε ένας απ' αυτούς. Ένας άλλος έτρεξε προς την είσοδο.

Στη δυτική γωνιά του μεγάρου στεκόταν ένα μεγάλο θωρακισμένο αυτοκίνητο με κόκκινη σημαία και με μια φρέσκια επιγραφή "Σ.Ε.Σ.Β", (Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών). Όλα τα πολυβόλα του ήταν στραμμένα προς την εκκλησία του Ισαακίεφσκι. Η έξοδος προς τη Νόβγια ήταν κλεισμένη με οδοφράγματα φτιαγμένα με βαρέλια, κιβώτια, παλιά στρώματα, αναποδογυρισμένα βαγόνια. Στο τέλος της ακτής Μόικ ήταν οδοφράγματα από σωρούς ξύλων. Κοντά κούτσουρα από τη γειτονική αποθήκη ήταν τοποθετημένα κατά μήκος του κτιρίου και σχημάτιζαν προκάλυμμα.

"Λοιπόν, εδώ θα γίνει μάχη;", ρώτησα.

"Γρήγορα, γρήγορα", απάντησε ανήσυχος ένας στρατιώτης. "Πέρνα, σύντροφε, να μη σου 'ρθει καμιά! Να, από κείνη την πλευρά θα 'ρθουν..." κι έδειξε προς την πλευρά του Ναυαρχείου.

"Και ποιοι θα 'ρθουν;"

"Αυτό, αδερφάκι, δεν μπορώ να σ' το πω", απάντησε φτύνοντας.

Στην είσοδο του μεγάρου στεκόταν μια μάζα από στρατιώτες και ναύτες. Ένας ναύτης διηγούνταν για το τέλος του Συμβουλίου της Ρωσικής Δημοκρατίας. "Μπήκαμε, έλεγε, και πιάσαμε όλες τις πόρτες με τους συντρόφους μας. Εγώ τράβηξα προς τον αντεπαναστάτη - κορνιλοφικό που καθόταν στην προεδρική θέση. Δεν υπάρχει πια το συμβούλιό σας, του είπα. Πήγαινε σπίτι!".

Όλοι γέλασαν. Παίρνοντας όλα τα χαρτιά και τα ντοκουμέντα μου, έφτασα ως την πόρτα των γραφείων τύπου. Εδώ με σταμάτησε ένας πελώριος χαμογελαστός ναύτης. Του έδειξα την άδεια, μα εκείνος απάντησε: "Ακόμα, κι ο αρχάγγελος Μιχαήλ να είστε, η είσοδος απαγορεύεται, σύντροφε". Από το τζάμι της πόρτας κοίταξα προσεχτικά το στενοχωρημένο πρόσωπο και τις χειρονομίες ενός Γάλλου ανταποκριτή, που ήταν κλεισμένος μέσα.

Δίπλα του στεκόταν ένας κοντός, ασπρομούστακος άνθρωπος, με στολή στρατηγού, κυκλωμένος από μια ομάδα στρατιωτών. Το πρόσωπό του ήταν κατακόκκινο.

"Είμαι ο στρατηγός Αλεξέγιεφ", φώναξε. "Σαν διοικητής σας και σαν μέλος του Συμβουλίου της δημοκρατίας, σας διατάσσω να μ' αφήσετε!".

Ο σκοπός έβγαινε το σβέρκο του και λοξοκοίταζε ανήσυχος προς όλες τις κατευθύνσεις. Τέλος έβγαλε σ' έναν αξιωματικό που πλησίαζε και που ταράχτηκε πάρα πολύ, αναγνωρίζοντας ποιος μιλάει μαζί του κι άρχισε να χαιρετάει σε στάση προσοχής.

"Εξοχότατε", ψιθύρισε, σαν να βρισκόταν στο παλιό καθεστώς, "η είσοδος στο κτίριο απαγορεύεται αυστηρά... Δεν έχω το δικαίωμα...".

Πλησίασε ένα αυτοκίνητο στο οποίο πρόσεξα τον Γκοτς, που γελούσε. Φαινόταν πως όλα όσα συνέβαιναν τον διασκέδαζαν πολύ. Μέσα σε λίγα λεπτά της ώρας σταμάτησε άλλο αυτοκίνητο. Στο μπροστινό κάθισμα ήταν ένοπλοι στρατιώτες και πίσω τους τα μέλη της προσωρινής κυβέρνησης που είχαν συλληφθεί. Ο Λιθουανός Πέτερς, μέλος της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, διέσχισε βιαστικά την πλατεία.

"Εγώ νόμισα, ότι θα τους ψαρεύατε όλους αυτούς τους κυρίους απόψε τη νύχτα", του είπα, δείχνοντας τους κρατούμενους.

"Εχ!", κι η φωνή του έδειχνε απογοήτευση. "Αυτοί οι ανόητοι απόλυσαν παραπάνω από τους μισούς, πριν αποφασίσουμε τι θα γίνει με αυτούς...".

(1) Αυτό δεν είναι σωστό. Το παραπάνω άρθρο δημοσιεύτηκε στον "Εργατικό Δρόμο" στις 7 του Νοέμβρη (25 Οχτώβρη) 1917 χωρίς υπογραφή. Ο συγγραφέας του δεν είναι εξακριβωμένος. Σύντ.

Κάτω, προς τη λεωφόρο Βοζνεσένσκι, συγκεντρωνόταν μεγάλη μάζα ναυτών και πίσω τους, μέχρι κει που έφτανε το μάτι, φαίνονταν να κινούνται φάλαγγες στρατιωτών.

Πήγαμε κατά τη λεωφόρο του Ναυαρχείου προς τα Χειμερινά Ανάκτορα. Όλες οι διαβάσεις προς την πλατεία των Ανακτόρων φυλάγονταν από σκοπούς κι η δυτική άκρη της πλατείας φραζόταν από μια σειρά ενόπλων που πιέζονταν από το τεράστιο πλήθος. Όλοι κοιτούσαν με ανησυχία, εκτός από μερικούς στρατιώτες που μετέφερναν από τις εξώπορτες των ανακτόρων ξύλα και τα στοίβαζαν από την κύρια είσοδο.

Δεν μπορέσαμε να μάθουμε με κανένα τρόπο, τίνος ήταν αυτοί οι σκοποί εδώ, κυβερνητικοί ή σοβιετικοί. Τα πιστοποιητικά μας από το Σμόλνι δεν τους έκαναν καμιά εντύπωση. Τότε μπήκαμε από την άλλη μεριά και δείχνοντας τα αμερικάνικα διαβατήριά μας δηλώσαμε σοβαρά: "Για επίσημη δουλιά", και τρυπώσαμε μέσα. Στην είσοδο των ανακτόρων μας πήραν τα παλτά και τα καπέλα ευγενικά οι ίδιοι οι παλιοί θυρωροί με τις μπλε λιβρέες, με τα χάλκινα κουμπιά και τους κόκκινους γιακάδες με τις χρυσές κορδέλες. Ανεβήκαμε τη σκάλα. Στο σκοτεινό μελαγχολικό διάδρομο, όπου δεν υπήρχαν πια οι χρωματιστές μπάντες στους τοίχους, τριγύριζαν άσκοπα μερικοί παλιοί υπηρέτες. Στην πόρτα του γραφείου του Κερένσκι βημάτιζε, δαγκώνοντας τα μουστάκια, ένας νεαρός αξιωματικός. Τον ρωτήσαμε αν μπορούμε να πάρουμε συνέντευξη με τον πρωθυπουργό. Εκείνος υποκλίθηκε και χτύπησε τα σπιρούνια. "Δυστυχώς!" απάντησε στα γαλλικά. "Ο Αλεξάντρ Φιοντόροβιτς είναι πολύ απασχολημένος...". Κι αφού έριξε μια ματιά πάνω μας, πρόσθεσε: "Να σας πω την αλήθεια, δεν είναι δω...".

"Πού είναι;"

"Πήγε στο μέτωπο. Και, ξέρετε, δεν του έφτασε η βενζίνη για το αυτοκίνητο. Αναγκάστηκε να δανειστεί από το αγγλικό στρατιωτικό νοσοκομείο". "Οι υπουργοί είναι εδώ;"

"Ναι, συνεδριάζουν σε κάποιο δωμάτιο, δεν ξέρω ακριβώς".

"Τι γίνεται, θα 'ρθουν οι μπολσεβίκοι;"

"Βέβαια! Οπωσδήποτε θα 'ρθουν! Εγώ περιμένω ώρα με την ώρα τηλεφώνημα ότι έρχονται. Ομως είμαστε έτοιμοι! Το παλάτι φρουρείται από ευέλπιδες. Είναι έξω, πίσω απ' αυτή την πόρτα".

"Μπορούμε να πάμε κατά κει;"

"Όχι, βέβαια, όχι! Απαγορεύεται...". Ξαφνικά μας έσφιξε τα χέρια κι έφυγε. Γυρίσαμε προς την επίσημη είσοδο που ήταν στον προσωρινό μεσότοιχο, που χώριζε το δωμάτιο. Ήταν κλειδωμένη από τη δικιά μας τη μεριά. Πίσω από τον τοίχο ακούγονταν φωνές και κάποιο γέλιο, που αντήχησε παράξενα στη φοβερή ησυχία του πελώριου και παλιού παλατιού. Μας πλησίασε ένας γέρος θυρωρός.

"Δεν επιτρέπεται, κύριε, κατά κει! Δεν επιτρέπεται!"

"Γιατί είναι κλειδωμένη η πόρτα;"

"Για να μη φύγουν οι στρατιώτες", απάντησε. Υστερα από λίγα λεπτά είπε πως θέλει να πει κανένα ποτήρι κι έφυγε.

Ανοίξαμε την πόρτα. Στο κατώφλι φάνηκαν δύο σκοποί, μα δε μας είπαν τίποτε. Ο διάδρομος οδηγούσε σ' ένα μεγάλο και φανταχτερά διακοσμημένο δωμάτιο, με χρυσές κορνίζες και με μεγάλους κρυστάλλινους πολυέλαιους. Πιο πέρα ήταν ολόκληρη σειρά από μικρότερα δωμάτια, φτιαγμένα από σκούρο ξύλο. Στις δύο πλευρές κάτω στο παρκετένιο πάτωμα, ήταν στρωμένα χοντροκομμένα και λερωμένα στρώματα και κουβέρτες, που πάνω τους ξάπλωναν στρατιώτες. Παντού σωροί αποτσίγαρα, κομμάτια ψωμιού, πεταμένα ρούχα κι άδεια μπουκάλια από ακριβά γαλλικά κρασιά. Τριγύρω μας συγκεντρώνονταν όλο και περισσότεροι στρατιώτες με τις χρυσοκόκκινες επωμίδες των ευελπίδων. Η αποπνιχτική ατμόσφαιρα από τον καπνό των τσιγάρων και των βρώμικων ανθρώπινων σωμάτων μάς έπιανε την αναπνοή. Ένας από τους ευέλπιδες κρατούσε στα χέρια μια μπουκάλια άσπρου κρασιού Βουργουνδίας, που το 'χε κλέψει ασφαλώς από τα υπόγεια των ανακτόρων. Όλοι μάς κοίταζαν με περιέργεια, εμείς όμως περνούσαμε από δωμάτιο σε δωμάτιο ώσπου φτάσαμε ως τα συνεχόμενα επίσημα δωμάτια, που τα ψηλά και ακάθαρτα παράθυρά τους βλέπανε προς την πλατεία. Στους τοίχους κρέμονταν τεράστιοι πίνακες με βαριές χρυσές κορνίζες και απεικόνιζαν ιστορικά και πολεμικά γεγονότα: "12 του Οχτώβρη 1812", "6 του Νοέμβρη 1812", "16/28 του Αυγούστου 1813". Σ' έναν απ' αυτούς τους πίνακες ήταν σχισμένη όλη η απάνω δεξιά γωνιά.

Όλο το κτίριο είχε μετατραπεί σε μεγάλο στρατώνα και κρίνοντας από την κατάσταση των τοίχων και των πατωμάτων, η δουλιά αυτή είχε γίνει πριν από μερικές βδομάδες. Στα περβάζια των παραθυριών ήταν τοποθετημένα πολυβόλα, ανάμεσα στα στρώματα ήταν όπλα, ακουμπισμένα στα κλινοδίποδα.

Περιεργάζομασταν τους πίνακες, όταν άξαφνα απ' τ' αριστερά με χτύπησε μυρουδιά οινοπνεύματος και κάποιοι ακούστηκαν να λέει σε άσχημα, μα γρήγορα γαλλικά: "Με τον τρόπο που περιεργάζεστε τους πίνακες βλέπω ότι είσαστε ξένοι...". Μπροστά μας στεκόταν ένας κοντόχοντρος άνθρωπος. Όταν σήκωσε το πηλήκιο είδαμε φαλάκρα.

"Αμερικανοί; Χαίρω πολύ!... Λοχαγός του επιτελείου Βλαντιμίρ Αρτσιμπάσεφ. Στη διάθεσή σας...". Εδειχνε πως δεν έβλεπε τίποτε το φοβερό, που τέσσερις ξένοι, μαζί και μια γυναίκα, πηγαينوέρχονται στη διάταξη τμήματος, που περιμένει επίθεση. Αρχισε να παραπονείται για την κατάσταση των πραγμάτων στη Ρωσία.

"Η υπόθεση δε βρίσκεται μόνο στους μπολσεβίκους", έλεγε. "Το ατύχημα βρίσκεται στο ότι χάθηκαν οι ευγενικές παραδόσεις του ρωσικού στρατού. Κοιτάξτε τριγύρω: ορίστε, αυτοί όλοι είναι ευέλπιδες, μελλοντικοί αξιωματικοί... Μήπως όμως είναι τζέντλεμεν; Ο Κερένσκι άνοιξε τις πόρτες των στρατιωτικών σχολών σ' όσους θέλαν, στον κάθε στρατιώτη που μπορεί να τα βγάλει πέρα στις εξετάσεις. Εννοείται, εδώ υπάρχουν πολλοί, πάρα πολλοί τέτοιοι, που είναι μολυσμένοι από επαναστατικό πνεύμα...".

Κι έξαφνα, χωρίς καμιά συνοχή, άρχισε να μιλάει για άλλο πράγμα.

"Θα 'θελα πολύ να φύγω από τη Ρωσία. Αποφάσισα να καταταγώ στον αμερικάνικο στρατό... Δε θα είχατε την καλοσύνη να με βοηθήσετε σ' αυτή τη δουλιά με τον πρόξενό σας; Θα σας δώσω τη διεύθυνσή μου".

Παρά τις αντιρρήσεις μας, έγραψε μερικές λέξεις σ' ένα κομματάκι χαρτί και όπως φαίνεται, αισθάνθηκε αμέσως τον εαυτό του πιο εύθυμο. Το σημειώμά του το φύλαξα: "2η σχολή ανθυπολοχαγών του Οράνιενμπάουμ. Παλιό Πέτερχοφ".

"Σήμερα το πρωί είχαμε επιθεώρηση", συνέχισε, οδηγώντας μας στα δωμάτια και δίνοντάς μας εξηγήσεις: "Το γυναικείο τάγμα αποφάσισε να μείνει πιστό στην κυβέρνηση...".

"Όστε στα ανάκτορα υπάρχουν γυναίκες στρατιώτες;"

"Μάλιστα, είναι στα πίσω δωμάτια. Αν συμβεί τίποτε, εκεί θα είστε σε ασφάλεια". Αναστέναξε. "Τι βαριά ευθύνη!"

Σταθήκαμε για λίγο στο παράθυρο, κοιτάζοντας την πλατεία των ανακτόρων, όπου συντάσσονταν τρεις λόχοι ευελπίδων με γκριζες μακριές χλαίνες. Τους διοικούσε ένας ψηλός, που φαινόταν πολύ ενεργητικός και που δεν ήταν άλλος από το γενικό στρατιωτικό κομισάριο της προσωρινής κυβέρνησης, τον Στανκέβιτς. Μέσα σε λίγα λεπτά δύο απ' αυτούς τους τρεις λόχους, μ' ένα κοφτό χτύπο έκαναν επ' ώμου, και οι κυματιστές γραμμές τους, με σταθερό βήμα διέσχισαν την πλατεία, πέρασαν κάτω από την κόκκινη ασίδα (1) και χάθηκαν, τραβώντας προς την κατεύθυνση της σιωπηλής πόλης.

"Πάνε να καταλάβουν το τηλεφωνικό κέντρο!", είπε κάποια φωνή. Δίπλα μας στέκονταν τρεις ευέλπιδες. Αρχίσαμε τη συζήτηση μαζί τους. Μας είπαν πως ήταν πριν στρατιώτες κι είπαν τα ονόματά τους. Ρόμπερτ Ολεφ, Αλεξί Βασιλένκο και ο Εσθονός Ερνι Σακς. Τώρα δεν ήθελαν πια να 'ναι αξιωματικοί, γιατί το σώμα των αξιωματικών δεν ήταν καθόλου δημοφιλές. Κατά τα φαινόμενα δεν ήξεραν τι να κάνουν. Ήταν ολοφάνερο πως δεν ήταν στα καλά τους.

Γρήγορα, όμως, άρχισαν να καυχιούνται: "Να κινηθούν μονάχα οι μπολσεβίκοι και θα τους δείξουμε πώς πολεμούν! Δεν τολμούν να μας επιτεθούν, είναι όλοι τους δειλοί... Ομως κι αν μας συντρίψουν, τι να γίνει, ο καθένας θ' αφήσει την τελευταία σφαίρα για τον εαυτό του..."

Εκείνη τη στιγμή, κάπου εκεί κοντά, άρχισαν να πέφτουν πυροβολισμοί. Όλοι, όσοι ήταν στην πλατεία, σκόρπισαν άταχτα. Πολλοί έπεσαν στη γη μπρούμυτα. Οι αμαξάδες, που βρίσκονταν στις γωνίες, σκόρπισαν προς όλες τις κατευθύνσεις. Έγινε φοβερή ταραχή. Οι στρατιώτες έτρεχαν πίσω - μπρος, άρπαζαν τα όπλα και φώναζαν: "Ερχονται, Ερχονται!". Μα μέσα σε λίγα λεπτά όλα ηρέμησαν. Οι αμαξάδες γύρισαν στις θέσεις τους, οι άνθρωποι που είχαν ξαπλώσει καταγής σηκώθηκαν ορθοί. Κάτω από την κόκκινη αψίδα πρόβαλαν ευέλπιδες. Πήγαιναν χωρίς βήμα και έναν απ' αυτούς τον κρατούσαν από τις μασχάλες δύο σύντροφοί του.

Ήταν πια πολύ αργά, όταν φύγαμε από τ' ανάκτορα. Από την πλατεία τραβήχτηκαν όλοι οι σκοποί. Το τεράστιο ημικύκλιο των κρατικών κτιρίων φαινόταν έρημο. Μπήκαμε να φάμε στο "Hotel de France". Μόλις είχαμε αρχίσει τη σούπα, ήρθε τρέχοντας κοντά μας ένα κατάχλομο γκαρσόνι και μας παρακάλεσε να περάσουμε στη μεγάλη αίθουσα που τα παράθυρά της βλέπαν προς την αυλή: στο καφέ μπαρ, που έβλεπε προς το δρόμο, έπρεπε να σβήσουν τα φώτα: "Θ' αρχίσει τουφεκίδι!", είπε.

Βγήκαμε και πάλι στη λεωφόρο Μορσκάγια. Είχε πια εντελώς σκοτεινιάσει και μόνο στη γωνιά της λεωφόρου τρεμόσβηνε ένα φανάρι του δρόμου. Κάτω απ' αυτό στεκόταν ένα μεγάλο θωρακισμένο αυτοκίνητο. Η μηχανή του δούλευε και πετούσε τούφες καπνού. Δίπλα του στεκόταν κάποιος μικρός και περιεργαζόταν την κάννη του πολυβόλου. Τριγύρω στριμύχνονταν στρατιώτες και ναύτες. Φαίνεται κάτι περίμεναν. Πήγαμε προς την αψίδα του γενικού επιτελείου. Μια ομαδούλα από στρατιώτες κοίταζαν τα ολόφωτα Χειμερινά Ανάκτορα και συζητούσαν δυνατά:

"Όχι, σύντροφοι", έλεγε ένας απ' αυτούς. "Πώς μπορούμε να πυροβολήσουμε ενάντια τους. Αφού εκεί είναι το γυναικείο τάγμα! Θα πουν πως σκοτώνουμε τις Ρωσίδες..."

Όταν βγήκαμε στη λεωφόρο Νέβσκι, από τη γωνιά πρόβαλε ακόμα ένα θωρακισμένο αυτοκίνητο. Από τους πυργίσκους του φάνηκε το κεφάλι κάποιου ανθρώπου.

"Εμπρός!" φώναξε. "Περνούμε στην επίθεση".

Πλησίασε ο σοφέρ του άλλου θωρακισμένου και φώναξε, σκεπάζοντας τον κρότο των μηχανών:

"Η επιτροπή διέταξε να περιμένουμε. Πίσω από τους σωρούς των ξύλων έχουν καλυμμένο το πυροβολικό!..."

Εδώ τα τραμ δεν κινούνταν. Οι περαστικοί ήταν σπάνιοι και δεν υπήρχαν καθόλου φώτα. Περνώντας όμως μερικά σπίτια, μπορούσε να δει κανείς πάλι τραμ, μάζες ανθρώπων, πολύφωτες βιτρίνες και τις ηλεκτρικές ταμπέλες των κινηματογράφων. Η ζωή συνεχιζόταν κανονικά. Είχαμε εισιτήρια για το θέατρο "Μαρένσκι", για το μπαλέτο (όλα τα θέατρα ήταν ανοιχτά). Ομως οι δρόμοι παρουσίαζαν αρκετό ενδιαφέρον.

Μέσα στο σκοτάδι πέσαμε πάνω στους σωρούς των ξύλων που έφραζαν τη γέφυρα της Αστυνομίας και στο μέγαρο Στρογκάνοφσκι είδαμε μερικούς στρατιώτες να τοποθετούν ένα πυροβόλο των τριών δακτύλων. Άλλοι στρατιώτες, ντυμένοι με στολές διαφόρων μονάδων, γύριζαν άσκοπα εδώ κι εκεί, κάνοντας μεταξύ τους ατέλειωτες συζητήσεις.

Στη λεωφόρο Νέβσκι είχε ξεχυθεί όλη η πόλη. Σε κάθε γωνιά στέκονταν τεράστια πλήθη που περικύκλωναν τους μανιώδεις συζητητές. Ομάδες από δώδεκα στρατιώτες με εφ' όπλου λόγχη, περιπολούσαν στα σταυροδρόμια κι οι κοκκινοπρόσωποι γέροντες, με τις πλούσιες γούνες τους έδειχναν τις γροθιές, ενώ κομψοντυμένες γυναίκες τους έλουζαν με βρισιές. Οι στρατιώτες απαντούσαν πολύ ανόρεχτα και χαμογελούσαν ταραγμένα. Στο δρόμο πηγαينوέρχονταν θωρακισμένα αυτοκίνητα, στα οποία ακόμα διακρίνονταν οι παλιές ονομασίες: "Ολέγκ", "Ριούρικ", "Σβιατοσλάβ", όλα ονόματα παλιών Ρώσων πριγκίπων. Ομως πάνω από τις παλιές επιγραφές κοκκίνιζαν ήδη τα μεγάλα γράμματα "ΣΔΕΚΡ" ("Σοσιαλδημοκρατικό - Εργατικό Κόμμα της Ρωσίας"). Στη λεωφόρο Μιχαϊλόβσκι φάνηκε ένας εφημεριδοπώλης. Το πλήθος ρίχτηκε απάνω του, δίνοντας από ένα ρούβλι, από 5, από 10 ρούβλια για κάθε εφημερίδα, αρπάζοντας ο ένας απ' τον άλλο τις εφημερίδες. Ήταν η εφημερίδα "Στρατιώτης και Εργάτης", που ανάγγελνε τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης, την απελευθέρωση των συλληφθέντων μπολσεβίκων και καλούσε τις στρατιωτικές μονάδες του μετώπου και των μετόπισθεν να υποστηρίξουν την εξέγερση... το φλογερό αυτό φύλλο είχε μόνο τέσσερις σελίδες, τυπωμένες με μεγάλα γράμματα. Νέα δεν υπήρχαν καθόλου.

Στη γωνιά της Σαντόβαγια συγκεντρώθηκαν δύο χιλιάδες περίπου πολίτες. Το πλήθος κοίταζε στη στέγη ενός ψηλού σπιτιού, όπου τότε έσβηνε, τότε άναβε μια μικρή κόκκινη σπιθίτσα.

"Κοίτα", έλεγε ένας ψηλός αγρότης, δείχνοντας προς τη στέγη. "Εκεί είναι προβοκάτορας, τώρα θα πυροβολήσει στο λαό...". Όπως φαίνεται κανένας δεν ήθελε να πάει να μάθει τι συμβαίνει.

(1) Κάτω από την αψίδα του γενικού επιτελείου

Όταν πλησιάσαμε στο Σμόλνι, η ογκώδικη φάτσα του έλαμπε από τις φωτιές. Απ' όλους τους δρόμους έφταναν εκεί όλο και καινούριοι άνθρωποι, που ανακατεύονταν μέσα στο σκοτάδι με το πλήθος. Ερχονταν κι έφευγαν αυτοκίνητα με

μοτοσικλότες. Ενα πελώριο γκρίζο θωρακισμένο αυτοκίνητο, που πάνω στον πυργίσκο κυμάτιζαν δύο κόκκινες σημαίες, βγήκε κορνάροντας από την αυλόπορτα. Ήταν κρύο, κι οι κοκκινοφρουροί που φρουρούσαν την είσοδο, ζεσταίνονταν στη φωτιά. Στην εσωτερική αυλόπορτα ήταν επίσης αναμμένη φωτιά και στο φως της οι σκοποί διάβαζαν αργά τις άδειές μας και μας εξέταζαν από τα νύχια ως την κορφή. Κι από τις δύο πλευρές της εισόδου ήταν τοποθετημένα πολυβόλα, με βγαλμένα τα καλύμματα και στο πίσω μέρος τους, κουλουριασμένες σαν φίδια, κρέμονταν οι ταινίες με τα φυσίγγια. Στην αυλή, κάτω από τα δέντρα του κήπου, ήταν πολλά θωρακισμένα. Οι μηχανές τους ήταν αναμμένες και δούλευαν. Οι τεράστιες, άδειες και κακοφωτισμένες αίθουσες αντηχούσαν από τα πατήματα των βαριών αρβυλών, από τις φωνές και τις κουβέντες... Η ψυχική διάθεση ήταν ανεβασμένη. Όλες οι σκάλες ήταν πλημμυρισμένες από πλήθος: εκεί βρίσκονταν εργάτες με μαύρες φόρμες και με μαύρα γούνινα καλπάκια, πολλοί με τα όπλα περασμένα στον ώμο, στρατιώτες με κακοραμμένες χλαίνες σκούρου χρώματος και με γκρίζα καπέλα. Ανάμεσα σ' όλο το λαό βιάζονταν να περάσουν, σπρώχνοντας, οι πολύ γνωστοί Λουνατσάρσκι, Κάμενεφ... Κι οι δύο μιλούσαν ταυτόχρονα, τα πρόσωπά τους ήταν σκεφτικά κι ο καθένας κάτω από τη μασχάλη είχε την τσάντα γεμάτη με χαρτιά. Είχε τελειώσει η συνεδρίαση του Σοβιέτ της Πετρούπολης. Σταμάτησα τον Κάμενεφ (1), έναν κοντό άνθρωπο, με γρήγορες κινήσεις, με ζωηρό πλατύ πρόσωπο και με κατεβασμένο κεφάλι. Δίχως κανενός είδους εισαγωγές μου μετέφρασε στα γαλλικά την απόφαση που μόλις είχε παρθεί:

"Το Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης χαιρετίζει τη νικηφόρα επανάσταση του προλεταριάτου και της φρουράς της Πετρούπολης. Το Σοβιέτ υπογραμμίζει ιδιαίτερα τη συνοχή, την οργάνωση, την πειθαρχία, την πλήρη ομοφωνία που έδειξαν οι μάζες σε αυτή την εξαιρετικά αναίμακτη και εξαιρετικά πετυχημένη εξέγερση.

Το Σοβιέτ εκφράζει την ατράνταχτη πεποίθηση ότι η εργατοαγροτική κυβέρνηση, που θα δημιουργηθεί από την επανάσταση σαν Σοβιετική Κυβέρνηση και που θα εξασφαλίσει στο προλεταριάτο της πόλης την υποστήριξη όλης της μάζας της φτωχής αγροτιάς, θα βαδίσει σταθερά προς το σοσιαλισμό, που είναι το μόνο μέσο για να σωθεί η χώρα από τις πρωτάκουστες συμφορές και φρίκες του πολέμου.

Η νέα εργατοαγροτική κυβέρνηση θα προτείνει αμέσως δίκαιη δημοκρατική ειρήνη σ' όλους τους εμπόλεμους λαούς.

Θα καταργήσει αμέσως την τσιφλικιάδικη ιδιοκτησία στη γη και θα παραδώσει τη γη στην αγροτιά. Θα εγκαθιδρύσει εργατικό έλεγχο στην παραγωγή και την κατανομή των προϊόντων και θα καθιερώσει παλλαϊκό έλεγχο στις τράπεζες, τις οποίες θα μετατρέψει σε ενιαία κρατική επιχείρηση.

Το Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης καλεί όλους τους εργάτες και όλη την αγροτιά να υποστηρίξουν με όλη τους τη δραστηριότητα και με απεριόριστη αφοσίωση την εργατοαγροτική επανάσταση. Το Σοβιέτ εκφράζει την πεποίθηση ότι οι εργάτες των πόλεων, σε συμμαχία με τη φτωχή αγροτιά, θα δείξουν ακλόνητη συντροφική πειθαρχία, θα επιβάλουν την πιο αυστηρή επαναστατική τάξη που είναι απαραίτητη για τη νίκη του σοσιαλισμού.

Το Σοβιέτ είναι πεπεισμένο ότι το προλεταριάτο των χωρών της Δυτικής Ευρώπης θα μας βοηθήσει να φέρουμε το έργο του σοσιαλισμού ως την πλήρη και σταθερή νίκη".

"Όστε νομίζετε, ότι η υπόθεση κερδήθηκε;..".

Σήκωσε τους ώμους: "Πρέπει να κάνουμε ακόμα πάρα πολλά. Αφάνταστα πολλά... το έργο μόλις τώρα αρχίζει...".

Στο κεφαλόσκαλο είδα τον σύντροφο πρόεδρο του Σοβιέτ των επαγγελματικών συνδικάτων Ριαζάνοφ. Κοίταζε μελαγχολικά μπροστά του, μασουλώντας την άσπρη γενειάδα του. "Αυτό είναι τρέλα, τρέλα!" φώναξε. "Το προλεταριάτο της Ευρώπης δε θα ξεσηκωθεί! Όλη η Ρωσία...". Κούνησε αφηρημένα το χέρι και τράβηξε πιο πέρα.

Ο Ριαζάνοφ κι ο Κάμενεφ ήταν ενάντια στην εξέγερση και δοκίμασαν πάνω τους όλη τη φοβερή δύναμη της λενινιστικής πολεμικής.

Η συνεδρίαση εκείνη ήταν πολύ σοβαρή. Ο Τρότσκι από μέρους της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής δήλωσε ότι η προσωρινή κυβέρνηση δεν υπάρχει πια.

"Το χαρακτηριστικό γνώρισμα των αστικών και μικροαστικών κυβερνήσεων, είπε, είναι η εξαπάτηση των μαζών.

Σ' εμάς τη στιγμή αυτή, σ' εμάς, στα Σοβιέτ των στρατιωτών, των εργατών και των αγροτών βουλευτών, μπαίνει για πρώτη φορά στην ιστορία το καθήκον να δημιουργήσουμε εξουσία, που δε θα 'χει άλλο σκοπό, παρά μόνο την εξυπηρέτηση των αναγκών των στρατιωτών, των εργατών και των αγροτών".

Στο βήμα ανέβηκε ο Λένιν. Τον υποδέχτηκαν με θυελλώδεις επευφημίες. Ο Λένιν πρόβλεψε την παγκόσμια σοσιαλιστική επανάσταση... Μετά απ' αυτόν μίλησε ο Ζινόβιεφ, που τόνισε: "Σήμερα κάναμε το καθήκον μας απέναντι στο διεθνές προλεταριάτο και δώσαμε ένα ισχυρό χτύπημα στον πόλεμο, χτύπημα στα στήθη όλων των ιμπεριαλιστών και ιδιαίτερα, στο δήμιο Γουλιέλμο".

Μετά απ' αυτό ο Τρότσκι δήλωσε ότι "στο μέτωπο στάλθηκαν κιάλας τηλεγραφήματα, που αναγγέλλουν τη νίκη της εξέγερσης, όμως απάντηση δεν ήρθε ακόμα. Υπάρχουν φήμες ότι ενάντια στην Πετρούπολη κινούνται στρατεύματα. Είναι απαραίτητο να στείλουμε σ' αυτά αντιπροσώπους για να τους πουν όλη την αλήθεια".

Φωνή από τις θέσεις: "Εσείς προαποφασίζετε τη θέληση του Πανρωσικού συνεδρίου των Σοβιέτ!".

Ο Τρότσκι (κρύα): "Η θέληση του Πανρωσικού συνεδρίου των Σοβιέτ προαποφασίστηκε από το μεγάλο γεγονός της εξέγερσης των εργατών και στρατιωτών της Πετρούπολης".

(1) Κάμενεφ Λ. Μπ. (Ρόζενφελντ). Έκανε επανειλημμένες υποχωρήσεις από τον μπολσεβικισμό και στο τέλος ξέκοψε από το μαρξισμό - λενινισμό. Στα χρόνια της αντίδρασης του Στολίπιν και της νέας ανόδου του εργατικού κινήματος ενεργούσε σαν συμφιλωτής απέναντι στους μενσεβίκους - λικβινταριστές και τροτσκιστές. Μετά την επανάσταση του Φλεβάρη ήταν υπέρ της υποστήριξης της προσωρινής κυβέρνησης και της αμυντικής πολιτικής της, τασσόταν ενάντια στη γραμμή του κόμματος για τη μετεξέλιξη της αστικοδημοκρατικής επανάστασης σε σοσιαλιστική. Τον Οχτώβρη του 1917 μαζί με τον Ζινόβιεφ, έκανε προδοσία, γράφοντας στη μενσεβίκικη εφημερίδα "Νέα Ζωή", ενάντια στην απόφαση της ΚΕ των μπολσεβίκων για την ένοπλη εξέγερση, κι έτσι αποκάλυψε το σχέδιο της εξέγερσης στον εχθρό. Μετά τη νίκη της Οχτωβριανής Επανάστασης ήταν υπέρ της δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμού με τη συμμετοχή εκπροσώπων των μενσεβίκων, των εσέρων και των "λαϊκών σοσιαλιστών". Το 1925 μαζί με τον Ζινόβιεφ υπήρξε ο οργανωτής της λεγόμενης "νέας αντιπολίτευσης", κάνοντας μπλοκ με τον Τρότσκι. Το 1927 για την ασταμάτητη αντικομματική φραξιονιστική πάλη του διαγράφηκε από τις γραμμές του ΠΚΚ (μπ). Πετυχαίνοντας αργότερα την αποκατάσταση στο κόμμα, συνέχισε την αντικομματική και αντισοβιετική του δράση και διαγράφηκε ξανά.

Μπήκαμε στην τεράστια αίθουσα των συνεδριάσεων, διασχίζοντας το ανήσυχο πλήθος, που συνωστιζόταν στις πόρτες. Στους πάγκους και στις καρέκλες, στους διαδρόμους, στα περβάζια των παραθυριών, ακόμα και στις άκρες της εξέδρας του προεδρείου, κάτω από το φως των μεγάλων άσπρων πολυέλαιων, κάθονταν οι αντιπρόσωποι των εργατών και των στρατιωτών όλης της Ρωσίας. Πότε με ανήσυχη ηρεμία, πότε με άγριο θόρυβο, περίμεναν να χτυπήσει το κουδούνι του προεδρείου. Το διαμέρισμα δεν είχε θέρμανση, μα ήταν ζεστή από την αποφορά των άπλυτων ανθρώπινων σωμάτων. Ο αποπνιχτικός γαλάζιος καπνός των τσιγάρων υψωνόταν και αιωρούταν στο βρώμικο αέρα. Κατά διαστήματα ανέβαινε κάποιος από τα καθοδηγητικά πρόσωπα στο βήμα και παρακαλούσε τους συντρόφους να σταματήσουν το κάπνισμα. Τότε όλοι μαζί, ακόμα και κείνοι που κάπνιζαν, φώναζαν: "Σύντροφοι, μην καπνίζετε!" και το κάπνισμα συνεχιζόταν. Ο αντιπρόσωπος του εργοστασίου Ομπουχοφ, ο αναρχικός Πετρόβσκι, με έβαλε και κάθισα δίπλα του. Λερωμένος και αξύριστος, μόλις κρατιόταν στα πόδια από την αϋπνία: δούλευε στη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή τρία μερόνυχτα χωρίς διακοπή.

Στο προεδρείο κάθονταν οι ηγέτες της παλιάς ΚΕΕ. Τελευταία φορά τους δόθηκε ευκαιρία να διευθύνουν τη συνεδρίαση των ανυπόταχτων Σοβιέτ, που τα διοικούσαν από τις πρώτες μέρες της επανάστασης. Τώρα τα Σοβιέτ ξεσηκώθηκαν ενάντια τους. Τέλειωσε η πρώτη περίοδος της ρωσικής επανάστασης την οποία οι ηγέτες αυτοί προσπαθούσαν να φρενάρουν. Οι τρεις πιο επιφανείς δεν ήταν στο προεδρείο: δεν ήταν ο Κερένσκι, που το 'σκασε για το μέτωπο, περνώντας πόλεις και χωριά, που 'χαν αρχίσει κιόλας να ξεσηκώνονται, έλειπε ο γέρικος αετός Τοχέιτζε, που με αποστροφή αποσύρθηκε στα πατρικά βουνά της Γεωργίας κι εκεί πέθανε από χτικί, απουσίαζε κι ο γαλαντόμος Τσερετέλι, που ήταν βαριά άρρωστος. Αυτός όμως γύρισε αργότερα και κατανάλωσε όλη τη ραφινάτη ευγλωττία του για την υπεράσπιση της χαμένης υπόθεσης. Στο βήμα κάθονταν ο Γκοτς, ο Νταν, ο Λίμπερ, ο Μπογκντάνοφ, ο Μπρόνιτο, ο Φιλιπόφσκι, όλοι χλομοί και οργισμένοι, με βαθουλωμένα μάτια. Κάτω απ' αυτούς έβραζε και βούιζε το 2ο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ, και πάνω απ' τα κεφάλια τους δούλευε πυρετώδης η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, που κρατούσε στα χέρια της όλα τα νήματα της εξέγερσης και που κατάφερνε εύστοχα και ισχυρά χτυπήματα... Η ώρα ήταν 10 και 40 το βράδυ.

Ο Νταν, ένας ανθρωπάκος με πλαδαρό πρόσωπο, με μια ασουλούπτη στολή στρατιωτικού γιατρού, χτύπησε το κουδούνι. Επακολούθησε αμέσως απόλυτη ησυχία που διακοπτόταν μονάχα από τις λογομαχίες και τις βρισιές των ανθρώπων που στριμώχνονταν στην είσοδο...

"Η εξουσία είναι στα χέρια μας", άρχισε θλιμμένα ο Νταν. Σταμάτησε για μια στιγμή και συνέχισε αργά. "Σύντροφοι, το συνέδριο των Σοβιέτ συνέρχεται σε τέτοια εξαιρετική στιγμή και κάτω από τέτοια εξαιρετικά περιστατικά, που νομίζω, ότι θα καταλαβαίνετε, γιατί η ΚΕΕ θεωρεί περιττή την έναρξη της σημερινής συνεδρίασης με πολιτικό λόγο. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα κατανοητό, αν σκεφτείτε ότι είμαι μέλος του προεδρείου της ΚΕΕ κι ότι αυτή τη στιγμή οι κομματικοί μας σύντροφοι βρίσκονται στα Χειμερινά Ανάκτορα κάτω από τα πυρά, εκπληρώνοντας σαν υπουργοί με αυταπάρηση το καθήκον που τους ανέθεσε η ΚΕΕ(ανήσυχος θόρυβος). Κηρύσσω την έναρξη της πρώτης συνεδρίασης του 2ου συνεδρίου των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών".

Το προεδρείο εκλέχτηκε μέσα σε γενικό θόρυβο και κίνηση. Ο Αβανέσοφ δήλωσε, ότι έπειτα από συμφωνία ανάμεσα στους μπολσεβίκους, τους αριστερούς εσέρους και τους μενσεβίκους - διεθνιστές αποφασίστηκε να σχηματιστεί το προεδρείο με βάση την αναλογική αντιπροσώπευση. Μερικοί μενσεβίκοι, διαμαρτυρόμενοι έντονα, έφυγαν από τη θέση τους. "Θυμάστε, τους φώναξε κάποιος γενειοφόρος στρατιώτης, θυμάστε τι μας κάνατε εμάς τους μπολσεβίκους, όταν ήμασταν μειοψηφία!" Το αποτελέσματα των εκλογών: δεκατέσσερις μπολσεβίκοι, επτά εσέροι, τρεις μενσεβίκοι και ένας διεθνιστής(από την ομάδα του Γκόρκι). Ο Χέντελμαν δηλώνει από μέρους των δεξιών εσέρων και των εσέρων του κέντρου ότι παραιτούνται από τη συμμετοχή στο προεδρείο. Ο Χεντσούκ κάνει παρόμοια ακριβώς δήλωση από μέρους των μενσεβίκων. Κι οι μενσεβίκοι διεθνιστές δηλώνουν ότι δεν μπορούν να πάρουν μέρος στο προεδρείο, αν δεν ξεκαθαριστούν προηγούμενα ορισμένα γεγονότα (χλιαρά χειροκροτήματα και φωνές). Φωνή από κάτω: "Αποστάτες! Και αποκαλείτε τον εαυτό σας σοσιαλιστή!". Ο εκπρόσωπος των αντιπροσώπων της Ουκρανίας ζητάει και παίρνει θέση στο προεδρείο. Μετά απ' αυτό η παλιά ΚΕΕ εγκαταλείπει το βήμα και τη θέση της την παίρνουν ο Τρότσκι, ο Κάμενεφ, ο Λουνατσάρσκι, η Κολοντάι, ο Νόγκιν... Όλοι σηκώνονται και η αίθουσα τραντάζεται από τα χειροκροτήματα. Πόσο ψηλά πέταξαν αυτοί οι μπολσεβίκοι! Από μια αποκηρυγμένη και καταδικωμένη ομάδα που ήταν πριν τέσσερις μήνες, έφτασαν ως τη λαμπρή θέση των τιμονιέρηδων της μεγάλης Ρωσίας, που την είχε αγκαλιάσει η θύελλα της εξέγερσης.

Ο Κάμενεφ ανακοινώνει ότι στην ημερήσια διάταξη μπαίνουν: πρώτο, το ζήτημα της οργάνωσης της εξουσίας, δεύτερο, το ζήτημα του πολέμου και της ειρήνης και τρίτο, το ζήτημα της Συντακτικής Συνέλευσης. Ο Λοζόβσκι σηκώνεται και δηλώνει

πως ύστερα από συμφωνία ανάμεσα στα γραφεία όλων των ομάδων προτείνεται να γίνει πρώτα απολογισμός της δουλειάς του Σοβιέτ της Πετρούπολης, κατόπιν να δοθεί ο λόγος στα μέλη της ΚΕΕ και στους εκπροσώπους των κομμάτων και τελευταία, να περάσουμε στην ημερήσια διάταξη. Ξαφνικά, όμως, ακούστηκε νέος θόρυβος πιο ισχυρός από το θόρυβο του πλήθους. Ένας επίμονος, ανησυχαστικός θόρυβος: η υπόκωφη βροντή των κανονιών. Όλοι κοίταζαν νευρικά προς τα σκοτεινά παράθυρα και το συνέδριο το διέτρεξε κάποιο ρίγος. Ο Μάρτοφ παρακάλεσε να του δοθεί ο λόγος και τσίριξε: "Ο εμφύλιος πόλεμος άρχισε, σύντροφοι! Το πρώτο ζήτημά μας πρέπει να είναι η ειρηνική λύση της κρίσης. Κι από άποψη αρχής κι από άποψη ταχτικής είμαστε υποχρεωμένοι να συζητήσουμε έκτακτα με ποιον τρόπο θα προληφθεί ο εμφύλιος πόλεμος. Στο δρόμο πυροβολούν ενάντια στ' αδέρφια μας! Πριν αρχίσει το συνέδριο των Σοβιέτ λύνεται το ζήτημα της εξουσίας με στρατιωτικό πραξικόπημα, που οργάνωσε ένα από τα επαναστατικά κόμματα!..". Φωνές και θόρυβος σκέπασαν το λόγο του στη στιγμή.

"Όλα τα επαναστατικά κόμματα είναι υποχρεωμένα να κοιτάζουν τα γεγονότα κατάματα! Το συνέδριο έχει καθήκον, πρώτ' απ' όλα, να λύσει το ζήτημα της εξουσίας και ήδη αυτό το ζήτημα κατέβηκε στους δρόμους, λύνεται με τα όπλα! Πρέπει να δημιουργήσουμε εξουσία που θα την αναγνωρίζει όλη η δημοκρατία. Το συνέδριο, αν θέλει να 'ναι η φωνή της επαναστατικής δημοκρατίας, δεν πρέπει να καθίσει με σταυρωμένα τα χέρια μπροστά στο άναμμα του εμφύλιου πολέμου, αποτέλεσμα του οποίου, πιθανόν να είναι η έκρηξη αντεπαναστάσης. Τη δυνατότητα της ειρηνικής διεξόδου πρέπει να την αναζητήσουμε με τη δημιουργία ενιαίας δημοκρατικής εξουσίας... Είναι ανάγκη να εκλέξουμε μια αντιπροσωπεία για διαπραγματεύσεις με τα άλλα σοσιαλιστικά κόμματα και οργανώσεις...".

Αδιάκοπες μακρινές ομοβροντίες των πυροβόλων, αδιάκοπες διενέξεις των αντιπροσώπων... Έτσι, κάτω από τις ομοβροντίες των πυροβόλων σε ατμόσφαιρα σκοταδιού και μίσους, άγριου τρόμου και απεριόριστης τόλμης, γεννήθηκε η νέα Ρωσία.

Οι αριστεροί εσέροι και οι ενωμένοι σοσιαλδημοκράτες υποστήριξαν την πρόταση του Μάρτοφ. Η πρόταση ψηφίστηκε. Κάποιος στρατιώτης δήλωσε ότι η Πανρωσική εκτελεστική επιτροπή των Σοβιέτ των αγροτών αρνήθηκε να στείλει στο συνέδριο τους αντιπροσώπους της. Γι' αυτό προτείνει να στείλουν σ' αυτή μια επιτροπή και να την καλέσουν και τυπικά. "Εδώ είναι παρόντες μερικοί αγρότες βουλευτές, είπε. Προτείνω να τους δοθεί δικαίωμα ψήφου". Η πρόταση έγινε δεκτή.

Πήρε το λόγο ο λοχαγός Χαράς. "Οι πολιτικοί υποκριτές, που είναι επικεφαλής σ' αυτό το συνέδριο", ούρλιαξε με πάθος από τη θέση του, "μας μιλούν πως πρέπει να συζητήσουμε το ζήτημα της εξουσίας και στο μεταξύ αυτό το ζήτημα μπήκε πια πίσω από τις πλάτες μας, πριν ακόμα αρχίσει το συνέδριο. Κανονιοβολούνται τα Χειμερινά Ανάκτορα, μα τα χτυπήματα που δίνονται σ' αυτό, μπήγουν καρφιά στο καπάκι της νεκρόκασας του πολιτικού κόμματος, που αποφάσισε έναν τέτοιο τυχοδιωκτισμό!". Γενική αγανάχτηση. Παίρνει το λόγο ο Γκαρά (1). "Ενώ εδώ γίνεται πρόταση για τον ειρηνικό διακανονισμό της σύρραξης, στους δρόμους γίνεται μάχη... Οι εσέροι και οι μενσεβίκοι θεωρούν αναγκαίο να διαχωρίσουν τις ευθύνες τους απ' όλα όσα γίνονται εδώ, και καλούν όλες τις κοινωνικές δυνάμεις ν' αντισταθούν στις απόπειρες κατάληψης της εξουσίας...". Ο τρουνοβίκος Κούτσιν, αντιπρόσωπος της 12ης Στρατιάς: "Εμένα μ' έστειλαν εδώ μόνο για κατατόπιση. Θα γυρίσω αμέσως στο μέτωπο, όπου όλες οι στρατιωτικές επιτροπές πιστεύουν απόλυτα ότι η κατάληψη της εξουσίας από τα Σοβιέτ, τρεις βδομάδες πριν την έναρξη της Συντακτικής Συνέλευσης, είναι μαχαίρι στην πλάτη του στρατού και έγκλημα απέναντι στο λαό!". Μανιασμένες φωνές: "Ψέμα! Ψεύδεστε!". Η φωνή του ομιλητή ακούστηκε πάλι: "Είναι ανάγκη να τελειώσουμε μ' αυτό τον τυχοδιωκτισμό της Πετρούπολης! Στο όνομα της σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης καλώ όλους τους αντιπροσώπους να εγκαταλείψουν την αίθουσα!". Αποσύρθηκε από το βήμα. Ουρλιαχτά αγανάχτησης. Πολλοί με απειλητικές διαθέσεις σηκώνονται να τον βρουν... Μιλάει ο Χιντσούκ, ένας αξιωματικός με κόκκινο μυτερό γένι, με μαλακή και πειστική ομιλία: "Μιλώ από μέρους των αντιπροσώπων του μετώπου. Ο στρατός δεν αντιπροσωπεύεται αρκετά σ' αυτό το συνέδριο κι εκτός από αυτού, δε θεωρεί απαραίτητο το συνέδριο των Σοβιέτ αυτή τη στιγμή, δηλαδή τρεις βδομάδες πριν την έναρξη της Συντακτικής Συνέλευσης...". Αποδοκιμασίες που όλο μεγαλώνουν και ποδοκροτήματα. "Ο στρατός θεωρεί, ότι το συνέδριο των Σοβιέτ δεν έχει την απαραίτητη εξουσία...". Οι στρατιώτες που βρίσκονταν στην αίθουσα πήδηξαν από τη θέση τους.

"Από ποιανού μέρος μιλάτε; Ποιον εκπροσωπείτε;" φώναξαν.

"Την κεντρική εκτελεστική επιτροπή της 5ης Στρατιάς, το δεύτερο σύνταγμα του τομέα Φ., το πρώτο σύνταγμα του τομέα Ν., το 3ο σύνταγμα πεζικού του τομέα Σ...".

"Πότε σας εξέλεξαν; Εσείς δεν αντιπροσωπεύετε τους στρατιώτες, αλλά τους αξιωματικούς! Κι οι στρατιώτες τι λένε;". Συνεχίστηκαν οι φωνές διαμαρτυρίας.

"Εμείς, η ομάδα του μετώπου δεν παίρνουμε καμιά ευθύνη γι' αυτό που γίνεται τώρα και που θα γίνει αργότερα και θεωρούμε αναγκαίο να επιστρατεύσουμε όλες τις συνειδητές επαναστατικές δυνάμεις για τη σωτηρία της επανάστασης! Η ομάδα του μετώπου εγκαταλείπει το συνέδριο... Η θέση για μάχη είναι στους δρόμους".

Δυνατή φωνή: "Εσείς μιλάτε από μέρους του επιτελείου κι όχι από μέρους του στρατού".

"Καλώ όλους τους στρατιώτες που σκέφτονται σωστά να εγκαταλείψουν το συνέδριο!".

"Κορνιλοφική! Αντεπαναστάτη! Προβοκάτορα!" ακούστηκε από την αίθουσα.

Κατόπιν (2) ο Χιντσούκ από μέρους των μενσεβίκων δηλώνει: "Η μοναδική δυνατότητα για ειρηνική διεξοδό είναι ν' αρχίσει το συνέδριο διαπραγματεύσεις με την προσωρινή κυβέρνηση για το σχηματισμό καινούριας κυβέρνησης, που θα

στηρίζεται σε όλα τα στρώματα της κοινωνίας". Για μερικά λεπτά ένας φοβερός θόρυβος δεν τον άφηνε να μιλήσει. Δυναμώνοντας τη φωνή του και τσιρίζοντας διάβασε τη διακήρυξη των μενσεβίκων.

"Μια και οι μπολσεβίκοι οργάνωσαν στρατιωτική συνωμοσία, στηριζόμενοι στο Σοβιέτ της Πετρούπολης και δε συμβουλευτήκαν τις άλλες παρατάξεις και κόμματα, δε θεωρούμε σκόπιμο να παραμείνουμε στο συνέδριο και γι' αυτό το εγκαταλείπουμε, καλώντας όλες τις άλλες ομάδες και κόμματα να μας ακολουθήσουν και να συγκεντρωθούμε για να συζητήσουμε την κατάσταση που δημιουργήθηκε".

"Λιποτάχτες!".

Ο Χέντελμαν, που διακοπτόταν κάθε λεπτό από γενικό θόρυβο και φωνές, με φωνή που μόλις ακουγόταν διαμαρτύρεται από μέρους των σοσιαλιστών - επαναστατών ενάντια στο βομβαρδισμό των Χειμερινών Ανακτόρων. "Εμείς δεν αναγνωρίζουμε τέτοιου είδους αναρχία...".

Δεν πρόφτασε να τελειώσει και στο βήμα ανεβαίνει ένας νεαρός στρατιώτης, με ισχνό πρόσωπο και με ζυγηρά μάτια. Με μια δραματική χειρονομία σήκωσε το χέρι:

"Σύντροφοι!" φώναξε και επικράτησε ησυχία. "Ονομάζομαι Πέτερσον. Μιλώ από μέρους του δεύτερου λιθουανικού συντάγματος πεζικού. Ακούσατε τη δήλωση των δύο εκπροσώπων στρατιωτικών επιτροπών. Κι αυτές οι δηλώσεις θα είχαν κάποια αξία αν αυτοί που τις κάνουν ήταν πραγματικοί εκπρόσωποι του στρατού...". (Θυελλώδη χειροκροτήματα) "Αυτοί δεν εκπροσωπούν τους στρατιώτες...". Ο ομιλητής κουνάει τη γροθιά. "Η 12η Στρατιά από καιρό βάζει ζήτημα επανεκλογής του Σοβιέτ και της Ισκολός (3), όμως η δική μας επιτροπή, ακριβώς όπως και η δική σας ΚΕΕ, αρνήθηκε να συγκαλέσει τους αντιπροσώπους των στρατιωτών μέχρι τα τέλη (τα μέσα) του Σεπτεμβρίου, για να μπορέσουν οι αντιδραστικοί να στείλουν στο σημερινό συνέδριο τους δικούς ψευδοαντιπροσώπους. Κι εγώ σας λέω πως τα λιθουανικά συντάγματα επανειλημμένα δήλωσαν: "Ούτε μια απόφαση πια! Φτάνουν τα λόγια: Χρειάζονται έργα. Πρέπει να πάρουμε την εξουσία στα χέρια μας!" Ας φύγουν αυτοί οι αυτοαποκαλούμενοι αντιπρόσωποι! Ο στρατός δεν είναι μ' αυτούς!".

Η αίθουσα τραντάχτηκε από θυελλώδη χειροκροτήματα. Στα πρώτα λεπτά της συνεδρίασης, οι αντιπρόσωποι, ζαλισμένοι από τη θύελλα των γεγονότων, ξεκουφαμένοι από το κανονίδι, ταλαντεύονταν. Μια ολόκληρη ώρα από τούτο το βήμα πέφταν απάνω τους το ένα μετά το άλλο τα σφυροκοπήματα, τους έσμιγαν σε μια ενιαία μάζα και ταυτόχρονα τους πίεζαν. Μήπως μείνουν απομονωμένοι. Δε θα ξεσηκωθεί άραγε ενάντια τους η Ρωσία; Είναι σωστό άραγε, πως ενάντια στην Πετρούπολη έρχονται στρατεύματα; Μόλις όμως μίλησε αυτός ο γαλανομάτης νεαρός στρατιώτης, αμέσως κατάλαβαν όλοι ότι μέσα στα λόγια του, που έλαμπαν σαν αστραπή, κρυβόταν η αλήθεια... Η φωνή του ήταν η φωνή των στρατιωτών, των εκατομμυρίων εργατών και αγροτών που ήταν ντυμένοι στο χακί, που ήταν συνεπαρμένοι από τον ίδιο παροξυσμό, από τις ίδιες ιδέες και αισθήματα, όπως κι αυτοί οι ίδιοι οι αντιπρόσωποι...

Στο βήμα ανέβηκαν πάλι στρατιώτες... Ο Γκζελάκ δηλώνει από μέρους των αντιπροσώπων του μετώπου, πως το ζήτημα της αποχώρησης από το συνέδριο αποφασίστηκε μόνο από μια πολύ ασήμαντη πλειοψηφία και μάλιστα οι μπολσεβίκοι αντιπρόσωποι δεν πήραν μέρος στην ψηφοφορία, θεωρώντας, ότι η απόφαση πρέπει να παρθεί κατά παρατάξεις και όχι κατά ομάδες. "Εκατοντάδες αντιπρόσωποι από το μέτωπο", είπε, "εκλέχτηκαν χωρίς τη συμμετοχή των στρατιωτών, γιατί οι στρατιωτικές επιτροπές έπαψαν από πολύν καιρό να είναι πια οι πραγματικοί εκπρόσωποι της μάζας των απλών στρατιωτών...". Ο Λουκιάνοφ φωνάζει, πως οι αξιωματικοί του είδους Χαράς ή Χιντσούκ δεν εκπροσωπούν στο συνέδριο τους στρατιώτες, αλλά την ανώτερη διοίκηση. "Αυτοί που ζουν στα χαρακώματα περιμένουν με ανυπομονησία τη μεταβίβαση της εξουσίας στα χέρια των Σοβιέτ". Οι διαθέσεις άρχισαν να αλλάζουν...

(1) Σύμφωνα με τα γραφόμενα της "Πράβντα", αυτό το είπε ο Χαράς.

(2) Η επόμενη ομιλία αποδίδεται από τον Τζον Ριντ στον Χιντσούκ. Σύμφωνα με όλα τα γραφόμενα των εφημερίδων, αυτή είναι η συνέχεια του λόγου του Κούτσιν.

Κατόπιν από μέρους του Μπουντ (του εβραϊκού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος) μίλησε ο Αμπράμοβιτς. Ετρεμε από οργή, τα μάτια του έλαμπαν κάτω από τα χοντρά γυαλιά (1):

"Τα γεγονότα που διαδραματίζονται αυτή τη στιγμή στην Πετρούπολη είναι μεγάλο ατύχημα! Η ομάδα του Μπουντ προσχώρησε στη διακήρυξη των μενσεβίκων και των σοσιαλιστών - επαναστατών και εγκαταλείπει το συνέδριο!". Δυνάμωσε τη φωνή και σήκωσε το χέρι: "Το καθήκον μας απέναντι στο ρωσικό προλεταριάτο δε μας επιτρέπει να παραμείνουμε εδώ και να πάρουμε πάνω μας την ευθύνη γι' αυτό το έγκλημα. Επειδή ο κανονιοβολισμός των Χειμερινών Ανακτόρων δε σταματάει, το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης, μαζί με τους μενσεβίκους, τους εσέρους και την Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ των αγροτών αποφάσισε να χαθεί μαζί με την προσωρινή κυβέρνηση. Εμείς προσχωρούμε σ' αυτούς! Αοπλοι, ανοίγουμε τα στήθη μας στα πολυβόλα των τρομοκρατών... Καλούμε όλους τους αντιπροσώπους του συνεδρίου...". Το υπόλοιπο της ομιλίας πνίγηκε μέσα σε θύελλα από κραυγές, απειλές και κατάρες που μοιάζανε σαν υποχθόνιος κρότος, καθώς πενήντα αντιπρόσωποι σηκώθηκαν από τις θέσεις τους κι άρχισαν να τραβούν προς την έξοδο.

Ο Κάμενεφ, φώναζε χτυπώντας το κουδούνι του προεδρείου: "Καθίστε στις θέσεις σας! Θα περάσουμε στην ημερήσια διάταξη!". Ο Τρότσκι σηκώθηκε από τη θέση του. Το πρόσωπό του ήταν χλομό και σκληρό. Στη δυνατή φωνή του κυριαρχούσε μια παγερή περιφρόνηση. "Όλοι οι λεγόμενοι σοσιαλισμολογιστές, όλοι αυτοί οι κατατρομαγμένοι μενσεβίκοι, εσέροι κι οι μπουντιστές ας φύγουν! Όλοι αυτοί είναι απλώς σκουπίδια που θα μπουν στο καλάθι των αχρήστων της ιστορίας!..".

Ο Ριαζάνοφ ανακοίνωσε από μέρους των μπολσεβίκων ότι η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, ύστερα από παράκληση του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης έστειλε αντιπροσωπεία για διαπραγματεύσεις με τα Χειμερινά Ανάκτορα. "Έτσι, λοιπόν, εμείς κάνουμε το καθετί για ν' αποφύγουμε την αιματοχυσία...".

Ήταν καιρός πια να φύγουμε από δω. Καθυστερήσαμε για ένα λεπτό στο δωμάτιο, όπου δούλευε πυρετώδεια η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, δεχόταν και ξεπροβόδιζε τους λαχανιασμένους συνδέσμους, ξαπόστελνε προς όλα τα σημεία της πόλης κομισάριους εξουσιοδοτημένους με δικαίωμα ζωής και θανάτου. Τα τηλέφωνα βούιζαν αδιάκοπα. Όταν άνοιξε η πόρτα, μας χτύπησε ένας αποπνιχτικός αέρας γεμάτος καπνό κι είδαμε αναμαλλιασμένους ανθρώπους, σκυμμένους πάνω στο χάρτη που λουζόταν με το κατακάθαρο φως μιας ηλεκτρικής λάμπας με αμπαζούρ... Ο σύντροφος Γιοζέφοφ - Ντουχβίνσκι, ένας καλόκαρδος νέος με ολόκληρη θημωνιά από χρυσοκίτρινα μαλλιά μας έδωσε τις άδειες.

Βγήκαμε μέσα στην κρύα νύχτα. Μπροστά στο Σμόλνι ήταν συγκεντρωμένα πάρα πολλά αυτοκίνητα, που άλλα σταματούσαν κι άλλα έφευγαν. Μέσα από το θόρυβό τους ξεχώριζαν τα υπόκωφα βουητά των μακρινών κανονιοβολισμών. Ένα τεράστιο φορτηγό τρανταζόταν ολόκληρο από το δούλεμα της μηχανής. Μερικοί άνθρωποι φόρτωναν πάνω σ' αυτό δέματα προκηρύξεων, ενώ άλλοι τα έπαιρναν και τα ταχτοποιούσαν, κρατώντας στο χέρι τα ντουφέκια.

"Πού πηγαίνετε;" τους ρώτησα.

"Σ' όλη την πόλη!" μου απάντησε χαμογελώντας ένας μικρός εργάτης κι έκανε μια ενθουσιώδη κίνηση με το χέρι.

Τους δείξαμε τα πιστοποιητικά μας. "Ελάτε μαζί μας!" μας προσκάλεσαν. "Μπορεί όμως να μας πυροβολήσουν κιάλας...". Σκαρφλώσαμε στο φορτηγό. Μ' ένα διαπεραστικό τρίξιμο του μοχλού σύνδεσης, η τεράστια μηχανή κινήθηκε προς τα μπρος κι όλοι πέρασαμε προς τα πίσω, πατώντας τους ανθρώπους που σκαρφάλωναν ακόμα στο φορτηγό μας. Το αυτοκίνητο τρέχοντας δίπλα από τις φωτιές, που ήταν αναμμένες στην εσωτερική και εξωτερική πόρτα και φώτιζαν με την κόκκινη ανταύγεια τους, τους μαζεμένους γύρω τους εργάτες, πηδώντας και ταλαντευόμενο δεξιά - αριστερά, τράβηξε για τη λεωφόρο Σουβόροφ. Ένας από τους συνεπιβάτες μας ξέσχισε το περιτύλιγμα ενός δέματος κι άρχισε να σκορπίζει στον αέρα κάτι προκηρύξεις. Τον βοηθήσαμε κι εμείς. Έτσι τρέχαμε μέσα στους σκοτεινούς δρόμους, αφήνοντας ολόκληρη ουρά από άσπρα χαρτιά που πετούσαν. Οι αργοπορημένοι διαβάτες σταματούσαν και τα μάζευαν. Στα σταυροδρόμια οι περιπολίες άφηναν τις φωτιές και, σηκώνοντας τα χέρια, έπιαναν τις προκηρύξεις. Κάπου - κάπου μας σταματούσαν οπλισμένοι άνθρωποι. Πρότειναν τα όπλα και φώναζαν: "Στάσου". Ο σοφέρ μας, όμως, πετούσε μερικές ακατάληπτες λέξεις και τραβούσαμε πιο πέρα. Πήρα μια από τις εκκλήσεις και στο φως που σκορπούσαν τα αριά φανάρια των δρόμων, κατόρθωσα να τη διαβάσω όπως - όπως:

"Προς τους πολίτες της Ρωσίας!

Η προσωρινή κυβέρνηση ανατράπηκε. Η κρατική εξουσία πέρασε στα χέρια του οργάνου του Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης, της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, που βρίσκεται επικεφαλής του προλεταριάτου και της φρουράς της Πετρούπολης.

Η υπόθεση για την οποία αγωνιζόταν ο λαός: άμεση πρόταση δημοκρατικής ειρήνης, κατάργηση της τσιφλικάδικης ιδιοκτησίας στη γη, εργατικός έλεγχος στην παραγωγή, δημιουργία σοβιετικής κυβέρνησης - είναι εξασφαλισμένη!

Ζήτω η επανάσταση των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών!

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή

του Σοβιέτ της Πετρούπολης

των εργατών και στρατιωτών βουλευτών".

Ο γείτονάς μου, ένας αλλήθωρος, με μογγολική φάτσα, με καυκασιανό καλπάκι από τραγίσια γούνα, ψιθύρισε: "Προσέξτε! Οι προβοκάτορες πάντα πυροβολούν από τα παράθυρα!..". Στρίψαμε στη σκοτεινή και σχεδόν έρημη πλατεία Ζναμιόνσκαγια, παρακάμψαμε το ανόητο άγαλμα που έφτιαξε ο Τρουμπέτσκι (2) και τραβήξαμε προς την πλατιά λεωφόρο Νέβσκι. Τρεις από μας στέκονταν με τα όπλα έτοιμα, κοιτώντας προς τα παράθυρα. Ο δρόμος είχε μεγάλη κίνηση. Μάζες λαού έτρεχαν σκυφτά προς διάφορες κατευθύνσεις. Κανόνια δεν ακούγαμε πια, κι όσο πλησιάζαμε προς τα Χειμερινά Ανάκτορα, τόσο πιο ήσυχος κι έρημος ήταν ο δρόμος. Τα παράθυρα του Δημαρχείου έλαμπαν όλα. Πιο πέρα διακρινόταν πυκνή μάζα λαού και μια αλυσίδα από ναύτες που φώναζαν άγρια να σταματήσουμε. Η μηχανή έκοψε ταχύτητα και κατεβήκαμε στη γέφυρα.

(1) Πιο κάτω, φαίνεται, ότι ο Τζον Ριντ συνένωσε δυο ομιλίες του Αμπράμοβιτς και του Ερλιχ. Σύντ.

(2) Έχει υπόψη του το άγαλμα του Τσάρου Αλέξανδρου του 3ου. Σύντ.

Ήταν ένα υπέροχο θέαμα. Εκείνη τη στιγμή στη γωνία του καναλιού της Αικατερίνης, κάτω από τα φανάρια των δρόμων, μια αλυσίδα από ένοπλους ναύτες έζωνε τη λεωφόρο Νέβσκι, φράζοντας το δρόμο σε ένα πλήθος ανθρώπων, που συντάσσονταν κατά τετράδες. Ήταν τριακόσιοι - τετρακόσιοι άνθρωποι: Αντρες με ωραία παλτά, κομψά ντυμένες γυναίκες, αξιωματικοί, το πιο παρδαλό κοινό. Ανάμεσά τους αναγνωρίσαμε πολλούς αντιπροσώπους του συνεδρίου, αρχηγούς των μενσεβίκων και των εσέρων. Εδώ ήταν και ο ισχνός κοκκινογένης πρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής των Σοβιέτ των αγροτών Αυξέντιεφ κι ο οπαδός του Κερένσκι Σορόκιν κι ο Χιντσούκ κι ο Αμπράμοβιτς και - μπροστά από όλους - ο ασπρογένης δήμαρχος της Πετρούπολης, ο γερο - Σρέιντερ κι ο υπουργός Επισιτισμού της προσωρινής κυβέρνησης Προκοπόβιτς, που είχε συλληφθεί το ίδιο πρωί και αφέθηκε πια ελεύθερος. Είδα και το ρεπόρτερ της εφημερίδας "Russian

Daily News" (1) Μάλκιν. "Πάμε να πεθάνουμε στα Χειμερινά Ανάκτορα", φώναξε ενθουσιώδικα. Η φάλαγγα στεκόταν ακίνητη, όμως από τις μπροστινές γραμμές της ακούγονταν δυνατές κραυγές. Ο Σρέιντερ κι ο Προκοπόβιτς λογομαχούσαν με ένα μεγαλόσωμο ναύτη που, όπως φαίνεται, ήταν ο διοικητής του τμήματος.

"Απαιτούμε να μας αφήσετε να περάσουμε!", φώναζαν. "Να, αυτοί οι σύντροφοι ήρθαν από το συνέδριο των Σοβιέτ! Δέστε τα πληρεξούσιά τους! Πηγαίνουμε στα Χειμερινά Ανάκτορα!..."

Ο ναύτης βρέθηκε σε αμηχανία. Κατσουφιασμένα έξι με τη χερούκλα του το σβέρκο. "Έχω διαταγή από την επιτροπή, να μην αφήσω κανέναν να περάσει προς τα ανάκτορα", μουρμούρισε. "Ωστόσο, θα στείλω ένα σύντροφο να τηλεφωνήσει στο Σμόλνι..."

"Εμείς επιμένουμε. Αφήστε μας! Δεν έχουμε όπλα! Μας αφήσετε - δε μας αφήσετε, θα πάμε οπωσδήποτε", τσίριζε ταραγμένα ο γερο - Σρέιντερ.

"Εγώ έχω διαταγή...", επέμενε σκυθρωπά ο ναύτης.

"Πυροβολήστε, αν θέλετε! Εμείς θα πάμε! Εμπρός!", ακούστηκε απ' όλες τις μεριές. "Αν είστε τόσο άκαρδοι για να πυροβολήσετε σε Ρώσους και σε συντρόφους, τότε είμαστε έτοιμοι να πεθάνουμε! Ανοίγουμε τα στήθια μας μπροστά στα πολυβόλα σας!"

"Όχι", είπε ο ναύτης πεισματάρικα. "Δεν μπορώ να σας αφήσω".

"Και τι θα κάνετε, αν πάμε; Θα πυροβολήσετε;"

"Όχι, δεν πρόκειται να πυροβολήσω σε άοπλους. Δεν μπορούμε να πυροβολήσουμε σε άοπλους Ρώσους..."

"Εμείς πηγαίνουμε! Τι μπορείτε να κάνετε;"

"Κάτι μπορεί να κάνουμε", απάντησε ο ναύτης, που βρέθηκε σε αδιέξοδο. "Δεν μπορούμε να σας αφήσουμε. Κάτι μπορεί να κάνουμε..."

"Τι θα κάνετε; Τι θα κάνετε;"

Εδώ επενέβη ένας άλλος ναύτης, πολύ νευριασμένος. "Θα σας αρχίσουμε με τους υποκόπανους!", φώναξε αποφασιστικά. "Κι αν χρειασθεί θα πυροβολήσουμε. Αντε στα σπίτια σας κι αφήστε μας ήσυχους!"

Ξέσπασαν άγρια ουρλιαχτά οργής και αγανάκτησης. Ο Προκοπόβιτς ανέβηκε σε κάποια κάσα και κουνώντας την ομπρέλα, άρχισε να βγάζει λόγο:

"Σύντροφοι και πολίτες!", είπε. "Χρησιμοποιούν εναντίά μας σκληρή βία! Δεν μπορούμε να επιτρέψουμε να λερωθούν από το αθώο μας αίμα τα χέρια αυτών των σκοτεινών ανθρώπων! Δεν ταιριάζει στην αξιοπρέπειά μας να μας πυροβολήσουν αυτοί οι κλειδούχοι. (Τι εννοούσε αυτός με τη λέξη "κλειδούχος" δεν κατάλαβα). Θα γυρίσουμε στη Δημαρχία και θα καταπιαστούμε με τη συζήτηση των πιο κατάλληλων τρόπων σωτηρίας της χώρας και της επανάστασης!"

Υστερα απ' αυτό, το πλήθος γύρισε σιωπηλά και κινήθηκε προς τα πάνω, προς τη λεωφόρο Νέβσκι, πάλι κατά τετράδες. Εκμεταλλευτήκαμε τη σύγχυση, γλιστρήσαμε δίπλα από την αλυσίδα των ναυτών και κατευθυνθήκαμε προς τα Χειμερινά Ανάκτορα.

Εδώ ήταν εντελώς σκοτάδι. Καμιά κίνηση. Συναντούσαμε μόνο περιπολίες στρατιωτών και κοκκινοφρουρών που βρίσκονταν σε υπερβολική ένταση. Απέναντι από τον καθεδρικό ναό του Καζάν, στη μέση του δρόμου, ήταν ένα πεδινό πυροβόλο των τριών δαχτύλων, γυρισμένο λίγο στο πλευρό από την τελευταία βολή, που έκανε πάνω από τις στέγες των σπιτιών. Σ' όλες τις πόρτες στέκονταν στρατιώτες. Κουβέντιαζαν ψιθυριστά, κοιτάζοντας πότε - πότε προς τη μεριά της γέφυρας της Αστυνομίας. Ξεχώρισα τις λέξεις: "Μπορεί να κάνουν λάθος...". Σ' όλες τις γωνιές τα περίπολα σταματούσαν τους διαβάτες. Χαρακτηριστική ήταν η σύνθεση αυτών των περιπόλων: Τους στρατιώτες παντού τους διοικούσαν κοκκινοφρουροί... Τα πυρά σταμάτησαν.

Τη στιγμή που βγαίναμε στη λεωφόρο Μορσκάγια, κάποιος φώναξε: "Οι ευέλπιδες στείλαν να μας πουν πως περιμένουν να πάμε για να τους διώξουμε!". Ακούστηκαν οι λέξεις της διαταγής και στο βαθύ σκοτάδι είδαμε τη σκοτεινή μάζα που κινούνταν μπροστά σιωπηλά. Ακούγονταν μόνο ο θόρυβος των βημάτων τους κι οι χτύποι των όπλων. Χωθήκαμε στις πρώτες γραμμές.

Σαν ένα μαύρο ποτάμι που κατακλύζει όλο το δρόμο, χωρίς τραγούδια και κραυγές, περάσαμε κάτω από την κόκκινη αψίδα. Ο άνθρωπος που ήταν μπροστά μου, είπε χαμηλόφωνα: "Προσέξτε σύντροφοι! Μην τους πιστεύετε! Ασφαλώς θ' αρχίσουν να πυροβολούν...". Βγαίνοντας στην πλατεία, τρέχαμε, σκύβοντας χαμηλά και κολλώντας ο ένας δίπλα στον άλλο. Τόσο τρέχαμε, που παραλίγο να πέφταμε στο βάθρο της κολόνας του Αλέξανδρου.

"Σκοτώθηκαν πολλοί δικοί σας;", ρώτησα.

"Δεν ξέρω, ίσως καμιά δεκαριά..."

Σταματώντας εδώ μερικά λεπτά, το τμήμα, που αποτελούνταν από μερικές εκατοντάδες ανθρώπους, πήρε θάρρος κι άξαφνα, χωρίς καμιά διαταγή, κινήθηκε πάλι προς τα μπρος. Αυτή τη στιγμή, κάτω από το δυνατό φως που ξεχυνόταν απ' όλα τα παράθυρα των Χειμερινών Ανακτόρων, παρατήρησα πως οι πρώτοι διακόσιοι - τριακόσιοι άνθρωποι ήταν όλοι κοκκινοφρουροί. Ανάμεσά τους, οι στρατιώτες ήταν ελάχιστοι. Καβαλήσαμε τα οδοφράγματα που ήταν φτιαγμένα από ξύλα και, πηδώντας κάτω, ξεσπάσαμε σ' ενθουσιώδη επιφωνήματα: Κάτω από τα πόδια μας ήταν σωροί τα ντουφέκια που

τα είχαν πετάξει οι ευέλπιδες. Οι πόρτες κι από τις δυο πλευρές των κεντρικών εισόδων ήταν διάπλατα ανοιχτές. Από κει ερχόταν το φως. Από το πελώριο όμως μέγαρο, δεν ακουγόταν ούτε ψίθυρος.

(1) "Ρωσικά Καθημερινά Νέα", εφημερίδα που έβγαινε στα αγγλικά το 1917 στην Πετρούπολη. Σύντ.

Παρασυρμένοι από το ορμητικό ανθρώπινο κύμα, ορμήσαμε στα ανάκτορα από τη δεξιά είσοδο, που οδηγούσε σ' ένα μεγάλο και άδειο θολωτό δωμάτιο, στο υπόγειο της ανατολικής πλευράς, απ' όπου άρχιζε ολόκληρος λαβύρινθος από διαδρόμους και σκάλες. Εδώ υπήρχαν πολλά κιβώτια. Οι κοκκινοφρουροί κι οι στρατιώτες ρίχτηκαν απάνω τους με μανία, τα 'σπαζαν με τους υποκόπανους κι έσερναν προς τα έξω χαλιά, κουρτίνες, εσώρουχα, πορσελάνινα και γυάλινα σκεύη. Ένας φορτώθηκε στην πλάτη ένα μπρούτζινο ρολόι. Κάποιος άλλος βρήκε ένα φτερό στρουθοκαμήλου και το έμπηξε στο καπέλο του. Μόλις άρχισε όμως η λεηλασία, κάποιος φώναξε: "Σύντροφοι! Μην πειράζετε τίποτα! Μην παίρνετε τίποτα! Αυτά είναι λαϊκή περιουσία!". Τον υποστήριξαν αμέσως το λιγότερο είκοσι φωνές: "Στάσου! Γυρίστε τα όλα πίσω. Να μην παρθεί τίποτα! Είναι λαϊκή περιουσία!". Δεκάδες χέρια απλώθηκαν προς τους άρπαγες! Τους πήραν πίσω ένα χρυσούφαντο ύφασμα και τις μπάντες. Δύο άνθρωποι ξανάφεραν πίσω το μπρούτζινο ρολόι. Τα πράγματα τοποθετήθηκαν ξανά βιαστικά, όπως - όπως, στα κιβώτια και πλάι τους μπήκαν εθελοντικά σκοποί. Ολ' αυτά έγιναν εντελώς αυθόρμητα. Στους διαδρόμους και στις σκάλες ακούγονταν όλο και πιο βαθιά οι αδυνατισμένες από την απόσταση κραυγές:

"Επαναστατική πειθαρχία. Λαϊκή περιουσία!".

Πήγαμε προς την αριστερή είσοδο, δηλαδή προς τη δυτική πλευρά των ανακτόρων. Κι εδώ είχε αποκατασταθεί η τάξη. "Να αδειάσουν τα ανάκτορα!" φώναζαν οι κοκκινοφρουροί, ανεβαίνοντας από τις εσωτερικές πόρτες. "Πάμε, σύντροφοι, ας μάθουν όλοι ότι δεν είμαστε κλέφτες και ληστές! Ολοι έξω από το μέγαρο, εκτός από τους κομισάριους! Να μπουν παντού σκοποί!..".

Δύο κοκκινοφρουροί, ένας μαχητής κι ένας αξιωματικός - στέκονταν με τα πιστόλια στα χέρια. Πίσω τους, σ' ένα τραπέζι καθόταν άλλος μαχητής, που κρατούσε πένα και χαρτί. Από παντού ακούγονταν κραυγές: "Ολοι έξω!". Κι όλος ο στρατός άρχισε να βγαίνει από τις πόρτες, σπρώχνοντας ο ένας τον άλλον, παραπονούμενοι και λογομαχώντας. Η αυτοεκλεγμένη επιτροπή σταματούσε τον καθένα που 'βγαине, αναποδογύριζε τις τσέπες του, ψαχούλευε τα ρούχα του. Κάθε πράγμα που ήταν φανερό ότι δεν ανήκε σ' αυτόν που ερευνούσαν, κατασχόταν κι ένας στρατιώτης που καθόταν στο τραπέζι, κατέγραφε τα κατασχεμένα πράγματα, ενώ άλλοι τα μετάφερναν στο γειτονικό δωμάτιο. Εδώ ήταν κατασχεμένα κάθε λογής αντικείμενα: αγαλματάκια, κηροπήγια, μινιατούρες ζωγραφισμένες με λαδομπογιές, μελανοδοχεία, ξίφη με χρυσές λαβές, κομμάτια σαπούνη, κάθε λογής φορέματα, κουβέρτες. Ένας κοκκινοφρουρός έφερε τρία τουφέκια και δήλωσε ότι τα δύο απ' αυτά τα πήρε από τους ευέλπιδες. Ένας άλλος έφερε τέσσερις τσάντες γεμάτες με ντοκουμέντα. Οι φταίχτες, είτε σώπαιναν στενοχωρημένοι, είτε δικαιολογούνταν σαν παιδιά. Τα μέλη της επιτροπής εξηγούσαν πως η κλειψιά δεν αρμόζει στους λαϊκούς αγωνιστές. Πολλοί από τους κατηγορούμενους βοηθούσαν κι οι ίδιοι στην έρευνα των υπόλοιπων συντρόφων.

Άρχισαν να παρουσιάζονται ευέλπιδες κατά ομάδους, ανά τρεις, ανά τέσσερις. Η επιτροπή ρίχτηκε πάνω τους με ιδιαίτερο ζήλο, συνοδεύοντας την έρευνα με επιφωνήματα: "Προβοκάτορες! Κορνιλοφικοί! Αντεπαναστάτες! Δήμιοι του λαού!". Αν και δεν τους κακοποίησαν καθόλου, οι ευέλπιδες φαινόταν πολύ φοβισμένοι. Οι τσέπες τους ήταν γεμάτες από κλεμμένα πράγματα. Η επιτροπή κατέγραφε με επιμέλεια όλα αυτά τα πράγματα και τα έστελνε στο διπλανό δωμάτιο... Τους ευέλπιδες τους αφόπλισαν. "Λοιπόν, θα σηκώσετε ξανά τα όπλα ενάντια στο λαό;" τους ρωτούσαν φωναχτά.

"Όχι!" απαντούσαν οι ευέλπιδες ο ένας μετά τον άλλο. Υστερ' απ' αυτό τους άφηναν ελεύθερους.

Ρωτήσαμε αν μπορούμε να πάμε στα εσωτερικά δωμάτια. Η επιτροπή ταλαντεύτηκε, κάποιος όμως κοκκινοφρουρός με επιβλητικό παρουσιαστικό δήλωσε πως αυτό απαγορεύεται. "Και δε μας λέτε, ποιοι είστε σεις;" είπε. "Απ' ό,τι καταλαβαίνω δεν είστε με τον Κερένσκι". (Ημασταν πέντε άτομα, απ' τα οποία δύο γυναίκες).

"Παρακαλώ, σύντροφοι! Ανοίξτε δρόμο, σύντροφοι!". Στις πόρτες εμφανίστηκαν ένας στρατιώτης κι ένας κοκκινοφρουρός που απομάκρυναν το πλήθος κι άνοιγαν δρόμο κι ακολουθούσαν ακόμα μερικοί εργάτες με εφ' όπλου λόγχη. Πίσω τους πήγαινε συνταγμένη μισή ντουζίνα ανθρώπων με πολιτικά. Ήταν τα μέλη της προσωρινής κυβέρνησης. Μπροστά ήταν ο Κίσκιν, χλομός, με τραβηγμένο πρόσωπο, πιο πέρα ο Ρούντεμπεργκ, που κοιτούσε μελαγχολικά τα πόδια του, ο Τερεσένκο, που κοιτούσε νευριασμένα προς όλες τις κατευθύνσεις. Το κρύο βλέμμα του σταμάτησε στην ομάδα μας... Περνούσαν σιωπηλοί. Οι νικητές συνωστίζονταν να τους δουν, οι κραυγές όμως αγανάκτησης ήταν πολύ λίγες. Αργότερα μάθαμε πως στο δρόμο ο λαός ήθελε να τους λιντσάρει και ότι μάλιστα τους πυροβόλησαν, αλλά οι στρατιώτες τους οδήγησαν σώους στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ...

Στο μεταξύ περάσαμε ανεμπόδια στα εσωτερικά των ανακτόρων. Πολλοί έμπαιναν κι έβγαιναν, ερευνώντας όλο και νέα δωμάτια του τεράστιου κτιρίου, ζητώντας κρυμμένους ευέλπιδες, που στην πραγματικότητα δεν υπήρχαν. Ανεβήκαμε από τη σκάλα στο απάνω πάτωμα κι αρχίσαμε να γυρίζουμε από δωμάτιο σε δωμάτιο. Αυτό το τμήμα των ανακτόρων είχε καταληφθεί από άλλο τάγμα, που επιτέθηκε από την πλευρά του Νέβα. Οι πίνακες, τα αγάλματα, οι κουρτίνες και τα χαλιά των τεράστιων επίσημων διαμερισμάτων ήταν απείραχτα. Αντίθετα, στα διαμερίσματα των υπηρεσιών όλα τα τραπέζια και τα γραφεία είχαν αναποδογυριστεί και στο πάτωμα ήταν σκορπισμένα χαρτιά. Τα υπνοδωμάτια είχαν ερευνηθεί. Τα κλινοσκεπάσματα ήταν σχισμένα κι οι ντουλάπες ορθάνοιχτες. Το πιο πολύτιμο λάφυρο ήταν τα ρούχα από τα οποία είχε τόση ανάγκη ο εργαζόμενος λαός. Σ' ένα δωμάτιο, όπου υπήρχαν πολλά έπιπλα, βρήκαμε δύο στρατιώτες

που έσχιζαν από τις πολυθρόνες το ισπανικό δέρμα με το οποίο ήταν ντυμένες. Μας είπαν ότι θέλουν να φκιάξουν απ' αυτό μπότες...

Οι παλιόι υπηρέτες του παλατιού, με τις μπλε στολές, με τα κόκκινα και χρυσά σιρίτια, έστεκαν εκεί κι επαναλάβαιναν μηχανικά από παλιά συνθήεια: "Εδώ, κύριε, δεν επιτρέπεται... απαγορεύεται...". Τέλος, φτάσαμε στο πράσινο δωμάτιο, με τη χρυσή γαρνιτούρα και με τις κόκκινες χρυσοϋφαντες κουρτίνες, όπου το τελευταίο εικοσιτετράωρο συνεδρίαζε αδιάκοπα το υπουργικό συμβούλιο. Στη διάρκεια της επίθεσης οδήγησαν τους κοκκινοφρουρούς στο δωμάτιο αυτό οι ίδιοι οι θυρωροί. Το μακρύ τραπέζι, που ήταν σκεπασμένο με πράσινη τσόχα, παρέμεινε στην ίδια θέση όπως ήταν και πριν τη σύλληψη της κυβέρνησης. Μπροστά στην κάθε αδειανή καρέκλα, πάνω στο τραπέζι, βρίσκονταν μελανοδοχείο, πένα και χαρτί. Σε διάφορα φύλλα χαρτιού ήταν γραμμένα διάφορα σχέδια δράσης, πρόχειρα σχέδια εκκλήσεων και προκηρύξεων. Σχεδόν όλα ήταν σβησμένα, θαρρείς και οι ίδιοι οι συγγραφείς τους είχαν σιγά - σιγά πειστεί ότι όλα αυτά ήταν πια ανώφελα... Στα διάκενα ήταν σχεδιασμένα διάφορα άσκοπα γεωμετρικά σχήματα. Φαίνεται πως αυτοί που συνεδρίαζαν τα σχεδίαζαν μηχανικά, ακούγοντας απελπισμένα τους ομιλητές να προτείνουν όλο και καινούρια χιμαιρικά σχέδια. Πήρα για ενθύμιο ένα απ' αυτά τα φύλλα. Ήταν γραμμένο από τον Κονοβάλοφ. "Η προσωρινή κυβέρνηση - διάβασα - απευθύνεται προς όλες τις τάξεις του πληθυσμού και τους προτείνει να την υποστηρίξουν..."

Πρέπει να σημειώσουμε ότι αν και τα Χειμερινά Ανάκτορα ήταν κυκλωμένα, η προσωρινή κυβέρνηση δεν έχασε ούτε λεπτό τη σύνδεση με το μέτωπο και τα επαρχιακά κέντρα. Οι μπολσεβίκοι κατέλαβαν το υπουργείο των Στρατιωτικών από το πρωί, αλλά δεν ήξεραν ότι στη σοφίτα βρίσκεται τηλεγράφος, δεν ήξεραν ακόμη ότι το κτίριο του υπουργείου συνδεόταν με μυστικό αγωγό με τα Χειμερινά Ανάκτορα. Κι όλη τη μέρα καθόταν στη σοφίτα ένας νεαρός αξιωματικός κι έστελνε σ' όλη τη χώρα ολόκληρο χείμαρρο από εκκλήσεις και προκηρύξεις. Μαθαίνοντας όμως πως έπεσαν τα Χειμερινά Ανάκτορα, φόρεσε το πλήκρίο του και ήσυχα εγκατέλειψε το κτίριο...

Απορροφημένοι από το περιβάλλον δεν προσέξαμε τους στρατιώτες και τους κοκκινοφρουρούς που η συμπεριφορά τους είχε αλλάξει στο μεταξύ περιεργα. Μια μικρή ομάδα μας ακολουθούσε από πολλή ώρα, από δωμάτιο σε δωμάτιο. Τέλος, όταν μπήκαμε στη μεγάλη πινακοθήκη, που την ίδια μέρα συνομιλούσαμε με τους ευέλπιδες, τριγύρω μας μαζεύτηκαν εκατό περίπου άνθρωποι. Μπροστά μας στεκόταν ένας πελώριος στρατιώτης. Το πρόσωπό του ήταν σκοτεινό κι έδειχνε δυσπιστία.

"Ποιοι είστε σεις;" φώναξε. "Τι κάνετε εδωπέρα;". Τριγύρω μας μαζεύονταν όλο και περισσότερα άτομα. Μας κοιτούσαν με διαπεραστικό βλέμμα. Αρχισε η μουρμούρα. Στ' αφτί μου έφτασε: "Προβοκάτορες!". "Διαρρήχτες!". Τους έδειξα τα πιστοποιητικά μας, που τα είχε εκδώσει η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. Ο στρατιώτης τ' άρπαξε, τα γύρισε από την ανάποδη μεριά και τα κοίταζε με ένα ακατανόητο βλέμμα. Ήταν φανερό πως δεν ήξερε να διαβάσει. Αφού τα περιεργάστηκε, μου τα επέστρεψε κι έφτυσε στο πάτωμα. "Χαρτιά", είπε περιφρονητικά. Το πλήθος άρχισε να περισφίγγει τον κλοιό γύρω μας, όπως τα άγρια άλογα μαζεύονται γύρω στο δαμαστή. Πιο πέρα πήρε το μάτι μου έναν αξιωματικό, που μας κοιτούσε σαστισμένος και τον φώναξα. Εκείνος πλησίασε.

"Είμαι κομισάριος", μου είπε. "Ποιοι είστε, τι τρέχει;".

Το πλήθος αποτραβήχθηκε και πήρε θέση αναμονής. Εδειξα πάλι τα χαρτιά.

"Είστε ξένοι;" ρώτησε γρήγορα ο αξιωματικός στα γαλλικά. "Ασχημη υπόθεση...". Γύρισε προς το πλήθος και κούνησε στον αέρα τα ντοκουμέντα μας. "Σύντροφοι", φώναξε, "αυτοί οι άνθρωποι είναι δικοί μας, σύντροφοι του εξωτερικού, Αμερικανοί! Ήρθαν εδώ για να διηγηθούν μετά στους συμπατριώτες τους για τη γενναιότητα και την επαναστατική πειθαρχία του προλεταριακού στρατού..."

"Και πού το ξέρετε σεις;" απάντησε ο ψηλός στρατιώτης. "Σας λέω είναι προβοκάτορες. Λένε πως ήρθαν εδώ να δουν την επαναστατική πειθαρχία του προλεταριακού στρατού κι οι ίδιοι πηγαίνονται σ' όλο το κτίριο. Από πού ξέρουμε, αν δε γέμισαν κιάλας τις τσέπες με κλεμμένα;".

"Σωστά", φώναξε το πλήθος, πλησιάζοντάς μας.

Στο μέτωπο του αξιωματικού έτρεχε ιδρώτας. "Σύντροφοι, σύντροφοι!" φώναξε. "Εγώ είμαι κομισάριος της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής. Με πιστεύετε εμένα; Αφού με πιστεύετε σας λέω, πως αυτά τα πληρεξούσια είναι υπογραμμένα από τα ίδια πρόσωπα, που υπόγραψαν και το δικό μου!".

Μας συνόδεψε μέσα από τα ανάκτορα και μας άνοιξε την πόρτα που έβγαине στις όχθες του Νέβα. Μπροστά σ' αυτή την πόρτα βρισκόταν εκείνη η επιτροπή, που ερευνούσε τις τσέπες.

"Αντε, φτηνά τη γλιτώσατε", ψιθύρισε ο κομισάριος σκουπίζοντας το πρόσωπο.

"Τι γίνεται με το γυναικείο τάγμα;" τον ρωτήσαμε.

"Αχ, αυτές οι γυναίκες!..." και χαμογέλασε. "Ξεχάστηκαν όλες στα πίσω δωμάτια. Μας ήταν δύσκολο ώσπου ν' αποφασίσουμε τι θα γίνει μ' αυτές. Τις είχε πιάσει υστερία. Στο τέλος τις στείλαμε στο σταθμό της Φιλανδίας και τις ανεβάσαμε στο τρένο για το Λεβάσεβο. Εκεί θα είναι το στρατόπεδό τους..."

Βγήκαμε ξανά στην κρύα ανήσυχη νύχτα, που ήταν γεμάτη από το υπόκωφο βουητό των τμημάτων που κινούνταν, ηλεκτρισμένη από τα περίπολα. Πέρα από το ποτάμι, όπου μαυρολογούσε θαμπά ο τεράστιος όγκος του φρουρίου του Πετροπάβλοφσκ, έφταναν βραχνά ξεφωνητά... Το πεζοδρόμιο κάτω από τα πόδια μας ήταν γεμάτο από ασβέστες που 'χαν

πέσει από τους σουβάδες των ανακτόρων, όπου χτύπησαν δύο οβίδες από την "Αβρόρα". Ο βομβαρδισμός δεν προξένησε άλλες βλάβες.

Η ώρα ήταν τέσσερις το πρωί. Στη λεωφόρο Νέβσκι ήταν αναμμένα όλα τα φανάρια, είχαν αποσύρει πια το πυροβόλο και το μόνο που έδειχνε τις πολεμικές επιχειρήσεις ήταν οι κοκκινοφρουροί κι οι στρατιώτες που ήταν μαζεμένοι γύρω στις φωτιές. Η πόλη ήταν ήσυχη, ίσως πιο ήσυχη από κάθε άλλη φορά. Αυτή τη νύχτα δεν έγινε ούτε μια λεηλασία, ούτε μια διάρρηξη.

Το κτίριο του Δημαρχείου ήταν κατάφωτο. Μπήκαμε στην αίθουσα Αλεξαντρόφ, που έχει γύρω - γύρω μπαλκόνια και τα πορτρέτα των τσάρων σε βαριές χρυσές κορνίζες καλυμμένες με κόκκινο ύφασμα. Γύρω από το βήμα ήταν μαζεμένοι εκατό περίπου άνθρωποι. Μιλούσε ο Σκόμπελεφ. Επέμενε ότι η επιτροπή κοινωνικής ασφάλειας πρέπει να διευρυνθεί και να συνενώσει όλα τα αντιμπολσεβίκικα στοιχεία σε μια οργάνωση: στην επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης. Βρισκόμασταν ακόμα στην αίθουσα όταν η επιτροπή συγκροτήθηκε. Ήταν η επιτροπή, που κατόπιν έγινε ο πιο δυναμικός αντίπαλος των μπολσεβίκων, δρώντας από την επόμενη βδομάδα, τότε με το δικό της όνομα, τότε με την ιδιότητα της αυστηρά εξωκομματικής επιτροπής κοινωνικής ασφάλειας.

Ήταν εκεί ο Νταν, ο Γκοτς, ο Αυξέντιεφ, μερικοί αντιπρόσωποι που αποχώρησαν από το συνέδριο, μέλη της εκτελεστικής επιτροπής του Σοβιέτ των αγροτών, ο γερο - Προκοπόβιτς καθώς και μέλη του Συμβουλίου της δημοκρατίας, μαζί κι ο Βίναβερ κι άλλοι καντέ. Ο Λίμπερ φώναζε πως το συνέδριο των Σοβιέτ είναι παράνομο, πως η παλιά ΚΕΕ διατηρεί ακόμα την πληρεξουσιότητα της... Αυτή την ώρα ακριβώς γραφόταν η έκκληση προς τη χώρα.

Βγήκαμε και καλέσαμε έναν αμαξά... "Για πού;". Όταν είπαμε: "Στο Σμόλνι" ο αμαξάς κούνησε αρνητικά το κεφάλι. "Όχι!" είπε. "Εκεί είναι αυτοί οι διάβολοι...". Μόνον ύστερα από πολλή και κουραστική περιπλάνηση, μπορέσαμε να βρούμε αμαξά που συμφώνησε να μας μεταφέρει. Ήθελε όμως τριάντα ρούβλια και σταμάτησε δύο τετράγωνα μακριά από το Σμόλνι.

Τα παράθυρα του ινστιτούτου έλαμπαν ακόμα. Ερχονταν κι έφευγαν αυτοκίνητα. Γύρω στις φωτιές, που εξακολουθούσαν να καίνε με δυνατή φλόγα, συνωστίζονταν οι άντρες της φρουράς και με εξαιρετική περιέργεια ρωτούσαν όλους για τα τελευταία νέα. Οι διάδρομοι ήταν γεμάτοι από ανθρώπους με ξαγρυπνισμένα μάτια, που βιάζονταν να πάνε κάπου. Σε μερικά δωμάτια των επιτροπών, οι άνθρωποι κοιμούνταν στο πάτωμα. Δίπλα στον καθένα βρισκόταν το ντουφέκι του. Παρά την αποχώρηση των αντιπροσώπων που έφυγαν από το συνέδριο, η αίθουσα ήταν γεμάτη από λαό και βούιζε σαν θάλασσα. Όταν μπήκαμε, ο Κάμενεφ διάβαζε τον κατάλογο των υπουργών που πιάστηκαν. Το όνομα του Τερεσένκο καλύφθηκε από θυελλώδη χειροκροτήματα, χαρούμενες κραυγές και γέλια. Ο Ρούντεμπεργκ έκανε μικρότερη εντύπωση, όμως όταν διαβάστηκε το όνομα του Παλτζίνσκι ξέσπασε θύελλα κραυγών και χειροκροτημάτων... Ανακοινώθηκε πως κομισάριος των Χειμερινών Ανακτόρων διορίστηκε ο Τσουντνόβσκι.

Τότε συνέβη ένα πραγματικά δραματικό επεισόδιο. Στο βήμα ανέβηκε τρέχοντας ένας ψηλός αγρότης. Το αξύριστο πρόσωπό του ήταν παραμορφωμένο από οργή. Χτύπησε τη γροθιά στο τραπέζι του προεδρείου:

"Εμείς, οι σοσιαλιστές επαναστάτες, επιμένουμε στην άμεση απελευθέρωση των υπουργών - σοσιαλιστών, που πιάστηκαν στα Χειμερινά Ανάκτορα! Σύντροφοι. Ξέρετε ότι τέσσερις από τους συντρόφους μας που θυσίασαν τη ζωή και τη λευτεριά τους στην πάλη με την τσαρική τυραννία, ρίχτηκαν στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ, στον ιστορικό τάφο της ρωσικής ελευθερίας;!"

Ξεσηκώθηκε γενικό πανδαιμόνιο. Ο αγρότης συνέχιζε να φωνάζει και να χτυπάει τις γροθιές. Στο βήμα ανέβηκε άλλος αντιπρόσωπος, στάθηκε δίπλα του και δείχνοντας με το χέρι προς την πλευρά του προεδρείου φώναξε:

"Μπορούν, άραγε, οι αντιπρόσωποι των επαναστατικών μαζών να συνεδριάζουν ήρεμα εδώ, τη στιγμή που η μπολσεβίκικη ασφάλεια βασανίζει τους αρχηγούς της;!"

Ο Τρότσκι ζήτησε με χειρονομίες να γίνει ησυχία. "Πιάσαμε αυτούς τους συντρόφους, τη στιγμή που αυτοί μαζί με τον τυχοδιώκτη Κερένσκι οργάνωναν συνωμοσία με σκοπό να διαλύσουν τα Σοβιέτ. Για ποιο λόγο πρέπει να στενοχωριόμαστε γι' αυτούς; Μήπως επειδή κράτησαν τους τύπους μαζί μας μετά τις 3-5 του Ιούλη;". Στη φωνή του φαίνονταν θριαμβευτικές νότες. "Τώρα, που οι αμυνίτες κι οι λιγόψυχοι έφυγαν και το καθήκον της υπεράσπισης και της σωτηρίας της επανάστασης έπεσε ολοκληρωτικά στις πλάτες μας, είναι μεγαλύτερη ανάγκη να δουλέψουμε, να δουλέψουμε και να δουλέψουμε! Αποφασίσαμε να πεθάνουμε καλύτερα, παρά να παραδοθούμε!..".

Στο βήμα ανέβηκε λαχανιασμένος, γεμάτος λάσπη από το δρόμο, ο κομισάριος από το Τσάρσκογιε Σελό: "Η φρουρά του Τσάρσκογιε Σελό βρίσκεται στα πρόθυρα της Πετρούπολης, πανέτοιμη να υπερασπίσει το συνέδριο των Σοβιέτ και τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή!". Θύελλα χειροκροτημάτων. "Το σώμα των ποδηλατιστών που στάλθηκε από το μέτωπο, έφτασε στο Τσάρσκογιε Σελό και πέρασε με το μέρος μας. Αναγνωρίζει την εξουσία των Σοβιέτ, αναγνωρίζει την ανάγκη της άμεσης παραχώρησης της γης στους αγρότες και τον έλεγχο στην παραγωγή από τους εργάτες. Το πέμπτο τάγμα των ποδηλατιστών, που έχει διάταξη στο Τσάρσκογιε Σελό είναι δικό μας...".

Μίλησε ο αντιπρόσωπος από το τρίτο τάγμα των ποδηλατιστών. Μέσα σε αδιάκοπες εκδηλώσεις ενθουσιασμού διηγήθηκε πως το σώμα των ποδηλατιστών, μόλις τρεις μέρες πριν πήρε διαταγή να κινηθεί από το νοτιοδυτικό μέτωπο για την "υπεράσπιση της Πετρούπολης". Ωστόσο, οι στρατιώτες υποψιάστηκαν, ότι η ουσία της διαταγής είναι πολύ διαφορετική. Στο σταθμό του Περεντόλσκ τους συνάντησαν οι αντιπρόσωποι του πέμπτου τάγματος από το Τσάρσκογιε

Σελό. Εγινε κοινό συλλαλητήριο κι αποδείχτηκε πως "ανάμεσα στους ποδηλατιστές δεν υπήρχε ούτε ένας που να συμφωνούσε να χύσει αδερφικό αίμα ή να υποστηρίξει την κυβέρνηση των τσιφλικάδων και των καπιταλιστών".

Ο Καπελίνσκι πρότεινε από μέρους των μενσεβίκων - διεθνιστών να δημιουργηθεί μία επιτροπή για την εξεύρεση ειρηνικής διέξοδου κι αποφυγής του εμφύλιου πολέμου. "Δεν υπάρχει καμιά ειρηνική διέξοδος!" αντήχησε όλη η αίθουσα. "Μοναδική διέξοδος είναι η νίκη!". Η πρόταση απορρίφθηκε με συντριπτική πλειοψηφία κι οι μενσεβίκοι διεθνιστές μέσα σε βροχή από κοροϊδίες και βρισιές εγκατέλειψαν το συνέδριο. Ανάμεσα στους αντιπροσώπους δεν υπήρχε ούτε ίχνος φόβου. Ο Κάμενεφ φώναζε από το βήμα σ' αυτούς που αποχωρούσαν: "Οι μενσεβίκοι - διεθνιστές έκαναν την πρότασή τους για ειρηνική διέξοδο, έξω από το θέμα της ημερήσιας διάταξης. Μήπως όμως αυτοί δεν ήταν που ψήφιζαν πάντα για την παραβίαση της ημερήσιας διάταξης, χάρη των διακηρύξεων εκείνων των παρατάξεων που ήθελαν να φύγουν από το συνέδριο; Είναι ολοφάνερο, πως η αποχώρηση όλων αυτών των αποστατών είχε αποφασιστεί από νωρίτερα!..". Η συνέλευση αποφάσισε να μην πάρει υπόψη την αποχώρηση μιας σειράς παρατάξεων κι άκουσε την έκκληση προς τους εργάτες, στρατιώτες και τους αγρότες όλης της Ρωσίας:

"Προς τους εργάτες, τους στρατιώτες
και τους αγρότες!

Το δεύτερο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών άρχισε τις εργασίες του. Στο συνέδριο αυτό αντιπροσωπεύεται η τεράστια πλειοψηφία των Σοβιέτ. Στο συνέδριο παραβρίσκονται και πολλοί βουλευτές από το Σοβιέτ των αγροτών... Στηριζόμενο στη θέληση της τεράστιας πλειοψηφίας των εργατών, των στρατιωτών και της φρουράς της Πετρούπολης, το συνέδριο παίρνει στα χέρια του την εξουσία.

Η προσωρινή κυβέρνηση ανατράπηκε. Τα περισσότερα μέλη της προσωρινής κυβέρνησης έχουν κιάλας συλληφθεί.

Η σοβιετική εξουσία θα προτείνει άμεση δημοκρατική ειρήνη σε όλους τους λαούς και άμεση ανακωχή σε όλα τα μέτωπα. Θα εξασφαλίσει τη χωρίς αποζημίωση παράδοση της γης των τσιφλικάδων, της αυτοκρατορικής οικογένειας και των μοναστηριών στη διάθεση των επιτροπών των αγροτών, θα υπερασπίσει τα δικαιώματα του στρατιώτη, πραγματοποιώντας τον πλήρη εκδημοκρατισμό του στρατού, θα εγκαθιδρύσει τον εργατικό έλεγχο στην παραγωγή, θα εξασφαλίσει την έγκαιρη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης, θα φροντίσει να προμηθεύσει ψωμί στις πόλεις και είδη πρώτης ανάγκης στο χωριό, θα εξασφαλίσει σ' όλα τα έθνη που κατοικούν στη Ρωσία πραγματικό δικαίωμα αυτοδιάθεσης.

Το συνέδριο αποφασίζει: όλη η εξουσία κατά τόπους περνά στα Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών, που πρέπει να εξασφαλίσουν μια πραγματική επαναστατική τάξη.

Το συνέδριο καλεί τους στρατιώτες που βρίσκονται στο χαράκωμα να δείξουν επαγρύπνηση και σταθερότητα. Το συνέδριο των Σοβιέτ είναι βέβαιο, ότι ο επαναστατικός στρατός θα μπορέσει να υπερασπίσει την επανάσταση από κάθε επιβολή του ιμπεριαλισμού ωστόσο η νέα κυβέρνηση πετύχει να κλείσει δημοκρατική ειρήνη, που θα την προτείνει άμεσα σε όλους τους λαούς. Η νέα κυβέρνηση θα πάρει όλα τα μέτρα για να εξασφαλίσει στον επαναστατικό στρατό όλα τα απαραίτητα, ακολουθώντας αποφασιστική πολιτική επιτάξεων και φορολογίας των εύπορων τάξεων και θα βελτιώσει, επίσης, την κατάσταση των οικογενειών και των στρατιωτών.

Οι κορνιλοφικοί - Κερένσκι, Καλέντιν και άλλοι - κάνουν απόπειρα να ρίξουν τα στρατεύματα ενάντια στην Πετρούπολη. Μερικά τμήματα που τα ξεγέλασε και τα κίνησε ο Κερένσκι, πέρασαν με το μέρος του εξεγερμένου λαού.

Στρατιώτες, προβάλλετε ενεργητική αντίσταση στον κορνιλοφικό Κερένσκι! Να βρίσκεστε σε επιφυλακή.

Σιδηροδρομικοί, σταματάτε όλα τα τρένα με στρατό που στέλνει ο Κερένσκι ενάντια στην Πετρούπολη.

Στρατιώτες, εργάτες, υπάλληλοι, στα χέρια σας βρίσκεται η τύχη της δημοκρατικής ειρήνης!

Ζήτω η επανάσταση!

Το Πανρωσικό συνέδριο

των Σοβιέτ των εργατών

και στρατιωτών βουλευτών

Οι αντιπρόσωποι των Σοβιέτ των αγροτών". (1)

Η ώρα ήταν 5 και 17 το πρωί, όταν ο Κριλένκο, ζαλισμένος από την κούραση, ανέβηκε στο βήμα και διάβασε στη συνέλευση κάποιο τηλεγράφημα.

"Σύντροφοι! Από το Βόρειο Μέτωπο! Η 12η Στρατιά χαιρετίζει το συνέδριο των Σοβιέτ και ανακοινώνει τη δημιουργία Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, που πήρε τη διοίκηση του Βόρειου Μετώπου!..". Τότε επακολούθησε κάτι που δεν περιγράφεται. Οι άνθρωποι έκλαιγαν κι αγκάλιαζαν ο ένας τον άλλο. "Ο στρατηγός Τσερεμίσκοφ αναγνώρισε την επιτροπή. Ο κομισάριος της προσωρινής κυβέρνησης Βοϊτίνσκι παραιτήθηκε!".

Τέλειωσε...

Ο Λένιν κι οι εργάτες της Πετρούπολης αποφάσισαν να κάνουν εξέγερση. Το Σοβιέτ της Πετρούπολης ανέτρεψε την προσωρινή κυβέρνηση κι έφερε το συνέδριο των Σοβιέτ μπροστά στο γεγονός της κρατικής ανατροπής. Τώρα έπρεπε να κατακτήσουν με το μέρος τους όλη την απέραντη Ρωσία και μετά κι όλο τον κόσμο. Θ' απαντήσει άραγε όλη η Ρωσία; Θα

ξεσηκωθεί; Κι η υφήλιος; Τι θα πει η υφήλιος; Θα ξεσηκωθούν άραγε οι λαοί στο κάλεσμα της Ρωσίας; Θα φουσκώσει η παγκόσμια κόκκινη παλίρροια;

Η ώρα ήταν έξι. Ήταν μια βαριά και κρύα νύχτα. Μόνο ένα αδύνατο και χλομό, σαν ανέσπερο, φως κοκκίνιζε δειλά στους σιωπηλούς δρόμους, κάνοντας τις φωτιές των φρουρών να θαμπώνουν. Το χάραμα μιας τρομερής αυγής υψωνόταν πάνω από τη Ρωσία.

(1) Η υπογραφή "Αντιπρόσωποι των Σοβιετ των αγροτών" μπήκε ύστερα από αντίστοιχη δήλωση ενός εκπροσώπου των αγροτών. Σύντ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ασυγκράτητα μπροστά!

Πέμπτη, 8 του Νοέμβρη (26 του Οχτώβρη). Το πρωί βρήκε την πόλη σε μια παράφορη έξαψη. Ενας ολόκληρος λαός ξεσηκωνόταν μέσα σε μπουμπουνητά θύελλας. Επιφανειακά όλα ήταν ήρεμα. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι έπεφταν να κοιμηθούν τη συνηθισμένη ώρα, ξυπνούσαν νωρίς και πήγαιναν στη δουλιά. Στην Πετρούπολη κινούνταν τα τραμ, τα μαγαζιά και τα εστιατόρια ήταν ανοιχτά, τα θέατρα εργάζονταν, οι εκθέσεις ζωγραφικής τραβούσαν κόσμο... Η πολύπλοκη ρουτίνα της καθημερινής ζωής, που δε διαταράχτηκε ούτε στις συνθήκες του πολέμου, συνέχιζε τον κανονικό της δρόμο. Τίποτα δεν είναι ίσως πιο εκπληκτικό, από τη ζωντάνια του κοινωνικού οργανισμού, που συνεχίζει τη δουλιά του, τρέφεται, ντύνεται, διασκεδάζει ακόμα και στον καιρό των μεγάλων δυστυχιών...

Στην πόλη κυκλοφορούσαν πολλές φήμες για τον Κερένσκι. Ελεγαν πως έφτασε στο μέτωπο και οδηγεί ενάντια στην πρωτεύουσα πολυάριθμο στρατό. Η "Θέληση του Λαού" δημοσίευε μια διαταγή του που την έβγαλε στο Πσκοφ:

"Το τωρινό κίνημα, που προκλήθηκε από τον παραλογισμό των μπολσεβίκων, οδηγεί το κράτος μας στο χείλος της καταστροφής και γι' αυτό επιβάλλεται σ' όλους μας να εντεινουμε τη θέληση, το θάρρος και να κάνουμε το χρέος μας για να βγει η πατρίδα μας από τη σκληρή δοκιμασία που περνά.

Από δω και μπρος και μέχρι που ν' ανακοινωθεί η καινούρια σύνθεση της προσωρινής κυβέρνησης, αν γίνει κάτι τέτοιο, ο καθένας πρέπει να παραμείνει στη θέση του και να κάνει το καθήκον του απέναντι στη δύστυχη πατρίδα. Ας μην ξεχνούμε ότι και η πιο ελάχιστη διατάραξη της σημερινής οργάνωσης του στρατού μπορεί να προκαλέσει ανεπανόρθωτες καταστροφές, αφήνοντας ακάλυπτο το μέτωπο σε ένα καινούριο χτύπημα του αντιπάλου. Γι' αυτό είναι ανάγκη να διαφυλαχτεί, με κάθε θυσία, η μαχητικότητα του στρατού, να τηρηθεί η πειθαρχία, να προφυλαχτεί ο στρατός από νέους κλονισμούς, και να μη διασαλευτεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη ανάμεσα στους διοικητές και τους διοικούμενους. Διατάζω όλους τους διοικητές και τους κομισάριους, στο όνομα της σωτηρίας της Πατρίδας, να κρατήσουν τις θέσεις τους, όπως κι εγώ κρατώ το πόστο μου του Ανώτατου Διοικητή, ωστόσο εκδηλωθεί η θέληση της προσωρινής κυβέρνησης της δημοκρατίας...".

Σαν απάντηση σ' αυτή τη διαταγή κολλήθηκε σ' όλους τους τοίχους η έκκληση:

"Από το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ

Οι πρώην υπουργοί Κονοβάλοφ, Κίσκιν, Τερεσένκο, Μαλιάντοβιτς, Νικίτιν, κ.ά. πιάστηκαν από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. Ο Κερένσκι το 'σκασε. Εντέλλονται όλες οι στρατιωτικές οργανώσεις να πάρουν μέτρα για την άμεση σύλληψη του Κερένσκι και τη μεταγωγή του στην Πετρούπολη. Κάθε βοήθεια προς τον Κερένσκι θα τιμωρηθεί σαν βαρύτατο έγκλημα ενάντια στο κράτος".

Αποχτώντας πλήρη ελευθερία δράσης, η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, μετέδινε σαν τη σπίθα προς όλες τις κατευθύνσεις διαταγές, εκκλήσεις, διατάγματα... Διατάχθηκε η μεταφορά του Κορνίλοφ στην Πετρούπολη. Τα μέλη των αγροτικών επιτροπών, που είχαν συλληφθεί από την προσωρινή κυβέρνηση, αφέθηκαν ελεύθερα. Καταργήθηκε η θανατική ποινή στο μέτωπο. Οι δημόσιοι υπάλληλοι διατάχθηκαν να συνεχίσουν τη δουλιά, με απειλή αυστηρής τιμωρίας σε περίπτωση ανυπακοής. Για την τιμωρία περιπτώσεων πογκρόμ, ταραχών και κερδοσκοπίας καθιερώθηκε η θανατική ποινή. Σ' όλα τα υπουργεία διορίστηκαν προσωρινοί κομισάριοι: στο υπουργείο Εξωτερικών και Δικαιοσύνης ο Ρίκοφ, στο υπουργείο Εργασίας ο Σλιάπνικοφ, στο υπουργείο Οικονομικών ο Μενζίνσκι, στο υπουργείο Εμπορίου και Μεταφορών ο Ριαζάνοφ, στη διεύθυνση του υπουργείου Ναυτικών ο ναύτης Κόρμπιρ, στο υπουργείο ΤΠΤ ο Σπίρο, στη διεύθυνση θεάτρων ο Μουραβιόφ, στη διεύθυνση κρατικών τυπογραφείων ο Ντέρμπισεφ. Κομισάριος της Πετρούπολης διορίστηκε ο ανθυπολοχαγός Νέστεροφ, κομισάριος του Βόρειου Μετώπου ο Πόζερν (1).

Ο στρατός κλήθηκε να εκλέξει στρατιωτικές επαναστατικές επιτροπές. Οι σιδηροδρομικοί κλήθηκαν να κρατήσουν πειθαρχία και το βασικό, να μην καθυστερούν τη μεταφορά των τροφίμων στις πόλεις και στο μέτωπο. Τους υποσχέθηκαν να επιτρέψουν τη συμμετοχή εκπροσώπων τους στο υπουργείο Μεταφορών.

"Αδέρφια κοζάκοι!" έλεγε μια από τις προκηρύξεις. "Σας οδηγούν ενάντια στην Πετρούπολη. Θέλουν να σας φέρουν σε σύγκρουση με τους εξεγερμένους στρατιώτες και με τους εργάτες της πρωτεύουσας..."

Μην πιστεύετε ούτε μια λέξη των κοινών εχθρών μας, των τσιφλικάδων και των καπιταλιστών.

Στο συνέδριό μας αντιπροσωπεύτηκαν όλοι οι οργανωμένοι εργάτες, οι στρατιώτες, κι οι συνειδητοί αγρότες της Ρωσίας. Το συνέδριο θέλει να δει στην οικογένειά του και τους εργαζόμενους κοζάκους. Εχθροί μας είναι οι μαυροεκατονταρχίτες στρατηγοί, οι υπηρέτες των τσιφλικάδων, οι υπηρέτες του Νικολάου του ματοβαμμένου...

Σας λένε ότι τα Σοβιέτ θέλουν να πάρουν τη γη από τους κοζάκους. Αυτό είναι ψέμα. Η επανάσταση μόνον από τους κοζάκους τσιφλικάδες θα πάρει τη γη και θα τη δώσει στο λαό.

Οργανώστε Σοβιέτ των κοζάκων βουλευτών! Ενωθείτε με τα Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών!

Δείξτε στους μαυροεκατονταρχίτες ότι δε θα γίνετε προδότες του λαού, ότι δε θέλετε να πάρετε απάνω σας το ανάθεμα όλης της επαναστατημένης Ρωσίας!..

Αδέρφια κοζάκοι! Μην εκτελείτε ούτε μια διαταγή των εχθρών του λαού!.. Στείλτε στην Πετρούπολη αντιπροσώπους σας για συμφωνία μαζί μας...

Οι κοζάκοι της φρουράς της Πετρούπολης, προς τιμή τους, δε δικαίωσαν τις ελπίδες των εχθρών του λαού...

Αδέρφια κοζάκοι! Το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ σας απλώνει αδερφικά το χέρι.

Ζήτω η συμμαχία των κοζάκων με τους στρατιώτες, εργάτες και αγρότες όλης της Ρωσίας!" (2).

(1) Οι αναγραφόμενες στο βιβλίο πληροφορίες για τους διορισμούς των προσωρινών κομισάρων στα υπουργεία δεν είναι ακριβείς: Στο υπουργείο Εξωτερικών διορίστηκε μόνο ο Ουρίτσκι, την καθοδήγηση του υπουργείου Ναυτικών την πήρε η εκλεγμένη από τους αντιπροσώπους όλων των στόλων στο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ Στρατιωτική Ναυτική Επαναστατική Επιτροπή. (Βλέπε "Χρονικά των γεγονότων", Τ. Υ. Κρατικό Εκδοτικό, Μ. Α. 1926, σελ. 200 - 201). Σύντ.

(2) Κάτω από την έκκληση η υπογραφή "Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ των Ε. και Σ.Β." Σύντ.

Κι από την άλλη πλευρά είχε ξεσπάσει ένας χείμαρρος από εκκλήσεις και αφίσες, που ήταν τοιχοκολλημένες και σκορπισμένες παντού, από εφημερίδες που διαμαρτύρονταν, καταριούνταν και προφήτευαν το χαμό! Είχε φτάσει η ώρα της πάλης των πιεστηρίων, γιατί όλα τα υπόλοιπα όπλα βρίσκονταν στα χέρια των Σοβιέτ.

Πρώτη εμφανίστηκε η έκκληση της επιτροπής σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης, που μεταδόθηκε πλατιά σ' όλη τη Ρωσία και την Ευρώπη:

"Προς τους πολίτες της Ρωσικής Δημοκρατίας

Στις 25 του Οχτώβρη οι μπολσεβίκοι της Πετρούπολης παρά και ενάντια στη θέληση του επαναστατικού λαού συνέλαβαν εγκληματικά ένα μέρος των μελών της προσωρινής κυβέρνησης, διέλυσαν το Προσωρινό Συμβούλιο της Ρωσικής Δημοκρατίας και ανακήρυξαν παράνομη εξουσία.

Η βίαια επίθεση ενάντια στην κυβέρνηση της επαναστατικής Ρωσίας, που έγινε σε μέρες μεγάλης απειλής από τον εξωτερικό εχθρό, αποτελεί ανήκουστο έγκλημα ενάντια στην πατρίδα.

Η ανταρσία των μπολσεβίκων καταφέρει θανάσιμο χτύπημα στην άμυνα της χώρας και απομακρύνει την ποθητή για όλους ειρήνη.

Ο εμφύλιος πόλεμος, που άρχισαν οι μπολσεβίκοι, απειλεί να ρίξει τη χώρα στην απερίγραπτη φρίκη της αναρχίας και της αντεπανάστασης και να ματαιώσει τη Συντακτική Συνέλευση, που πρόκειται να σταθεροποιήσει το δημοκρατικό καθεστώς και να κατοχυρώσει για πάντα το δικαίωμα του λαού για γη.

Η Πανρωσική επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης, διατηρώντας τη συνέχεια της μοναδικής κρατικής εξουσίας, παίρνει την πρωτοβουλία της ανασυγκρότησης της προσωρινής κυβέρνησης, η οποία στηριζόμενη στις δυνάμεις της δημοκρατίας, θα οδηγήσει τη χώρα στη Συντακτική Συνέλευση και θα τη σώσει από την αντεπανάσταση και την αναρχία. Η Πανρωσική επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης καλεί τους πολίτες:

Να μην αναγνωρίζουν την εξουσία των τρομοκρατών!

Να μην εκτελούν τις διαταγές τους!

Να ξεσηκωθούν για να υπερασπίσουν την πατρίδα και την επανάσταση!

Υποστηρίξτε την Πανρωσική επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης!

Η Πανρωσική επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης αποτελείται από αντιπροσώπους της δημαρχίας της Πετρούπολης, του Προσωρινού Συμβουλίου της Ρωσικής Δημοκρατίας, της Κεντρικής Εκτελεστικής Επιτροπής των Πανρωσικών Σοβιέτ των αγροτών βουλευτών, της Κεντρικής Εκτελεστικής Επιτροπής των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, των ομάδων του μετώπου, του 2ου συνεδρίου των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, των παρατάξεων των σ. - ε. σ. - δ. (μενσεβίκων) των λαϊκών σοσιαλιστών, της ομάδας "Ενότητα" και άλλων".

Κυκλοφορούσαν εκκλήσεις του κόμματος των εσέρων, των μενσεβίκων - αμυνιτών, της εκτελεστικής επιτροπής του Σοβιέτ των αγροτών, των στρατιωτικών επιτροπών του στόλου...

"...Η πείνα θα γονατίσει την Πετρούπολη, φώναζαν όλοι. Τα γερμανικά στρατεύματα θα ποδοπατήσουν τη λευτεριά μας. Τα μαυροεκατονταρχίτικα πογκρόμ θα επεκταθούν σ' όλη τη Ρωσία, αν όλοι εμείς οι συνειδητοί εργάτες, οι στρατιώτες, οι πολίτες, δε συσπειρωθούμε...

Μην πιστεύετε στις υποσχέσεις των μπολσεβίκων! Η υπόσχεση της άμεσης ειρήνης είναι ψέμα! Η υπόσχεση του ψωμιού είναι απάτη! Η υπόσχεση της γης είναι παραμύθι!..."

Κι όλα στον ίδιο χαβά.

"Σύντροφοι!... Σας εξαπάτησαν πρόστυχα κι εγκληματικά! Η κατάληψη της εξουσίας έγινε μόνο από τους μπολσεβίκους... Οι μπολσεβίκοι έκρυσαν το σχέδιό τους από τ' άλλα σοσιαλιστικά κόμματα που βρίσκονταν στο Σοβιέτ...

Σας υποσχέθηκαν γη και λευτεριά, μα η αντεπανάσταση θα χρησιμοποιήσει την αναρχία, που έσπειραν οι μπολσεβίκοι και θα σας στερήσει τη γη και τη λευτεριά..."

Το ίδιο επιθετικές ήταν κι οι εφημερίδες:

"Το καθήκον μας", έγραφε η "Υπόθεση του Λαού", "είναι να ξεσκεπάσουμε αυτούς τους προδότες της εργατικής τάξης. Το καθήκον μας είναι να επιστρατεύσουμε όλες τις δυνάμεις και να ξεσηκωθούμε για να υπερασπίσουμε την επανάσταση".

Η "Ισβέστια", που μιλούσε για τελευταία φορά από μέρους της παλιάς ΚΕΕ, απειλούσε με αυστηρή τιμωρία...

"...Σχετικά με το συνέδριο των Σοβιέτ, βεβαιώνουμε, ότι δεν ήταν συνέδριο των Σοβιέτ, βεβαιώνουμε ότι ήταν μόνο μια ξεχωριστή σύσκεψη της παράταξης των μπολσεβίκων. Στην περίπτωση αυτή οι μπολσεβίκοι δεν είχαν δικαίωμα ν' αφαιρέσουν την πληρεξουσιότητα από την ΚΕΕ".

Η "Νέα Ζωή", υποστηρίζοντας τη δημιουργία μιας νέας κυβέρνησης που θα συνένωνε όλα τα σοσιαλιστικά κόμματα, έκανε δριμύτατη κριτική στους εσέρους και τους μενσεβίκους που αποχώρησαν από το Συνέδριο και τόνιζε ότι η εξέγερση των μπολσεβίκων πρόβαλε με αναντίρρητη σαφήνεια ένα βασικό γεγονός - την πλήρη ανεδαφικότητα κάθε αυταπάτης για συνεργασία με την αστική τάξη.

Ο "Εργατικός Δρόμος" πήρε ξανά τον τίτλο "Πράβντα" - τον τίτλο της λενινιστικής εφημερίδας που την είχαν κλείσει τον Ιούλη. Η "Πράβντα" υπογράμμιζε έντονα:

"Εργάτες, στρατιώτες, αγρότες! Εσείς τσακίσατε το Φλεβάρη την απολυταρχία της κλίκας των ευγενών. Εσείς τσακίσατε χτες την απολυταρχία της αστικής συμμορίας..."

Τώρα το πρώτο καθήκον είναι να φρουρείτε όλες τις προσβάσεις της Πετρούπολης.

Το δεύτερο, αποφλίστε και κάνετε τελειωτικά ακίνδυνα τα αντεπαναστατικά στοιχεία στην Πετρούπολη.

Το τρίτο, να οργανωθεί οριστικά η επαναστατική εξουσία και να εξασφαλιστεί η πραγματοποίηση του λαϊκού προγράμματος..."

Οι λίγες καντέτικες και γενικά οι αστικές εφημερίδες, που εξακολουθούσαν ακόμα να βγαίνουν, αντιμετώπιζαν την κατάσταση με ήρεμη ειρωνεία, σαν να 'λεγαν περιφρονητικά προς όλα τα υπόλοιπα κόμματα: Δε σας τα λέγαμε! Γνωστά μέλη του κόμματος των καντέ στριφογύριζαν όλο το διάστημα γύρω από το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης και την επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης. Στο σύνολό της, η αστική τάξη σώπαινε, περιμένοντας την ώρα της, που νόμιζε πως δεν ήταν μακριά. Ίσως κανένας άλλος εκτός από τον Λένιν, τον Τρότσκι, τους εργάτες της Πετρούπολης και τους απλούς στρατιώτες, δεν πίστευε ότι οι μπολσεβίκοι θα κρατήσουν την εξουσία περισσότερο από τρεις μέρες...

Τη μέρα αυτή παρακολούθησα στο μεγάλο αμφιθέατρο της αίθουσας Νικολάβιεφσκ, τη θυελλώδη σύσκεψη του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης, που συνεδρίαζε αδιάκοπα. Εδώ εκπροσωπούσαν όλες οι δυνάμεις της αντιμπολσεβίκικης αντιπολίτευσης. Ο μεγαλοπρεπής ασπρογένης κι ασπρομάλλης δήμαρχος της πόλης Σρέιντερ διηγόταν στους συγκεντρωμένους πώς πήγε την περασμένη νύχτα στο Σμόλνι για να διαμαρτυρηθεί από μέρους της Αυτοδιοίκησης της πόλης. "Το Δημοτικό Συμβούλιο, που είναι αυτή τη στιγμή η μοναδική νόμιμη εξουσία στην πόλη, που έχει εκλεγεί με βάση τη γενική, άμεση και μυστική ψηφοφορία, δεν αναγνωρίζει την καινούρια εξουσία!" δήλωσε στον Τρότσκι. Σ' απάντηση ο Τρότσκι του είπε: "Και τι μ' αυτό! Γι' αυτό το ζήτημα, υπάρχουν συνταγματικά μέτρα. Το Δημοτικό Συμβούλιο μπορούμε να το διαλύσουμε και να το επανεκλέξουμε...". Η αφήγηση του Σρέιντερ προκάλεσε θύελλα αγανάκτησης.

"Αν, τέλος πάντων, αναγνωρίσουμε μια κυβέρνηση, που δημιουργήθηκε με τις λόγχες", συνέχισε ο γέρος, απευθυνόμενος προς το Δημοτικό Συμβούλιο, "τότε τέτοια κυβέρνηση έχουμε. Εγώ όμως θεωρώ νόμιμη μόνο την κυβέρνηση που αναγνωρίζει ο λαός, η πλειοψηφία κι όχι αυτή που δημιουργήθηκε από μια ομάδα σφετεριστών". Χειροκρότησαν μανιώδικα απ' όλα τα καθίσματα, εκτός από τις θέσεις των μπολσεβίκων. Ο άρχοντας της πόλης, μέσα σε θόρυβο και φωνές, ανακοινώνει ότι οι μπολσεβίκοι παραβίασαν κιόλας τα δικαιώματα της Αυτοδιοίκησης της πόλης, διορίζοντας σε μια σειρά τμήματα δικούς τους κομισάριους.

Ο μπολσεβίκος ομιλητής, προσπαθώντας να σκεπάσει το θόρυβο, φωνάζει πως η υποστήριξη που έδωσε στους μπολσεβίκους το συνέδριο των Σοβιέτ, είναι υποστήριξη όλης της Ρωσίας. "Εσείς δεν είστε οι πραγματικοί εκπρόσωποι του πληθυσμού της Πετρούπολης!" φωνάζει. Φωνές από τις θέσεις: "Αυτό είναι βρισιά!" Ο δήμαρχος της πόλης θυμίζει ευγενικά, πως το Δημοτικό Συμβούλιο εκλέχτηκε με βάση το πιο ελεύθερο εκλογικό σύστημα που μπορεί να γίνει. "Σωστά", απαντάει ο μπολσεβίκος ομιλητής. "Το Δημοτικό Συμβούλιο, όμως, εκλέχτηκε πριν από πολύν καιρό, τόσο καιρό, όσο κι η ΚΕΕ και οι στρατιωτικές επιτροπές...". "Καινούριο συνέδριο των Σοβιέτ δεν έγινε ακόμα!" του φωνάζουν σαν απάντηση.

"Η παράταξη των μπολσεβίκων αρνείται να παραμείνει σ' αυτή τη φωλιά της αντεπανάστασης...". Θόρυβος. "Εμείς απαιτούμε επανεκλογή του Δημοτικού Συμβουλίου!...". Οι μπολσεβίκοι αποσύρονται από την αίθουσα της συνεδρίασης. "Πράχτορες των Γερμανών!" τους φωνάζουν από πίσω. "Κάτω οι προδότες!".

Ο καντέ Σίνγκαρεφ ζήτησε να καθαιρεθούν και να παραπεμφθούν στο δικαστήριο όλοι οι υπάλληλοι της Αυτοδιοίκησης της πόλης που συμφώνησαν να γίνουν κομισάριοι της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής. Ο Σρέιντερ σηκώθηκε κι έκανε πρόταση να διαμαρτυρηθούν ενάντια στην απειλή των μπολσεβίκων να διαλύσουν το Δημοτικό Συμβούλιο. Το Δημοτικό Συμβούλιο με την ιδιότητα του νόμιμου εκπροσώπου του πληθυσμού πρέπει ν' αρνηθεί να εγκαταλείψει τη θέση του.

Η αίθουσα Αλεξαντρόφ ήταν το ίδιο γεμάτη ασφυχτικά. Συνεδρίαζε εδώ η επιτροπή σωτηρίας. Μιλούσε ο Σκόμπελεφ: "Ουδέποτε, είπε, η θέση της επανάστασης ήταν τόσο κρίσιμη, ουδέποτε η ίδια η ύπαρξη του ρωσικού κράτους προκάλεσε τόση ανησυχία. Ποτέ μέχρι σήμερα η ιστορία δεν έβαλε με τόση οξύτητα και με τόση κατηγορηματικότητα μπροστά στη Ρωσία το ζήτημα: να υπάρξει ή να μην υπάρξει. Εφτασε η μεγάλη ώρα της σωτηρίας της επανάστασης. Συναισθανόμενοι αυτό το γεγονός θα διαφυλάξουμε τη στενή ενότητα όλων των ζωντανών δυνάμεων της επαναστατικής δημοκρατίας, που

η οργανωμένη θέλησή της δημιούργησε κιόλας κέντρο για τη σωτηρία της πατρίδας και της επανάστασης. Θα πεθάνουμε, όμως δε θα εγκαταλείψουμε το δοξασμένο πόστο μας..." και άλλα παρόμοια.

Μέσα σε θύελλα χειροκροτημάτων ανακοινώθηκε πως η Ένωση των σιδηροδρομικών προσχωρεί στην επιτροπή σωτηρίας. Υστερα από λίγα λεπτά εμφανίστηκαν υπάλληλοι των ΤΤΤ. Κατόπιν μπήκαν κάμποσοι μενσεβίκοι - διεθμιστές. Τους υποδέχτηκαν με χειροκροτήματα. Οι σιδηροδρομικοί δήλωσαν πως δεν αναγνωρίζουν τους μπολσεβίκους, πως πήραν όλο το μηχανισμό των σιδηροδρόμων στα χέρια τους και αρνούνται να τον παραδώσουν στην εξουσία των σφετεριστών. Οι αντιπρόσωποι των υπαλλήλων των τηλεγραφείων δήλωσαν ότι οι σύντροφοί τους αρνήθηκαν κατηγορηματικά να δουλέψουν όσο θα βρίσκεται στο υπουργείο μπολσεβίκος κομισάριος. Οι εργαζόμενοι του ταχυδρομείου αρνήθηκαν να παραλάβουν και να στείλουν ταχυδρομείο στο Σμόλνι... Όλες οι τηλεφωνικές γραμμές του Σμόλνι αποσυνδέθηκαν. Η συνέλευση άκουσε με αγαλλίαση την αφήγηση για το πώς ο Ουρίτσκι πήγε στο υπουργείο Εξωτερικών να ζητήσει τις μυστικές συμφωνίες και πώς ο Νεράτοφ (1) τον παρακάλεσε να φύγει. Οι δημόσιοι υπάλληλοι παντού παράτησαν τη δουλιά...

Αυτός ήταν ο πόλεμος, συνειδητά προμελετημένος πόλεμος, καθαρά ρωσικού τύπου, πόλεμος με απεργίες και σαμποτάζ. Ο πρόεδρος διάβασε μπροστά μας έναν κατάλογο εντολών. Ένας έπρεπε να επισκεφτεί όλα τα υπουργεία, κάποιος άλλος τις τράπεζες, δέκα - δώδεκα άνθρωποι διορίστηκαν να πάνε στους στρατώνες να πείσουν τους στρατιώτες να κρατήσουν ουδετερότητα: "Ρώσοι στρατιώτες μη χύνετε αδερφικό αίμα!". Σχηματίστηκε ιδιαίτερη επιτροπή για επαφή με τον Κερένσκι. Κάμποσοι άνθρωποι στάλθηκαν στις επαρχιακές πόλεις για οργάνωση τοπικών τμημάτων της επιτροπής σωτηρίας και για τη συνένωση όλων των αντιμπολσεβίκικων στοιχείων.

Το ηθικό αναπτερώθηκε: "Αυτοί οι μπολσεβίκοι θέλουν να δοκιμάσουν να επιβάλουν τη θέλησή τους στη διάνοηση;... Λοιπόν, εμείς θα τους δείξουμε!... Καταπληκτική ήταν η αντίθεση ανάμεσα σ' αυτή τη συνέλευση και το συνέδριο των Σοβιέτ. Εκεί ήταν μεγάλες μάζες ρακένδυτων στρατιωτών, λερωμένων εργατών και αγροτών, όλοι οι φτωχοί, οι καμπουριασμένοι και βασανισμένοι από τη σκληρή βιοπάλη. Εδώ ήταν οι μενσεβίκοι και εσέροι αρχηγοί, οι Αυξέντιεφ, οι Νταν, οι Λίμπερ, οι πρώην υπουργοί - σοσιαλιστές Σκόμπελεφ και Τσερνόφ και δίπλα τους οι καντέ σαν τον ελεεινό Σάτσκι και τον κομφευσόμενο Βίναβερ. Εδώ ήταν δημοσιογράφοι, φοιτητές, διανοούμενοι όλων των ειδών και χρωμάτων. Αυτό το πλήθος του Δημαρχείου ήταν θρεμμένο και καλοντυμένο. Δεν είδα εδώ περισσότερους από τρεις προλετάρους...

(1) Νεράτοφ - υπουργός των Εξωτερικών της προσωρινής κυβέρνησης, πρώην τσαρικός διπλωμάτης. Σύντ.

Εφτασαν καινούριες ειδήσεις. Οι αφοσιωμένοι στον Κορνίλοφ τεκιστές, εξόντωσαν στο Μπίχοφ τη φρουρά κι ο Κορνίλοφ δραπέτευσε. Ο Καλέντιν κινήθηκε προς το Βορρά. Το Σοβιέτ της Μόσχας οργάνωσε Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή κι άρχισε διαπραγματεύσεις με τον διοικητή της πόλης, απαιτώντας την παράδοση του οπλοστασίου. Το Σοβιέτ ήθελε να εξοπλίσει τους εργάτες.

Αυτά τα γεγονότα ανακατεύονταν με κάθε είδους φήμες, κουτσομπολιά και καθαρές ψευτιές. Ετσι, λόγου χάρη, ένας νεαρός διανοούμενος καντέ, πρώην προσωπικός γραμματέας του Μιλιούκοφ και κατόπιν του Τερεσένκο, μας τράβηξε στην άκρη και μας αφηγήθηκε όλες τις λεπτομέρειες για την κατάληψη των Χειμερινών Ανακτόρων.

"Τους μπολσεβίκους τους οδήγησαν Γερμανοί και Αυστριακοί αξιωματικοί!" βεβαίωνε.

"Ετσι είναι;" τον ρωτήσαμε ευγενικά. "Από πού το ξέρετε;".

"Ήταν εκεί ένας φίλος μου. Αυτός μου το 'πε".

"Πώς όμως διαπίστωσε, ότι ήταν Γερμανοί αξιωματικοί;".

"Μα αφού ήταν ντυμένοι με γερμανικές στολές!...".

Τέτοιες παράλογες φήμες διαδίδονταν κατά εκατοντάδες. Εκτός που τις δημοσίευε όλος ο αντιμπολσεβίκικος Τύπος, τις πίστευαν ακόμα και άνθρωποι σαν τους μενσεβίκους και εσέρους που πάντα ήταν περισσότερο προσεχτικοί απέναντι στα γεγονότα.

Ακόμα όμως πιο φοβερές ήταν οι αφηγήσεις για μπολσεβίκικες βιαιότητες και ωμότητες. Ετσι, λόγου χάρη, παντού λεγόταν και δημοσιευόταν πως τάχα οι κοκκινοφρουροί όχι μόνο λήστεψαν ολότελα τα Χειμερινά Ανάκτορα, αλλά σκότωσαν και άοπλους ευέλπιδες κι έσφαξαν αιμοβόρικα και μερικούς υπουργούς. Οσο για τις γυναίκες στρατιωτίνες, οι πιο πολλές βιάστηκαν και οι άλλες αυτοκτόνησαν μην υποφέροντας τα μαρτύρια... Το πλήθος του Δημαρχείου έχαφτε με προθυμία όλα αυτά τα παραμύθια... Το χειρότερο όμως ήταν ότι οι γονείς και οι γυναίκες των ευέλπιδων, διαβάζοντας όλες αυτές τις φρικιαστικές αφηγήσεις στις εφημερίδες, καθώς μάλιστα αναφέρονταν και ονόματα παθόντων, περικόκλωσαν, μόλις νύχτωσε, το Δημαρχείο ξετρελαμένοι από τον πόνο και τη φρίκη...

Πολύ χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση με τον πρίγκιπα Τουμάνοφ, που το πτώμα του, όπως υποστήριζαν πολλές εφημερίδες, είχε αποβρασθεί στο Μόικ. Μέσα σε λίγες ώρες η ανακοίνωση αυτή διαψεύστηκε από την οικογένεια τού ίδιου του πρίγκιπα, που δήλωσε ότι ο πρίγκιπας πιάστηκε. Τότε δημοσιεύτηκε πως ο πνιγμένος δεν είναι ο πρίγκιπας Τουμάνοφ, αλλά ο στρατηγός Ντενίσοφ. Ο στρατηγός όμως ήταν κατάγερος και ολοζώντανος. Κάναμε έρευνα, αλλά ούτε ίχνος πνιγμένου δεν ανακαλύψαμε στο Μόικ.

Όταν βγήκαμε από το Δημαρχείο, δύο πρόσωπα μοίραζαν προκηρύξεις στο τεράστιο πλήθος που είχε κατακλύσει τη λεωφόρο Νέβσκι μπροστά στις πόρτες. Το πλήθος αποτελούνταν σχεδόν αποκλειστικά από επιχειρηματίες, μαγαζάτορες, δημόσιους υπαλλήλους, υπάλληλους γραφείων. Να τι έλεγε η προκήρυξη:

"Από το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης

Το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης, στη συνεδρίασή του της 26 του Οκτώβρη απ' αφορμή τα γεγονότα που διαδραματίζονται αποφάσισε να κηρύξει το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου και μέσω των οικιακών επιτροπών καλεί τον πληθυσμό της πόλης της Πετρούπολης να αποκρούσει αποφασιστικά κάθε απόπειρα παραβίασης του οικογενειακού ασύλου, χρησιμοποιώντας ακόμα και τα όπλα για το συμφέρον της αυτοάμυνας των πολιτών".

Στη γωνία της Λιτέιναγια πέντε κοκκινοφρουροί και δύο ναύτες κύκλωσαν έναν εφημεριδοπώλη και ζητούσαν να τους παραδώσει το δέμα με τα φύλλα της μενσεβίκικης Εργατικής Εφημερίδας. Ο εφημεριδοπώλης φώναζε δαιμονισμένα και τους φοβέριζε με τη γροθιά. Ένας από τους ναύτες ωστόσο του πήρε τις εφημερίδες. Τριγύρω μαζεύτηκε μεγάλη ανθρώπινη μάζα, που περιέλουζε την περίπολο με βρισιές. Κάποιος μικρός εργάτης προσπαθούσε επίμονα να πείσει τον εφημεριδοπώλη και το πλήθος, λέγοντας συνέχεια: "Εδώ δημοσιεύεται προκήρυξη του Κερένσκι, που λέει πως εμείς πυροβολούμε ενάντια στο ρώσικο λαό. Θα γίνει αιματοχυσία...".

Στο Σμόλνι η ατμόσφαιρα ήταν περισσότερο τεταμένη από ό,τι προηγούμενα, αν μπορεί να ειπωθεί κάτι τέτοιο. Οι ίδιοι πάντα άνθρωποι να τρέχουν στους σκοτεινούς διαδρόμους, τα ίδια εξοπλισμένα εργατικά τμήματα, οι ίδιοι εκείνοι άνθρωποι που συζητούσαν, εξηγούσαν κι έδιναν σύντομες διαταγές, οι αρχηγοί με τις γεμάτες τσάντες... Οι άνθρωποι αυτοί ήταν πάντα βιαστικοί και πίσω τους έτρεχαν οι φίλοι κι οι βοηθοί. Ήταν, με την καλή έννοια της λέξης, έξαλλοι. Ήταν η ζωντανή προσωποποίηση της χωρίς ύπνο ακούραστης δουλειάς. Αξύριστοι, αναμαλλιασμένοι, με πυρετικά μάτια, τραβούσαν ολοταχώς προς τον αντικειμενικό σκοπό, φλεγόμενοι από ενθουσιασμό. Είχαν τόσα πολλά, αφάνταστα πολλά, να κάνουν. Έπρεπε να σχηματίσουν κυβέρνηση, να επιβάλουν την τάξη στην πόλη, να κρατήσουν με το μέρος τους τη φρουρά, να νικήσουν το Δημοτικό Συμβούλιο και την Επιτροπή Σωτηρίας, να συγκρατήσουν τους Γερμανούς, να ετοιμαστούν για μάχη με τον Κερένσκι, να κατατοπίζουν τις επαρχίες, να διεξάγουν προπαγάνδα σ' όλη τη Ρωσία, από το Αρχάγγελο ως το Βλαδιβοστόκ. Οι δημόσιοι κι οι δημοτικοί υπάλληλοι αρνούσαν να υπακούσουν στους κομισάριους, οι εργαζόμενοι του ταχυδρομείου και του τηλεγραφείου έκοψαν την επικοινωνία του Σμόλνι με τον έξω κόσμο, οι σιδηροδρομικοί αρνούσαν επίμονα να στείλουν τις αμαξοστοιχίες που τους ζητούσαν. Και πάνω στην ώρα κινήθηκε ο Κερένσκι. Στη φρουρά δεν έπρεπε και πολύ να υπολογίζουν, οι κοζάκοι ετοιμάζονταν για εξέγερση... Με το μέρος του εχθρού δεν ήταν μόνο η οργανωμένη αστική τάξη, αλλά κι όλα τα σοσιαλιστικά κόμματα, με εξαίρεση τους αριστερούς εσέρους και μερικούς μενσεβίκους - διεθνιστές, καθώς και ορισμένους της Νέας Ζωής, αλλά και αυτοί ταλαντεύονταν, μην ξέροντας τι ν' αποφασίσουν.

Η αλήθεια είναι πως με τους μπολσεβίκους ήταν οι πλατιές μάζες των εργατών και των στρατιωτών, η αλήθεια ακόμα είναι πως η θέση της αγροτιάς δεν είχε ξεκαθαριστεί αρκετά, και το κόμμα των μπολσεβίκων δε διέθετε, σε τελευταία ανάλυση, αρκετούς μορφωμένους και ειδικευμένους ανθρώπους...

Ο Ριαζάνοφ, ανεβαίνοντας τη σκάλα, έλεγε με κωμικό φόβο πως αν και ήταν κομισάριος του Εμπορίου και της Βιομηχανίας, δεν καταλάβαινε απολύτως τίποτα από εμπορικές υποθέσεις. Πάνω στην εστία καθόταν ξεχασμένος στη γωνιά ένας άνθρωπος με γούνινο καλπάκι και με το ίδιο κοστούμι, με το οποίο... - ήθελα να πω κοιμήθηκε τη νύχτα - όμως την πέρασε άυπνος. Στο πρόσωπό του φύτρωνε μια τριήμερη αγριότητα. Εγραφε νευρικά κάτι σε ένα λερωμένο φάκελο και καθώς ήταν απορροφημένος δάγκωνε το μολύβι. Ήταν ο κομισάριος των οικονομικών Μενζίνσκι, που όλη η προετοιμασία του στα οικονομικά ζητήματα συνοψιζόταν στο ότι κάποτε ήταν υπάλληλος στη Γαλλική Τράπεζα... Εκείνοι οι τέσσερις σύντροφοι, που τρέχουν στο διάδρομο από το διαμέρισμα της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, γράφοντας κάτι βιαστικά σε κουρελιασμένο χαρτί, είναι οι κομισάριοι που στέλνονταν σ' όλη τη Ρωσία για να μεταδώσουν όλα όσα έγιναν, για να πείσουν και να παλέψουν με ό,τι επιχειρήματα και με ό,τι μέσα θα μπορούσαν να βρουν...

Οι εργασίες του συνεδρίου έπρεπε ν' αρχίσουν στη μία και η ευρύχωρη αίθουσα ήταν κιάλας από πολύ ώρα γεμάτη από αντιπροσώπους. Είχε γίνει σχεδόν εφτά και το προεδρείο ακόμα δε φαινόταν... Οι μπολσεβίκοι κι οι αριστεροί εσέροι έκαναν στα γραφεία τους συνεδριάσεις των παρατάξεων. Όλη αυτή την ατέλειωτη μέρα ο Λένιν και ο Τρότσκι την κατανάλωσαν στην πάλη με τους οπαδούς του συμβιβασμού. Σημαντική μερίδα των μπολσεβίκων ήταν υπέρ του σχηματισμού πανσοσιαλιστικής κυβέρνησης. "Δε θα μπορέσουμε να κρατηθούμε, φώναζαν. Ενάντια μας είναι πάρα πολλές δυνάμεις! Δεν έχουμε ανθρώπους. Θα απομονωθούμε, κι όλα θα χαθούν...". Αυτά έλεγαν ο Κάμενεφ, ο Ριαζάνοφ κι άλλοι.

Ο Λένιν όμως, που τον υποστήριζε ο Τρότσκι, στεκόταν ακλόνητος σαν βράχος: "Ας δεχτούν οι συμβιβαστές το πρόγραμμά μας και να μπουν στην κυβέρνηση! Εμείς δεν υποχωρούμε ούτε σπιθαμή. Αν εδώ υπάρχουν σύντροφοι, που τους λείπει το θάρρος κι η θέληση να σταθούν στις θέσεις που στεκόμαστε εμείς, τότε ας πάνε μαζί μ' όλους τους άλλους δειλούς και συμβιβαστές! Οι εργάτες κι οι στρατιώτες είναι μαζί μας, κι εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να συνεχίσουμε το έργο".

Στις εφτά και πέντε λεφτά οι αριστεροί εσέροι ειδοποίησαν ότι παραμένουν στη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή.

"Έτσι είναι", λέει ο Λένιν. "Αυτοί τραβιούνται κοντά μας!".

Λίγο αργότερα, όταν καθόμουν στη μεγάλη αίθουσα, στο τραπέζι των δημοσιογράφων, ένας αναρχικός, που συνεργαζόταν με τις αστικές εφημερίδες, μού πρότεινε να πάμε μαζί να δούμε τι συμβαίνει με το προεδρείο. Ούτε στο δωμάτιο της ΚΕΕ, ούτε στο γραφείο του Σοβιέτ της Πετρούπολης ήταν κανένας. Γυρίσαμε όλο το Σμόλνι. Σίγουρα κανένας δεν είχε ιδέα, πού βρίσκονταν οι καθοδηγητές του συνεδρίου. Στο δρόμο, ο συνοδός μου, μού αφηγήθηκε για την προηγούμενη επαναστατική δράση του, για το πώς υποχρεώθηκε να το σκάσει από τη Ρωσία και πόσο ευχάριστα έζησε αρκετό καιρό στη Γαλλία...

Τους μπολσεβίκους τούς θεωρούσε χοντροκομμένους, ύπουλους κι αμόρφωτους ανθρώπους, χωρίς λεπτά αισθήματα. Ήταν ένας τυπικός εκπρόσωπος Ρώσου διανοούμενου... Τέλος, φτάσαμε στο δωμάτιο Νο 17, όπου στεγαζόταν η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή και σταματήσαμε μπροστά στην πόρτα... Η πόρτα άνοιξε, κι από το δωμάτιο βγήκε ένας κοντόχοντρος πλατυμέτωπος άνθρωπος με στρατιωτική στολή, χωρίς επωμίδες, φάνηκε πως χαμογέλασε, όμως άμα πρόσεχε κανείς καλά θα 'βλεπε ότι το χαμόγελό του ήταν μόνο γκριμάτσα απέραντης κούρασης. Ήταν ο Κριλένκο.

Ο συνοδός μου, ο κομψός νεαρός, με την πολιτισμένη φινέτσα, φώναξε χαρούμενα και ρίχτηκε προς τα μπρος.

"Νικολάι Βασίλεβιτς!" φώναξε απλώνοντας το χέρι. "Μήπως με ξεχάσατε; Κάναμε μαζί φυλακή".

Ο Κριλένκο έκανε μια προσπάθεια, συγκεντρώθηκε και κοίταξε. "Αχ ναι", απάντησε τελικά, κοιτώντας το συνομιλητή με την πιο φιλική έκφραση. "Εσείς Σ... Χαίρετε!". Φιλήθηκαν. "Λουπόν, τι κάνετε δω πέρα;" κι ο Κριλένκο έκανε με το χέρι μια πλατιά χειρονομία.

"Ω, εγώ μόνο παρατηρώ... Εσείς, φαίνεται, έχετε μεγάλες επιτυχίες;"

"Μάλιστα", απάντησε ο Κριλένκο, με κάπως απότομο τόνο. "Η προλεταριακή επανάσταση είναι μια μεγάλη επιτυχία!". Χαμογέλασε. "Πιθανόν... πιθανόν, ίσως, να ξανασυναντηθούμε στη φυλακή..."

Βαδίζαμε στο διάδρομο κι ο φίλος μου άρχισε να μου αναλύει την κατάσταση: "Βλέπετε, εγώ είμαι οπαδός του Κροπότκιν. Κατά την άποψή μας η επανάσταση τέλειωσε με μεγάλη αποτυχία: δεν ξεσήκωσε τον πατριωτισμό των μαζών. Φυσικά, αυτό αποδειχνει μόνο τούτο, πως ο λαός μας δεν ωρίμασε ακόμα για επανάσταση..."

***

Η ώρα ήταν 8 και 40 ακριβώς, όταν ένα βροντερό κύμα από ζητωκραυγές και χειροκροτήματα ανάγγειλε την εμφάνιση των μελών του προεδρείου και του Λένιν - του μεγάλου Λένιν - ανάμεσά τους. Ήταν ένας χαμηλός κοντόχοντρος άνθρωπος, με μεγάλη φαλάκρα και γερό κεφάλι, που κρατιόταν γερά από τους ώμους. Μικρά μάτια, μεγάλη μύτη, φαρδύ ευγενικό στόμα, γερό πιγούνι. Ξυρισμένος αλλά με φυτρωμένο κιόλας το μούσι, τόσο γνωστό στο παρελθόν και στο μέλλον. Τριμμένο κοστούμι, κάπως μακριά, ανάλογα με το ανάστημα, τα παντελόνια. Τίποτε που να θύμιζε το είδωλο του πλήθους. Απλός, αγαπητός και σεβαστός τόσο, όσο ίσως λίγοι αρχηγοί αγαπήθηκαν και τιμήθηκαν στην ιστορία. Ασυνήθιστος αρχηγός του λαού, αρχηγός αποκλειστικά χάρη στη διάνοιά του, ξένος προς κάθε προσποίηση, δεν έχανε την ψυχική του διάθεση, σταθερός, ακλόνητος, χωρίς έντονα πάθη, που είχε όμως την τεράστια δεξιότητα να προβάλλει τις πιο σύνθετες ιδέες με τα πιο απλά λόγια και ν' αναλύει βαθιά τη συγκεκριμένη κατάσταση, συνδυάζοντας τη διορατική ευλυγισία με τη ριψοκίνδυνη θαρραλέα σκέψη.

Ο Κάμενεφ διάβασε τον απολογισμό της δράσης της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής: κατάργηση της θανατικής ποινής στο στρατό, αποκατάσταση της ελευθερίας της προπαγάνδας, απελευθέρωση των στρατιωτών και αξιωματικών που πιάστηκαν για πολιτικά αδικήματα, διαταγές για τη σύλληψη του Κερένσκι και για την κατάσχεση των αποθεμάτων τροφίμων στις ιδιωτικές αποθήκες... Θυελλώδη χειροκροτήματα.

Στο βήμα ξανά ο αντιπρόσωπος του Μποουντ. Η ανειρήνευτη θέση των μπολσεβίκων θα καταστρέψει την επανάσταση, γι' αυτό οι αντιπρόσωποι του Μποουντ είναι υποχρεωμένοι να παραιτηθούν από την παραπέρα συμμετοχή στο συνέδριο.

Κραυγές από τις θέσεις: "Εμείς νομίζαμε ότι φύγατε κιόλας από την περασμένη νύχτα! Πόσες φορές θα φύγετε;"

Κατόπιν ο αντιπρόσωπος των μενσεβίκων - διεθνιστών. Φωνές: "Πως! Ακόμα 'δω είστε κι εσείς;". Ο ομιλητής εξηγεί πως από το συνέδριο έφυγε μόνο ένα μέρος των μενσεβίκων - διεθνιστών, μα ένα μέρος παρέμεινε στο συνέδριο!..."Εμείς θεωρούμε τη μεταβίβαση της εξουσίας στα Σοβιέτ επικίνδυνη κι ίσως μάλιστα ολέθρια για την επανάσταση... (Θόρυβος). Θεωρούμε όμως καθήκον μας να παραμείνουμε στο συνέδριο και να ψηφίσουμε ενάντια σ' αυτήν τη μεταβίβαση".

Μίλησαν κι άλλοι, που όπως φαίνεται, πήραν το λόγο χωρίς να έχουν δηλώσει από προηγούμενα. Ο αντιπρόσωπος των ανθρακωρύχων του Ντονέτ κάλεσε το συνέδριο να πάρει μέτρα ενάντια στον Καλέντιν, που μπορούσε ν' αποκόψει τον εφοδιασμό της πρωτεύουσας με κάρβουνο και ψωμί. Μερικοί στρατιώτες, που μόλις είχαν φτάσει από το μέτωπο, μετέφεραν στη συνέλευση ενθουσιώδεις χαιρετισμούς από τα συντάγματά τους.

Και να στο βήμα ανεβαίνει ο Λένιν. Στάθηκε ακουμπώντας στην άκρη του βήματος και κοιτάζοντας με μισόκλειστα μάτια τη μάζα των αντιπροσώπων, περίμενε χωρίς ν' ακούει, όπως φαίνεται, τις αυξανόμενες επευφημίες, που κράτησαν κάμποσα λεπτά. Όταν σταμάτησαν, είπε σύντομα και απλά:

"Τώρα πια είναι καιρός να προχωρήσουμε στην ανοικοδόμηση της σοσιαλιστικής τάξης πραγμάτων!"

Νέο συγκλονιστικό πανδαιμόνιο ανθρώπινης θύελλας.

"Η πρώτη μας δουλιά πρέπει να είναι τα πρακτικά μέτρα για την πραγματοποίηση της ειρήνης... Πρέπει να προτείνουμε στους λαούς όλων των εμπόλεμων χωρών ειρήνη με βάση τους σοβιετικούς όρους, χωρίς προσαρτήσεις, χωρίς αποζημιώσεις, με βάση την ελεύθερη αυτοδιάθεση των εθνοτήτων. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με την υπόσχεσή μας, είμαστε υποχρεωμένοι να δημοσιεύσουμε τις μυστικές συμφωνίες και να παραιτηθούμε από την τήρησή τους... Το ζήτημα του πολέμου και της ειρήνης είναι τόσο καθαρό, που νομίζω ότι μπορώ, χωρίς καμιά εισαγωγή, να διαβάσω το σχέδιο της έκκλησης προς τους λαούς όλων των εμπόλεμων χωρών..."

Ο Λένιν μιλούσε, ανοίγοντας φαρδιά το στόμα σαν να χαμογελούσε, η φωνή του ήταν βραχνή, όχι δυσάρεστη, μα σαν να 'χε γίνει τέτοια από πολύχρονη συνήθεια από τις ομιλίες κι αντηχούσε με τόση ακρίβεια, που φαινόταν πως θα μπορούσε

να μιλάει ατέλειωτα... Θέλοντας να υπογραμμίσει τη γνώμη του, ο Λένιν έσκυβε ελαφρά προς τα μπρος. Δεν έκανε καμιά χειρονομία. Χιλιάδες απλοί άνθρωποι τον κοιτούσαν εντατικά, γεμάτοι θαυμασμό.

"Εκκληση προς τους λαούς και τις κυβερνήσεις όλων των εμπόλεμων χωρών.

Η εργατοαγροτική κυβέρνηση, βγαλμένη από την επανάσταση της 24 - 25 του Οχτώβρη και στηριγμένη στα Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών προτείνει σ' όλους τους εμπόλεμους λαούς και στις κυβερνήσεις τους ν' αρχίσουν αμέσως διαπραγματεύσεις για μια δίκαιη δημοκρατική ειρήνη. Δίκαιη ή δημοκρατική ειρήνη, που την ποθεί ολόψυχα η συντριπτική πλειοψηφία των εξαντλημένων, βασανισμένων και τυραννισμένων από τον πόλεμο εργατών και εργαζομένων τάξεων όλων των εμπόλεμων χωρών, ειρήνη που οι Ρώσοι εργάτες και αγρότες την απαιτούσαν με τον πιο κατηγορηματικό και επίμονο τρόπο ύστερα από την ανατροπή της τσαρικής μοναρχίας - τέτοια ειρήνη η κυβέρνηση θεωρεί την άμεση ειρήνη χωρίς προσαρτήσεις (δηλαδή χωρίς αρπαγή ξένων εδαφών, χωρίς βίαιη ενσωμάτωση ξένων εθνοτήτων) και χωρίς επανορθώσεις.

Η κυβέρνηση της Ρωσίας προτείνει σ' όλους τους εμπόλεμους λαούς να κλείσουν αμέσως τέτοια ειρήνη και δηλώνει πως είναι έτοιμη να προβεί αμέσως, χωρίς την παραμικρή αναβολή, σε κάθε αποφασιστική ενέργεια για την τελική επικύρωση όλων των όρων αυτής της ειρήνης από τις πληρεξούσιες συνελεύσεις των λαϊκών αντιπροσώπων όλων των χωρών και όλων των εθνών.

Λέγοντας προσάρτηση ή αρπαγή ξένων εδαφών η κυβέρνηση εννοεί, σύμφωνα με την περί δικαίου αντίληψη της δημοκρατίας γενικά και των εργαζομένων τάξεων, ειδικά, κάθε ενσωμάτωση σ' ένα μεγάλο ή ισχυρό κράτος μιας μικρής ή αδύνατης εθνότητας, χωρίς τη συγκατάθεση και επιθυμία αυτής της εθνότητας, εκφρασμένη ρητά, καθαρά και ελεύθερα, άσχετα από το πότε έγινε αυτή η βίαιη ενσωμάτωση, άσχετα επίσης, από το βαθμό ανάπτυξης ή καθυστέρησης αυτού του έθνους, που το προσαρτούν με τη βία ή το κατακρατούν με τη βία μέσα στα σύνορα ορισμένου κράτους. Άσχετα, τέλος, από το αν το έθνος αυτό ζει στην Ευρώπη ή σε μακρινές υπερπόντιες χώρες.

Αν οποιοδήποτε έθνος κατακρατείται με τη βία μέσα στα σύνορα ορισμένου κράτους, αν παρά την εκφρασμένη επιθυμία του έθνους αυτού - αδιάφορο αν η επιθυμία αυτή έχει εκφραστεί στον Τύπο, σε λαϊκές συνελεύσεις, σε αποφάσεις των κομμάτων ή με ξεσηκώματα και εξεγέρσεις ενάντια στην εθνική καταπίεση - δεν του παραχωρείται το δικαίωμα να λύσει με ελεύθερες εκλογές, αφού αποχωρήσουν όλα τα στρατεύματα του προσαρτώντος ή γενικά του ισχυρότερου έθνους και χωρίς τον παραμικρότερο καταναγκασμό, το ζήτημα των μορφών της κρατικής του υπόστασης, σε τέτοια περίπτωση η ενσωμάτωσή του είναι προσάρτηση, δηλαδή κατάχτηση και καταναγκασμός.

Η κυβέρνηση θεωρεί σαν το μεγαλύτερο έγκλημα ενάντια στην ανθρωπότητα τη συνέχιση αυτού του πολέμου για το μοίρασμα ανάμεσα στα ισχυρά και πλούσια έθνη των αδύνατων εθνών, τα οποία έχουν κατακτήσει και δηλώνει επίσημα πως είναι αποφασισμένη να υπογράψει αμέσως τους όρους μιας ειρήνης, που θα βάλει τέρμα σ' αυτό τον πόλεμο, με βάση τις αρχές που αναφέραμε και που είναι εξίσου δίκαιες για όλους χωρίς εξαίρεση τους λαούς.

Ταυτόχρονα η κυβέρνηση δηλώνει ότι τους πιο πάνω όρους ειρήνης δεν τους θεωρεί καθόλου τελεσιγραφικούς, δηλαδή δέχεται να συζητήσει και οποιουδήποτε άλλους όρους ειρήνης, επιμένοντας μόνο στο να προταθούν όσο το δυνατόν πιο γρήγορα από οποιαδήποτε εμπόλεμη χώρα και να διατυπωθούν με τη μεγαλύτερη σαφήνεια, έτσι που να αποκλείεται εντελώς κάθε διφορούμενο σημείο και κάθε μυστικότητα κατά την πρόταση των όρων της ειρήνης.

Η κυβέρνηση καταργεί τη μυστική διπλωματία εκφράζοντας από την πλευρά της τη σταθερή απόφασή της να διεξάγει όλες τις διαπραγματεύσεις εντελώς ανοιχτά, μπροστά σ' όλο το λαό, αρχίζοντας αμέσως τη δημοσίευση όλων των μυστικών συμφώνων που έχει επικυρώσει ή συνάψει η κυβέρνηση των τσιφλικάδων και των κεφαλαιοκρατών από το Φλεβάρη ως τις 25 του Οχτώβρη 1917. Η κυβέρνηση δηλώνει ότι ακυρώνει απόλυτα και αμέσως όλες τις διατάξεις που περιέχουν τα μυστικά αυτά σύμφωνα, στο μέτρο που οι διατάξεις αυτές αποβλέπουν, όπως συνέβαινε στις περισσότερες περιπτώσεις, στο να εξασφαλίσουν ωφελήματα και προνόμια στους Ρώσους τσιφλικάδες και κεφαλαιοκράτες, στο να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τις προσαρτήσεις που έκαναν οι μεγαλορώσοι.

Απευθυνόμενη στις κυβερνήσεις και στους λαούς όλων των χωρών με την πρόταση ν' αρχίσουν αμέσως ανοιχτές διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ειρήνης, η κυβέρνηση δηλώνει από την πλευρά της πως είναι έτοιμη να διεξάγει αυτές τις διαπραγματεύσεις τόσο με αλληλογραφία και με τον τηλεγράφο, όσο και με διαπραγματεύσεις ανάμεσα στους αντιπροσώπους των διαφόρων χωρών ή σε διάσκεψη αυτών των αντιπροσώπων. Για να διευκολύνει τις διαπραγματεύσεις αυτές η κυβέρνηση διορίζει έναν πληρεξούσιο αντιπρόσωπό της στις ουδέτερες χώρες.

Η κυβέρνηση προτείνει σ' όλες τις κυβερνήσεις και στους λαούς όλων των εμπόλεμων χωρών να συνάψουν αμέσως ανακωχή και δηλώνει πως θεωρεί από την πλευρά της επιθυμητό να συναφθεί η ανακωχή αυτή τουλάχιστον για τρεις μήνες, δηλαδή για χρονικό διάστημα εντελώς αρκετό τόσο για να διεξαχθούν οι διαπραγματεύσεις ειρήνης με τη συμμετοχή των αντιπροσώπων όλων χωρίς εξαίρεση των λαών ή των εθνών, που πήραν μέρος στον πόλεμο ή που αναγκάστηκαν να πάρουν μέρος σ' αυτόν, όσο και για να συγκληθούν πληρεξούσιες συνελεύσεις των αντιπροσώπων των λαών σε όλες τις χώρες για την οριστική επικύρωση των όρων της ειρήνης.

Κάνοντας αυτή την πρόταση ειρήνης στις κυβερνήσεις και στους λαούς όλων των εμπόλεμων χωρών η προσωρινή εργατοαγροτική κυβέρνηση της Ρωσίας απευθύνεται επίσης ιδιαίτερα στους συνειδητούς εργάτες των τριών πιο προηγμένων εθνών της ανθρωπότητας, των πιο μεγάλων κρατών που παίρνουν μέρος στη σημερινό πόλεμο: της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας. Οι εργάτες αυτών των χωρών έχουν προσφέρει τις μεγαλύτερες υπηρεσίες στην υπόθεση της προόδου και του σοσιαλισμού: τα μεγάλα παραδείγματα του κινήματος των Χαρτιστών στην Αγγλία, μια σειρά

επαναστάσεις κοσμοϊστορικής σημασίας που έκανε το γαλλικό προλεταριάτο, τέλος, ο ηρωικός αγώνας ενάντια στον έκτακτο νόμο κατά των σοσιαλιστών και η δημιουργία μαζικών προλεταριακών οργανώσεων στη Γερμανία, ύστερα από μακρόχρονη, επίμονη, πειθαρχική δουλιά, που αποτελεί υπόδειγμα για τους εργάτες όλου του κόσμου. Όλα αυτά τα πρότυπα προλεταριακού ηρωισμού και ιστορικής δημιουργίας, αποτελούν για μας εγγύηση ότι οι εργάτες των χωρών αυτών θα καταλάβουν ότι τα καθήκοντα που επωμίζονται τώρα είναι η λύτρωση της ανθρωπότητας από τις φρίκες του πολέμου και από τις συνέπειές του, ότι οι εργάτες αυτοί με την ολόπλευρη, αποφασιστική και ανεπιφύλαχτη ενεργητική δράση τους, θα μας βοηθήσουν να φέρουμε σε αίσιο πέρας το έργο της ειρήνης και μαζί το έργο της απελευθέρωσης των εργαζομένων και εκμεταλλευόμενων μαζών του πληθυσμού από κάθε σκλαβιά και από κάθε εκμετάλλευση".

Όταν σταμάτησε η θύελλα των χειροκροτημάτων, ο Λένιν συνέχισε:

"Προτείνουμε στο συνέδριο να δεχτεί και να επικυρώσει αυτή την έκκληση. Δεν απευθυνόμαστε μόνο προς τους λαούς, αλλά και προς τις κυβερνήσεις, γιατί η έκκληση μόνο προς τους λαούς των εμπόλεμων χωρών θα μπορούσε να καθυστερήσει τη σύναψη ειρήνης. Οι όροι της ειρήνης θα προετοιμαστούν κατά τη διάρκεια της ανακωχής και θα επικυρωθούν από τη Συντακτική Συνέλευση. Καθορίζοντας την προθεσμία της ανακωχής για τρεις μήνες, θέλουμε να δώσουμε στους λαούς όσο το δυνατόν πιο μακρόχρονη ανάπαυλα από τον αιματηρό πόλεμο και αρκετό χρόνο για την εκλογή των αντιπροσώπων. Ορισμένες ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις θα αντιταχθούν στις ειρηνικές μας προτάσεις. Δεν έχουμε καθόλου αυταπάτες γι' αυτό. Ελπίζουμε όμως ότι γρήγορα θα ξεσπάσει σ' όλες τις εμπόλεμες χώρες η επανάσταση και ακριβώς γι' αυτό απευθυνόμαστε με ιδιαίτερη επιμονή προς τους Γάλλους, τους Αγγλους και τους Γερμανούς εργάτες...".

"Η επανάσταση της 24 - 25 του Οκτώβρη, κατέληξε ο Λένιν, ανοίγει την εποχή της σοσιαλιστικής επανάστασης... Το εργατικό κίνημα θα επικρατήσει και θ' ανοίξει το δρόμο για την ειρήνη και το σοσιαλισμό...".

Τα λόγια του απόπνεαν ηρεμία και δύναμη και μπαίναν βαθιά στις ανθρώπινες ψυχές. Ήταν φανερό γιατί ο λαός πίστευε πάντοτε αυτό που έλεγε ο Λένιν.

Εγινε πρόταση και με ανοιχτή ψηφοφορία εγκρίθηκε αμέσως να δοθεί ο λόγος μόνο στους αντιπροσώπους των παρατάξεων και να περιοριστεί ο χρόνος της ομιλίας σε 15'.

Πρώτος μίλησε ο Καρέλιν από μέρους των αριστερών εσέρων: "Η παράταξή μας δεν είχε τη δυνατότητα να κάνει τροπολογίες στο κείμενο της έκκλησης, επειδή η έκκληση συντάχθηκε μόνο από τους μπολσεβίκους. Ωστόσο, θα ψηφίσουμε υπέρ της έκκλησης, γιατί συμφωνούμε απόλυτα με τη γενική κατεύθυνση...".

Από τους σοσιαλδημοκράτες διεθνιστές μίλησε ο Κράμαροφ, ένας μακρύς, στενοθώρακος και μυωπικός άνθρωπος, που είχε αποκτήσει τον όχι κολακευτικό τίτλο του γελωτοποιού της αντιπολίτευσης. "Μόνο μια κυβέρνηση, που θ' αποτελείται από αντιπροσώπους όλων των σοσιαλιστικών κομμάτων, δήλωσε, μπορεί να 'χει αρκετό κύρος ν' αποφασίσει για μια τόσο σοβαρή ενέργεια. Αν σχηματιστεί ένας τέτοιος σοσιαλιστικός συνασπισμός, τότε η παράταξή μας θα υποστηρίξει όλο το πρόγραμμα, αν όμως όχι, τότε θα το υποστηρίξει μόνο μερικά. Σχετικά με την έκκληση. Οι διεθνιστές αποδέχονται ολοκληρωτικά τα βασικά της σημεία...".

Υστερα απ' αυτό, μέσα σε ατμόσφαιρα αυξανόμενου ενθουσιασμού, μιλούσαν ο ένας ύστερ' από τον άλλον οι αντιπρόσωποι. Υπέρ της έκκλησης τάχθηκαν οι αντιπρόσωποι των σοσιαλδημοκρατών της Ουκρανίας, των σοσιαλδημοκρατών της Λιθουανίας, των λαϊκών σοσιαλιστών, των σοσιαλδημοκρατών της Πολωνίας και της Λετονίας. Το σοσιαλιστικό κόμμα της Πολωνίας τάχθηκε επίσης υπέρ της έκκλησης, με την επιφύλαξη όμως ότι θα προτιμούσε το σοσιαλιστικό συνασπισμό. Κάτι είχε ξυπνήσει μέσα σ' όλους αυτούς τους ανθρώπους. Ο ένας μιλούσε για την "επερχόμενη παγκόσμια επανάσταση, της οποίας εμείς είμαστε η πρωτοπορία", άλλος για τον "καινούριο αιώνα της αδελφότητας που θα ενώσει όλους τους λαούς σε μια μεγάλη ενιαία οικογένεια...". Κάποιος αντιπρόσωπος δήλωσε: "Εδώ υπάρχει κάποια αντίφαση. Στην αρχή προτείνετε ειρήνη χωρίς προσαρτήσεις και αποζημιώσεις και μετά λέτε πως θα εξετάσετε όλες τις ειρηνικές προτάσεις. Να τις εξετάσω σημαίνει ότι θα τις δεχτώ...".

Ο Λένιν πετάχτηκε αμέσως από τη θέση του: "Εμείς θέλουμε δίκαιη ειρήνη, μα δε φοβόμαστε και τον επαναστατικό πόλεμο... Κατά πάσα πιθανότητα, οι ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις δε θα απαντήσουνε στην έκκλησή μας, εμείς όμως δεν πρέπει να τους στείλουμε τελεσίγραφο, στο οποίο είναι πολύ εύκολο ν' απαντήσουν αρνητικά... Αν το γερμανικό προλεταριάτο δει ότι είμαστε έτοιμοι να εξετάσουμε οποιαδήποτε πρόταση ειρήνης, τότε αυτό το γεγονός μπορεί να γίνει τελευταία σταγόνα που θα κάνει να ξεχειλίσει το ποτήρι και να ξεσπάσει στη Γερμανία επανάσταση...".

Είμαστε σύμφωνοι να εξετάσουμε οποιουδήποτε όρους ειρήνης, αυτό όμως δε σημαίνει κιόλας πως συμφωνούμε να δεχτούμε αυτούς τους όρους. Για μερικούς από τους όρους μας θα παλέψουμε ως το τέλος, είναι όμως πολύ πιθανό να υπάρχουν και όροι για τους οποίους δεν είναι απαραίτητο να συνεχίσουμε τον πόλεμο... Το βασικό είναι ότι θέλουμε να ξεμπερδέψουμε με τον πόλεμο...".

Η ώρα ήταν ακριβώς 10 και 35, όταν ο Κάμενεφ πρότεινε πως όσοι ψηφίζουν υπέρ της έκκλησης να σηκώσουν τα πληρεξούσιά τους. Ένας από τους αντιπροσώπους δοκίμασε να ψηφίσει κατά, μα ξέσπασε ενάντια του τέτοια αγανάκτηση, που γρήγορα κατέβασε το χέρι... Η έκκληση έγινε ομόφωνα δεκτή. Μια ξαφνική και αυθόρμητη παρόρμηση μας σήκωσε όλους στο πόδι κι όλοι με μια φωνή αρχίσαμε να τραγουδάμε τον ύμνο της "Διεθνούς". Ένας ηλικιωμένος, ασπρομάλλης στρατιώτης έκλαιγε σαν μικρό παιδί. Η Αλεξάνδρα Κολοντάι σκούπιζε αργά - αργά τα δάκρυά της. Ο δυνατός ύμνος γέμισε την αίθουσα, ξεχύθηκε από τα παράθυρα και τις πόρτες κι απλώθηκε στον ήρεμο ουρανό. "Τέλος στον πόλεμο! Τέλος στον πόλεμο!" έλεγε χαμογελώντας χαρούμενα ο γείτονάς μου, ένας νεαρός εργάτης. Κι όταν

σταματήσαμε να τραγουδάμε τη "Διεθνή" και στεκόμασταν με κάποια αδέξια σιωπή, κάποιοι φώναξε από τις πίσω σειρές: "Σύντροφοι, ας θυμηθούμε εκείνους που πέσαν για τη λευτεριά". Κι εμείς τραγουδήσαμε το πένθιμο εμβατήριο, το αργό και λυπητερό, μα νικηφόρο τραγούδι. Το τόσο βαθιά ρωσικό και πολύ συγκινητικό. Η "Διεθνή" είναι, βλέπετε, ένα τραγούδι που φτιάχτηκε σε άλλη χώρα. Το πένθιμο εμβατήριο αποκαλύπτει όλη την ψυχή των καταφρονεμένων μαζών, που οι αντιπρόσωποί τους, συνεδρίαζαν σ' αυτή την αίθουσα, οικοδομώντας με τις ακαθόριστες ακόμα αντιλήψεις τους τη νέα Ρωσία, και ίσως κάτι περισσότερο...

Επέσατε θύματα αδέρφια εσείς/ σ' άνιση μάχη κι αγώνα. /Ψωμί, λευτεριά και τιμή του λαού/ γυρεύοντας, βρήκατε μνήμα... /

Θεριεύει ο γίγαντας, τώρα, λαός/ και σπάει δεσμά κι αλυσίδες. / Αιώνια η μνήμη σε σας αδερφοί, / στον τίμιο που πέσατ' αγώνα!

Στο όνομα αυτού του καινούριου που γεννιόταν κείτονταν στον κρύο αδερφικό τάφο, το πεδίο του Αρεως, οι μάρτυρες της επανάστασης του Μάρτη, στο όνομα αυτού χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες πέθαναν στις φυλακές, στις εξορίες, στα ορυχεία της Σιβηρίας. Εστω και αν δεν έγιναν όλα έτσι όπως εκείνοι τα φαντάστηκαν, έτσι όπως τα περίμενε η διανόηση. Ωστόσο, έγιναν ορμητικά, επιτακτικά, ασυγκράτητα, σπάζοντας τις φόρμουλες, περιφρονώντας κάθε αισθηματισμό, αληθινά....

Ο Λένιν διάβασε το διάταγμα για τη γη:

"1) Η ιδιοκτησία των τσιφλικάδων στη γη καταργείται αμέσως χωρίς καμιά αποζημίωση.

2) Τα κτήματα των τσιφλικάδων, όπως κι όλη η γη που ανήκει στην αυτοκρατορική οικογένεια, στα μοναστήρια, στις εκκλησίες, μαζί με όλα τα σύνεργα και ζώα εργασίας, όλα τα κτίρια και όλα τα εξαρτήματά τους μπαίνουν στη διάθεση των επαρχιακών επιτροπών γης και των περιφερειακών Σοβιέτ των αγροτών βουλευτών, ως τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης.

3) Κάθε φθορά της δημευόμενης περιουσίας, που από σήμερα ανήκει σ' όλο το λαό, θεωρείται βαρύ έγκλημα, που τιμωρείται από το επαναστατικό δικαστήριο. Τα νομαρχιακά Σοβιέτ των αγροτών βουλευτών παίρνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να τηρηθεί αυστηρότατη τάξη κατά τη δήμευση των κτημάτων των τσιφλικάδων, για να καθοριστεί πόση έκταση γης και ποια ακριβώς γη υπόκειται σε δήμευση, για να γίνει ακριβής καταγραφή όλης της δημευόμενης περιουσίας και για να διαφυλαχτούν με τη μεγαλύτερη επαναστατική αυστηρότητα τα αγροτικά νοικοκυριά που περνούν στο λαό, μαζί με όλα τα κτίρια, τα εργαλεία, τα ζώα, τα αποθέματα τροφίμων κλπ.

4) Σαν οδηγός για την πραγματοποίηση των μεγάλων αγροτικών μετασχηματισμών, ως την οριστική λύση τους από τη Συντακτική Συνέλευση πρέπει στο εξής να χρησιμεύσει παντού η παρακάτω εντολή των αγροτών*, που έχει διατυπωθεί από τη σύνταξη της εφημερίδας Ισβέστια του Πανρωσικού Σοβιέτ των Αγροτών βουλευτών με βάση τις 242 τοπικές εντολές των αγροτών και που δημοσιεύτηκε στο φύλλο 88 της εφημερίδας αυτής (Πετρούπολη, αριθ. φύλλου 88, 19 του Αυγούστου 1917).

5) Η γη των απλών αγροτών και των απλών κοζάκων δε δημεύεται".

"Αυτό, πρόσθεσε ο Λένιν, δεν είναι το σχέδιο του πρώην υπουργού Τσερνόφ, που έλεγε ότι πρέπει να φτιάξουμε δάση, και προσπάθησε να κάνει τη μεταρρύθμιση από τα πάνω. Το ζήτημα της ανακατανομής της γης θα λυθεί από τα κάτω, στην ύπαιθρο. Ο αγροτικός κλήρος θα καθοριστεί σε εξάρτηση από τις τοπικές συνθήκες...

Την περίοδο της προσωρινής κυβέρνησης οι τσιφλικάδες αρνούσαν κατηγορηματικά να υπακούσουν στις διαταγές των αγροτικών επιτροπών, των ίδιων κείνων αγροτικών επιτροπών, που τις σκέφθηκε ο Λβοφ, τις πραγματοποίησε ο Σίνγκαρεφ και τις διεύθυνε ο Κερένσκι!".

Οι συζητήσεις δεν είχαν αρχίσει ακόμα, όταν ένας άνθρωπος άνοιξε με τη βία δρόμο, σπρώχνοντας το πλήθος κι ανέβηκε στο βήμα. Ήταν το μέλος της εκτελεστικής επιτροπής των αγροτικών Σοβιέτ Πιάνιχ. Ήταν έξω φρενών από θυμό.

"Η εκτελεστική επιτροπή των Πανρωσικών Σοβιέτ των αγροτών βουλευτών διαμαρτύρεται ενάντια στη σύλληψη των συντρόφων μας, των υπουργών Σαλάζκιν και Μάσλοφ!" φώναξε απότομα και κατάμουτρα στους αντιπροσώπους. "Απαιτούμε την άμεση απελευθέρωσή τους! Είναι κλεισμένοι στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ. Πρέπει να ενεργήσουμε αμέσως. Δεν πρέπει να χάνουμε ούτε λεπτό!".

Υστερα απ' αυτόν μίλησε ένας στρατιώτης με ανακατεμένα γένια και με φλογερά μάτια. "Εσείς κάθεστε εδώ και συζητάτε για την παραχώρηση της γης στους αγρότες και ταυτόχρονα συμπεριφέρεστε προς τους εκλεγμένους αντιπροσώπους αυτών των αγροτών σαν τύραννοι και σφετεριστές! Σας λέω" - σήκωσε τη γροθιά - "σας λέω πως αν πέσει έστω και μια τρίχα από το κεφάλι τους, θα αντιμετωπίσετε εξέγερση!". Το πλήθος συγχυσμένο θορύβησε.

Στο βήμα ανέβηκε ήρεμος και φαρμακερός, με πίστη στη δύναμή του, ο Τρότσκι. Η συνέλευση τον υποδέχτηκε με χαιρετιστήρια οχλοβοή. "Χτες η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή πήρε κατ' αρχήν την απόφαση να απελευθερώσει τους υπουργούς των εσέρων και των μενσεβίκων, τον Μάσλοφ, τον Σαλάζκιν, τον Γκβόζντεφ και τον Μαλιάντοβιτς. Αν αυτοί όλοι βρίσκονται ακόμη κλεισμένοι στο φρούριο Πετροπάβλοφσκ, είναι γιατί είμαστε πολύ απασχολημένοι... Εννοείται ότι αυτοί θα παραμείνουν περιορισμένοι στο σπίτι, ώσπου να ξεκαθαριστεί τελικά η συμμετοχή τους στις προδοτικές ενέργειες του Κερένσκι στην περίοδο του κορνιλοφισμού".

"Ποτέ", φώναξε ο Πιάνιχ, "ποτέ σε καμιά επανάσταση δεν έγινε αυτό που βλέπουμε τώρα".

"Κάνετε λάθος", απάντησε ο Τρότσκι. "Παρόμοια πράγματα είδε ακόμα κι η δική μας επανάσταση. Στις μέρες του Ιούλη πιάστηκαν εκατοντάδες σύντροφοί μας... όταν η συντρόφισσα Κολοντάι, ύστερα από γνωμάτευση του γιατρού απελευθερώθηκε από τη φυλακή, ο Αυξέντιεφ έβαλε στην πόρτα της δυο χαφιέδες, της πρώην τσαρικής ασφάλειας!". Οι αντιπρόσωποι των αγροτών έφυγαν βρίζοντας. Η συνέλευση τους ξεπροβόδισε με κοροϊδίες.

Ο αντιπρόσωπος των αριστερών εσέρων αναφέρθηκε στο διάταγμα για τη γη. Οι αριστεροί εσέροι, συμφωνώντας απόλυτα κατ' αρχήν με το διάταγμα, θα ψηφίσουν ωστόσο υπέρ, μόνο ύστερα από συζήτηση. Είναι ανάγκη να ξέρουμε, είτε, τη γνώμη των Σοβιέτ των αγροτών.

Κι οι μενσεβίκοι - διεθνιστές επέμειναν να συζητήσουν το ζήτημα στο κόμμα τους.

Κατόπιν μίλησε ο αρχηγός των μαξιμαλιστών, δηλαδή της αναρχικής πτέρυγας της αγροτιάς: "Δεν μπορούμε να μη δώσουμε δίκιο στο πολιτικό εκείνο κόμμα, που από την πρώτη μέρα, χωρίς καμιά φλυαρία, πραγματοποιεί στη ζωή μια τέτοια υπόθεση!..."

Στο βήμα εμφανίστηκε ένας αντιπροσωπευτικός τύπος αγρότη. Ήταν ένας μαυρομάλλης, με ψηλές μπότες και με πρόβειο κοντογούνι. Υποκλίθηκε προς όλες τις μεριές. "Γειαχαρά, σύντροφοι και πολίτες, είπε. Εδώ στριφογυρίζουν όλοι οι καντέ. Εσείς όμως πιάνετε τους δικούς μας αγρότες σοσιαλιστές. Γιατί δεν πιάνετε και τούτους τους καντέ;"

Αυτό ήταν το σινιάλο για ν' ανάψει η συζήτηση για το αγροτικό. Ετσι ακριβώς συζητούσαν κι οι στρατιώτες την προηγούμενη νύχτα. Εδώ υπήρχαν πραγματικοί προλετάριοι της γης...

"Τα μέλη της εκτελεστικής μας επιτροπής, ο Αυξέντιεφ και οι άλλοι, που τους θεωρούσαμε υποστηρικτές της αγροτιάς, αυτοί οι ίδιοι είναι οι καντέ. Να τους συλλάβετε! Να τους συλλάβετε!"

Κάποια άλλη φωνή: "Ποιοι είναι αυτοί, όλοι αυτοί οι Αυξέντιεφ και οι Πιάνιχ; Αυτοί δεν είναι αγρότες! Μόνο φλυαρούν!"

Το πλήθος άκουγε μ' ενδιαφέρον τους ομιλητές αυτούς, νιώθοντας πως είναι πραγματικά αδέρφια τους!

Οι αριστεροί εσέροι πρότειναν μισή ώρα διάλειμμα.

Όταν οι αντιπρόσωποι άρχισαν να βγαίνουν από την αίθουσα, ο Λένιν σηκώθηκε από τη θέση του:

"Δεν πρέπει να χάνουμε καιρό, σύντροφοι! Αύριο το πρωί όλη η Ρωσία πρέπει να ξέρει τα νέα αυτά, που έχουν κολοσσιαία σημασία! Καμιά καθυστέρηση!"

Ανάμεσα στις ζωντανές λογομαχίες, τις συζητήσεις και το θόρυβο εκατοντάδων ποδιών ακούστηκε η φωνή του αντιπροσώπου της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, που φώναξε:

"Στο 17ο δωμάτιο μας χρειάζονται δεκαπέντε προπαγανδιστές! Για αποστολή στο μέτωπο!..."

Υστερα από δυόμισι ώρες οι αντιπρόσωποι γύρισαν στην αίθουσα, ομάδες - ομάδες. Το προεδρείο κατέλαβε τη θέση του κι η συνεδρίαση ξανάρχισε. Διαβάστηκαν τα τηλεγραφήματα από διάφορα συντάγματα, που υπόσχονταν να υποστηρίξουν τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή.

Η συνέλευση σιγά σιγά ζώηρευε. Ο αντιπρόσωπος των ρωσικών στρατευμάτων του Μακεδονικού Μετώπου εξιστορούσε με πίκρα την κατάστασή τους. "Περισσότερο υποφέρουμε από τη φιλία των "συμμάχων" μας παρά από τον εχθρό", είπε. Οι αντιπρόσωποι της 10ης και της 12ης Στρατιάς, που μόλις είχαν φτάσει από το μέτωπο, δήλωσαν: "Σας υποσχόμαστε πλήρη υποστήριξη!". Κάποιος αγρότης στρατιώτης διαμαρτυρήθηκε για την απελευθέρωση των "σοσιαλπροδοτών Μάσλοφ και Σαλάζκιν". Όσο για την εκτελεστική επιτροπή των Σοβιέτ των αγροτών, είπε, πρέπει ολόκληρη, χωρίς εξαίρεση, να πιαστεί. Αυτά μάλιστα! Ήταν πραγματικά επαναστατικά λόγια... Ο αντιπρόσωπος των ρωσικών στρατευμάτων στην Περσία δήλωσε, ότι είναι εξουσιοδοτημένος να ζητήσει το πέρασμα όλης της εξουσίας στα Σοβιέτ... Ένας αξιωματικός Ουκρανός φώναξε στη μητρική του γλώσσα: "Σε τέτοια κρίσιμη στιγμή δεν μπορεί να γίνει κανένας ξεχωρισμός κατά εθνότητες... Ζήτη η δικτατορία του προλεταριάτου σ' όλες τις χώρες!". Ετσι βούιζε αυτός ο χείμαρρος των υψηλών και φλογερών ιδεών η ήταν ολοφάνερο πως η Ρωσία ποτέ πια δεν πρόκειται να σωπάσει...

Ο Κάμενεφ δήλωσε πως οι αντιμπολσεβίκικες δυνάμεις προσπαθούν να δημιουργήσουν παντού ταραχές και διάβασε την έκκληση του συνεδρίου προς όλα τα τοπικά Σοβιέτ:

"Το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών εξουσιοδοτεί τα τοπικά Σοβιέτ να πάρουν αμέσως τα πιο δραστήρια μέτρα και να μην επιτρέψουν αντεπαναστατικές ενέργειες, αντιεβραϊκά και οποιαδήποτε άλλα πογκρόμ. Η τιμή της επανάστασης των εργατών, των αγροτών και των στρατιωτών απαιτεί ώστε να μη γίνουν κανενός είδους πογκρόμ.

Η Κόκκινη Φρουρά της Πετρούπολης, η εξεγερμένη φρουρά της Πετρούπολης κι οι ναύτες εξασφάλισαν στην πρωτεύουσα πλήρη τάξη.

Οι εργάτες, οι στρατιώτες κι οι αγρότες πρέπει να ενεργήσουν παντού σύμφωνα με το παράδειγμα των εργατών και στρατιωτών της Πετρούπολης.

Σύντροφοι στρατιώτες και κοζάκοι, σ' εσάς, πρώτ' απ' όλα, πέφτει η υποχρέωση να εξασφαλίσετε τη γνήσια επαναστατική τάξη. Εσάς παρακολουθεί όλη η επαναστατική Ρωσία κι όλος ο κόσμος!"

Στις δύο η ώρα τη νύχτα το διάταγμα για τη γη μπήκε σε ψηφοφορία και έγινε δεκτό, με μια μόνο ψήφο κατά. Οι αντιπρόσωποι των αγροτών ήταν κατενθουσιασμένοι...

Ετσι, οι μπολσεβίκοι τραβούσαν ασυγκράτητα προς τα μπρος, παραμερίζοντας όλες τις αμφιβολίες και σαρώνοντας στο δρόμο τους όλους όσους αντιστέκονταν. Ήταν οι μοναδικοί άνθρωποι στη Ρωσία που είχαν συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης, ενώ όλοι οι άλλοι, οχτώ ολόκληρους μήνες, καταγίνονταν μόνον με φλυαρίες.

Στο βήμα ανέβηκε ένας κουρασμένος, κουρελής και εύγλωττος στρατιώτης. Τάχθηκε ενάντια στο άρθρο της εντολής (1), στο οποίο αναφερόταν ότι οι λιποτάχτες στερούνται κλήρου. Στην αρχή τον υποδέχτηκαν γιουχαϊσμάτα και σφυρίγματα, στο τέλος, όμως τα απλά και συγκινητικά λόγια του υποχρέωσαν όλους να σωπάσουν. "Ο φουκαράς ο στρατιώτης που τον έχωσαν με το ζόρι στην κρεατομηχανή των χαρακωμάτων, που την ανείπωτη φρίκη της την αναγνωρίζετε κι εσείς οι ίδιοι στο διάταγμα για την ειρήνη, - φώναξε - δέχτηκε την επανάσταση σαν μήνυμα ειρήνης και λευτεριάς. Ειρήνη; Η κυβέρνηση του Κερένσκι τον ανάγκασε να επιτεθεί ξανά, να πάει στη Γαλικία, να σκοτωθεί και να χαθεί. Αυτός λαχταρούσε ειρήνη κι ο Τερεσένκο γελούσε... Λευτεριά; την περίοδο του Κερένσκι είδε να διαλύονται οι επιτροπές του, να κλείνονται οι εφημερίδες του, να φυλακίζονται οι ομιλητές τους κόμματός του... Και στο σπίτι, στο χωριό του, οι τσιφλικάδες να παλεύουν ενάντια στις επιτροπές των αγροτών και να κλείνουν στα συρματοπλέγματα τους συντρόφους του... Στην Πετρούπολη η αστική τάξη, σε συμμαχία με τους Γερμανούς, σαμποτάρizε τον εφοδιασμό του στρατού με τρόφιμα, ρουχισμό και πολεμοφόδια... Ο στρατιώτης καθόταν στα χαρακώματα γυμνός και ξυπόλυτος. Ποιος τον υποχρέωνε να λιποταχτήσει; Η κυβέρνηση του Κερένσκι, που ανατρέψατε!". Στο τέλος τον χειροκρότησαν κιόλας.

Αμέσως ύστερα μίλησε φλογερά ένας άλλος στρατιώτης: "Η κυβέρνηση του Κερένσκι, δεν είναι παραβάν που πίσω του μπορεί να κρυφτεί μια τέτοια βρομερή δουλιά, όπως η λιποταξία!. Ο λιποτάχτης είναι παλιάνθρωπος, γιατί το σκάει για το σπίτι κι αφήνει τους συντρόφους του να πεθαίνουν στα χαρακώματα! Κάθε λιποτάχτης είναι προδότης και πρέπει να τιμωρηθεί...". Θόρυβος, φωνές "Φτάνει! Ησυχία". Ο Κάμενεφ προτείνει βιαστικά να αφήσουν το ζήτημα να το εξετάσει η κυβέρνηση.

Στις 2 και 30 μετά τα μεσάνυχτα, έγινε απόλυτη σιγή. Ο Κάμενεφ διάβασε το διάταγμα για το σχηματισμό της κυβέρνησης: "Να σχηματιστεί για τη διακυβέρνηση της χώρας, κι ως τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης, προσωρινή εργατοαγροτική κυβέρνηση, που θα ονομάζεται Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού.

Η διεύθυνση των διαφόρων τομέων της κρατικής ζωής ανατίθεται σε επιτροπές που τα μέλη τους, σε στενή συνεργασία με τις μαζικές οργανώσεις των εργατών, των εργατριών, των ναυτών, των στρατιωτών, των αγροτών και των υπαλλήλων πρέπει να εξασφαλίσουν την εφαρμογή στην πράξη του προγράμματος που διακήρυξε το συνέδριο. Η κυβερνητική εξουσία ανήκει στο Σώμα των προέδρων αυτών των επιτροπών, δηλαδή στο Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού. Ο έλεγχος της δράσης των Επιτρόπων του Λαού και το δικαίωμα της αντικατάστασής τους ανήκει στο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών, αγροτών και στρατιωτών βουλευτών και στην Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή..."

Στην αίθουσα επικρατεί ησυχία. Υστερα από την ανάγνωση του καταλόγου των λαϊκών επιτρόπων, ξεσπάει θύελλα χειροκροτημάτων σε κάθε όνομα, ιδιαίτερα του Λένιν και του Τρότσκι.

"... Πρόεδρος του Συμβουλίου - Βλαντιμίρ Ουλιάνοφ (Λένιν).

Επίτροπος του λαού για τις εσωτερικές υποθέσεις: - Α. Ι. Ρίκοφ.

Της Γεωργίας - Β. Π. Μιλιούτιν.

Της Εργασίας - Α. Γ. Σλιάπνικοφ.

Των Στρατιωτικών και των Ναυτικών - μια επιτροπή αποτελούμενη από τους: Β. Α. Οβσεένκο (Αντόνοφ), Ν. Β. Κριλένκο και Π. Ε. Ντιμπένκο.

Του Εμπορίου και της Βιομηχανίας - Β. Π. Νόγκιν.

Της Λαϊκής Παιδείας - Α. Ν. Λουνατσάρσκι.

Των Οικονομικών - Ι. Ι. Σκβορτσόφ (Στεπάνοφ)

Των Εξωτερικών - Λ. Δ. Μπρόνσταϊν (Τρότσκι)

Της Δικαιοσύνης - Γ. Ι. Οπόκοφ (Λόμοφ)

Του Επισιτισμού - Λ. Α. Τεοντόροβιτς.

Των Ταχυδρομείων και Τηλεγραφείων - Ν. Π. Αβίλοφ (Γκλέμποφ).

Πρόεδρος για τις υποθέσεις των Εθνοτήτων - Ι. Β. Τζουγκασβίλι (Στάλιν). Η θέση του επιτρόπου του λαού για τους σιδηροδρόμους παραμένει προσωρινά κενή".

(1) Εχει υπόψη του την εντολή που πάρθηκε από το συνέδριο ταυτόχρονα με το διάταγμα για τη γη. Σύντ.

Κατά μήκος των τοίχων της αίθουσας σχηματιζόταν μια γραμμή από λόγγες. Λόγγες φαίνονταν και πάνω από τις καρέκλες των αντιπροσώπων. Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή τους εξόπλισε όλους. Οι μπολσεβίκοι εξοπλίζονταν για την αποφασιστική μάχη με τον Κερένσκι, που οι ήχοι των σαλπγγων του ακούγονταν κιόλας από τα νοτιοανατολικά... Κανένας δεν ήθελε να φύγει για το σπίτι του. Αντίθετα, στην αίθουσα μαζεύονταν όλο και καινούριες εκατοντάδες άνθρωποι. Η απέραντη αίθουσα ήταν ασφυχτικά γεμάτη από στρατιώτες με αυστηρά πρόσωπα κι από εργάτες, που στέκονταν εδώ ολόκληρες ώρες, ακούγοντας ακούραστα τους ομιλητές. Η βαριά αποπνιχτική ατμόσφαιρα ήταν γεμάτη από τον καπνό των τσιγάρων, μύριζε ιδρώτα, ανθρώπινα χνώτα και λερωμένα ρούχα.

Ο Αβίλοφ, της σύνταξης της "Νέας Ζωής", μίλησε από μέρους των σοσιαλδημοκρατών - διεθνιστών και των μενσεβίκων - διεθνιστών που είχαν παραμείνει. Είχε λεπτό νεανικό πρόσωπο, το κομψό του ημίπαλτο δεν ταίριαζε καθόλου με το περιβάλλον.

"Πρέπει να σκεφθούμε στα σοβαρά τι γίνεται και πού τραβάμε... Αυτή η ευχέρεια με την οποία έγινε δεκτή η ανατροπή της προσωρινής κυβέρνησης δεν εξηγείται με το ότι η αριστερή δημοκρατία είναι πολύ δυνατή, μα αποκλειστικά από το γεγονός ότι η κυβέρνηση δεν μπορούσε να δώσει στο λαό ούτε ψωμί, ούτε ειρήνη. Και η αριστερή μερίδα της δημοκρατίας θα μπορέσει να κρατηθεί μόνο στην περίπτωση που θα λύσει τα δύο αυτά προβλήματα.

Αραγε μπορεί να δώσει στο λαό ψωμί; Στη χώρα το ψωμί είναι πολύ λίγο. Η πλειοψηφία της αγροτικής μάζας δε θα σας ακολουθήσει, γιατί δεν μπορείτε να δώσετε στους αγρότες μηχανές, που έχουν τόσο ανάγκη. Καύσιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης είναι σχεδόν αδύνατο να βρει κανείς...

Το ίδιο δύσκολο, και μάλιστα πιο δυσκολότερο, να πετύχετε ειρήνη. Οι κυβερνήσεις των συμμαχικών δυνάμεων αρνήθηκαν να μιλήσουν ακόμα και με τον Σκόμπλεφ και τις προτάσεις που κάνατε για διάσκεψη ειρήνης δε θα τις δεχτούν σε καμιά περίπτωση. Δε σας αναγνωρίζει ούτε το Λονδίνο, ούτε το Παρίσι, ούτε το Βερολίνο.

Για την ώρα δεν μπορείτε να υπολογίζετε στη δραστήρια υποστήριξη του προλεταριάτου των συμμαχικών χωρών, επειδή αυτό, στην πλειοψηφία του, είναι μακριά από την επαναστατική πάλη. Θυμηθείτε πως η συμμαχική δημοκρατία, ούτε και τη συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης δεν μπόρεσε να συγκαλέσει. Σχετικά με γερμανική σοσιαλδημοκρατία μόλις τώρα μίλησα με τον αντιπρόσωπό μας στη Στοκχόλμη, το σύντροφο Χόλντεμπεργκ. Οι αντιπρόσωποι της άκρας αριστεράς του δηλώνουν πως σε καιρό πολέμου, επανάσταση στη Γερμανία είναι αδύνατη...". Οι κραυγές από κάτω ακούγονταν όλο και πιο συχνά και οργισμένα, μα ο Αβίλοφ συνέχιζε:

"Είτε τσακιστεί από τους Γερμανούς ο ρωσικός στρατός, οπότε ο αυστρογερμανικός και ο αγγλογαλλικός συνασπισμός θα συμφιλιωθούν σε βάρος μας, είτε κλείσουμε με ειρήνη με τη Γερμανία, το αποτέλεσμα θα 'ναι το ίδιο: η πλήρης απομόνωση της Ρωσίας.

Μόλις τώρα έμαθα ότι οι πρεσβευτές των συμμάχων ετοιμάζονται να φύγουν και πως σ' όλες τις πόλεις της Ρωσίας οργανώθηκαν επιτροπές σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης...

Κανένα κόμμα δεν μπορεί μόνο του να τα βγάλει πέρα με τέτοιες πρωτοφανείς δυσκολίες. Μόνο η πραγματική πλειοψηφία του λαού που θα υποστηρίξει μια κυβέρνηση σοσιαλιστικού συνασπισμού, μπορεί να ολοκληρώσει την υπόθεση της επανάστασης...".

Κατόπιν διάβασε απόφαση και των δύο παρατάξεων:

"Το συνέδριο αναγνωρίζοντας ότι για να σωθούν οι κατακτήσεις της επανάστασης είναι απαραίτητος ο άμεσος σχηματισμός κυβέρνησης, που θα στηρίζεται στην επαναστατική δημοκρατία, που είναι οργανωμένη στα Σοβιέτ των εργατών, των στρατιωτών και αγροτών βουλευτών, αναγνωρίζοντας πως τα καθήκοντα αυτής της κυβέρνησης είναι: το γρήγορο κλείσιμο δημοκρατικής ειρήνης, η μεταβίβαση της γης στη διάθεση των αγροτικών επιτροπών, η οργάνωση ελέγχου της παραγωγής και η σύγκληση σε καθορισμένη προθεσμία της Συντακτικής Συνέλευσης, αποφασίζει: να εκλεγεί προσωρινή εκτελεστική επιτροπή για τη δημιουργία κυβέρνησης σε συμφωνία με κείνες τις ομάδες της επαναστατικής δημοκρατίας που παρευρίσκονται στο συνέδριο".

Οι ήρεμες και ψυχρές κρίσεις του Αβίλοφ έφεραν στους αντιπροσώπους ορισμένη σύγχυση, παρόλο τον επαναστατικό τους ενθουσιασμό. Στο τέλος του λόγου οι φωνές και τα σφουρίγματα έπαψαν, κι όταν ο Αβίλοφ τέλειωσε την ομιλία, κάπου ακούστηκαν ακόμα και χειροκροτήματα.

Τον Αβίλοφ τον διαδέχτηκε ο Καρέλιν, ένας νεαρός και τολμηρός, που για την ειλικρίνειά του δεν αμφέβαλε κανένας, και που ήταν εκπρόσωπος του κόμματος των αριστερών εσέρων, δηλαδή του κόμματος της Μαρίας Σπριντόνοβα, του μοναδικού κόμματος που ακολούθησε τους μπολσεβίκους, του κόμματος που επηρέαζε την εξεγερμένη αγροτιά (1).

"Το κόμμα μας αρνήθηκε να μπει στα Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού γιατί δε θέλουμε να ξεκόψουμε για πάντα με τη μερίδα του στρατού της επανάστασης, που έφυγε από το συνέδριο. Ενα τέτοιο ξέκομμα θα μας στερούσε τη δυνατότητα να είμαστε οι μεσολαβητές ανάμεσα στους μπολσεβίκους και τις άλλες δημοκρατικές ομάδες. Κι ακριβώς η τέτοια μεσολάβηση είναι αυτή τη στιγμή η βασική μας υποχρέωση. Δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε καμιά άλλη κυβέρνηση, εκτός από κυβέρνηση σοσιαλιστικού συνασπισμού...

Εκτός απ' αυτό, διαμαρτυρόμαστε ενάντια στην αυταρχική συμπεριφορά των μπολσεβίκων. Οι κομισάριοί μας διώχτηκαν από τις θέσεις τους. Χτες απαγορεύτηκε το μοναδικό μας έντυπο όργανο η "Σημαία της Δουλειάς".

Το Δημοτικό Συμβούλιο δημιουργεί για την πάλη εναντίον σας ισχυρή επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης. Είστε πια απομονωμένοι. Ούτε μια δημοκρατική ομάδα δεν υποστηρίζει την κυβέρνησή σας...".

(1) Τους αριστερούς εσέρους τους ακολουθούσε μόνο ένα μέρος των επαναστατικά διατεθειμένων αγροτών. Σύντ.

Στο βήμα ανέβηκε ο Τρότσκι, γεμάτος αυτοπεποίθηση και κουράγιο. Στα χείλη του πλανιόταν ένα σαρκαστικό χαμόγελο, σχεδόν ειρωνικό. Μιλούσε με καμπανιστή φωνή και το απέραντο πλήθος, ακούγοντας τα λόγια του, μετακινιόταν προς τα μπρος.

"Όλες αυτές οι αντιλήψεις για τον κίνδυνο απομόνωσης του κόμματός μας δεν είναι καινούριες. Και στις παραμονές της εξέγερσης προφήτευαν την αναπόφευκτη αποτυχία μας. Ενάντια μας ήταν γενικά όλοι. Στη Στρατιωτική Επαναστατική

Επιτροπή έδωσε βοήθεια μόνο η παράταξη των αριστερών εσέρων. Με ποιον όμως τρόπο μπορέσαμε, ωστόσο, χωρίς σχεδόν αιματοχυσία ν' ανατρέψουμε την προσωρινή κυβέρνηση;... Το γεγονός αυτό είναι η πιο χτυπητή απόδειξη ότι δεν είμαστε απομονωμένοι. Στην πραγματικότητα απομονωμένη αποδείχτηκε η προσωρινή κυβέρνηση, απομονώθηκαν τα δημοκρατικά κόμματα που ήταν ενάντια μας, αυτά τα κόμματα και τώρα είναι απομονωμένα και ξέκοψαν μια για πάντα από το προλεταριάτο!

Μας μιλούν για την ανάγκη συνασπισμού. Μόνο ένας συνασπισμός είναι δυνατός, ο συνασπισμός με τους εργάτες, τους στρατιώτες και τη φτωχή αγροτιά. Και η τιμή της πραγματοποίησης αυτού του συνασπισμού ανήκει στο δικό μας κόμμα... Τι είδους συνασπισμό έχει υπόψη του ο Αβίλοφ; Το συνασπισμό με εκείνους που υποστήριζαν την κυβέρνηση που πρόδινε το λαό; Ο συνασπισμός δε μεγαλώνει πάντα τις δυνάμεις. Θα μπορούσαμε να οργανώσουμε την εξέγερση, αν, λόγω χάρη, βρίσκονταν στις γραμμές μας ο Νταν και ο Αυξέντιεφ;". Ξέσπασαν γέλια.

"Ο Αυξέντιεφ έδινε λίγο ψωμί. Μήπως όμως ο συνασπισμός με τους αμυνίτες θα δώσει περισσότερο; Όταν πρέπει να εκλέξουμε ανάμεσα στους αγρότες και τον Αυξέντιεφ που έπιασε τις αγροτικές επιτροπές, προτιμούμε τους αγρότες! Η επανάστασή μας θα παραμείνει κλασική στην ιστορία...

Μας κατηγορούν ότι αρνηθήκαμε να 'ρθουμε σε συμφωνία με τα άλλα δημοκρατικά κόμματα. Μήπως όμως φταίμε μεις γι' αυτό; Η φταίει, όπως ίσως νομίζει ο Καρέλιν, η "παρανόηση"; Όχι, σύντροφοι. Όταν στο αποκορύφωμα της επανάστασης το κόμμα, που ήταν τυλιγμένο ακόμα από τον καπνό του μπαρουτιού, έρχεται και λέει: "Να η εξουσία, πάρτε τη!", κι εκείνοι, που τους προτείνεται αυτή η εξουσία, περνούν στο στρατόπεδο των εχθρών, τότε αυτό δεν είναι παρανόηση... αυτό είναι κήρυξη αμείλιχτου πολέμου! Και τον πόλεμο αυτόν δεν τον κηρύξαμε εμείς...

Ο Αβίλοφ μάς φοβερίζει πως αν παραμείνουμε "απομονωμένοι", τότε οι προσπάθειές μας για την ειρήνη δε θα 'χουν επιτυχία. Επαναλαβαίνω, ότι δεν καταλαβαίνω με ποιον τρόπο ο συνασπισμός με τον Σκόμπελεφ ή ακόμα με τον Τερεσένκο θα μας βοηθήσει να πετύχουμε την ειρήνη. Ο Αβίλοφ προσπαθεί να μας τρομάξει με τον κίνδυνο μιας ειρήνης σε βάρος της Ρωσίας. Σ' αυτό απαντώ, πως αν η Ευρώπη και στο μέλλον έχει επικεφαλής την ιμπεριαλιστική αστική τάξη, τότε η επαναστατική Ρωσία αναπόφευκτα θα χαθεί...

Ενα από τα δύο: Είτε η ρωσική επανάσταση θα προκαλέσει επαναστατικό κίνημα στην Ευρώπη, είτε οι ευρωπαϊκές δυνάμεις θα πνίξουν τη ρωσική επανάσταση!".

Οι αντιπρόσωποι χειροκρότησαν θυελλώδικα. Φλογίζονταν από τόλμη βλέποντας τους εαυτούς τους να παλεύουν για όλη την ανθρωπότητα. Κι από τότε σ' όλες τις ενέργειες των εξεγερμένων μαζών εκδηλώθηκε και παρέμεινε για πάντα μια συνειδητή και σταθερή αποφασιστικότητα.

Μα και η άλλη πλευρά είχε κιόλας αρχίσει να μπαίνει στον αγώνα. Ο Κάμενεφ έδωσε το λόγο στον αντιπρόσωπο της Ενωσης των σιδηροδρομικών. Ήταν ένας κοντόχοντρος άνθρωπος, με σκληρό πρόσωπο, που δεν έκρυβε την ανειρήνευτη έχθρα του. Ο λόγος του επέδρασε στη συνέλευση, σαν έκρηξη βόμβας.

"Μιλώ από μέρους της ισχυρότερης οργάνωσης στη Ρωσία και σας δηλώνω: Η Βίκζελ (1) με εξουσιοδότησε να κάνω γνωστή στο συνέδριο την απόφαση της ένωσής μας πάνω στο ζήτημα της οργάνωσης της εξουσίας. Η κεντρική επιτροπή αρνείται πέρα για πέρα να υποστηρίξει τους μπολσεβίκους, αν αυτοί και μελλοντικά συνεχίσουν να παραμένουν εχθροί όλης της ρωσικής δημοκρατίας". Στην αίθουσα ξεσηκώθηκε φοβερός θόρυβος.

"Το 1905 και στις μέρες του Κορνίλοφ οι εργάτες των σιδηροδρόμων αποδείχτηκαν οι καλύτεροι υπερασπιστές της επανάστασης. Εσείς όμως δε μας καλέσατε στο συνέδριό σας". Φωνές: "Δε σας κάλεσε η παλιά ΚΕΕ!". Ο ομιλητής δεν ακούει και συνεχίζει: "Εμείς δεν αναγνωρίζουμε αυτό το συνέδριο σαν νόμιμο: μετά την αποχώρηση των μενσεβίκων και των εσέρων εδώ δεν υπάρχει η νόμιμη απαρτία... Η ένωσή μας υποστηρίζει την παλιά ΚΕΕ και δηλώνει πως το συνέδριο δεν έχει το δικαίωμα να εκλέξει καινούρια ΚΕΕ...

Η εξουσία πρέπει να είναι σοσιαλιστική και επαναστατική εξουσία, υπεύθυνη απέναντι στα έγκυρα όργανα όλης της επαναστατικής δημοκρατίας. Όσπου να δημιουργηθεί μια τέτοια εξουσία, η Ενωση των σιδηροδρομικών αρνείται να μεταφέρει τα αντεπαναστατικά τμήματα που κατευθύνονται ενάντια στην Πετρούπολη και ταυτόχρονα απαγορεύει στα μέλη της να εκπληρώσουν οποιοσδήποτε διαταγές χωρίς την έγκριση της Βίκζελ. Η Βίκζελ παίρνει στα χέρια της όλη τη διεύθυνση των ρωσικών σιδηροδρομικών γραμμών".

Το τέλος της ομιλίας σχεδόν πνίγηκε μέσα σε θύελλα γενικής αγανάκτησης. Παρ' όλα αυτά όμως ήταν ένα βαρύ χτύπημα. Απόδειξη γι' αυτό ήταν τα σκεφτικά πρόσωπα των μελών του προεδρείου. Ο Κάμενεφ απάντησε σύντομα πως δεν μπορεί να υπάρξει καμιά αμφιβολία σχετικά με τις αρμοδιότητες του συνεδρίου, επειδή και ύστερα από την αποχώρηση των μενσεβίκων και των εσέρων, στο συνέδριο παρέμειναν ακόμα περισσότερα μέλη απ' ό,τι χρειαζόνταν για την απαρτία που καθόρισε η παλιά ΚΕΕ...

Κατόπιν με συντριπτική πλειοψηφία εκλέχτηκε το Σοβιέτ των Επιτροπών του Λαού.

Η εκλογή της καινούριας ΚΕΕ, της καινούριας Βουλής της Ρωσικής Δημοκρατίας δεν κράτησε περισσότερο από ένα τέταρτο της ώρας. Ο Τρότσκι διάβασε τα αποτελέσματα: Ήταν εκατό μέλη, κι απ' αυτούς οι εβδομήντα ήταν μπολσεβίκοι... Για τους αγρότες και τα κόμματα που αποχώρησαν απ' το συνέδριο έμειναν κενές θέσεις. "Με χαρά δεχόμαστε στην κυβέρνηση όλα τα κόμματα και τις ομάδες που θα δεχτούν το πρόγραμμά μας". Ετσι έκλεισε την ανακοίνωσή του ο Τρότσκι.

Αμέσως ύστερα απ' αυτό οι εργασίες του 2ου Πανρωσικού συνεδρίου των Σοβιέτ τερματίστηκαν, για να μπορέσουν οι αντιπρόσωποί του να φύγουν το γρηγορότερο προς όλες τις γωνιές της Ρωσίας και να εξιστορήσουν τα μεγάλα γεγονότα που διαδραματίστηκαν...

Η ώρα ήταν περίπου 7 το πρωί, όταν ξυπνήσαμε τους εισπράκτορες και τους οδηγούς των τραμ, που στέκονταν μπροστά στο Σμόλνι. Αυτά τα τραμ είχαν σταλεί από το συνδικάτο των εργατών των τραμ για τη μεταφορά των αντιπροσώπων στα σπίτια. Η ατμόσφαιρα στα παραφορτωμένα βαγόνια μου φάνηκε πως δεν ήταν χαρούμενη και ξένοιαστη όπως την προηγούμενη νύχτα. Πάρα πολλοί είχαν εξαιρετικά ανήσυχη όψη. Πιθανόν να 'λεγαν από μέσα τους: "Λοιπόν να που γίναμε νοικοκύρηδες... Με ποιον τρόπο θα καταφέρουμε τώρα να επιβάλουμε τη θέλησή μας;..."

Κοντά στο σπίτι μας, μας σταμάτησε και μας έκανε αυστηρή έρευνα μια περιπολία ένοπλων μικροαστών. Η προκήρυξη του Δημοτικού Συμβουλίου έκανε τη δουλιά της...

Η σπιτονοικοκυρά μάς άκουσε κι έτρεξε να μας υποδεχτεί με μια ροζ μεταξωτή ρόμπα.

"Η επιτροπή του σπιτιού επιμένει να βγαίνετε κι εσείς υπηρεσία σαν τους άλλους άντρες!"

"Και τι χρειάζεται αυτή η υπηρεσία;"

"Μα πρέπει να φυλάξουμε τις γυναίκες και τα παιδιά".

"Από ποιον;"

"Από τους ληστές και τους διαρρήχτες".

"Κι αν έρθει ο κομισάριος από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή και ψάχνει για όπλα;"

"Ναι, όλοι αυτοί έτσι ονομάζουν τον εαυτό τους... Και μετά μήπως δεν είναι το ίδιο πράγμα;"

Δήλωσα επίσημα πως ο πρόξενος απαγόρευσε σ' όλους τους Αμερικανούς πολίτες να φέρουν όπλα σε κείνους τους τομείς, που ζει η ρωσική διανόηση...

(1) Βίκζελ: Πανρωσική εκτελεστική επιτροπή της Ενωσης Εργατών και Υπαλλήλων των σιδηροδρόμων. Σύντ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η επιτροπή σωτηρίας

Παρασκευή, 9 του Νοέμβρη (27 του Οχτώβρη)...

"Νοβοσερκάσκ, 8 του Νοέμβρη (26 Οχτώβρη).

Η στρατιωτική κυβέρνηση έχοντας υπόψη την ενέργεια των μπολσεβίκων, που αποπειράθηκαν ν' ανατρέψουν την προσωρινή κυβέρνηση και να πάρουν την εξουσία στην Πετρούπολη και σ' άλλα μέρη, θεωρεί την ενέργεια αυτή των μπολσεβίκων εγκληματική και ολότελα απαράδεκτη, και υποστηρίζει ολόπλευρα, σε στενή συμμαχία με τις διοικήσεις και των άλλων κοζάκικων στρατευμάτων, την υπάρχουσα προσωρινή κυβέρνηση συνασπισμού. Η στρατιωτική κυβέρνηση, έχοντας υπόψη τις εξαιρετικές περιστάσεις που δημιουργήθηκαν και τη διακοπή της επικοινωνίας με την κεντρική εξουσία, και μέχρι που ν' αποκατασταθεί η εξουσία της προσωρινής κυβέρνησης και η τάξη στη Ρωσία, αναλαβαίνει από σήμερα, 25 του Οχτώβρη, όλη την εκτελεστική κρατική εξουσία στην περιοχή του Ντόντς.

Ο πρόεδρος της στρατιωτικής κυβέρνησης

Στρατιωτικός αταμάνος Καλέντιν".

Διαταγή του πρωθυπουργού Κερένσκι, σταλμένη από την Γκάτσινα:

"Εγώ, ο πρόεδρος της προσωρινής κυβέρνησης και Ανώτατος Διοικητής των ενόπλων δυνάμεων της Ρωσικής Δημοκρατίας, ανακοινώνω ότι έφτασα σήμερα εδώ, επικεφαλής τμημάτων από το μέτωπο, που είναι αφοσιωμένα στην πατρίδα.

Διατάσσω όλα τα τμήματα της περιοχής της Πετρούπολης, που από απερισκεψία και πλάνη προσχώρησαν στη συμμορία των προδοτών της πατρίδας και της επανάστασης, να επανέλθουν αμέσως στα καθήκοντά τους.

Η διαταγή αυτή να διαβαστεί σ' όλους τους λόχους, τις διοικήσεις και τις ιλαρχίες.

Ο πρόεδρος της προσωρινής κυβέρνησης

και Ανώτατος Στρατιωτικός Διοικητής,

Α. Κερένσκι".

Τηλεγράφημα του Κερένσκι στο διοικητή του Βορείου Μετώπου:

"Η πόλη Γκάτσινα κατέχεται από στρατεύματα που είναι αφοσιωμένα στην κυβέρνηση και πήρθηκε χωρίς αιματοχυσία.

Λόχοι των τμημάτων της Κροστάνδης, του Σεμιόνοφ και του Ισμαΐλοφ και ναύτες κατέθεσαν χωρίς αντίσταση τα όπλα και προσχώρησαν στα στρατεύματα της κυβέρνησης.

Διατάσσω όλα τα τμήματα που πήραν διαταγή να κινηθούν, να την εκτελέσουν αμέσως...".

Από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή δόθηκε διαταγή στα στρατεύματα να υποχωρήσουν...

Η Γκάτσινα, που βρίσκεται τριάντα χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Πετρούπολης, είχε καταληφθεί τη νύχτα. Τμήματα των δύο παραπάνω συνταγμάτων - (όχι ναύτες), που παραπλανήθηκαν στα περίχωρα χωρίς διοικητές, κυκλώθηκαν πραγματικά από κοζάκους και κατέθεσαν τα όπλα. Μα δεν προσχώρησαν στα κυβερνητικά στρατεύματα. Ακριβώς τη στιγμή αυτή, ολόκληρες μάζες απ' αυτούς τους παραπλανημένους και ντροπιασμένους στρατιώτες βρίσκονταν κιάλας στο Σμόλνι και προσπαθούσαν να δώσουν εξηγήσεις. Δεν ήξεραν ότι οι κοζάκοι ήταν τόσο κοντά... Προσπάθησαν να 'ρθουν σε διαπραγματεύσεις με τους κοζάκους...

Ήταν ολοφάνερο ότι στο επαναστατικό στρατόπεδο επικρατούσε ακαταστασία. Οι φρουρές όλων των μικρών πόλεων, που βρίσκονταν νότια της Πετρούπολης, διασπάστηκαν μονομιάς και οριστικά σε δύο ή καλύτερα σε τρία μέρη: στην ανώτατη διοίκηση, που επειδή δεν είχε τίποτε άλλο καλύτερο να κάνει τάχθηκε με το μέρος του Κερένσκι, στην πλειοψηφία των στρατιωτών που ήταν με το Σοβιέτ, και στους υπόλοιπους που βασανίζονταν από αμφιβολίες και ταλαντεύονταν.

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή διόρισε βιαστικά διοικητή άμυνας της Πετρούπολης το φιλόδοξο μόνιμο λοχαγό Μουραβιόφ (1), τον ίδιο εκείνο Μουραβιόφ, που το περασμένο καλοκαίρι δημιούργησε τα "τάγματα θανάτου" και που λεγάν ότι κάποτε δήλωσε στην κυβέρνηση πως "κάνει πολλές αβρότητες με τους μπολσεβίκους, ενώ θα 'πρεπε να τους είχε κάνει σκόνη". Ήταν επαγγελματίας στρατιωτικός και υποκλινόταν με θαυμασμό μπροστά στη δύναμη και την τόλμη. Μπορεί ο θαυμασμός αυτός να ήταν εντελώς ειλικρινής.

Βγαίνοντας το πρωί στο δρόμο, είδα στον τοίχο, κι απ' τις δυο πλευρές της πόρτας μας, δύο νέες διαταγές της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, που έγραφαν πως όλα τα μαγαζιά και τα καταστήματα πρέπει να είναι ανοιχτά όπως πάντα κι όλα τα ακατοίκητα διαμερίσματα μπαίνουν στη διάθεση της επιτροπής.

Οι μπολσεβίκοι, τριάντα έξι ολόκληρες ώρες, ήταν αποκομμένοι από τη ρωσική επαρχία κι απ' όλο τον έξω κόσμο. Οι σιδηροδρομικοί κι οι τηλεγραφήτες αρνιούνταν να μεταδώσουν τα τηλεγραφήματά τους, οι υπάλληλοι του ταχυδρομείου δεν παραλάβαιναν την αλληλογραφία τους. Μόνο ο κρατικός ασύρματος του Τσάρσκογιε Σελό έστελνε κάθε μισή ώρα, στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, δελτία ειδήσεων και ανακοινώσεις. Οι κομισάριοι της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής έτρεχαν με τα τρένα σ' όλη τη χώρα, σε άμιλλα με τους κομισάριους του Δημοτικού Συμβουλίου. Στο μέτωπο πέταξαν δύο αεροπλάνα με διαφωτιστικό υλικό.

Μα το κύμα της εξέγερσης αγκάλιασε τη Ρωσία με τόση ταχύτητα, που ξεπέρασε τα ανθρώπινα μέσα επικοινωνίας. Το Σοβιέτ του Χέλσινγκφορς πήρε απόφαση να υποστηρίξει τους μπολσεβίκους. Στο Κίεβο οι μπολσεβίκοι κατέλαβαν το οπλοστάσιο και το τηλεγραφείο, απ' όπου εκτόπισαν τους αντιπροσώπους του συνεδρίου των κοζάκων, που συνεδρίαζε στην ίδια πόλη. Στο Καζάν η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή συνέλαβε το επιτελείο της τοπικής φρουράς και τον κομισάριο της προσωρινής κυβέρνησης. Από το Κρασονογιάρσκ της Σιβηρίας έφτασε η είδηση ότι τα Σοβιέτ κατέλαβαν τα όργανα αυτοδιοίκησης της πόλης. Στη Μόσχα, όπου η κατάσταση περιπλέχτηκε με την απειλή γενικού λοκάουτ από την άλλη, το Σοβιέτ με συντριπτική πλειοψηφία τάχθηκε υπέρ της υποστήριξης των μπολσεβίκων της Πετρούπολης... Εδώ δρούσε κιόλας η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή.

Παντού γινόταν το ίδιο. Οι απλοί στρατιώτες κι οι βιομηχανικοί εργάτες, σχεδόν ως τον τελευταίο, υποστήριζαν τα Σοβιέτ. Οι αξιωματικοί, οι ευέλπιδες κι οι μικροαστοί, όπως κι οι εκπρόσωποι της αστικής τάξης - οι καντέ κι οι μετριοπαθείς σοσιαλιστές - ήταν υπέρ της προσωρινής κυβέρνησης. Σ' όλες τις πόλεις οργανώθηκαν κι ετοιμάστηκαν για εμφύλιο πόλεμο οι επιτροπές σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης...

(1) Ο Μουραβιόφ ήταν αντισυνταγματάρχης. Σύντ.

Η απέραντη ρωσική αυτοκρατορία γκρεμιζόταν. Αυτό το προτσές άρχισε ακόμα από το 1905. Η επανάσταση του Μάρτη του 1917 επιτάχυνε. Δημιούργησε στην αρχή μια ψεύτικη ελπίδα για αλλαγή, αλλά ξόφλησε γρήγορα επειδή διατήρησε για πολύ διάστημα τις ξεπερασμένες μορφές του παλιού καθεστώτος. Τώρα οι μπολσεβίκοι, για μια νύχτα, σάρωσαν όλες τις παλιές μορφές, που χάθηκαν σαν καπνός. Η παλιά Ρωσία έπαψε να υπάρχει. Η όμορφη κοινωνία έλιωσε, χύθηκε σαν κοσμογονική λάβα κι από την τρικυμισμένη αυτή θάλασσα βγήκε στην επιφάνεια η ισχυρή και ανελέητη ταξική πάλη, και μαζί της άρχιζαν να πήζουν αργά οι αδύνατοι ακόμα πυρήνες των νέων μορφών.

Στην Πετρούπολη απεργούσαν δεκάξι υπουργεία, με την καθοδήγηση δύο υπουργείων, που είχαν δημιουργηθεί από την αυγουστιανή μονογενή σοσιαλιστική (1) κυβέρνηση, - των υπουργείων Εργασίας και Επισιτισμού.

Σ' αυτό το γκρίζο, ψυχρό πρωινό, "η φούχτα των μπολσεβίκων" φαινόταν τόσο απομονωμένη, σαν να ήταν ολομόναχη στον κόσμο. Μια θάλασσα από εχθρούς μαινόταν γύρω τους. Στριμωγμένη στον τοίχο, η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, κατάφερνε αντιχτυπήματα υπερασπιζοντας απεγνωσμένα την ύπαρξή της. "De l' audace, encore de l' audace, et toujours de l' audace" (2). Στις πέντε το πρωί, στο τυπογραφείο της αυτοδιοίκησης της πόλης πήγαν κοκκινοφρουροί, κατάσχεσαν χιλιάδες τεύχη της έκκλησης - διαμαρτυρίας του Δημοτικού Συμβουλίου κι έκλεισαν το όργανο του Δημοτικού Συμβουλίου "Εφημερίδα της Αυτοδιοίκησης της Πόλης". Όλες οι αστικές εφημερίδες πετάχτηκαν από τα πιεστήρια μαζί κι η εφημερίδα της παλιάς ΚΕΕ "Φωνή του Στρατιώτη" που, αλλάζοντας τον τίτλο με τον τίτλο "Στρατιωτική Φωνή", βγήκε σε εκατό χιλιάδες φύλλα προκαλώντας οργή και αγανάχτηση:

"Οι άνθρωποι που κατάφεραν το προδοτικό τους χτύπημα τη νύχτα, οι άνθρωποι που έκλεισαν τις εφημερίδες, δε θα κρατήσουν πολύν καιρό τη χώρα στο σκοτάδι. Η χώρα θα μάθει την αλήθεια! Θα το δούμε αυτό!".

Στη μία το μεσημέρι κατεβήκαμε στη λεωφόρο Νέβσκι. Μπροστά στο Δημαρχείο ο δρόμος ήταν γεμάτος από κόσμο. Πότε δω, πότε κει φαινόταν κάποιος κοκκινοφρουρός ή ναύτης με εφ' όπλου λόγχη. Γύρω τους μαζεύονταν εκατοντάδες άτομα, άντρες και γυναίκες, γραφιάδες, φοιτητές, μπακάληδες, υπάλληλοι. Όλοι αυτοί κουνούσαν τις γροθιές και ξεστόμιζαν κατάρες και απειλές. Στα σκαλοπάτια στέκονταν πρόσκοποι και αξιωματικοί και μοίραζαν φύλλα της "Στρατιωτικής Φωνής". Ένας εργάτης με κόκκινο περιβραχιόνιο και με το πιστόλι στο χέρι στεκόταν, τρέμοντας από θυμό, ανάμεσα στο εχθρικό πλήθος και ζητούσε να του παραδώσουν τις εφημερίδες. Νομίζω πως η ιστορία δεν είδε ποτέ κάτι παρόμοιο. Από τη μια μεριά μια φούχτα πολύ άσχημα εξοπλισμένων εργατών και στρατιωτών, που εκπροσωπούσαν τη νικηφόρα εξέγερση, και από την άλλη μεριά το αφηνιασμένο πλήθος, που αποτελούνταν από τους ίδιους ακριβώς ανθρώπους που τα μεσημέρια πλημμυρίζουν τα πεζοδρόμια της Πέμπτης Λεωφόρου (3), πλήθος που χλεύαζε, καταριόταν και τσίριζε: "Προδότες! Προβοκάτορες! Δήμιοι!".

Στις πόρτες φύλαγαν φοιτητές και αξιωματικοί. Είχαν άσπρα περιβραχιόνια με κόκκινη επιγραφή: "Πολιτοφυλακή της επιτροπής κοινωνικής ασφάλειας". Μισή ντουζίνα πρόσκοποι πήγαιναν πέρα - δώθε. Μέσα το κτίριο έβραζε από λαό. Από τη σκάλα κατέβηκε ο λοχαγός Χόμπεργκ. "Θέλουν να διαλύσουν το Δημοτικό Συμβούλιο!" μου είπε. "Αυτή τη φορά βρίσκεται επικεφαλής μπολσεβίκος κομισάριος...". Όταν ανεβήκαμε επάνω, είδα τον Ριαζάνοφ που έβγαινε τρεχάτος. Ηρθε ν' απαιτήσει από το Δημοτικό Συμβούλιο ν' αναγνωρίσει το Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού κι ο δήμαρχος αρνήθηκε κατηγορηματικά.

Σ' όλα τα διαμερίσματα του Δημαρχείου τσίριζε, θορυβούσε και χειρονομούσε ένα τεράστιο πλήθος από υπαλλήλους, διανοούμενους, δημοσιογράφους, ξένους ανταποκριτές, Γάλλους και Αγγλους αξιωματικούς... Ο αρχιμηχανικός της πόλης έλεγε θριαμβευτικά. "Όλες οι πρεσβείες αναγνωρίζουν το Δημοτικό Συμβούλιο σαν τη μοναδική νόμιμη εξουσία. Οσο για τους μπολσεβίκους, αυτοί είναι μόνο ληστές και άρπαγες και ζύγωσε το τέλος τους. Είναι ζήτημα μερικών ωρών! Όλη η Ρωσία είναι μαζί μας...".

Στην αίθουσα Αλεξαντρόφ γινόταν πλατιά συνεδρίαση της επιτροπής σωτηρίας με τη συμμετοχή μεγάλου πλήθους. Προϊστάμενος ήταν ο Φιλιπόφσκι και στο βήμα ρητόρευε συνέχεια ο Σκόμπελεφ. Μέσα στο θόρυβο των χειροκροτημάτων απარიθμούσε τις οργανώσεις που προσχώρησαν στην επιτροπή σωτηρίας: η εκτελεστική επιτροπή των αγροτικών Σοβιέτ, η παλιά ΚΕΕ, η κεντρική επιτροπή του Στρατού, η κεντρική επιτροπή του στόλου, οι ομάδες των μενσεβίκων και των εσέρων του μετώπου, του συνεδρίου των Σοβιέτ, οι κεντρικές επιτροπές των κομμάτων των μενσεβίκων, των εσέρων και

των λαϊκών σοσιαλιστών, η ομάδα "Ενότητα", η αγροτική ένωση, οι συνεταιρισμοί, τα ζέμστβο, οι αυτοδιοικήσεις της πόλης, η ένωση των ταχυδρομείων - τηλεγραφείων, η Βίκζελ, το Συμβούλιο της Ρωσικής Δημοκρατίας, η Ένωση των Ενώσεων, η εμποροβιομηχανική ένωση...

"...Η εξουσία των Σοβιέτ, έλεγε, δεν είναι εξουσία της δημοκρατίας, αλλά δικτατορία και μάλιστα όχι δικτατορία του προλεταριάτου, μα δικτατορία ενάντια στο προλεταριάτο. Καθένας που ένιωσε και νιώθει επαναστατικό ενθουσιασμό, πρέπει να 'ρθει τώρα μαζί μας για την υπεράσπιση της επανάστασης..."

Το άμεσο καθήκον δεν είναι μόνο να κάνουμε ακίνδυνους τους ανεύθυνους δημαγωγούς, μα και η πάλη με την αντεπανástαση... Αν είναι σωστές οι φήμες που λένε πως τάχα στις επαρχίες βρίσκονται στρατηγοί που θέλουν να εκμεταλλευτούν τα γεγονότα που διαδραματίζονται και να κινηθούν ενάντια στην Πετρούπολη με αντεπαναστατικούς σκοπούς, τότε αυτό μαρτυρεί για μια ακόμα φορά πως είμαστε υποχρεωμένοι να δημιουργήσουμε ισχυρή δημοκρατική κυβέρνηση. Διαφορετικά μαζί με την αναρχία από τα αριστερά, θα επακολουθήσει αναρχία από τα δεξιά...

Η φρουρά της Πετρούπολης δεν μπορεί να παραμένει αδιάφορη όταν στους δρόμους πιάνονται οι πολίτες που αγοράζουν τη "Φωνή του Στρατιώτη" και οι μικροί εφημεριδοπώλες που πουλούν την "Εργατική Εφημερίδα"...

Η εποχή των αποφάσεων πέρασε... Εκείνοι που έχασαν την πίστη τους στην επανάσταση ας τραβηχτούν στην άκρη... Για ν' αναστηλώσουμε μια ενιαία δημοκρατική εξουσία, είναι απαραίτητο ν' ανεβάσουμε ξανά το κύρος της επανάστασης...

Ορκιζόμαστε, λοιπόν, σύντροφοι, πως ή θα σώσουμε την επανάσταση ή θα πεθάνουμε μαζί της..."

Όλοι σηκώθηκαν ορθοί και σκέπασαν τα τελευταία λόγια με θυελλώδη χειροκροτήματα. Τα μάτια τους άστραφταν. Στην αίθουσα δε φαινόταν ούτε ένας προλετάριος...

(1) Μενσεβικο-εσερική. Σύντ.

(2) "Τόλμη, ακόμα μια φορά τόλμη και πάντα τόλμη!" (Γαλλικά), το περίφημο επιφώνημα του Δαντόν στο λόγο του της 2ης του Σεπτεμβρίου 1792 στη Νομοθετική Συνέλευση της Γαλλίας, για τον πολεμικό κίνδυνο και την υπεράσπιση της επανάστασης από την επιδρομή του αντεπαναστατικού συνασπισμού της Πρωσίας και της Αυστρίας. Σύντ.

(3) Δρόμος στη συνοικία των πλουσιών στη Νέα Υόρκη. Σύντ.

Το λόγο πήρε ο Βαϊνστάιν:

"Πρέπει να διατηρήσουμε την ψυχραιμία μας και ν' αποφύγουμε κάθε είδους ενέργειες, ώσπου η κοινή γνώμη να συσπειρωθεί αποφασιστικά γύρω από την επιτροπή σωτηρίας. Μόνο τότε θα μπορέσουμε να περάσουμε από την άμυνα στην επίθεση..."

Ο εκπρόσωπος της Βίκζελ δηλώνει πως η οργάνωση που τον έστειλε παίρνει την πρωτοβουλία σχηματισμού νέας κυβέρνησης. Οι αντιπρόσωποι της πήγαν κιόλας στο Σμόλνι για σχετικές διαπραγματεύσεις... Αρχισε ζωηρή συζήτηση: Θα πρέπει να μπουν άραγε οι μπολσεβίκοι στη νέα κυβέρνηση;... Ο Μάρτοφ τάχθηκε υπέρ. Σε τελευταία ανάλυση, είπε, οι μπολσεβίκοι εκπροσωπούν ένα πολύ σημαντικό πολιτικό κόμμα. Οι γνώμες μοιράστηκαν: η δεξιά πτέρυγα των μενσεβίκων και των εσέρων, καθώς κι οι λαϊκοί σοσιαλιστές, οι συνεταιριστές κι οι εκπρόσωποι της αστικής τάξης αντιδρούσαν αποφασιστικά.

"Αυτοί πρόδωσαν τη Ρωσία!" είπε ένας ομιλητής.

"Αρχισαν τον εμφύλιο πόλεμο κι άφησαν ανοιχτό το μέτωπο στους Γερμανούς! Οι μπολσεβίκοι πρέπει να συντριβούν αμείλιχτα..."

Ο Σκόμπελεφ ήταν υπέρ του αποκλεισμού τόσο των μπολσεβίκων όσο και των καντέ.

Μιλήσαμε μ' ένα νεαρό εσέρο, που κάποτε είχε φύγει μαζί με τους μπολσεβίκους από τη δημοκρατική σύσκεψη. Αυτό συνέβη εκείνη τη νύχτα, που ο Τσερετέλι και οι άλλοι συμβιβαστές επέβαλαν στη Ρωσική Δημοκρατία την πολιτική του συνασπισμού.

"Εσείς εδώ;" τον ρώτησα.

Τα μάτια του πέταξαν φωτιές! "Μάλιστα!" φώναξε.

"Τη νύχτα της Τετάρτης έφυγα από το συνέδριο μαζί με τους κομματικούς μου συντρόφους. Δε διακινδύνεψα τη ζωή μου είκοσι χρόνια για να υποταχθώ τώρα στην τυραννία των σκοτεινών ανθρώπων. Οι μέθοδές τους είναι ανυπόφορες. Μα δεν υπολόγισαν τους αγρότες... Κι όταν ξεσηκωθεί η αγροτιά, το τέλος τους είναι ζήτημα λεπτών!"

"Θα ξεσηκωθούν άραγε οι αγρότες; Μήπως το διάταγμα για τη γη δεν ικανοποίησε τους αγρότες; Τι θέλουν ακόμα;"

"Αχ, αυτό το διάταγμα για τη γη!" φώναξε με λύσσα. "Και ξέρετε τι είναι αυτό το διάταγμα για τη γη; Είναι δικό μας διάταγμα, ολοκληρωτικά πρόγραμμα των εσέρων! Το κόμμα που επεξεργάστηκε τις βάσεις αυτής της πολιτικής ύστερα από προσεχτική έρευνα των απαιτήσεων των αγροτών! Αυτό είναι πρωτάκουστο..."

"Αφού αυτή είναι η πολιτική σας, τότε για ποιο πράγμα έχετε αντιρρήσεις; Κι αφού οι επιθυμίες της αγροτιάς είναι αυτές, τότε για ποιο λόγο να ξεσηκωθεί;"

"Πώς δε με νιώθετε! Μήπως δεν είναι φανερό πως οι αγρότες θα καταλάβουν αμέσως ότι αυτό είναι μόνο απάτη, ότι αυτοί οι σφετεριστές έκλεψαν το δικό μας πρόγραμμα, το πρόγραμμα των εσέρων;"

"Είναι σωστό πως ο Καλέντιν κινείται προς Βορρά;" τον ρώτησα.

Κούνησε το κεφάλι κι άρχισε να τρίβει τα χέρια με σαδιστική ικανοποίηση. "Πέρα για πέρα σωστό!... Τώρα θα δείτε τι έφτιαξαν αυτοί οι μπολσεβίκοι. Ξεσήκωσαν ενάντια μας την αντεπανástαση. Η επανάσταση χάθηκε. Χάθηκε η επανάσταση".

"Μα αφού θα την υπερασπίσετε εσείς την επανάσταση;"

"Φυσικά, θα την υπερασπίσουμε μέχρι την τελευταία ρανίδα του αίματός μας! Όμως με τους μπολσεβίκους δε θα συνεργαστούμε σε καμιά περίπτωση...". "Αν, λοιπόν, ο Καλέντιν πλησιάσει την Πετρούπολη κι οι μπολσεβίκοι ξεσηκωθούν για να υπερασπίσουν την πόλη, εσείς δε θα ενωθείτε μ' αυτούς;". "Και βέβαια όχι! Θα υπερασπίσουμε κι εμείς την πόλη, όμως όχι μαζί με τους μπολσεβίκους! Ο Καλέντιν είναι εχθρός της επανάστασης, μα κι οι μπολσεβίκοι είναι το ίδιο εχθροί της".

"Ποιον προτιμάτε εσείς, τον Καλέντιν ή τους μπολσεβίκους;"

"Η υπόθεση δε βρίσκεται σ' αυτό!" απάντησε βιαστικά. "Σας λέω, ότι η επανάσταση χάθηκε. Και φταίχτες γι' αυτό είναι οι μπολσεβίκοι. Μα, ακούστε, γιατί να χάνουμε τον καιρό μας μ' αυτά; Ο Κερένσκι έρχεται. Μεθαύριο περνάμε στην επίθεση... Το Σμόλνι μας έστειλε κιάλας αντιπροσώπους με πρόταση να σχηματίσουμε νέα κυβέρνηση. Τώρα όμως τους έχουμε στο χέρι μας. Οι μπολσεβίκοι είναι πέρα για πέρα αδύναμοι... Εμείς δεν πρόκειται να συνεργαστούμε..."

Στο δρόμο ακούστηκε ένας πυροβολισμός. Τρέξαμε στα παράθυρα. Ένας κοκκινοφρουρός, που έχασε την υπομονή του από τις επιθέσεις του πλήθους, πυροβόλησε και τραυμάτισε στο χέρι κάποια κοπέλα. Είδαμε που την ανέβασαν σ' ένα αμάξι κυκλωμένο από το ταραγμένο πλήθος και έφτασαν σ' αυτιά μας οι φωνές της. Εξαφνα από τη γωνιά της λεωφόρου Μιχαήλοφσκι, πρόβαλε ένα θωρακισμένο. Τα πολυβόλα γύριζαν δεξιά - αριστερά. Το πλήθος το 'βαλε αμέσως στα πόδια. Όπως συμβαίνει συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις στην Πετρούπολη, οι άνθρωποι ξάπλωσαν καταγής, κρύφτηκαν στα χαντάκια και πίσω από τους τηλεφωνικούς στύλους. Το θωρακισμένο πλησίασε τις πόρτες του Δημαρχείου. Από τον πυργίσκο του βγήκε κάποιος και ζήτησε να του δώσουν τη Στρατιωτική Φωνή. Οι πρόσκοποι απάντησαν κοροϊδευτικά και τρύπωσαν μέσα. Το αυτοκίνητο έκανε στροφή κοντά στο κτίριο και τράβηξε προς τη λεωφόρο Νέβσκι. Οι άνθρωποι, που ήταν πεσμένοι στη γέφυρα, σηκώθηκαν κι άρχισαν να τινάζονται...

Μέσα στο κτίριο άρχισαν απίστευτες τρεχάλες. Άνθρωποι με δέματα της Στρατιωτικής Φωνής έτρεχαν προς όλες τις κατευθύνσεις, γυρεύοντας μέρος για να κρύψουν την εφημερίδα.

Στο δωμάτιο έτρεχε ένας δημοσιογράφος, κουνώντας στον αέρα κάποιο χαρτί. "Προκήρυξη του Κρασνόφ!", φώναξε. Ολοι ρίχτηκαν απάνω του. "Δώστε τη για τύπωμα, γρήγορα για τύπωμα κι αμέσως στους στρατώνες!"

"Με εντολή του ανώτατου διοικητή, διορίστηκα διοικητής των στρατευμάτων που είναι συγκεντρωμένα γύρω από την Πετρούπολη.

Πολίτες, στρατιώτες, ανδρείοι κοζάκοι του Ντον, του Κουμπάν, της Ανω Βαϊκάλης, της Ουσουρίας, του Αμούρ, του Γενισέι, εσείς που παραμείνατε πιστοί στο στρατιωτικό σας όρκο, εσείς που υποσχεθήκατε να κρατήσετε πιστά και απαραβίαστα τον κοζάκικο όρκο, σ' εσάς απευθύνομαι και σας καλώ να σπεύσετε και να λυτρώσετε την Πετρούπολη από την αναρχία, από τη βία και την πείνα και τη Ρωσία από την ανεξίτηλη κληίδα του αίσχους που της κόλλησε μια σκοτεινή κλίκα αμόρφωτων ανθρώπων, οι οποίοι καθοδηγούνται από τη θέληση και τα χρήματα του αυτοκράτορα Γουλιέλμου. Η προσωρινή κυβέρνηση, στην οποία ορκιστήκαμε στις μεγάλες μέρες του Μάρτη, δεν ανατράπηκε, αλλά απομακρύνθηκε με τη βία από τη θέση της και τώρα ετοιμάζεται με πολύ στρατό από το μέτωπο, να εκπληρώσει το καθήκον της.

Το Σοβιέτ της ένωσης των κοζάκικων στρατευμάτων συνένωσε όλους τους κοζάκους κι αυτοί, με το ατρόμητο κοζάκικο πνεύμα, στηριζόμενοι στη θέληση του ρωσικού λαού, ορκίστηκαν να υπηρετήσουν την πατρίδα, έτσι όπως την υπηρέτησαν οι παππούδες τους στην τρομερή και ταραγμένη εποχή του 1612, όταν οι κοζάκοι του Ντον έσωσαν τη Μόσχα που απειλούνταν από τους Σουηδούς, τους Πολωνούς - Λιθουανούς και σπαραζόταν από εσωτερικές ταραχές. (Η κυβέρνησή σας ακόμα υπάρχει...) (1).

Το πολεμικό μέτωπο παρακολουθεί με ανείπωτη φρίκη και αηδία τους εχθρούς και τους προδότες. Οι αρπαγές, οι σκοτωμοί και οι βιαιότητές τους, η καθαρά γερμανική συμπεριφορά τους απέναντι στους ηττημένους που δεν παραδίνονται, απομάκρυναν απ' αυτούς όλη τη Ρωσία.

Πολίτες, στρατιώτες και γενναίοι κοζάκοι της φρουράς της Πετρούπολης, στείλτε αμέσως τους αντιπροσώπους σας σε μένα, για να μάθω ποιοι είναι οι προδότες της ελευθερίας και της πατρίδας και ποιοι δεν είναι, ώστε να μη χυθεί άδικα αθώο αίμα..."

Σχεδόν την ίδια στιγμή, διαδόθηκε η φήμη πως το κτίριο κυκλώθηκε από κοκκινοφρουρούς. Μπήκε ένας αξιωματικός με κόκκινο περιβραχιόνιο και κάλεσε το δήμαρχο. Υστερα από λίγα λεπτά ξαναβγήκε. Πίσω του φάνηκε αμέσως ο γερο - Σρέιντερ.

"Έκτακτη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου!", φώναξε τότε κοκκινίζοντας, τότε χλομάζοντας. "Αμέσως!"

Η συνεδρίαση που γινόταν στη μεγάλη αίθουσα διακόπηκε. "Όλα τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου σε έκτακτη συνεδρίαση!"

"Τι τρέχει;"

"Δεν ξέρω... Θέλουν να μας συλλάβουν!.. Θέλουν να διαλύσουν το Δημοτικό Συμβούλιο... Πιάνουν όλα τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου στην πόρτα..." ,τέτοια ήταν τα ανησυχαστικά σχόλια.

Στην αίθουσα Νικολάγιεφσκι δεν είχε τόπο να σταθεί κανείς. Ο δήμαρχος δήλωσε ότι όλες οι πόρτες έχουν πιαστεί από στρατό, που δεν επιτρέπει σε κανέναν ούτε να μπει ούτε να βγει από το κτίριο κι ότι ο κομισάριος απειλεί να συλλάβει και να διαλύσει το Δημοτικό Συμβούλιο. Αρχισαν φοβερές ομιλίες, όχι μόνο από το βήμα, μα και από το κοινό: Η ελεύθερα εκλεγμένη αυτοδιοίκηση της πόλης δεν μπορεί να διαλυθεί από καμιά εξουσία... Η προσωπικότητα του δημάρχου και όλων των μελών του Δημοτικού Συμβουλίου είναι απαραβίαστη: Δεν πρόκειται ποτέ ν' αναγνωρίσουμε τους εκβιαστές, τους προβοκάτορες και τους πράκτορες των Γερμανών. Απειλούν να μας διαλύσουν... Ας δοκιμάσουν... Μόνο πατώντας στα πτώματά μας θα μπουν σ' αυτή την αίθουσα, όπου με αξιοπρέπεια, σαν τους γερουσιαστές της αρχαίας Ρώμης, περιμένουμε τον ερχομό των βανδάλων...

Απόφαση: Αμέσως με τον τηλεγράφο να γίνουν γνωστά στα δημοτικά συμβούλια και στις τοπικές αυτοδιοικήσεις όλης της Ρωσίας όσα διαδραματίστηκαν... Απόφαση: Ούτε ο δήμαρχος, ούτε ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου μπορούν να 'ρθουν σε οποιαδήποτε επαφή με τους εκπροσώπους της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής ή με το λεγόμενο Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού. Απόφαση: Να απευθυνθούμε άμεσα στον πληθυσμό της Πετρούπολης με καινούρια έκκληση, καλώντας τον να ξεσηκωθεί για να υπερασπίσει την εκλεγμένη απ' αυτόν αυτοδιοίκηση... Απόφαση: Η συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου να συνεχίζεται αδιάκοπα...

Στην αίθουσα μπήκε ένα από τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου και ανακοίνωσε στη συνέλευση πως τηλεφώνησε στο Σμόλνι και η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή δήλωσε ότι δεν έδωσε διαταγή να κυκλωθεί το Δημαρχείο κι ότι τα στρατιωτικά τμήματα θα αποσυρθούν.

Όταν κατεβαίναμε τη σκάλα, στην είσοδο έμπαινε πολύ ανήσυχος ο Ριαζάνοφ. "Αποφασίσατε να διαλύσετε το Δημοτικό Συμβούλιο;", τον ρώτησα.

"Όχι δα, για όνομα του Θεού!", απάντησε. "Κάποια παρεξήγηση έγινε... Το πρωί κιόλας δήλωσα στο δήμαρχο πως το Δημοτικό Συμβούλιο δε θα ενοχληθεί..."

Κατά το σούρουπο στη λεωφόρο Νέβσκι έτρεχε μια διπλή φάλαγγα από ποδηλατιστές με τα όπλα περασμένα χιαστί. Οι ποδηλατιστές σταμάτησαν. Το πλήθος τούς κύκλωσε και τους γέμισε με ερωτήσεις:

"Ποιοι είστε; Από πού έρχεστε;", ρώτησε ένας χοντρός γέρος, με το τσιγάρο στα χείλη.

"Από τη 12η Στρατιά, από το μέτωπο. Ηρθαμε να υπερασπίσουμε τα Σοβιέτ από την καταραμένη αστική τάξη".

Ξέσπασαν κραυγές μίσους:

"Α! Α! Μπολσεβίκοι χωροφύλακες! Μπολσεβίκοι κοζάκοι!"

Στα σκαλοπάτια έτρεχε ένας κοντός αξιωματικός μ' ένα πέτσινο χιτώνιο.

"Η φρουρά ταλαντεύεται!", μου ψιθύρισε σ' αυτί. "Για τους μπολσεβίκους αυτό σημαίνει την αρχή του τέλους. Θέλετε να δείτε πώς αλλάζουν οι διαθέσεις; Πάμε!". Σχεδόν τρέχοντας τραβούσε για τη λεωφόρο Μιχαίλοφσκι, κι εμείς πίσω του.

"Και ποιο είναι αυτό το σύνταγμα;"

"Των θωρακισμένων"... Ήταν πραγματικά μια σοβαρή περιπλοκή. "Τα θωρακισμένα κρατούνε στα χέρια τους το κλειδί της κατάστασης.

Όποιος έχει τα θωρακισμένα, μπορεί να ελέγχει όλη την πόλη.

Προς αυτούς πήγαν για διαπραγματεύσεις κομισάριοι από την επιτροπή σωτηρίας και από το Δημοτικό Συμβούλιο. Έχουν συγκέντρωση που πρέπει να αποφασίσει...". "Τι να αποφασίσει; Με ποια πλευρά θα πολεμήσουν;", "Ω, όχι! Οι δουλιές δε γίνονται έτσι. Αυτοί ποτέ δεν πρόκειται να πολεμήσουν ενάντια στους μπολσεβίκους. Μόνο να αποφασίσουν να παραμείνουν ουδέτεροι και τότε οι ευέλπιδες και οι κοζάκοι..."

(1) Οι λέξεις που είναι μέσα σε παρένθεση δεν υπάρχουν στις εφημερίδες. Σύντ.

Η πόρτα του τεράστιου κλειστού υποδρομίου του Μιχαίλοφσκι έχασκε σαν μαύρο στόμα. Δύο σκοποί προσπάθησαν να μας σταματήσουν μα περάσαμε γρήγορα δίπλα τους, μη δίνοντας σημασία στις οργισμένες φωνές τους. Το υποδρόμιο ήταν θαμπά φωτισμένο με το μοναδικό φανάρι που κρεμόταν στο ταβάνι του τεράστιου χώρου. Στο σκοτάδι μόλις διακρίνονταν θολά οι ψηλές κολόνες και τα παράθυρα. Τριγύρω φαίνονταν οι ακαθόριστες τερατώδεις μορφές των θωρακισμένων αυτοκινήτων. Ενα απ' αυτά βρισκόταν στο κέντρο του χώρου κάτω από το φανάρι. Γύρω του, ντυμένοι με την γκρίζα-καφετιά στολή, ήταν συγκεντρωμένοι ίσαμε δύο χιλιάδες στρατιώτες, που σχεδόν χάνονταν στον τεράστιο χώρο του μεγάλοπρεπου κτιρίου. Πάνω σ' ένα θωρακισμένο βρίσκονταν καμιά δωδεκα-ριά άνθρωποι: αξιωματικοί, ο πρόεδρος της επιτροπής των στρατιωτών, ομιλητές. Κάποιος στρατιωτικός, ανεβασμένος στον κεντρικό πύργο του θωρακισμένου, έβγαζε λόγο. Ήταν ο Χανζόνοφ, πρόεδρος του Πανρωσικού συνεδρίου των θωρακισμένων μονάδων, που είχε γίνει το καλοκαίρι. Είχε μια ευλύγιστη και κομψή κορμοστασιά, με πέτσινο χιτώνιο και επωμίδες υπολοχαγού. Μιλούσε πειστικά και με ευφράδεια για ουδετερότητα.

«Είναι τρομερό, έλεγε, ο Ρώσος να σκοτώνει τους ίδιους τους αδελφούς του, τους Ρώσους. Δεν πρέπει να ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα στους στρατιώτες που μαζί εξεγέρθηκαν ενάντια στον τσάρο και μαζί αντιμετώπισαν τον εξωτερικό εχθρό στα πεδία των μαχών. Τι δουλειά έχουμε μεις οι στρατιώτες μ' όλους αυτούς τους καβγάδες των πολιτικών κομμάτων; Δεν θέλω να πω, ότι η προσωρινή κυβέρνηση ήταν κυβέρνηση δημοκρατική. Δεν θέλουμε συνασπισμό με την αστική τάξη, όχι δεν θέλουμε. Μας χρειάζεται όμως μια κυβέρνηση της ενωμένης δημοκρατίας. Διαφορετικά η Ρωσία θα χαθεί. Με τέτοια κυβέρνηση δεν πρόκειται να ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος και αδελφοκτονία.»

Όλα αυτά ειπώθηκαν πολύ πειστικά. Η τεράστια αίθουσα ξέσπασε σε χειροκροτήματα και επευφημίες επιδοκιμασίας.

Στον πυργίσκο πήδησε ένας χλομός κι ευκίνητος στρατιώτης.

«Σύντροφοι!» φώναξε. «Ήρθα από το μέτωπο της Ρουμανίας για να πω σ' όλους σας: πρέπει να κλειστεί ειρήνη! Άμεση ειρήνη! Όποιος μας δώσει την ειρήνη, μ' εκείνον θα πάμε, είτε είναι μπολσεβίκοι αυτοί, είτε η νέα κυβέρνηση. Δώστε μας ειρήνη! Στο μέτωπο δεν μπορούμε πια να πολεμήσουμε, δεν μπορούμε να πολεμήσουμε ούτε με τους Γερμανούς, ούτε με τους Ρώσους...» Λέγοντας αυτά πήδηξε κάτω. Η τεράστια μάζα των ακροατών θορυβήθηκε ανήσυχα. Η οχλοβοή μετατράπηκε σε κάτι που έμοιαζε με οργή, όταν ο επόμενος ομιλητής μενσεβί-κος-αμυνίτης, δοκίμασε να πει, ότι ο πόλεμος πρέπει να συνεχιστεί ως τη νίκη των συμμαχών.

«Εσείς μιλάτε σαν τον Κερένσκι!» φώναξε κάποια αυστηρή φωνή.

Κατόπιν μίλησε ο αντυπρόσωπος του Δημοτικού Συμβουλίου, που συμβούλεψε τους στρατιώτες να παραμείνουν ουδέτεροι. Τον άκουαν κάπως δύσπιστα, σιγοκου-βεντιάζοντας, νιώθοντας πως δεν ήταν δικός τους. Δεν μου έτυχε να συναντήσω άλλη φορά ανθρώπους που να προσπαθούν τόσο επίμονα να ακούσουν τους ομιλητές κι ύστερα ν' αποφασίσουν. Στέκονταν κι άκουγαν τους ομιλητές ολόκληρα ακίνητοι, με τρομερή, αδιάκοπα εντατική προσοχή, συνοφρυωμένοι από τη διανοητική προσπάθεια. Στα μέτωπα τους έτρεχε ιδρώτας. Ήταν γίγαντες με αθώα παιδικά μάτια, με πρόσωπα επικών πολεμιστών...

Τώρα μιλούσε ένας μπολσεβίκος, ένας από τους στρατιώτες του ίδιου του τμήματος. Ο λόγος του ήταν γεμάτος οργή και μίσος. Η συνέλευση δεν τον άκουγε με περισσότερο ενδιαφέρον από ό,τι τους άλλους. Δεν ανταποκρίνονταν στην ψυχική τους διάθεση τα λόγια του. Όλοι αυτοί, τούτη τη στιγμή, είχαν χάσει τον μπούσουλα τους από τις καθημερινές αδιάκοπες συσκέψεις. Έπρεπε να σκεφτούν για τη Ρωσία, για το σοσιαλισμό, για όλο τον κόσμο, σαν να εξαρτιόταν από τα θωρακισμένα τους η ζωή και ο θάνατος της επανάστασης.

Μέσα σε εκνευριστική ησυχία μιλούσαν ο ένας ύστερα από τον άλλο. Οι κραυγές επιδοκιμασίας εναλλάσσονταν με φωνές αγανάκτησης. Θα πάρουν μέρος ή όχι; Μίλησε ξανά ο πειστικός και συμπαθητικός Χανζόνοφ. Όμως όσο και να μιλούσε για ειρήνη, μήπως δεν ήταν αξιωματικός, δεν ήταν αμυνίτης; Μίλησε ένας εργάτης από τη νήσο Βασιλέφσκι. Τον υποδέχτηκαν με φωνές: «Λοιπόν, εσείς οι εργάτες θα μας δώσετε ειρήνη;» Δίπλα μας είχαν συγκεντρωθεί κάμποσοι άνθρωποι, κυρίως αξιωματικοί. Είχαν οργανώσει μια κλάκα και ζητωκραύγαζαν θορυβώδικα όλους τους οπαδούς της ουδετερότητας. «Χανζόνοφ! Χανζόνοφ», φώναζαν και σφύριζαν όλους τους ομιλητές των μπολσεβίκων.

Ξαφνικά ανάμεσα στα μέλη των επιτροπών και τους αξιωματικούς που στέκονταν στο θωρακισμένο, άρχισε φοβερή συζήτηση. Χειρονομούσαν ζωηρά και, όπως φαίνεται, δεν μπορούσαν με κανέναν τρόπο να συμφωνήσουν. Οι συγκεντρωμένοι πρόσεξαν αυτή τη συζήτηση. Το τεράστιο πλήθος θορύβησε κι ανησύχησε, θέλοντας να μάθει τι τρέχει. Ένας στρατιώτης, που τον κρατούσε ένας αξιωματικός, ξέφυγε και σήκωσε ψηλά το χέρι:

«Σύντροφοι!» φώναξε. «Εδώ είναι ο σύντροφος Κρι-λένκο και θέλει να μιλήσει!» Ξέσπασε θύελλα κραυγών, χειροκροτημάτων και σφυριγμάτων. «Παρακαλούμε! Κάτω!» Μέσα σε αφάνταστο θόρυβο και ουρλιαχτά ο Λαϊκός Επίτροπος των στρατιωτικών υποθέσεων, σπρωχνόμε-νος και βοηθούμενος απ' όλες τις πλευρές πήδηξε στο θωρακισμένο. Έβαλε τα χέρια στα πλευρά και κοίταξε χαμογελώντας. Ήταν χοντρός, με κοντά πόδια, με στρατιωτική στολή, χωρίς επωμίδες και ξεσκούφωτος.

Οι κλακαδόροι που βρίσκονταν κοντά μου, φώναζαν λυσσασμένα. «Χανζόνοφ! Παρακαλούμε τον Χανζόνοφ! Κάτω αυτός. Βούλωσ' το! Κάτω ο προδότης!» Το πλήθος αναστατώθηκε και θορύβησε. Αξάφνα έγινε κάποια κίνηση. Μας πλησίασε σαν τη χιονοστιβάδα, μια ομάδα από γεροδεμένους στρατιώτες με μαύρα φρύδια. Άνοιξαν δρόμο, σπρώχνοντας το πλήθος.

«Ποιος σαμποτάρει εδώ τη συνέλευση;» φώναξαν. «Ποιος κάνει φασαρία;» Όλοι οι κλακαδόροι σκόρπισαν στα πλάγια και δεν ξανασυγκεντρώθηκαν.

"Σύντροφοι στρατιώτες!", άρχισε ο Κριλένκο με βραχνή από την κούραση φωνή. "Δεν μπορώ να μιλήσω όπως ταιριάζει και σας παρακαλώ να με συγχωρέσετε, μα δεν κοιμήθηκα τέσσερις ολόκληρες νύχτες..."

Δεν υπάρχει λόγος να σας πω ότι είμαι στρατιώτης. Δεν υπάρχει λόγος να σας πω ότι θέλω ειρήνη. Πρέπει να σας πω ότι το μπολσεβίκικο κόμμα, που εσείς κι όλοι οι υπόλοιποι γενναίοι σύντροφοι, οι οποίοι αποτίναξαν μια για πάντα την εξουσία της αιμοβόρας αστικής τάξης, βοηθήσατε να πραγματοποιήσει την επανάσταση των εργατών και στρατιωτών, πως αυτό το κόμμα υποσχέθηκε να προτείνει σ' όλους τους λαούς ειρήνη. Σήμερα αυτή η υπόσχεση ήδη εκπληρώθηκε". Θύελλα χειροκροτημάτων...

"Σας λένε να μείνετε ουδέτεροι, να μείνετε ουδέτεροι τη στιγμή που οι ευέλπιδες και τα τάγματα κρούσης, που δε γνώρισαν ποτέ ουδετερότητα, μας πυροβολούν στους δρόμους και οδηγούν στην Πετρούπολη τον Κερένσκι ή ακόμα κάποιον άλλον από την ίδια συμμορία. Από τον Ντον επιτίθεται ο Καλέντιν. Από το μέτωπο κινείται ο Κερένσκι. Ο Κορνίλοφ ξεσήκωσε τους Τεκίντσι (1) και θέλει να επαναλάβει τον τυχοδιωκτισμό του του Αυγούστου. Οι μενσεβίκοι και οι εσέροι σας παρακαλούν να μην επιτρέψετε ν' ανάψει ο εμφύλιος πόλεμος. Τι ήταν όμως εκείνο που τους έδωσε τη δυνατότητα να παραμείνουν στην εξουσία, αν όχι ο εμφύλιος πόλεμος, ο εμφύλιος πόλεμος που άρχισε ακόμα από τον Ιούλη και κατά τον οποίο έμειναν σταθερά στο πλευρό της αστικής τάξης, όπως μένουν και τώρα;

Πώς μπορώ όμως να σας πείσω, αν η απόφασή σας πια πάρθηκε; Το ζήτημα είναι ολοκάθαρο. Στη μια πλευρά είναι ο Κερένσκι, ο Καλέντιν, ο Κορνίλοφ, οι μενσεβίκοι, οι εσέροι, οι καντέ, τα δημοτικά συμβούλια, το σώμα των αξιωματικών... Αυτοί σας λένε πως οι σκοποί τους είναι πολύ καλοί. Στην άλλη πλευρά είναι οι εργάτες, οι στρατιώτες, οι ναύτες, οι φτωχοί αγρότες. Η κυβέρνηση είναι στα χέρια σας. Εσείς είστε οι κύριοι της κατάστασης. Η μεγάλη Ρωσία ανήκει σ' εσάς. Θα τη δώσετε ξανά πίσω;"

Ο Κριλένκο μόλις κρατιόταν στα πόδια από την κούραση. Οσο όμως συνέχιζε να μιλάει, τόσο καθαρότερα αντηχούσε στη φωνή του η βαθιά ειλικρίνεια, που κρυβόταν στα λόγια του. Τελειώνοντας το λόγο του κλονίστηκε και παρά λίγο να πέσει. Εκατοντάδες χέρια τον κράτησαν και το ψηλό σκοτεινό ιπποδρόμιο τραντάχτηκε από τον πάταγο των χειροκροτημάτων και των ενθουσιωδών κραυγών. Ο Χανζόνοφ προσπάθησε ακόμα μια φορά να πάρει το λόγο, μα η συνέλευση δεν ήθελε ν'

ακούσει τίποτα και φώναξε: "Να ψηφίσουμε! Να ψηφίσουμε!". Τελικά, υποχώρησε και διάβασε μια απόφαση: "Το τμήμα των θωρακισμένων ανακαλεί τους αντιπροσώπους του από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή και κηρύσσεται ουδέτερο στον εμφύλιο πόλεμο που ξέσπασε".

Όσοι ήταν υπέρ αυτής της απόφασης, έπρεπε να περάσουν δεξιά, όσοι ήταν κατά, αριστερά. Στην αρχή επικράτησε κάποια ταλάντευση και αναμονή, μα κατόπιν το πλήθος άρχισε γρήγορα - γρήγορα να περνάει αριστερά. Εκατοντάδες γεροδεμένοι φαντάροι κινούνταν θορυβώδιστα στο λερωμένο πάτωμα, που μόλις φωτιζόταν, πέφτοντας ο ένας πάνω στον άλλο... Δίπλα μας δεν έμειναν παραπάνω από 50 άνθρωποι. Αυτοί μονάχα τάχτηκαν υπέρ της πρότασης. Κι όταν από τους υψηλούς θόλους του υποδρομίου αντήχησε η ενθουσιώδης κραυγή της νίκης, γύρισαν και βγήκαν γρήγορα από το κτίριο. Πολλοί απ' αυτούς έφυγαν κι από την επανάσταση...

Σκεφτείτε πως τέτοια ακριβώς πάλι γινόταν σε κάθε στρατόνα, σ' όλες τις πόλεις, σ' όλες τις περιοχές, σ' όλο το μέτωπο, σ' όλη τη Ρωσία! Φανταστείτε αυτούς τους άπνους Κριλένκο που αγρυπνούσαν πάνω από κάθε σύνταγμα, που έτρεχαν από τόπο σε τόπο, που ενθάρρυναν, μάλωναν και απειλούσαν! Και φανταστείτε ότι το ίδιο ακριβώς γινόταν στα διαμερίσματα όλων των επαγγελματικών ενώσεων, στις φάμπρικές και στα εργοστάσια, στα χωριά, στα πολεμικά πλοία του ρωσικού στόλου, που ήταν διασκορπισμένα μακριά: σκεφθείτε τις εκατοντάδες χιλιάδες των Ρώσων, που καταβρόχθιζαν με τα μάτια τους ομιλητές σ' όλη την απέραντη Ρωσία, τους εργάτες, τους αγρότες, τους στρατιώτες, τους ναύτες, που τόσο βασανιστικά προσπαθούσαν να καταλάβουν και ν' αποφασίσουν, που τόσο εντατικά σκέφτονταν και που στο τέλος αποφάσιζαν με τέτοια απaráμυλλη ομοφωνία. Αυτή ήταν η ρωσική επανάσταση!...

***

Κι εκεί, στο Σμόλνι, το νέο Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού δεν κοιμόταν. Το πρώτο διάταγμα βρισκόταν πια στα πιεστήρια και έπρεπε να σκορπιστεί την ίδια νύχτα σε χιλιάδες αντίτυπα σ' όλους τους δρόμους της πόλης και να μεταφερθεί με τα τρένα σ' όλη τη χώρα, στο Νότο και στην Ανατολή:

"Εξ ονόματος της κυβέρνησης της δημοκρατίας, που εκλέχτηκε από το Πανρωσικό Συνέδριο των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, με τη συμμετοχή αγροτών βουλευτών, το Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού αποφασίζει:

1. Οι εκλογές για τη Συντακτική Συνέλευση θα γίνουν στην καθορισμένη προθεσμία, 12 του Νοέμβρη.
2. Όλες οι εφορευτικές επιτροπές, τα ιδρύματα της τοπικής αυτοδιοίκησης, τα Σοβιέτ των Εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών βουλευτών και οι οργανώσεις των στρατιωτών στο μέτωπο πρέπει να εντείνουν όλες τις προσπάθειες για να εξασφαλίσουν την ελεύθερη και σωστή διεξαγωγή των εκλογών για τη Συντακτική Συνέλευση στην καθορισμένη προθεσμία.

Εξ ονόματος της κυβέρνησης

της Ρωσικής Δημοκρατίας

Ο πρόεδρος του Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού

Βλαντίμιρ Ουλιάνοφ - Λένιν"

(1) Τεκίντσι. Η πιο πολυάριθμη φυλή του Τουρκμενιστάν. Σύντ.

Στο κτίριο του Δημαρχείου ήταν όλοι σε αδιάκοπη κίνηση και αναβρασμό. Όταν μπήκαμε στην αίθουσα των συνεδριάσεων μιλούσε ένα από τα μέλη του Συμβουλίου της Δημοκρατίας. Το Συμβούλιο, έλεγε, δε θεωρεί ότι είναι διαλυμένο, αλλά μόνο προσωρινά, ώσπου να βρεθεί καινούρια αίθουσα, δεν έχει τη δυνατότητα να συνεχίσει τη δουλιά του. Το προεδρείο του αποφάσισε *in corpore* (1) να προσχωρήσει στην επιτροπή σωτηρίας... (Σημειώνω σε παρένθεση πως αυτή είναι η τελευταία φορά στην ιστορία που αναφέρεται το Συμβούλιο της Ρωσικής Δημοκρατίας).

Υστερα ακολούθησε η συνηθισμένη σειρά των αντιπροσώπων: από τα υπουργεία, από τη Βίκζελ, από την Ένωση των ταχυδρομικών και τηλεγραφικών υπαλλήλων. Όλοι αυτοί, για εκατοστή φορά, μιλούσαν για την ακλόνητη απόφασή τους να μη δουλέψουν για τους μπολσεβίκους σφετεριστές. Ενας από τους ευέλπιδες, που υπεράσπισαν τα Χειμερινά Ανάκτορα, διηγείτο μια αρκετά παραφουσκωμένη ιστορία για τον ηρωισμό το δικό του και των συντρόφων του, καθώς και για την άτιμη συμπεριφορά των κοκκινοφρουρών. Η συνέλευση πίστευε απόλυτα την κάθε λέξη του. Κάποιος διάβασε τον απολογισμό της εφημερίδας των εσέρων "Λαός", που ανέφερε λεπτομερειακά τις καταστροφές και τις λεηλασίες των Χειμερινών Ανακτόρων κι ακόμα πως η ζημιά που προξενήθηκε υπολογίζεται σε 500 εκατομμύρια ρούβλια.

Κατά διαστήματα έφθαναν σύνδεσμοι κι έφερναν νέα που είχαν πάρει τηλεφωνικά. Οι μπολσεβίκοι απόλυσαν από τη φυλακή τέσσερις υπουργούς - σοσιαλιστές. Ο Κριλένκο πήγε στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ κι είπε στο ναύαρχο Βερντερέφσκι, πως ο υπουργός των Ναυτικών το 'σκασε και πως αυτός, ο Κριλένκο, είναι εξουσιοδοτημένος από το Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού, να τον παρακαλέσει για χάρη της σωτηρίας της Ρωσίας, να αναλάβει τη διεύθυνση του υπουργείου. Ο παλιός ναυτικός συμφώνησε... Ο Κερένσκι επιτίθεται βόρεια της Γκάτσινα κι οι μπολσεβίκικες φρουρές υποχωρούν. Το Σμόλνι εξέδωσε καινούριο διάταγμα που ευρύνει τις αρμοδιότητες των δημοτικών συμβουλίων στον επισιτιστικό τομέα.

Η τελευταία είδηση χαρακτηρίστηκε σαν θρασύτητα και προκάλεσε ασυνήθιστη έκρηξη αγανάκτησης. Ο Λένιν, αυτός ο σφετεριστής, ο εκβιαστής, που οι κομισαριοί του κατέλαβαν το γκαράζ του Δημαρχείου, που μπήκαν στις αποθήκες της πόλης κι ανακατεύτηκαν στις υποθέσεις της επιτροπής ανεφοδιασμού και στη διανομή των τροφίμων, τολμάει να καθορίσει τις αρμοδιότητες της ελεύθερης, της ανεξάρτητης και αυτόνομης αυτοδιοίκησης της πόλης. Ενα από τα μέλη

του Δημοτικού Συμβουλίου, κουνώντας τις γροθιές, έκανε πρόταση να σταματήσει εντελώς η διανομή τροφίμων στην πόλη, αν οι μπολσεβίκοι τολμήσουν ν' ανακατευτούν στις υποθέσεις των επιτροπών ανεφοδιασμού... Άλλος εκπρόσωπος, κάποιος άλλης επιτροπής εφοδιασμού, ανακοίνωσε ότι η επισιτιστική κατάσταση είναι πάρα πολύ δύσκολη και παρακάλεσε να ξαποστείλουν κομισάριους για να επιταχύνουν τον ανεφοδιασμό.

Ο Ντεντονέκο δήλωσε θριαμβευτικά πως η φρουρά ταλαντεύεται. Το σύνταγμα Σεμιγόνοφ αποφάσισε κίολας να υποταχθεί σ' όλες τις διαταγές του κόμματος των εσέρων, οι ναύτες των αντιτορπιλικών που σταθμεύουν στο Νέβα δεν καθόρισαν ακόμα τη στάση τους. Αμέσως επτά μέλη της επιτροπής διορίστηκαν για τη συνέχιση της προπαγάνδας...

Στο βήμα ανέβηκε ο γηραλέος δήμαρχος.

"Σύντροφοι και πολίτες! Μόλις τώρα έμαθα ότι όλοι οι κρατούμενοι στο φρούριο Πετροπάβλοφσκ βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο. Η μπολσεβίικη φρουρά έγδυσε και υπέβαλε σε βασανιστήρια δεκατέσσερις ευέλπιδες της σχολής Πάβλοφ. Ένας απ' αυτούς τρελάθηκε. Η φρουρά απειλεί να λιτσάρει τους υπουργούς". Ξέσπασαν ουρλιαχτά φρίκης και αγανάκτησης, που δυνάμωσαν ακόμα περισσότερο, όταν πήρε το λόγο μια κοντόχοντρη γυναίκα με γκριζα ρούχα. Ήταν η Βέρα Σλούτσκαγια, παλιά επαναστάτρια και μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου από μέρους των μπολσεβίκων.

"Αυτό είναι ψέμα και προβοκάτσια!", είπε με κοφτή μεταλλική φωνή, χωρίς να δίνει σημασία στο χείμαρρο από βρισιές. "Η εργατοαγροτική κυβέρνηση, που κατάργησε τη θανατική ποινή, δεν μπορεί να επιτρέψει παρόμοιες ενέργειες. Απαιτούμε να εξακριβωθεί αμέσως η πληροφορία αυτή κι αν υπάρχει κι η παραμικρή δόση αλήθειας, η κυβέρνηση θα πάρει τα πιο αποφασιστικά μέτρα!". Την ίδια στιγμή ορίστηκε ιδιαίτερη επιτροπή από αντιπροσώπους όλων των κομμάτων, μ' επικεφαλής το δήμαρχο και τράβηξε για το φρούριο του Πετροπάβλοφσκ. Ακολουθήσαμε την επιτροπή, ενώ ταυτόχρονα το Δημοτικό Συμβούλιο έβγαλε κι άλλη επιτροπή, για να συναντηθεί με τον Κερένσκι. Η επιτροπή αυτή έπρεπε να προσπαθήσει να εμποδίσει την αιματοχυσία, όταν ο Κερένσκι θα 'μπαινε στην πρωτεύουσα...

Ήταν μεσάνυχτα πια όταν περάσαμε δίπλα από τους σκοπούς που φύλαγαν τις εξωτερικές πύλες του φρουρίου Πετροπάβλοφσκ και μπήκαμε στη μεγάλη αυλή, που μόλις φωτιζόταν από αραιά ηλεκτρικά φανάρια. Περάσαμε δίπλα από την εκκλησία, όπου, κάτω από τους συμμετρικούς χρυσούς τρούλους και τα ρολόγια που ακόμα κάθε μεσημέρι έπαιζαν το "Θεέ, φύλαγε τον τσάρο", βρίσκονταν οι τάφοι των Ρώσων αυτοκρατόρων... Γύρω ήταν ερημιά, στα περισσότερα παράθυρα δεν υπήρχε φως. Πότε - πότε συναντούσαμε κάποιο γεροδεμένο στρατιώτη που κινιόταν αργά στο σκοτάδι και που απαντούσε σε όλα τα ερωτήματα με το συνηθισμένο: "Δεν ξέρω".

Αριστερά αναβόσβηνε η χαμηλή σκοτεινή σιλουέτα του φρουρίου Τρουμπετσκόι, του τάφου αυτού των ζωντανών ανθρώπων. Στο τσαρικό καθεστώς πέθαναν ή τρελάθηκαν εκεί μέσα πολλοί αφοσιωμένοι αγωνιστές της επανάστασης. Στις μέρες του Μάρτη η προσωρινή κυβέρνηση έκλεισε εδώ τους τσαρικούς υπουργούς. Και τώρα οι μπολσεβίκοι έκλεισαν εδώ τους υπουργούς της προσωρινής κυβέρνησης.

Κάποιος ναύτης μας οδήγησε πρόθυμα στη διοίκηση, που βρισκόταν σ' ένα μικρό σπιτάκι κοντά στο νομισματοκοπείο. Στο ζεστό και γεμάτο καπνό δωμάτιο, γύρω σ' ένα σαμοβάρι, που χόγλαζε χαρούμενα, κάθονταν δώδεκα κοκκινοφρουροί, ναύτες και στρατιώτες. Μας υποδέχτηκαν πολύ εγκάρδια, μας πρόσφεραν τσάι. Ο διοικητής δεν ήταν εκεί. Συνόδευσε την επιτροπή του Δημοτικού Συμβουλίου, που υποστήριζε ότι οι ευέλπιδες δάρθηκαν. Φαινόταν πως η υπόθεση αυτή διασκέδασε πολύ τους στρατιώτες και τους ναύτες. Στη γωνία του δωματίου καθόταν ένας κοντός φαλακρός άνθρωπος με κοντογούνι. Δάγκανε τα μουστάκια και κοιτούσε κατσουφιασμένος σαν κυνηγημένο θηρίο. Μόλις τον είχαν πιάσει. Κάποιος κοιτώντας τον αδιάφορα, είπε ότι είναι κάποιος υπουργός ή κάτι παρόμοιο... Ο ανθρωπάκος φαίνεται δεν άκουσε τα λόγια. Ήταν πολύ φοβισμένος, παρόλο που κανένας δεν του έδειχνε καμιά εχθρότητα.

Τον πλησίασα και του μίλησα στα γαλλικά. "Κόμης Τολστόι", μου απάντησε υποκλινόμενος αλαζονικά. "Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί με συνέλαβαν. Γύριζα ήσυχα στο σπίτι από τη γέφυρα της Αγίας Τριάδας και δύο από αυτά... τα... τα... μούτρα με κράτησαν. Ήμουν κομισάριος της προσωρινής κυβέρνησης στο Γενικό Επιτελείο, μα υπουργός δεν ήμουνα ποτέ...".

"Να τον αφήσουμε", είπε ένας από τους ναύτες. "Τι να φοβηθεί κανείς απ' αυτόν;..".

"Όχι", απάντησε ο στρατιώτης, που τον είχε φέρει. "Πρέπει να ρωτήσουμε το διοικητή".

"Το διοικητή;" χαμογέλασε ειρωνικά ο ναύτης. "Γιατί, λοιπόν, κάναμε την επανάσταση; Για να υπακούμε πάλι στους αξιωματικούς;".

(1) Σε απαρτία (Λατινικά). Σύντ.

Ένας δεκανέας του συντάγματος Παβλόφ, μας αφηγήθηκε πώς άρχισε η εξέγερση: "Τη νύχτα της 6ης του Νοέμβρη (24 του Οκτώβρη) το σύνταγμα ήταν της υπηρεσίας στο Γενικό Επιτελείο. Εγώ ήμουν σκοπός μαζί με μερικούς άλλους συντρόφους. Ο Ιβάν Πάβλοβιτς κι ένας ακόμα σύντροφος, δε θυμούμαι τ' όνομά του, κρύφτηκαν στις κουρτίνες των παραθυριών του δωματίου, όπου συνεδρίαζε το επιτελείο, και άκουσαν κρυφά εκεί πάρα πολύ σοβαρά πράγματα. Άκουσαν, λόγου χάρη, τη διαταγή να μεταφερθούν την ίδια νύχτα στην Πετρούπολη οι ευέλπιδες της Γκάτσινα και τη διαταγή προς τους κοζάκους να είναι το πρωί έτοιμοι για δράση... Όλα τα κύρια σημεία της πόλης έπρεπε να καταληφθούν πριν ξημερώσει ακόμα. Μετά απ' αυτό οι επιτελικοί ετοιμάστηκαν να σηκώσουν τις γέφυρες. Όταν όμως άρχισαν να λένε ότι πρέπει να κυκλώσουν το Σμόλνι, τότε ο Ιβάν Πάβλοβιτς δεν κρατήθηκε. Την ώρα εκείνη έμπαινε κι έβγαине πολύς κόσμος και μπόρεσε να γλιστρήσει από το δωμάτιο και να 'ρθει στο δωμάτιο υπηρεσίας. Εκεί έμεινε να κρυφακούει ο άλλος σύντροφος.

Εγώ υποπτευόμουν ότι κάτι μαγειρεύεται. Στο επιτελείο όλη την ώρα έρχονταν αυτοκίνητα με αξιωματικούς. Βρίσκονταν ακόμα κι όλοι οι υπουργοί. Ο Ιβάν Πάβλοβιτς μου είπε όλα όσα άκουσε. Η ώρα ήταν δύο και μισή το πρωί... Μαζί μας βρισκόταν ο γραμματέας της επιτροπής του συντάγματος. Του τα είπαμε όλα και τον ρωτήσαμε τι να κάνουμε.

"Να συλλάβετε όλους όσοι μπαίνουν και βγαίνουν", μας απάντησε. Ετσι και κάναμε. Υστερα από μια ώρα, είχαμε συλλάβει κάμποσους αξιωματικούς και δύο υπουργούς και τους στείλαμε στο Σμόλνι. Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή όμως δεν ήταν ακόμα έτοιμη: Δεν ήξερε τι να κάνει κι από κει ήρθε γρήγορα διαταγή να τους απολύσουμε όλους και να μην κρατούμε πια κανέναν. Ορμήσαμε προς το Σμόλνι, τρέχοντας σ' όλο το δρόμο. Ωσπου να τους δώσουμε να καταλάβουν πως ο πόλεμος άρχισε κιόλας, πέρασε, νομίζω, όχι λιγότερο από μια ώρα. Γυρίσαμε στο επιτελείο μόλις κατά τις πέντε το πρωί και στο διάστημα αυτό όλοι οι συλληφθέντες το είχαν σκάσει. Μερικούς ωστόσο τους ξαναπιάσαμε, κι όλη η φρουρά βρισκόταν πια σε κίνηση..."

Ενας κοκκινοφρουρός από το νησί Βασιλέφσκι μου διηγήθηκε πολύ αναλυτικά, πώς πέρασε η μεγάλη μέρα της εξέγερσης στον τομέα του. "Δεν έχουμε ούτε ένα πολυβόλο", έλεγε χαμογελώντας. "Κι από το Σμόλνι με κανέναν τρόπο δεν μπορούσαμε να πάρουμε. Ο σύντροφος Ζάλκιντ, μέλος της διοίκησης του τομέα, θυμήθηκε πως στα γραφεία της διοίκησης, στην αίθουσα των συνεδριάσεων, είναι ένα πολυβόλο, λάφυρο από τους Γερμανούς. Πήραμε ακόμα ένα σύντροφο και πήγαμε. Εκεί συνεδρίαζαν οι μενσεβίκοι κι οι εσέροι. Ανοίξαμε την πόρτα και τραβήξαμε καταπάνω τους. Εκείνοι κάθονταν στο τραπέζι, δώδεκα - δεκαπέντε άνθρωποι, κι εμείς ήμασταν τρεις. Μόλις μας είδαν, αμέσως σώπασαν και μας κοιτούσαν. Τραβήξαμε μέσα από το δωμάτιο και λύσαμε το πολυβόλο. Ο σύντροφος Ζάλκιντ έριξε στον ώμο το ένα κομμάτι, το άλλο εγώ και φύγαμε... Και κανένας δε μας είπε ούτε λέξη!..".

"Ξέρετε πώς πάρθηκαν τα Χειμερινά Ανάκτορα;", ρώτησε κάποιος ναύτης. "Στις έντεκα η ώρα είδαμε ότι από την πλευρά του Νέβα δεν έμεινε ούτε ένας εύελπις. Τότε ορμήσαμε στην πόρτα κι ανεβήκαμε τη σκάλα, άλλοι ένας - ένας κι άλλοι σε μικρές ομάδες. Στο πάνω κεφαλόσκαλο, οι ευέλπιδες τους έπιαναν όλους και τους αφόπλιζαν. Ομως τα δικά μας τα παιδιά όλο και πλησίαζαν, μέχρι που μπήκαμε όλοι. Τότε κινηθήκαμε ενάντια στους ευέλπιδες και τους αφοπλίσαμε..."

Εκείνη τη στιγμή, μπήκε ο διοικητής, ένας εύθυμος νεαρός υπαξιωματικός με το χέρι περασμένο στον αορτήρα. Κάτω από τα μάτια του, ήταν βαθιοί κύκλοι από την αϋπνία. Κοίταξε τον κρατούμενο που άρχισε αμέσως να του εξηγεί.

"Μάλιστα, μάλιστα", τον διέκοψε. "Είστε μέλος της επιτροπής, που την Τετάρτη αρνήθηκε να παραδώσει το επιτελείο. Ωστόσο δε σας χρειαζόμαστε, πολίτη. Σας ζητούμε συγνώμη...". Ανοίξε την πόρτα και με μια κίνηση του χεριού έδειξε στον κόμητα Τολστόι πως είναι ελεύθερος. Ορισμένοι απ' αυτούς που βρίσκονταν εκεί, ιδιαίτερα οι κοκκινοφρουροί, εναντιώθηκαν κάπως, μα ο ναύτης είπε θριαμβευτικά. "Να!.. Τι σας έλεγα εγώ;"

Δύο στρατιώτες απευθύνθηκαν στο διοικητή. Διαμαρτύρονταν από μέρους της φρουράς του φρουρίου. "Οι κρατούμενοι", έλεγαν, "παίρνουν την ίδια μερίδα, όπως κι η φρουρά, και στο μεταξύ η μερίδα δε φτάνει σε κανέναν. Για ποιο λόγο να φερνόμαστε με τέτοια λεπτότητα στους αντεπαναστάτες;"

"Σύντροφοι, εμείς είμαστε επαναστάτες, κι όχι ληστές", τους απάντησε ο διοικητής. Υστερα στράφηκε σε μας. Του είπαμε πως στην πόλη κυκλοφορούν φήμες, ότι δήθεν οι κρατούμενοι ευέλπιδες υποβάλλονται σε βασανιστήρια κι ότι οι υπουργοί βρίσκονται σε θανάσιμο κίνδυνο. "Δε θα μας επιτραπεί να επισκεφθούμε τους κρατούμενους για να 'χουμε τη δυνατότητα μετά να το διακηρύξουμε σ' όλο τον κόσμο;..".

"Όχι!", απάντησε στενοχωρημένα ο νεαρός στρατιωτικός. "Δεν μπορώ ν' ανησυχήσω περισσότερο τους κρατούμενους. Μόλις τους ξύπνησα κι αυτοί νόμισαν πως τώρα θα τους ξεκάνουμε όλους... Αλλωστε οι πιο πολλοί από τους ευέλπιδες αφέθηκαν κιόλας ελεύθεροι κι οι υπόλοιποι θα αφεθούν αύριο". Κι απότομα μας γύρισε τις πλάτες.

"Αφού είναι έτσι, δεν μπορούμε να μιλήσουμε με την επιτροπή του Δημοτικού Συμβουλίου;"

Ο διοικητής που γέμιζε αυτή τη στιγμή ένα ποτήρι τσάι, κούνησε το κεφάλι. "Είναι ακόμα εκεί, στην αίθουσα", είπε αδιάφορα.

Και πραγματικά, τα μέλη της επιτροπής στέκονταν ακριβώς πίσω από την πόρτα σ' ένα αδύνατο φως λάμπας πετρελαίου και μιλούσαν νευριασμένα για κάτι, έχοντας περικυκλώσει το δήμαρχο.

"Κύριε δήμαρχε", του είπαμε. "Είμαστε Αμερικανοί ανταποκριτές. Δε θα είχατε την καλοσύνη να μας ανακοινώσετε επίσημα τα αποτελέσματα της έρευνά σας;..".

Στράφηκε γεμάτος ευγένεια:

"Σ' όλες αυτές τις διαδόσεις δεν υπάρχει ούτε η ελάχιστη δόση αλήθειας", είπε αργά. "Με εξαίρεση εκείνα τα επεισόδια που έγιναν την ημέρα της μεταγωγής των υπουργών εδώ, συμπεριφέρονται πάντα σ' όλους όσο δε γίνεται καλύτερα. Οσον αφορά τους ευέλπιδες, κανένας τους δεν έπαθε το παραμικρό..."

Στη λεωφόρο Νέβσκι, μέσα στην ήσυχη και σκοτεινή νύχτα, βάδιζαν οι ατέλειωτες και σιωπηλές φάλαγγες των στρατιωτών που πήγαιναν στη μάχη ενάντια στον Κερένσκι. Στους σκοτεινούς παράλληλους δρόμους κινούνταν προς όλες τις κατευθύνσεις αυτοκίνητα με σβησμένα τα φώτα. Στην οδό Φοντάνκα 6, όπου ήταν η έδρα του Σοβιέτ των αγροτών - βουλευτών, σε μερικά διαμερίσματα ενός πελώριου κτιρίου στη λεωφόρο Νέβσκι και στον πύργο των Μηχανικών, γινόταν δραστήρια μυστική δουλιά. Το Δημαρχείο ήταν φωτισμένο ολόκληρο...

Και στο ινστιτούτο Σμόλνι δούλευε η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή κι οι σπίθες πετιούνταν απ' αυτό, όπως πετιούνταν από ένα παραφορτωμένο με ρεύμα δυναμό...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Το μέτωπο της επανάστασης

Σάββατο, 10 Νοέμβρη (22 του Οχτώβρη)...

"Πολίτες!

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή δηλώνει πως δε θα δεχτεί καμιά διασάλευση της επαναστατικής τάξης...

Η κλεψιά, οι λεηλασίες, οι διαρρήξεις κι οι απόπειρες πογκρόμ θα τιμωρούνται αυστηρά...

Ακολουθώντας το παράδειγμα της Κομμούνας του Παρισιού, η επιτροπή θα συντρίψει ανελέητα όλους τους κλέφτες και τους υποκινητές της αναρχίας...". Στην πόλη επικρατούσε ησυχία: ούτε φασαρίες, ούτε κλεψιές, ακόμα ούτε και καυγάδες μεθυσμένων. Τη νύχτα στους έρημους δρόμους κινούνταν οπλισμένα περίπολα και σ' όλα τα σταυροδρόμια φύλαγαν, γύρω από φωτιές, στρατιώτες και κοκκινοφρουροί, που γελούσαν και τραγουδούσαν. Την ημέρα συγκεντρώνονταν στα πεζοδρόμια μεγάλα πλήθη, που άκουγαν τις αδιάκοπες και φλογερές συζητήσεις ανάμεσα στους φοιτητές και τους στρατιώτες, ανάμεσα στους εμπόρους και τους εργάτες.

Οι πολίτες σταματούσαν ο ένας τον άλλον στους δρόμους.

"Ερχονται οι κοζάκοι;"

"Όχι..."

"Τι νέα;"

"Δεν ξέρω τίποτα... Πού βρίσκεται ο Κερένσκι;"

"Λένε, πως απέχει οχτώ βέρστια από την Πετρούπολη... Είναι αλήθεια πως οι μπολσεβίκοι κατέφυγαν στην Αβρόρα;"

"Έτσι λένε..."

Όλοι οι τοίχοι ήταν σκεπασμένοι. Οι εφημερίδες βέβαια ήταν λίγες. Αποκαλύψεις, εκκλήσεις, διατάγματα...

Σε ένα μεγάλο πλακάτ ήταν ένα υστερικό μανιφέστο της Εκτελεστικής Επιτροπής του Πανρωσικού Σοβιέτ των αγροτών - βουλευτών.

"... Αυτοί (οι μπολσεβίκοι) τολμούν να λένε, ότι τάχα στηρίζονται στα Σοβιέτ των αγροτών - βουλευτών. Χωρίς να 'χουν καμιά εξουσιοδότηση μιλούν εξ ονόματος των Σοβιέτ των αγροτών - βουλευτών. Ας γνωρίζει όμως όλη η εργαζόμενη Ρωσία ότι αυτό είναι ψέμα κι ότι όλη η εργαζόμενη αγροτιά, που την αντιπροσωπεύει η Εκτελεστική Επιτροπή του Πανρωσικού Σοβιέτ των αγροτών - βουλευτών, απορρίπτει με αγανάκτηση οποιαδήποτε συμμετοχή της οργανωμένης αγροτιάς σ' αυτή την εγκληματική βία ενάντια στη θέληση όλων των εργαζομένων".

Από το στρατιωτικό τμήμα του κόμματος των σοσιαλιστών επαναστατών:

"...Η παράφρονη απόπειρα των μπολσεβίκων βρίσκεται στις παραμονές της χρεοκοπίας. Η φρουρά είναι διασπαρμένη, αποθαρρυσμένη. Τα υπουργεία δε δουλεύουν. Το ψωμί τελειώνει. Όλες οι παρατάξεις, εκτός από τη φούχτα των μαξιμαλιστών, εγκατέλειψαν το συνέδριο. Το κόμμα των μπολσεβίκων απομονώθηκε..."

Προτείνουμε... να συσπειρωθούμε γύρω από την επιτροπή σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης... και να είμαστε πανέτοιμοι, ώστε την κατάλληλη στιγμή, με το σύνθημα της Κεντρικής Επιτροπής, ν' αντιδράσουμε αποφασιστικά..."

Το Συμβούλιο της Δημοκρατίας αράδιαζε τις βρισιές του στην παρακάτω προκήρυξη:

"...Το Προσωρινό Συμβούλιο της Ρωσικής Δημοκρατίας, υποχωρώντας μπροστά στην πίεση των ξιφολογών, υποχρεώθηκε στις 25 του Οχτώβρη να διαλυθεί και να διακόψει προσωρινά τη δουλιά του.

Οι σφετεριστές της εξουσίας, με τα λόγια "λευτεριά και σοσιαλισμός" στο στόμα, εφαρμόζουν τη βία και την αυθαιρεσία. Συνέλαβαν κι έκλεισαν στα τσαρικά μπουντρούμια τα μέλη της προσωρινής κυβέρνησης και μαζί τους και τους σοσιαλιστές υπουργούς. Εκλείσαν τις εφημερίδες, άρπαξαν τα τυπογραφεία..."

Μια τέτοια εξουσία πρέπει να χαρακτηριστεί εχθρός του λαού και της επανάστασης κι επιβάλλεται να παλέψουμε ενάντια της και οπωσδήποτε να την ανατρέψουμε..."

Το Προσωρινό Συμβούλιο της Δημοκρατίας, ώσπου να επαναλάβει τις εργασίες του, καλεί τους πολίτες της Ρωσικής Δημοκρατίας να συσπειρωθούν γύρω από τις τοπικές Επιτροπές Σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης, που οργανώνουν την ανατροπή της εξουσίας των μπολσεβίκων και τη δημιουργία κυβέρνησης ικανής να οδηγήσει τη βασανισμένη χώρα στη Συντακτική Συνέλευση".

Η "Υπόθεση του Λαού" έγραφε:

"...Επανάσταση είναι η εξέγερση όλου του λαού..."

Ποιος αναγνώρισε τη "δεύτερη επανάσταση" των κ. κ. Λένιν, Τρότσκι και των ομοίων τους; Μόνο οι ξεγελασμένες απ' αυτούς μικρές ομάδες εργατών, στρατιωτών και ναυτών και κανείς άλλος..."

Και ο "Λαϊκός Λόγος" (όργανο των λαϊκών σοσιαλιστών):

"Εργατοαγροτική κυβέρνηση; Είναι φανταστική. Αυτή την "κυβέρνηση" δεν την αναγνωρίζει κανένας, ούτε στη Ρωσία, ούτε στις σύμμαχες, ούτε ακόμα και στις εχθρικές χώρες!..".

Ο αστικός Τύπος είχε εξαφανιστεί, προσωρινά, εντελώς...

Η "Πράβντα" έκανε απολογισμό της πρώτης συνεδρίασης της νέας ΚΕΕ, της Βουλής της Ρωσικής Σοβιετικής Δημοκρατίας. Ο λαϊκός επίτροπος της Γεωργίας Μιλιούτιν υπογράμμιζε ότι η Αγροτική Εκτελεστική Επιτροπή συγκάλεσε για τις 13 του Δεκέμβρη Πανρωσικό αγροτικό συνέδριο. "Εμείς όμως δεν μπορούμε να περιμένουμε, έλεγε. Μας είναι απαραίτητη η υποστήριξη της αγροτιάς. Προτείνω να συκληθεί αμέσως το αγροτικό συνέδριο...".

Οι αριστεροί εσέροι δέχτηκαν αυτή την πρόταση... Σχεδιάστηκε στα γρήγορα μια έκκληση προς τους αγρότες και εκλέχτηκε επιτροπή από πέντε πρόσωπα για την πραγματοποίησή της.

Οι λεπτομέρειες του νέου νόμου για τη διανομή της γης και τον εργατικό έλεγχο στην παραγωγή αναβλήθηκε ώσπου να υποβληθεί ο απολογισμός της επιτροπής των εμπειρογνομόνων.

Προτάθηκαν και εγκρίθηκαν τρία διατάγματα: Πρώτο, η πρόταση του Λένιν "Γενική θέση για τον Τύπο", που αποφάσιζε το κλείσιμο όλων των εφημερίδων που καλούν σε αντίσταση ή σε ανυπακοή προς τη νέα κυβέρνηση, που προτρέπουν σε εγκληματικές ενέργειες ή που, συνειδητά, διαστρεβλώνουν τα γεγονότα. Δεύτερο, το διάταγμα για την παράταση του ενοικιοστασίου. Τρίτο, το διάταγμα για τη δημιουργία εργατικής πολιτοφυλακής. Εκδόθηκαν μια σειρά διατάγματα: Ενα από αυτά έδινε στο Δημοτικό Συμβούλιο το δικαίωμα της επίταξης των ακατοίκητων σπιτιών και χώρων, το άλλο διέταξε να ξεφορτωθούν όλα τα εμπορικά βαγόνια που βρίσκονταν στα απομακρυσμένα σιδηροδρομικά κέντρα για να επιταχυνθεί έτσι η μεταφορά ειδών πρώτης ανάγκης και να ελευθερωθεί το τόσο απαραίτητο τροχαίο υλικό.

Υστερα από δύο ώρες η Εκτελεστική Επιτροπή των αγροτών - βουλευτών έστειλε προς όλη τη Ρωσία, το παρακάτω τηλεγράφημα:

"Η αυτοδιορισμένη μπολσεβίκικη οργάνωση, που αποκαλεί τον εαυτό της "Οργανωτικό Γραφείο για τη σύγκληση του Πανρωσικού αγροτικού συνεδρίου" στέλνει τηλεγραφήματα σ' όλα τα αγροτικά Σοβιέτ για να πάρουν μέρος σε συνέδριο στην Πετρούπολη.

Η Εκτελεστική Επιτροπή του Πανρωσικού Σοβιέτ των αγροτών - βουλευτών δηλώνει ότι, όπως και πριν, θεωρεί την απόσπαση των τοπικών δυνάμεων στη δοσμένη στιγμή, σαν επιζήμια και επικίνδυνη για τις εκλογές για Συντακτική Συνέλευση, που αποτελεί τώρα τη μοναδική σωτηρία της αγροτιάς και της χώρας. Καθορίζουμε την έναρξη του συνεδρίου για τις 30 του Νοέμβρη".

Στο Δημαρχείο επικρατούσε εξαιρετική κίνηση. Ερχονταν κι έφευγαν διάφοροι αξιωματικοί, ο δήμαρχος συνεργαζόταν με τους αρχηγούς της επιτροπής σωτηρίας. Κάποια στιγμή μπήκε τρέχοντας ένα μέλος της διοίκησης με ένα αντίτυπο μιας προκηρύξης του Κερένσκι. Τέτοιες προκηρύξεις ρίχτηκαν κατά εκατοντάδες στη λεωφόρο Νέβσκι, από ένα αεροπλάνο που πετούσε χαμηλά. Ο Κερένσκι απειλούσε όλους όσους δε θα υποταχθούν, με σκληρή τιμωρία και καλούσε τους στρατιώτες να καταθέσουν τα όπλα και να συγκεντρωθούν αμέσως στο πεδίο του Αρεως.

Μας είπαν ότι ο πρωθυπουργός κατέβαλε κιάλας το Τσάροκogie Σελό και βρίσκεται πέντε μίλια από την Πετρούπολη. Θα μπει στην πόλη αύριο, μέσα σε λίγες ώρες. Τα σοβιετικά στρατεύματα που βαδίζουν ν' αντιμετωπίσουν τους κοζάκους, περνούν με το μέρος της προσωρινής κυβέρνησης. Ο Τσερνόφ στριφογυρίζει κάπου στο κέντρο, προσπαθώντας να οργανώσει "ουδέτερα" στρατιωτικά τμήματα, σαν δύναμη, που θα είναι σε θέση να σταματήσει τον εμφύλιο πόλεμο.

Στο Δημαρχείο έφτασε η είδηση ότι τα συντάγματα της φρουράς της Πετρούπολης εγκαταλείπουν τους μπολσεβίκους. Το Σμόλνι εγκαταλείφθηκε κιάλας... Όλος ο κρατικός μηχανισμός απεργεί. Οι υπάλληλοι της Κρατικής Τράπεζας αρνήθηκαν να δουλέψουν κάτω από την καθοδήγηση των κομισάριων του Σμόλνι και να τους δώσουν χρήματα. Όλες οι ιδιωτικές τράπεζες είναι κλειστές. Τα υπουργεία απεργούν. Επιτροπή του Δημοτικού Συμβουλίου επισκέπτεται όλες τις εμπορικές επιχειρήσεις και συγκεντρώνει χρήματα, για τη βοήθεια των απεργών.

Ο Τρότσκι πήγε στο υπουργείο των Εξωτερικών και διέταξε τους υπαλλήλους να μεταφράσουν το διάταγμα για την ειρήνη σε ξένες γλώσσες. Εξακόσιοι υπάλληλοι του πέταξαν κατάμουτρα την παραίτησή τους...

Ο επίτροπος Εργασίας Σλιάπνικοφ διέταξε όλους τους υπαλλήλους του υπουργείου του να γυρίσουν στη θέση τους μέσα σε 24 ώρες, απειλώντας, σε αντίθετη περίπτωση, με απόλυση και με στέρηση του δικαιώματος της σύνταξης. Υπάκουσαν μόνο οι θυρωροί... Μια σειρά τμήματα της ιδιαίτερης επιτροπής ανεφοδιασμού παράτησαν τη δουλιά για να μην υποταχθούν στους μπολσεβίκους... Παρά τις άφθονες υποσχέσεις για υψηλές αποδοχές και εξαιρετικούς όρους δουλιάς, οι τηλεφωνήτριες αρνήθηκαν να εξυπηρετήσουν τα σοβιετικά ιδρύματα...

Το κόμμα των σοσιαλιστών επαναστατών αποφάσισε να διαγράψει όλα τα μέλη του που παρέμειναν στο συνέδριο των Σοβιέτ ή που πήραν μέρος στην εξέγερση...

Νέα από την επαρχία. Το Μογκιλιόφ τάχθηκε ενάντια στους μπολσεβίκους. Στο Κίεβο οι κοζάκοι διέλυσαν τα Σοβιέτ και συνέλαβαν όλους τους αρχηγούς των στασιαστών. Το Σοβιέτ και η φρουρά του Λουγκ, περίπου 30 χιλιάδες άντρες, πήραν απόφαση να μείνουν πιστοί στην προσωρινή κυβέρνηση και κάλεσαν όλη τη Ρωσία να τους μιμηθεί. Ο Καλέντιν διέλυσε όλα τα Σοβιέτ και τα επαγγελματικά συνδικάτα του λεκανοπεδίου του Ντονέτς. Τα στρατεύματά του κινούνται προς Βορρά...

Ο εκπρόσωπος των σιδηροδρομικών δήλωσε: "Χτες στείλαμε σ' όλη τη Ρωσία τηλεγραφήματα προτείνοντας την άμεση κατάπαυση του πολέμου ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα και τη δημιουργία κυβέρνησης σοσιαλιστικού συνασπισμού. Σε αντίθετη περίπτωση, αύριο τη νύχτα θα κηρύξουμε απεργία... Το πρωί θα γίνει σύσκεψη όλων των παρατάξεων για να εξετάσει το ζήτημα αυτό. Οι μπολσεβίκοι, όπως φαίνεται, ζητούν συμφωνία..."

"Αν θα ζήσουν ως τότε!" γέλασε δυνατά ο ροδοκόκκινος αρχιμηχανικός της πόλης...

Πηγαίνοντας στο Σμόλνι όχι μόνο δεν το βρήκαμε εγκαταλειμμένο, μα τόσο ζωηρό και πολυάσχολο, όσο δεν ήταν ποτέ. Πλήθη από εργάτες και στρατιώτες έμπαιναν κι έβγαιναν, παντού υπήρχαν διπλοσκοπιές. Εδώ συναντήσαμε και συντάκτες αστικών και "μετριοπαθών" σοσιαλιστικών εφημερίδων.

"Μας κυνήγησαν!", φώναζε ο συντάκτης της "Θέλησης του Λαού". "Ο Μποντς Μπρούγιεβιτς ήρθε στο γραφείο Τύπου και μας είπε να φύγουμε! Είπε πως είμαστε πράχτορες! Μόλις το 'πε αυτό, όλοι απάντησαν με μια φωνή: Προσβολή! Βία! Ελευθερία του Τύπου!..."

Στο διάδρομο βρίσκονταν μακριά τραπέζια που ήταν γεμάτα από δέματα εκκλήσεων, ανακοινώσεων και διαταγών της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής. Οι στρατιώτες κι οι εργάτες μετέφεραν αυτά τα δέματα και τα τοποθετούσαν στα αυτοκίνητα που περίμεναν. Να πώς άρχιζε μια απ' αυτές τις εκκλήσεις:

"Στον πάσσαλο της ατίμωσης!

Στις τραγικές στιγμές που περνάει ο εργαζόμενος ρωσικός λαός, οι μενσεβίκοι - συμβιβαστές και οι δεξιοί εσέροι πρόδωσαν την εργατική τάξη. Τάχθηκαν στο πλευρό των κορνιλοφικών του Κερένσκι και του Σάβινκοφ.

Τυπώνουν τις διαταγές του προδότη Κερένσκι και σπέρνουν τον πανικό στην πόλη, διαδίδοντας τις πιο ανόητες φήμες για φανταστικές νίκες αυτού του αποστάτη...

Πολίτες! Μην πιστεύετε σ' αυτές τις ανόητες διαδόσεις! Δεν υπάρχει δύναμη ικανή να νικήσει τον εξεγερμένο λαό. Τον Κερένσκι και τους συνεργάτες του τους περιμένει γρήγορα η τιμωρία που τους πρέπει...

Εμείς τους καρφώνουμε στον πάσσαλο της ατίμωσης. Τους παραδίνουμε στην περιφρόνηση όλων των εργατών, των στρατιωτών, των ναυτών και των αγροτών, στους οποίους ετοιμάζονταν να φορέσουν τις παλιές αλυσίδες. Ανεξίτηλο θα μείνει στο μέτωπό τους το στίγμα της λαϊκής περιφρόνησης και αγανάχτησης... Ντροπή και αίσχος στους προδότες του λαού!"

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή μεταφέρθηκε σε πλατύτερο χώρο, στο δωμάτιο Νο 17, στο πάνω πάτωμα. Στις πόρτες του φύλαγαν κοκκινοφρουροί. Μέσα στο δωμάτιο ο στενός διάδρομος, που ήταν χωρισμένος μ' ένα παραβάν, ήταν ασφυχτικά γεμάτος από καλοντυμένους ανθρώπους, που εξωτερικά έδειχναν ευγένεια, εσωτερικά όμως έβραζαν από μίσος. Ήταν αστοί, που ήθελαν να πάρουν άδεια αυτοκινήτου ή άδεια εξόδου από την πόλη. Ανάμεσά τους ήταν πολλοί ξένοι... της υπηρεσίας ήταν τα μέλη της Επιτροπής Μπιλ Σάτοφ και Πέτερς. Αφησαν τη δουλιά και μας διάβασαν το τελευταίο δελτίο:

"Το 179 Σύνταγμα εφέδρων υπόσχεται ομόφωνη υποστήριξη. Πέντε χιλιάδες λιμενεργάτες των ναυπηγείων Πουτίλοφ χαιρετίζουν τη νέα κυβέρνηση. Η Κεντρική Επιτροπή των επαγγελματικών συνδικάτων με ενθουσιασμό χαιρετίζει τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. Η φρουρά του Ρέβελ και η μοίρα του στόλου εξέλεξαν Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή και στέλνουν δυνάμεις. Το Πσκοφ και το Μινσκ διοικούνται από Στρατιωτικές Επαναστατικές Επιτροπές. Συγχαρητήρια από τα Σοβιέτ του Τσαρίτσιν, του Ροστόφ του Ντον, του Πιατιγκόρσκ, της Σεβαστούπολης... Η μεραρχία της Φιλανδίας κι οι νεοεκλεγμένες επιτροπές της 5ης και 12ης Στρατιάς μπαίνουν στη διάθεση της νέας εξουσίας..."

Από τη Μόσχα τα νέα είναι μπερδεμένα. Τα στρατεύματα της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής κατέχουν τα κυριότερα στρατιωτικά σημεία της πόλης. Δύο λόχοι που φρουρούσαν το Κρεμλίνο πέρασαν με το μέρος των Σοβιέτ. Ωστόσο το οπλοστάσιο έμεινε στα χέρια του συναγματάρχη Ριάμπτσεφ και τους ευέλπιδές του. Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή του ζήτησε όπλα για τους εργάτες κι ο Ριάμπτσεφ μέχρι σήμερα το πρωί συνέχιζε τις διαπραγματεύσεις. Υστερα όμως έστειλε ξαφνικά στην επιτροπή τελεσίγραφο και απαιτούσε την παράδοση των σοβιετικών στρατευμάτων και τη διάλυση της Επιτροπής. Αρχισαν μάχες...

Στην Πετρούπολη το επιτελείο υποτάχθηκε αμέσως στους επιτρόπους του Σμόλνι. Η Κεντρική Επιτροπή του στόλου αρνήθηκε να υπακούσει, μα καταλήφθηκε από τον Ντιμπένκο και από ένα λόχο ναυτών της Κρονστάνδης. Σχηματίστηκε καινούρια Κεντρική Επιτροπή του στόλου που υποστηρίζεται από τα θωρηκτά της Βαλτικής και της Μαύρης Θάλασσας..."

Μέσα όμως σ' όλη αυτή τη βεβαιότητα, υπήρχαν κάποιες σκοτεινές προαισθήσεις. Στην ατμόσφαιρα πλανιόταν κάποια φανερή ανησυχία. Οι κοζάκοι του Κερένσκι ήταν πια κοντά. Είχαν πυροβολικό. Ο γραμματέας των εργοστασιακών επιτροπών Σκρίπνικ με διαβεβαίωσε πως με τον Κερένσκι έρχεται ολόκληρο σώμα. Κι αμέσως πρόσθεσε αποφασιστικά: "Ζωντανούς δεν πρόκειται να μας πιάσουν...". Το πρόσωπό του είχε κιτρινίσει και τραβηχτεί από την αδιάκοπη αϋπνία. Ο Πετρόφσκι χαμογέλασε κουρασμένα: "Ίσως, αύριο να κοιμηθούμε... και να κοιμηθούμε για πάντα...". Ο λεπτός κοκκινογένης Λοζόφσκι είπε: "Τι ελπίδες έχουμε;.. Είμαστε μονάχοι... Το πλήθος είναι ενάντια στους αμόρφωτους στρατιώτες!"

Στα νότια και στα νοτιοδυτικά της Πετρούπολης, τα Σοβιέτ το έσκασαν από τον Κερένσκι κι οι φρουρές της Γκάτσινα, του Παβλόφ και του Τσάρσκογιε Σελό διασπάστηκαν: οι μισοί θέλανε να μείνουν ουδέτεροι κι οι υπόλοιποι, χωρίς αξιωματικούς, με αφάνταστη αταξία, τράβηξαν για την πρωτεύουσα.

Στις αίθουσες ήταν αναρτημένο το παρακάτω δελτίο: "Από το Κράσνογιε Σελό. 28 του Οχτώβρη (1), στις 6 η ώρα το πρωί.

Να μεταδοθεί προς όλες τις διοικήσεις των σωμάτων, των μεραρχιών και των συνταγμάτων.

Από τον πρώην υπουργό Κερένσκι μεταδόθηκε προς όλες τις κατευθύνσεις ψεύτικο τηλεγράφημα ότι τα στρατεύματα της επαναστατημένης Πετρούπολης κατέθεσαν εθελοντικά τα όπλα και προσχώρησαν στα στρατεύματα της πρώην κυβέρνησης, της κυβέρνησης των προδοτών, και πως οι στρατιώτες πήραν διαταγή από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή να υποχωρήσουν. Δεν υποχωρούν και δεν παραδίνονται τα στρατεύματα του ελεύθερου λαού. Από την Γκάτσινα τα στρατεύματά μας υποχώρησαν για ν' αποφευχθεί η αιματοχυσία ανάμεσα σ' εμάς και στα παραπλανημένα αδέρφια μας, τους κοζάκους και για να καταλάβουμε έξω από την πόλη πιο ευνοϊκές θέσεις, που είναι τώρα τόσο σταθερές, ώστε κι αν ακόμα ο Κερένσκι και οι συνεργάτες του δεκαπλασιάσουν τις δυνάμεις τους, δεν πρόκειται ν' ανησυχήσουμε. Τα στρατεύματά μας έχουν έξοχο ηθικό. Στην Πετρούπολη επικρατεί ηρεμία.

Ο διοικητής της άμυνας της πόλης Πετρούπολης

και του τομέα της Πετρούπολης

αντισυνταγματάρχης Μουραβιόφ".

Όταν βγαίναμε από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, μπήκε στο δωμάτιο χλομός, σαν νεκρός, ο Αντόνοφ. Στα χέρια του κρατούσε κάποιο χαρτί. "Στείλτε το αυτό!" είπε.

"Προς όλα τα αχτιδικά Σοβιέτ των εργατών βουλευτών και τις εργοστασιακές επιτροπές.

Διαταγή

Οι κορνιλοφικές συμμορίες του Κερένσκι απειλούν τα πρόθυρα της πρωτεύουσας. Δόθηκαν οι αναγκαίες διαταγές για να συντριβεί ανελέητα η αντεπαναστατική απόπειρα ενάντια στο λαό και στις κατακτήσεις του.

Ο στρατός και η κόκκινη φρουρά της επανάστασης έχουν ανάγκη από την άμεση βοήθεια των εργατών.

Διατάσσουμε τα Σοβιέτ των αχτίδων και τις εργοστασιακές επιτροπές:

1) Να προωθήσουν, όσο μπορεί, μεγαλύτερο αριθμό εργατών για το σκάψιμο χαρακωμάτων, την ανέγερση οδοφραγμάτων και την ενίσχυση των συρματοπλεγμάτων.

2) Όπου χρειαστεί να σταματήσει η δουλιά στις φάμπρικες και τα εργοστάσια για την εκπλήρωση αυτής της διαταγής, να γίνει αμέσως.

3) Να συγκεντρωθεί όλο το αγκαθωτό και απλό σύρμα που υπάρχει στη διάθεσή μας, το ίδιο κι όλα τα εργαλεία που είναι απαραίτητα για το σκάψιμο των χαρακωμάτων και την ανέγερση οδοφραγμάτων.

4) Όλα τα όπλα που έχετε να τα πάρετε μαζί σας.

5) Να τηρηθεί αυστηρή πειθαρχία και να είστε έτοιμοι να υποστηρίξετε το στρατό της επανάστασης με όλα τα μέσα.

Ο Πρόεδρος του Σοβιέτ των εργατών

και στρατιωτών βουλευτών της Πετρούπολης,

Λαϊκός Επίτροπος Λέον Τρότσκι

Ο Πρόεδρος της Στρατιωτικής Επαναστατικής

Επιτροπής, γενικός διοικητής της περιοχής

Νικολάι Ποντβόισκι".

Όταν βγήκαμε από το Σμόλνι και βρεθήκαμε στους σκοτεινούς δρόμους απ' όλες τις μεριές σφύριζαν οι σειρήνες των εργοστασίων, διαπεραστικά, εκνευριστικά, γεμάτες ανησυχία. Ο εργαζόμενος λαός - άντρες και γυναίκες - βγήκε στους δρόμους κατά δεκάδες χιλιάδες. Τα θορυβώδη προάστια έβγαλαν έξω τα κουρελιάρικα πλήθη τους. Η κόκκινη Πετρούπολη βρισκόταν σε κίνδυνο! Οι κοζάκοι!.. Αντρες, γυναίκες και έφηβοι με όπλα, με λοστούς, με σκαπάνια, με ρολούς σύρμα, με παλάσκες πάνω από την εργατική τους φόρμα, βάδιζαν στους λασπωμένους δρόμους με κατεύθυνση προς Νότο και νοτιοδυτικά, προς το φράγμα της Μόσχας... Η πόλη δεν είχε ξαναδεί τέτοιο τεράστιο κι αυθόρμητο ανθρώπινο χείμαρρο. Οι άνθρωποι κυλούσαν σαν ποτάμι, ανακατωμένοι με τους λόχους των στρατιωτών, με πυροβόλα, με φορτηγά αυτοκίνητα, με κάρρα. Το επαναστατικό προλεταριάτο πρόταξε τα στήθη του να υπερασπίσει την πρωτεύουσα της εργατικής και αγροτικής δημοκρατίας!

Μπροστά στην πόρτα του Σμόλνι στεκόταν ένα αυτοκίνητο. Στο φτερό του στηριζόταν ένας αδύνατος άνθρωπος με χοντρά γυαλιά, που έκαναν τα κόκκινα μάτια του να φαίνονται πιο κόκκινα. Χώνοντας τα χέρια στις τσέπες του τριμμένου παλτού του, είπε δυνατά μερικά λόγια. Εκεί δίπλα βημάτιζε νευρικά μπρος - πίσω ένα μεγαλόσωμος αξύριστος ναύτης, με φωτεινά νεανικά μάτια. Περπατώντας έπαιζε αφηρημένα μ' ένα τεράστιο πιστόλι από μπλε ατσάλι. Ήταν ο Αντόνοφ κι ο Ντιμπένκο.

Μερικοί στρατιώτες προσπαθούσαν να δέσουν στο μαρσπιέ του αυτοκινήτου δύο στρατιωτικά ποδήλατα. Ο σοφέρ διαμαρτυρόταν έντονα. Τα ποδήλατα, έλεγε, θα ξύσουν το εμαγιέ. Φυσικά, ο σοφέρ ήταν μπολσεβίκος και το αυτοκίνητο θα είχε επιταχθεί από κάποιον αστό. Και με τα ποδήλατα θα πηγαίνουν οι σύνδεσμοι. Η επαγγελματική όμως συνείδηση του οδηγού, εξεγέρθηκε... Και τα ποδήλατα έμειναν εκεί...

Οι λαϊκοί επίτροποι των Στρατιωτικών και Ναυτικών υποθέσεων πήγαιναν να επιθεωρήσουν το επαναστατικό μέτωπο, όπου κι αν βρισκόταν. "Δε θα μπορούσαμε, άραγε, να πάμε κι μεις μαζί τους;" "Και βέβαια δεν μπορείτε. Το αυτοκίνητο έχει μόνο πέντε θέσεις, για τους δυο επιτρόπους, τους δύο συνδέσμους και το σοφέρ". Παρ' όλα αυτά ένας γνωστός μου Ρώσος, που θα τον λέω ο Φοβητσιάρης, τεντώθηκε στο αυτοκίνητο και παρά τις παρακλήσεις που του έγιναν, δε θέλησε ν' αδειάσει τη θέση...

Δεν έχω κανένα λόγο να μην πιστέψω την αφήγηση του Φοβητσιάρη γι' αυτό το ταξίδι. Στη λεωφόρο Σουβόροφ κάποιος από τους επιβάτες θυμήθηκε το φαγητό. Ο γύρος του μετώπου μπορούσε να διαρκέσει τρεις - τέσσερις μέρες και το μέρος δεν ήταν πολύ πλούσιο σε τρόφιμα. Σταμάτησαν το αυτοκίνητο. Ποιος έχει χρήματα; Ο επίτροπος των Στρατιωτικών αναποδογύρισε όλες τις τσέπες του, μα δε βρήκε ούτε καπίκι. Ο επίτροπος των Ναυτικών ήταν το ίδιο απένταρος. Δεν είχε χρήματα ούτε κι ο σοφέρ. Ο Φοβητσιάρης αγόρασε τρόφιμα. Όταν έστριψαν στη λεωφόρο Νέβσκι το λάστιχο του αυτοκινήτου έσκασε.

"Τι θα κάνουμε;" ρώτησε ο Αντόνοφ.

"Να επιτάξουμε άλλο αυτοκίνητο!" πρότεινε ο Ντιμπένκο κουνώντας το πιστόλι.

Ο Αντόνοφ στάθηκε στη μέση του δρόμου και σταμάτησε κάποιο περαστικό αυτοκίνητο, που το οδηγούσε ένας στρατιώτης.

"Μου χρειάζεται αυτό το αυτοκίνητο", είπε ο Αντόνοφ.

"Δε σ' το δίνω!" απάντησε ο στρατιώτης.

"Όμως ξέρετε ποιος είμαι;" κι ο Αντόνοφ έδειξε το χαρτί που έγραφε πως διορίστηκε γενικός διοικητής όλου του στρατού της Ρωσικής Δημοκρατίας και πως όλοι μαζί κι ο καθένας χωριστά ήταν υποχρεωμένοι να υπακούουν σ' αυτόν χωρίς συζήτηση.

"Μπορεί να είστε κι ο ίδιος ο διάβολος, το ίδιο μου κάνει!" απάντησε ζωηρά ο στρατιώτης. "Το αυτοκίνητο αυτό ανήκει στο Πρώτο Σύνταγμα πολυβόλων, κι εμείς μεταφέρουμε μ' αυτό πολεμοφόδια. Δε σας δίνουμε το αυτοκίνητο..."

Η διέξοδος βρέθηκε όταν εμφανίστηκε ένα παλιό και σαραβαλιασμένο ταξί με ιταλική σημαία. (Μέσα στη φασαρία οι ιδιοκτήτες των ιδιωτικών αυτοκινήτων, για ν' αποφύγουν την επίταξη, τα κατέγραφαν στα ξένα προξενεία). Απ' αυτό το ταξί κατέβασαν ένα χοντρό πολίτη με πολυτελή γούνα κι η ανώτατη διοίκηση τράβηξε το δρόμο της.

(1) 10 του Νοέμβρη με το νέο ημερολόγιο. Σύντ.

Αφού διάνυσαν δέκα περίπου μίλια κι έφτασαν στο φράγμα της Νάρβα, ο Αντόνοφ ρώτησε πού είναι ο διοικητής των δυνάμεων της κόκκινης φρουράς. Τον οδήγησαν στο πιο ακρινό σημείο, όπου μερικές εκατοντάδες εργάτες άνοιγαν χαρακώματα και περίμεναν τους κοζάκους.

"Πώς πάνε οι δουλιές, σύντροφοι;" ρώτησε ο Αντόνοφ.

"Όλα εντάξει, σύντροφε", απάντησε ο διοικητής. "Ο στρατός έχει υπέροχο ηθικό... Μόνο που δεν έχουμε πυρομαχικά..."

"Στο Σμόλνι βρίσκονται δύο δισεκατομμύρια δεσμίδες", του είπε ο Αντόνοφ, "τώρα θα σας δώσω διατακτική...". Αρχισε να ψάχνει στις τσέπες. "Μήπως έχει κανένας σας κανένα κομμάτι χαρτί;"

Ο Ντιμπένκο δεν είχε. Οι σύνδεσμοι επίσης. Ο Φοβητσιάρης έδωσε το δικό του μπλοκ.

"Αϊ στο διάβολο! δεν έχω μολύβι!". φώναξε ο Αντόνοφ. "Ποιος θα μου δώσει μολύβι!..". Δε χρειάζεται να πούμε πως ο μοναδικός που βρέθηκε με μολύβι ήταν ο Φοβητσιάρης...

Μια και δεν καταφέραμε να μπούμε στο αυτοκίνητο της ανώτατης διοίκησης, τραβήξαμε για το σιδηροδρομικό σταθμό του Τσάρσκογιε Σελό. Στη λεωφόρο Νέβσκι είδαμε να περνούν ένοπλοι κοκκινοφρουροί. Δεν είχαν όλοι λόγχες. Είχαν αρχίσει τα πρώιμα χειμερινά σούρουπα. Σηκώνοντας ψηλά τα κεφάλια, βάδιζαν μέσα στην κρύα συννεφιά αστοίχητοι, χωρίς μουσική, χωρίς ταμπούρα. Πάνω από τα κεφάλια τους κυμάτιζε η κόκκινη σημαία που με στραβά χρυσά γράμματα ήταν γραμμένες οι λέξεις: "Ειρήνη! Γη!". Ήταν όλοι τους πολύ νεαροί. Στα πρόσωπά τους ήταν ζωγραφισμένη η έκφραση ανθρώπων που τραβούσαν συνειδητά στο θάνατο... Το πλήθος από τα πεζοδρόμια, μισοφοβισμένα - μισοπεριφρονητικά, τους συνόδευε με τα βλέμματα μέσα σε μια παγερή σιωπή... Στο σταθμό δεν ήξερε κανένας πού είναι ο Κερένσκι και πού το μέτωπο. Τα τρένα πήγαιναν μόνο ως το Τσάρσκογιε Σελό!...

Το βαγόνι μας ήταν γεμάτο από χωριάτες που γύριζαν στα σπίτια τους. Είχαν μαζί τους κάθε λογής ψώνια και απογευματινές εφημερίδες. Γινόταν συζήτηση για την εξέγερση των μπολσεβίκων. Αν δε γίνονταν αυτές οι συζητήσεις, δε θα μπορούσε κανείς να μαντέψει από την εμφάνιση του βαγονιού μας ότι όλη η Ρωσία διασπάστηκε από τον εμφύλιο πόλεμο σε δυο ανειρήνευτα στρατόπεδα, ότι το τρένο πηγαιίνει στο θέατρο των πολεμικών επιχειρήσεων. Κοιτώντας από τα παράθυρα βλέπαμε στο πυκνό σούρουπο πλήθη στρατιωτών που βάδιζαν στο λασπωμένο δρόμο προς την πόλη. Συζητούσαν μεταξύ τους, κουνώντας τα τουφέκια. Στη διπλανή διακλάδωση στεκόταν ένα εμπορικό τρένο, γεμάτο στρατιώτες που φωτιζόνταν από τις φωτιές. Φτάσαμε κιόλας. Μακριά πίσω μας, στον ίδιο ορίζοντα, η νύχτα φωτιζόταν από την ανταύγεια των φώτων της πόλης. Βλέπαμε τα τραμ να σέρνονται προς το μακρινό προάστιο.

Στο σταθμό του Τσάρσκογιε Σελό ήταν όλα ήρεμα. Μόνο εδώ κι εκεί φαίνονταν ομαδούλες στρατιωτών που κουβέντιαζαν σιγανά μεταξύ τους και κοιτούσαν ανήσυχα τον έρημο δρόμο, προς την κατεύθυνση της Γκάτσινα. Τους ρώτησα με ποιον

είναι. "Τι να σου πω;" μου είπε ένας στρατιώτης. "Αφού δεν ξέρουμε τι γίνεται. Ο Κερένσκι βέβαια είναι προβοκάτορας, αλλά νομίζουμε ότι δεν είναι καλό πράγμα οι Ρώσοι να πυροβολούν τους Ρώσους".

Στο διαμέρισμα του σταθμάρχη της υπηρεσίας ήταν ένας ψηλός ευγενικός και αξύριστος στρατιώτης, με το κόκκινο περιβραχιόνιο της Επιτροπής του συντάγματος. Τα πιστοποιητικά μας από το Σμόλνι του προξένησαν μεγάλο σεβασμό. Ήταν αναμφίβολα, υπέρ των Σοβιέτ, βρισκόταν όμως σε κάποια σύγχυση.

"Οι κοκκινοφρουροί βρίσκονταν εδώ πριν δύο ώρες, μα κατόπιν έφυγαν. Το πρωί ήρθε ο κομισάριος, μα όταν ήρθαν οι κοζάκοι, επέτρεψε στην Πετρούπολη". "Και τώρα είναι εδώ κοζάκοι;"

Κούνησε μελαγχολικά το κεφάλι. "Εδώ έγινε μάχη. Οι κοζάκοι ήρθαν νωρίς το πρωί. Αιχμαλώτισαν διακόσιους - τριακόσιους δικούς μας και σκότωσαν είκοσι πέντε".

"Και πού είναι τώρα;"

"Μάλλον θα έφυγαν μακριά. Ακριβώς δεν ξέρω. Κάπου εκεί..." και κούνησε ακαθόριστα το χέρι κατά τη Δύση.

Φάγαμε στον μπουφέ του σταθμού. Φάγαμε θαυμάσια. Πολύ φτηνότερα και καλύτερα από την Πετρούπολη. Στο γειτονικό μας τραπέζι καθόταν ένας Γάλλος αξιωματικός, που μόλις είχε γυρίσει πεζός από την Γκάτσινα. Ελεγε πως εκεί επικρατεί ησυχία. Η πόλη βρίσκεται στα χέρια του Κερένσκι. "Αχ, αυτοί οι Ρώσοι!" φώναξε. "Τι παράξενοι που είναι!.. Δεν είναι καλό πράγμα ο εμφύλιος πόλεμος. Ο,τι άλλο να γίνει εκτός από πόλεμο..."

Πήγαμε στην πόλη. Στην έξοδο του σταθμού στέκονταν δύο στρατιώτες με εφ' όπλου λόγχη. Τους είχαν περικυκλώσει καμιά εκατοστή έμποροι, υπάλληλοι και φοιτητές. Ολο αυτό το πλήθος τους έβριζε και τους φώναζε. Οι στρατιώτες στέκονταν αμήχανοι σαν παιδιά που τα τιμωρούν άδικα.

Την επίθεση την κατεύθυνε ένας ψηλός νεαρός με στολή φοιτητή, με μια υπεροπτική έκφραση στο πρόσωπο.

"Νομίζω ότι ξέρετε καλά", έλεγε προκλητικά, "πως σηκώνοντας τα όπλα ενάντια στ' αδέρφια σας, γίνεστε όπλο στα χέρια των ληστών και των προδοτών".

"Όχι, αδερφάκι", απάντησε σοβαρά ο στρατιώτης. "Εσείς δεν καταλαβαίνετε. Αφού στον κόσμο υπάρχουν δύο τάξεις: το προλεταριάτο και η αστική τάξη. Δεν είναι έτσι; Εμείς..."

"Το ξέρω αυτό το ανόητο παραμύθι!" τον διέκοψε απότομα ο φοιτητής. "Οι αμόρφωτοι μουζικοί σαν και σένα, άκουσαν τα συνθήματα αυτά, μας ποιος τα λέει, και τι σημαίνουν, αυτό δεν το ξέρετε. Γι' αυτό παπαγαλίζεις!". Το πλήθος γέλασε...

"Κι εγώ είμαι μαρξιστής! Σου λέω, πως αυτό για το οποίο πολεμάτε, δεν είναι σοσιαλισμός. Είναι απλώς αναρχία και ωφελεί μόνο τους Γερμανούς".

"Μάλιστα, καταλαβαίνω", απάντησε ο στρατιώτης. Στο μέτωπό του έτρεχε ιδρώτας. "Εσείς, όπως φαίνεται, είστε άνθρωπος μορφωμένος, κι εγώ είμαι ένας απλός άνθρωπος. Μόνο που νομίζω..."

"Εσύ", τον διέκοψε περιφρονητικά ο φοιτητής, "πιστεύεις αληθινά πως ο Λένιν είναι πραγματικά φίλος του προλεταριάτου;"

"Μάλιστα, το πιστεύω", απάντησε ο στρατιώτης. Του φάνηκε πολύ βαρύ.

"Καλά, φιλαράρο! Ξέρεις όμως πως τον Λένιν τον έστειλαν από τη Γερμανία σ' ένα σφραγισμένο βαγόνι; Ξέρεις πως ο Λένιν παίρνει χρήματα από τους Γερμανούς;"

"Ε, αυτό δεν το ξέρω", απάντησε με πείσμα ο στρατιώτης. "Όμως μου φαίνεται πως ο Λένιν λέει ακριβώς εκείνο που ήθελα ν' ακούσω. Κι όλος ο απλός λαός μιλάει έτσι. Αφού υπάρχουν δύο τάξεις: η αστική τάξη και το προλεταριάτο..."

"Βλάκα! Εγώ, αδερφέ, δύο χρόνια ήμουν κλεισμένος στο Σλισεμπούργκ για την επανάσταση, όταν εσύ πυροβολούσες ακόμα τους επαναστάτες και έψελνες το "Θεέ, φύλαγε τον τσάρο!" Ονομάζομαι Βασίλι Γκεόργκιεβιτς Πάνιν. Δεν άκουσες καμιά φορά για μένα;"

"Δεν άκουσα και να με συγχωρείς..." απάντησε ταπεινά ο στρατιώτης. "Βλέπεις είμαι άνθρωπος αμόρφωτος. Εσείς πρέπει να είστε μεγάλος ήρωας..." "Αυτό ακριβώς", απάντησε με βεβαιότητα ο φοιτητής. "Και παλεύω ενάντια στους μπολσεβίκους, γιατί αυτοί θα καταστρέψουν τη Ρωσία και την ελεύθερη επανάστασή μας. Τι έχεις να πεις τώρα;"

Ο στρατιώτης έξυσε το σβέρκο. "Δεν μπορώ να πω τίποτα!". Το πρόσωπό του ήταν κουρασμένο από την πνευματική υπερένταση. "Κατά τη γνώμη μου η υπόθεση είναι ξεκάθαρη, μόνο που εγώ είμαι αμόρφωτος άνθρωπος!..

Η κατάληξη είναι έτσι: υπάρχουν δύο τάξεις το προλεταριάτο και η αστική τάξη..."

"Ξανά μου άρχισες μ' αυτή την ανόητη συνταγή!" τσίριξε ο φοιτητής.

"... μόνο δύο τάξεις", συνέχισε με πείσμα ο στρατιώτης. "Κι όποιος δεν είναι με τη μία, σημαίνει ότι είναι με την άλλη..."

Τραβήξαμε το δρόμο. Τα αραιά φανάρια έφεγγαν αδύνατα. Διαβάτες σχεδόν δεν υπήρχαν. Πάνω από την πόλη κρεμόταν μια απειλητική βουβαμάρα. Εμοιαζε σαν τόπος διαλογής ανάμεσα στον παράδεισο και την κόλαση, σαν τόπος που δεν ανήκε πολιτικά σε κανέναν. Μονάχα τα κουρεία ήταν ολόφωτα και γεμάτα πελάτες και στα λουτρά υπήρχαν ουρές: ήταν σαββατόβραδο, κι αυτήν τη μέρα όλη η Ρωσία πλένεται και καθαρίζεται. Δεν αμφιβάλλω καθόλου πως εκείνο το βράδυ, εδώ κι εκεί, συναντιούνταν αδελφωμένοι οι σοβιετικοί μαχητές με τους κοζάκους.

Όσο πλησιάζαμε προς το πάρκο του παλατιού, τόσο έρημοι ήταν οι δρόμοι. Ένας τρομαγμένος παπάς μας έδειξε πού στεγάζεται το Σοβιέτ και κρύφτηκε βιαστικά. Το Σοβιέτ βρισκόταν στην πτέρυγα ενός από τα παλάτια των μεγάλων πριγκίπων, απέναντι από το πάρκο. Οι πόρτες ήταν κλειδωμένες, τα παράθυρα σκοτεινά. Ένας στρατιώτης που τριγύριζε εκεί κοντά μας κοίταξε με σκοτεινή περιφρόνηση και χωρίς να βγάλει τα χέρια από τις τσέπες του παντελονιού είπε: "Το Σοβιέτ έφυγε πριν δύο μέρες". "Για πού;". Σήκωσε τους ώμους. "Δεν ξέρω...".

Πηγαίνοντας λίγο πιο πέρα, φτάσαμε σ' ένα μεγάλο και ολόφωτο κτίριο. Από μέσα ακουγόταν χτύπος σφυριού. Μένανε αναποφάσιστοι, όμως εκείνη τη στιγμή μας πλησίασαν, με προτεταμένα τα όπλα, ένας στρατιώτης κι ένας ναύτης. Τους έδειξα το πληρεξούσιό μου από το Σμόλνι. "Είστε υπέρ των Σοβιέτ;" τους ρώτησα. Κοίταξαν φοβισμένα και δεν είπαν τίποτα. "Τι γίνεται εκεί;" ρώτησε ο ναύτης, δείχνοντας το κτίριο. "Δεν ξέρω...".

Ο στρατιώτης άπλωσε φοβισμένα το χέρι κι άνοιξε την πόρτα. Πίσω απ' αυτήν ήταν μια μεγάλη αίθουσα, στολισμένη με κόκκινο ύφασμα και κλαριά από έλατα. Στην αίθουσα ήταν σειρές από καρέκλες και μπροστά τους υψωνόταν η σκηνή.

Μας πλησίασε μια παχύσαρκη γυναίκα μ' ένα σφυρί στα χέρια. Το στόμα της ήταν γεμάτο καρφιά. "Τι θέλετε;" μας ρώτησε.

"Θα δοθεί το βράδυ παράσταση;" ρώτησε νευρικά ο ναύτης.

"Την Κυριακή το βράδυ θα παίξουν οι ερασιτέχνες", απάντησε αυστηρά. "Φύγετε!".

Προσπαθήσαμε να ανοίξουμε συζήτηση με το στρατιώτη και το ναύτη, μα φαίνονταν φοβισμένοι και κακόκεφοι. Γρήγορα κι οι δυο χάθηκαν στο σκοτάδι. Τραβήξαμε για το αυτοκρατορικό παλάτι, που απλωνόταν κατά μήκος μεγάλων και σκοτεινών κήπων. Τα φανταχτερά περιπτερά και οι σκαλιστές γέφυρες μόλις διακρίνονταν στο νυχτερινό σκοτάδι. Ακουγόταν μόνο το ελαφρό κελάρυσμα του σιντριβανιού. Αξαφνα, καθώς κοιτάζαμε έναν αστείο μεταλλικό κύκνο που έβγαινε από μια τεχνητή σπηλιά, προσέξαμε πως μας κοίταζαν ύποπτα κι ερευνητικά από το διπλανό παρτέρι. Τους πλησίασα και τους ρώτησα: "Ποιοι είστε σεις;".

"Τοπική φρουρά", απάντησε ένας από τους στρατιώτες. Όλοι φαίνονταν πολύ εξαντλημένοι, και φυσικά, έτσι ήταν: ολόκληρες βδομάδες αδιάκοπα συλλαλητήρια τους κούρασαν.

"Με τον Κερένσκι είστε ή με τα Σοβιέτ;".

Επικράτησε σύντομη σιωπή! Οι στρατιώτες αλληλοκοιτάζονταν με αβεβαιότητα. "Είμαστε ουδέτεροι", απάντησαν στο τέλος.

Περάσαμε κάτω από την αψίδα του μεγάλου ανακτόρου της Αικατερίνης, μπήκαμε μέσα στην αυλή και ρωτήσαμε πού είναι το επιτελείο. Ο σκοπός που στεκόταν στην πόρτα μιας γερτής άσπρης πτέρυγας του κτιρίου, μας είπε πως ο διοικητής βρίσκεται κάπου μέσα.

Σε μια άψογη λευκή αίθουσα, που χωριζόταν σε άνισα μέρη από ένα διπλό τζάμι, σιγοκουβέντιαζε ανήσυχα μια ομάδα αξιωματικών. Όλοι ήταν χλομοί κι αφηρημένοι και ήταν φανερό πως τη νύχτα δεν είχαν κοιμηθεί. Πλησιάσαμε έναν απ' αυτούς, ένα γέρο με άσπρα γένια και με στολή γεμάτη παράσημα. Μας είπε πως αυτός ήταν ο συνταγματάρχης. Του έδειξα τα μπολσεβίκικα πιστοποιητικά μας.

Εμεινε κατάπληχτος. "Πώς φτάσατε ως εδώ ζωντανοί;" ρώτησε ευγενικά. "Στο δρόμο τώρα είναι πολύ επικίνδυνο. Στο Τσάρσκογιε Σελό βράζουν τα πολιτικά πάθη. Σήμερα το πρωί έγινε μάχη κι αύριο το πρωί ξανά θα χτυπηθούν. Ο Κερένσκι θα μπει στην πόλη κατά τις 8 η ώρα".

"Και πού είναι οι κοζάκοι;".

"Κανένα μίλι από δω, να, προς αυτή την κατεύθυνση", κι έδειξε με το χέρι.

"Και θα υπερασπίσετε την πόλη απ' αυτούς;".

"Ω, όχι αγαπητέ μου!" είπε γελώντας. "Εμείς κρατάμε την πόλη για τον Κερένσκι". Μας έφυγε η καρδιά από τον τόπο, γιατί στα χαρτιά μας πιστοποιούνταν η βαθιά επαναστατικότητα μας. Ο συνταγματάρχης ξερόβηξε. "Με την ευκαιρία", συνέχισε, "ήθελα να σας πω για τις άδειές σας. Αν σας πιάσουν θα βρεθείτε μπροστά σε μεγάλο κίνδυνο. Γι' αυτό αν θέλετε να δείτε τη μάχη, θα διατάξω να σας διαθέσουν ένα δωμάτιο στο ξενοδοχείο των αξιωματικών. Περάστε από μένα αύριο στις 7 η ώρα, θα σας δώσω καινούριες άδειες".

"Επομένως είστε με τον Κερένσκι," τον ρωτήσαμε.

"Όχι, δεν είμαι πέρα για πέρα με τον Κερένσκι. (Ο συνταγματάρχης ήταν φανερό ότι ταλαντευόταν). Βλέπετε η πλειοψηφία των στρατιωτών της φρουράς μας είναι μπολσεβίκοι. Σήμερα, ύστερα από τη μάχη, πήγαν στην Πετρούπολη κι έφεραν πυροβολικό. Μπορούμε να πούμε, πως ούτε ένας από τους στρατιώτες δεν πρόκειται να πάει με τον Κερένσκι. Όμως πολλοί απ' αυτούς δε θέλουν καθόλου να πολεμήσουν. Όσο για τους αξιωματικούς, όλοι σχεδόν πέρασαν πια με τον Κερένσκι ή απλώς έφυγαν. Και μεεις... χμ..., εμείς, όπως βλέπετε, βρισκόμαστε σε πιο δύσκολη θέση...".

Δεν πιστέψαμε πως θα γίνει εδώ έστω κάποια μάχη... Ο συνταγματάρχης έστειλε ευγενικά τον ιπποκόμο του να μας πάει ως το σταθμό. Ο ιπποκόμος ήταν Νότιος. Είχε γεννηθεί στη Βεσσαραβία από οικογένεια γάλλων μεταναστών. "Αχ", μας έλεγε. "Δε σκέπτομαι ούτε τον κίνδυνο, ούτε τις στερήσεις. Όμως έχω να δω αρκετόν καιρό τη φτωχή μου μανούλα... Τρία ολόκληρα χρόνια...".

Γυρνώντας στην Πετρούπολη, μέσα στο κρύο και το σκοτάδι, είδα από το παράθυρο του βαγονιού ομάδες στρατιωτών που χειρονομούσαν γύρω από τις φωτιές.

Στο σταυροδρόμιο στέκονταν μονάδες θωρακισμένων. Οι οδηγοί τους μιλούσαν μεταξύ τους, βγάζοντας τα κεφάλια από τους πυργίσκους.

Όλη αυτή την ανήσυχη νύχτα, μέσα στις ψυχρές πεδιάδες, περιπλανιούνταν χωρίς αρχηγούς ομάδες στρατιωτών και κοκκινοφρουρών. Σπρώχνονταν και μπερδεύονταν μεταξύ τους κι οι επίτροποι της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής έτρεχαν από τη μια ομάδα στην άλλη, προσπαθώντας να οργανώσουν την άμυνα...

* * *

Στη λεωφόρο Νέβσκι, κινούνται απάνω - κάτω ακριβώς σαν κύματα, τα ερεθισμένα πλήθη. Κάτι σαν απειλή πλανιόταν στον αέρα. Από το σιδηροδρομικό σταθμό της Βαρσοβίας μπορούσε ν' ακούσει κανείς το μακρινό κανονίδι. Στις σχολές των ευελπίδων βασιλεύε πυρετώδης κίνηση. Τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου γύριζαν από στρατώνια σε στρατώνια, παροτρύνοντας, ικετεύοντας κι εξορκίζοντας τους στρατιώτες, διηγούμενοι φρικιαστικές ιστορίες για μπολσεβίκικες αγριότητες, για σφαγές ευελπίδων και βιασμούς γυναικών στα Χειμερινά Ανάκτορα, για τον τραυματισμό της κοπέλας μπροστά στο μέγαρο του Δημαρχείου, για τη δολοφονία του πρίγκιπα Τουμάνοφ... Στην αίθουσα Αλεξαντρόφ του Δημαρχείου, γινόταν έκτακτη συνεδρίαση της Επιτροπής Σωτηρίας, έμπαιναν κι έβγαιναν βιαστικοί οι κομισάριοι... Εδώ βρίσκονταν όλοι οι δημοσιογράφοι, που είχαν διωχτεί από το Σμόλνι. Ήταν με ανεβασμένο το ηθικό και δεν πίστεψαν τα λεγόμενά μας για την κατάσταση στο Τσάρσκογιε Σελό. Ελεος! Όλοι ξέρουν πως το Τσάρσκογιε βρίσκεται στα χέρια του Κερένσκι, πως οι κοζάκοι βρίσκονταν κιάλας στο Πούλκοβο. Σχηματίστηκε ιδιαίτερη επιτροπή για την υποδοχή του Κερένσκι στο σιδηροδρομικό σταθμό. Τον περίμεναν κατά το πρωί...

Ενας δημοσιογράφος μου ανακοίνωσε, απόλυτα εμπιστευτικά, πως η αντεπαναστατική επίθεση θ' αρχίσει τα μεσάνυχτα. Μου έδωσε δύο εκκλήσεις, η μια ήταν υπογραμμένη από τον Γκοτς και τον Πολκόβνικοφ και διέταζε όλες τις σχολές των ευελπίδων, όλους τους νοσηλευόμενους στα νοσοκομεία στρατιώτες, που είχαν αναρρώσει, και τους ιππότες του τάγματος του Αγίου Γεωργίου να είναι έτοιμοι για πολεμική δράση και να περιμένουν διαταγή από την Επιτροπή Σωτηρίας. Η άλλη ήταν υπογραμμένη από την ίδια την Επιτροπή Σωτηρίας και έγραφε τα παρακάτω:

"Προς τον πληθυσμό της Πετρούπολης!

Σύντροφοι εργάτες, στρατιώτες και πολίτες της επαναστατικής Πετρούπολης! Οι μπολσεβίκοι, μιλώντας για ειρήνη στο μέτωπο, ταυτόχρονα καλούν σε αδελφοκτόνο πόλεμο στα μετόπισθεν.

Μην υποτάσσετε στην προβοκατόρικη έκκλησή τους!

Μην ανοίγετε χαρακώματα!

Κάτω τα όπλα!

Κάτω οι προδοτικές ενέδρες!

Στρατιώτες, γυρίστε στους στρατώνες!

Η σφαγή που άρχισε στην Πετρούπολη είναι ο πραγματικός θάνατος της επανάστασης.

Στο όνομα της ελευθερίας, της γης και της ειρήνης συσπειρωθείτε γύρω από την Επιτροπή Σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης!".

Όταν βγαίναμε από το Δημαρχείο συναντηθήκαμε με ένα τμήμα κοκκινοφρουρών. Οι μορφές τους ήταν αυστηρές και αποφασιστικές. Βάδιζαν μέσα στο σκοτεινό κι έρημο δρόμο, φέρνοντας μαζί τους μια δωδεκάδα αιχμαλώτους, μέλη του τοπικού Σοβιέτ των κοζάκικων στρατευμάτων, που πιάστηκαν στο διαμέρισμα αυτού του Σοβιέτ, τη στιγμή που ασχολούνταν με την προετοιμασία αντεπαναστατικής συνωμοσίας.

Ενας στρατιώτης, ακολουθούμενος από έναν μικρό με ένα κουβαδάκι με αλευρόκολλα, τοιχοκολλούσε μεγάλες ολόλευκες αφίσες:

"Η Πετρούπολη και τα προάστια της κηρύσσονται σε κατάσταση πολιορκίας. Κάθε λογής συνελεύσεις και συλλαλητήρια στους δρόμους και γενικά σε ανοιχτό χώρο απαγορεύονται..."

Ο πρόεδρος

της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής

Ν. Ποντβόισκι".

Πήγαμε στο σπίτι. Η ατμόσφαιρα ήταν γεμάτη από ανήσυχους θορύβους. Σειρήνες αυτοκινήτων, φωνές, μακρινό κανονίδι... Η πόλη αναταραζόταν νευρικά κι ανήσυχια...

Νωρίς το πρωί, πριν την αλλαγή της φρουράς, πήγε στο τηλεφωνικό κέντρο ένας λόχος ευελπίδων, που ήταν ντυμένοι με στολή του συντάγματος Σεμένοφ. Ήξεραν το μπολσεβίκικο παρασύνθημα και χωρίς καμιά δυσκολία αντικατέστησαν τη φρουρά. Υστερα από μερικά λεπτά πήγε ο Αντόνοφ να κάνει έφοδο. Οι ευέλπιδες τον έπιασαν και τον κλείδωσαν σ' ένα μικρό δωμάτιο. Όταν ήρθε ενίσχυση την υποδέχτηκαν με καταγυστικά πυρά. Κάμποσα άτομα σκοτώθηκαν.

Η αντεπανάσταση άρχισε...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Η αντεπανάσταση

Το επόμενο πρωί, Κυριακή 11 του Νοέμβρη (29 του Οχτώβρη), οι κοζάκοι, κάτω από τις κωδωνοκρουσίες όλων των εκκλησιών μπήκαν στο Τσάρσκογιε Σελό. Ο ίδιος ο Κερένσκι πήγαινε καβάλα σ' ένα άσπρο άλογο. Από την κορυφή ενός μικρού υψώματος μπορούσαν να δουν τους χρυσούς οβελίσκους και τους πολύχρωμους τρούλους, την τεράστια γκριζα μάζα της πρωτεύουσας, που απλωνόταν στο μελαγχολικό κάμπο, και πίσω της τα γκριζόμαυρα νερά του Φιλανδικού Κόλπου.

Μάχη δεν έγινε. Ο Κερένσκι, όμως, έκανε το μοιραίο λάθος. Στις 7 το πρωί, έστειλε στο 2ο Σύνταγμα Πεζικού του Τσάρσκογιε Σελό διαταγή να καταθέσει τα όπλα. Οι στρατιώτες απάντησαν πως παραμένουν ουδέτεροι, μα δε θέλουν να αφοπλιστούν. Ο Κερένσκι τους έδωσε δέκα λεπτά προθεσμία να σκεφτούν. Αυτό εξόργισε τους στρατιώτες. Είχαν περάσει κιόλας οχτώ μήνες που αυτοδιοικούσαν με τις στρατιωτικές τους επιτροπές και τώρα μύριζε πάλι το παλιό καθεστώς. Υστερα από λίγα λεπτά το πυροβολικό των κοζάκων άνοιξε πυρ ενάντια στους στρατώνες και σκότωσε οχτώ στρατιώτες. Απ' αυτή τη στιγμή, στο Τσάρσκογιε Σελό δεν έμεινε ούτε ένας "ουδέτερος" στρατιώτης...

Η Πετρούπολη ζύπνησε από τον κρότο των κανονιοβολισμών και από το δυνατό θόρυβο ανθρώπινων βημάτων. Κάτω από τον γκριζό ουρανό φυσούσε ένας κρύος αέρας που προμηνούσε χιόνι. Τα ξημερώματα, ισχυρά τμήματα ευελπίδων κατέλαβαν το στρατιωτικό ξενοδοχείο και το τηλεγραφείο, όμως, ύστερα από αιματηρή μάχη, εκτοπίστηκαν. Το τηλεφωνικό κέντρο κυκλώθηκε από ναύτες, που καλύπτονταν πίσω από οδοφράγματα φτιαγμένα με βαρέλια, κιβώτια και φύλλα τσίγκου καταμεσής στη λεωφόρο Μορσκόι, ή κρύβονταν στη γωνιά της πλατείας Γκόροχοβ και Ισαάκιεφ, πυροβολώντας ενάντια σ' όλους τους περαστικούς. Από καιρό σε καιρό, περνούσε δίπλα τους ένα αυτοκίνητο με τη σημαία του Ερυθρού Σταυρού. Οι ναύτες δεν το πείραζαν....

Οι Αλμπερτ Ρις Ουίλιαμς (1) ήταν στο τηλεφωνικό κέντρο. Εφυγε από κει με το αυτοκίνητο του Ερυθρού Σταυρού, που ήταν δήθεν γεμάτο τραυματίες. Κάνοντας τον κύκλο της πόλης, το αυτοκίνητο με μερικά τεχνάσματα έφτασε μέχρι το επιτελείο της αντεπανάστασης, που ήταν στη Σχολή Ευελπίδων του Μιχαήλοφσκι. Στην αυλή της σχολής βρισκόταν ένας Γάλλος αξιωματικός, που, όπως φαίνεται, έδινε διαταγές για όλα όσα γίνονταν... Μ' αυτό τον τρόπο, έστειλαν στο τηλεφωνικό κέντρο πολεμοφόδια και τρόφιμα. Ολόκληρες δεκάδες τέτοιων αυτοκινήτων δήθεν του Ερυθρού Σταυρού, εξυπηρετούσαν τους ευέλπιδες για σύνδεση και ανεφοδιασμό...

Στα χέρια τους βρίσκονταν πέντε - έξι θωρακισμένα από τη διαλυμένη αγγλική θωρακισμένη μεραρχία. Καθώς η Λουίζα Μπράιαντ (2) περνούσε δίπλα από την πλατεία Ισαάκιεφ, έπεσε πάνω σ' ένα απ' αυτά τα θωρακισμένα που κατευθύνονταν από το Ναυαρχείο προς το τηλεφωνικό κέντρο. Στη γωνιά της οδού Γκόγκολ, το αυτοκίνητο σταμάτησε, ακριβώς απέναντι από τη Λουίζα Μπράιαντ. Μερικοί ναύτες που καλύπτονταν πίσω από ένα σωρό ξύλων, άνοιξαν πυρά. Το πολυβόλο του πυργίσκου του θωρακισμένου γύρισε προς όλες τις κατευθύνσεις, γαζώνοντας με χαλάζι από σφαίρες τους σωρούς των ξύλων και το πλήθος. Κάτω από την αψίδα, όπου στέκονταν η Λουίζα Μπράιαντ, ήταν σκοτωμένα εφτά άτομα, κι ανάμεσά τους δύο μικρά αγόρια. Αξάφνα οι ναύτες πήδηξαν με φωνές από τα προκαλύμματά τους και κινήθηκαν προς τα μπρος. Κύκλωσαν το μεγάλο αυτοκίνητο κι άρχισαν να το τρυπούν με τις λόγχες απ' όλες τις χαραμάδες του, μη δίνοντας σημασία στα πυρά... Ο σοφέρ του αυτοκινήτου καμώθηκε ότι είναι τραυματίας και οι ναύτες τον άφησαν ελεύθερο. Εκείνος έτρεξε στο Δημαρχείο για να συμπληρώσει τους μύθους για τις μπολοσεβίκικες θηριωδίες... Ανάμεσα στους σκοτωμένους ήταν κι ένας Άγγλος αξιωματικός...

Αργότερα, οι εφημερίδες ανακοίνωσαν πως στο θωρακισμένο των ευελπίδων πιάστηκε ένας Γάλλος αξιωματικός που τον έστειλαν στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ. Η γαλλική πρεσβεία διέψευσε αμέσως αυτή την είδηση. Ενα, όμως, από τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου είπε πως αυτός προσωπικά πέτυχε την απελευθέρωση αυτού του αξιωματικού... Οποιαδήποτε κι αν ήταν η επίσημη στάση των συμμαχικών πρεσβειών, ορισμένοι Άγγλοι και Γάλλοι αξιωματικοί εκείνες τις μέρες είχαν δραστηριοποιηθεί τόσο πολύ, ώστε να παίρνουν μέρος σαν εμπειρογνώμονες στις συνεδριάσεις της Επιτροπής Σωτηρίας...

Όλη την ημέρα σ' όλα τα σημεία της πόλης γίνονταν συμπλοκές ανάμεσα στους ευέλπιδες και τους κοκκινοφρουρούς, συγκρούσεις ανάμεσα σε θωρακισμένα... Ομοβροντίες, αραιοί πυροβολισμοί, ριπές πολυβόλων ακούγονταν από μακριά κι από κοντά. Τα σιδερένια παντζούρια των καταστημάτων ήταν κατεβασμένα, όμως, οι εμπορικές δουλιές συνεχίζονταν. Ακόμα κι οι κινηματογράφοι, με σβησμένα τα εξωτερικά φώτα, δούλευαν κι ήταν γεμάτοι θεατές. Τα τραμ κινούνταν όπως πάντα. Τα τηλέφωνα δούλευαν. Παίρνοντας το κέντρο, μπορούσες ν' ακούσεις καθαρά τους πυροβολισμούς. Όλα τα τμήματα του Σμόλνι είχαν αποσυνδεθεί, όμως, το Δημαρχείο και η Επιτροπή Σωτηρίας βρίσκονταν σε διαρκή τηλεφωνική επικοινωνία μ' όλες τις σχολές των ευελπίδων, ακόμα και με τον Κερένσκι στο Τσάρσκογιε Σελό.

Στις 7 το πρωί, στη Σχολή Ευελπίδων Βλαντίμιρ πήγε ένα τμήμα στρατιωτών και κοκκινοφρουρών. Το τμήμα ζήτησε από τους ευέλπιδες να καταθέσουν τα όπλα μέσα σε είκοσι λεπτά. Οι ευέλπιδες αρνήθηκαν. Μέσα σε μια ώρα ετοιμάστηκαν και προσπάθησαν να επιτεθούν, όμως αποκρούστηκαν με καταιγιστικά πυρά, από τη γωνιά της λεωφόρου Γκρεμπετσκάγια και της Μεγάλης Λεωφόρου. Τα σοβιετικά στρατεύματα κύκλωσαν τη σχολή κι άρχισαν να βάλουν κατά μήκος του κτιρίου. Μπρος - πίσω κινούνταν δύο θωρακισμένα αυτοκίνητα, ξερνώντας φωτιά από τα πολυβόλα. Οι ευέλπιδες ζήτησαν τηλεφωνικά ενίσχυση. Οι κοζάκοι απάντησαν πως διστάζουν να κινηθούν γιατί μπροστά στο στρατώνια τους έχει πάρει διάταξη ένα ισχυρό τμήμα ναυτών με δύο πολυβόλα. Η σχολή του Πάβλοφ κυκλώθηκε. Η πλειοψηφία των ευελπίδων της σχολής Μιχαήλοφσκι μάχονταν στους δρόμους...

Στις έντεκα και μισή, ήρθαν τρία πεδινά πυροβόλα. Πρότειναν ξανά στους ευέλπιδες να παραδοθούν, αυτοί όμως σε απάντηση άνοιξαν πυρά και σκότωσαν δύο Σοβιετικούς αντιπροσώπους, που πήγαιναν με άσπρη σημαία. Τότε άρχισε πραγματικός βομβαρδισμός. Στους τοίχους της σχολής άνοιξαν μεγάλες ρωγμές. Οι ευέλπιδες αμύνονταν απεγνωσμένα, τα θορυβώδη κύματα των κοκκινοφρουρών που έκαναν έφοδο, τσακίστηκαν από τα καταγιστικά πυρά... Ο Κερένσκι έδωσε με το τηλέφωνο διαταγή από το Τσάρσκογιε Σελό να μην κάνουν καμιά διαπραγμάτευση με τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή.

1. Αλμπερτ Ρις Ουίλιαμς, φίλος του Τζον Ριντ, επιφανής Αμερικανός προοδευτικός παράγοντας και δημοσιογράφος, συγγραφέας μερικών βιβλίων για την πάλη των εργαζομένων της ΕΣΣΔ, για το σοσιαλισμό. Σύντ.

2. Λουίζα Μπράιαντ (1890 - 1936) - Αμερικανίδα συγγραφέας, γυναίκα και συνεργάτιδα του Τζον Ριντ. Σύντ.

Οι σοβιετικές δυνάμεις, εξαγριωμένες από τις αποτυχίες και τις απώλειες κατάκλυσαν το κατερειπωμένο κτίριο με θάλασσα από ατσάλι και φωτιά. Οι ίδιοι οι αρχηγοί τους δεν μπορούσαν να σταματήσουν τον τρομερό βομβαρδισμό. Ο επίτροπος του Σμόλνι, που λεγόταν Κιρίλοφ, προσπάθησε να το κάνει, μα τον απείλησαν με λιτσάρισμα. Τίποτα δεν μπορούσε να σταματήσει τους κοκκινοφρουρούς.

Στις δύομισι η ώρα οι ευέλπιδες σήκωσαν άσπρη σημαία. Ηταν έτοιμοι να παραδοθούν, αν τους εγγυούνταν ασφάλεια. Τους δόθηκε η υπόσχεση. Χιλιάδες στρατιώτες και κοκκινοφρουροί με φωνές και κραυγές όρμησαν από τα παράθυρα, τις πόρτες και τις ρωγμές των τοίχων. Προτού προφτάσουν να τους σταματήσουν, μαχαίρωσαν θανάσιμα πέντε ευέλπιδες. Τους υπόλοιπους, περίπου διακόσιους, τους έστειλαν με συνοδεία στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ κατά μικρές ομάδες, για να μην τραβήξουν την προσοχή του πλήθους. Ωστόσο, στο δρόμο το πλήθος ρίχτηκε σε μια αυτές τις ομάδες και ξέσχισε ακόμα οχτώ ευέλπιδες... Στη μάχη έπεσαν πάνω από εκατό στρατιώτες και κοκκινοφρουροί...

Υστερα από δύο ώρες ανακοινώθηκε στο Δημαρχείο τηλεφωνικά, πως οι ναύτες κινήθηκαν προς τον πύργο των μηχανικών. Το Δημοτικό Συμβούλιο έστειλε αμέσως δώδεκα από τα μέλη του για να μοιράσουν την τελευταία έκκληση της Επιτροπής Σωτηρίας. Μερικοί από αυτούς που στάλθηκαν δεν ξαναγύρισαν πίσω... Όλες οι άλλες σχολές παραδόθηκαν χωρίς αντίσταση, κι οι ευέλπιδες χωρίς καμιά φασαρία μεταφέρθηκαν με απόλυτη ασφάλεια στο φρούριο του Πετροπάβλοφσκ και στην Κροστάνδη...

Στο τηλεφωνικό κέντρο η αντίσταση συνεχιζόταν ως το βράδυ, όταν εμφανίστηκε ένα μπολσεβίκικο τεθωρακισμένο και οι ναύτες έκαναν έφοδο. Κατατρομαγμένες οι τηλεφωνήτριες έτρεχαν μέσα στο κτίριο. Οι ευέλπιδες πετούσαν από πάνω τους όλα τα διακριτικά κι ένας από αυτούς που είχε αποφασίσει να κρυφτεί, πρότεινε στον Ουίλιαμς να του παραχωρήσει το παλτό του και να του δώσει ό,τι θέλει.

"Θα μας σκοτώσουν! Θα μας σκοτώσουν!" φώναζαν οι ευέλπιδες, επειδή πολλοί απ' αυτούς είχαν υποσχεθεί ακόμα από τα Χειμερινά Ανάκτορα να μη σηκώσουν τα όπλα ενάντια στο λαό. Ο Ουίλιαμς τούς πρότεινε να μεσολαβήσει, εφόσον θ' απελευθέρωναν τον Αντόνοφ. Αυτό έγινε αμέσως. Ο Αντόνοφ κι ο Ουίλιαμς έβγαλαν λόγο στους νικητές - ναύτες, που ήταν εξαγριωμένοι από τις μεγάλες απώλειες κι οι ευέλπιδες αφέθηκαν ξανά ελεύθεροι... Μερικοί απ' αυτούς όμως καθώς είχαν τρομοκρατηθεί, προσπάθησαν να φύγουν από τη στέγη ή να κρυφτούν στη σοφίτα. Τους άρπαξαν και τους πέταξαν στο δρόμο.

Βασανισμένοι, ματωμένοι οι νικητές ναύτες κι εργάτες μπήκαν στην αίθουσα με τις τηλεφωνικές συσκευές και βλέποντας ξαφνικά τόσες ωραίες κοπέλες, ταραχτήκαν και στριφογύριζαν στη θέση τους αναποφάσιμοι. Ούτε μια κοπέλα δεν υπόφερε, ούτε μια δε θίχτηκε. Εκείνες είχαν μαζευτεί κατατρομαγμένες στη γωνιά κι όταν ένιωσαν πως βρίσκονταν σε ασφάλεια άφησαν την κακία τους να ξεσπάσει. "Ου!Να χαθείτε, βρόμικοι μουζίκοι! Αμόρφωτοι! Βλάκες...". Οι ναύτες και οι κοκκινοφρουροί τα είχαν χάσει ολότελα. "Θηρία! Γουρούνια!", τσίριζαν οι κοπέλες με οργή, φορώντας τα παλτά και τα καπέλα. Πόσο ρομαντική τούς φαινόταν η περιπέτειά τους, όταν έδιναν φυσίγγια και επέδεναν τους θαρραλέους νεαρούς υπερασπιστές τους, τους ευέλπιδες, πολλοί απ' τους οποίους ήταν από τις καλύτερες ρωσικές οικογένειες και πολεμούσαν για την επαναφορά του λατρευτού τσάρου! Ενώ εδώ ήταν όλοι εργάτες και αγρότες, "αγροίκος λαός"...

Ο επίτροπος της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, ο μικρός Βισνιάκ, προσπάθησε να πείσει τις κοπέλες να παραμείνουν... Μιλούσε πολύ ευγενικά. "Σας συμπεριφέρονταν πολύ άσχημα", έλεγε. "Το τηλεφωνικό δίκτυο βρισκόταν στα χέρια του Δημοτικού Συμβουλίου. Σας πλήρωναν από 60 ρούβλια το μήνα, σας υποχρέωναν να δουλεύετε δέκα και πάνω ώρες το εικοσιτετράωρο..."

Από σήμερα όλα θα γίνουν διαφορετικά. Η κυβέρνηση θα μεταβιβάσει το δίκτυο στο υπουργείο των ΤΠΤ. Αμέσως θα ανεβάσουν τις αποδοχές σας μέχρι 150 ρούβλια και θα μειώσουν την εργάσιμη ημέρα. Σαν μέλη της εργατικής τάξης πρέπει να 'στε ευτυχισμένες..."

"Μέλη της εργατικής τάξης! Σκέφτηκε άραγε ο κύριος αυτός αν ανάμεσα σ' αυτά... σ' αυτά τα ζώα, και σ' εμάς υπάρχει τίποτα το κοινό; Να παραμείνουμε; Ούτε λόγος να γίνεται. Ακόμα κι αν μας έδιναν χίλια ρούβλια!...". Κι οι κοπέλες με μεγάλη περιφρόνηση εγκατέλειψαν το κτίριο.

Παρέμειναν μόνο οι κατώτεροι υπάλληλοι, οι εφαρμοστές κι οι εργάτες. Οι γραμμές όμως έπρεπε να δουλέψουν: το τηλέφωνο ήταν ζωτικό, απαραίτητο... Και υπήρχε μόνο μισή ντουζίνα έμπειρων τηλεφωνητριών. Κάλεσαν εθελοντές. Στην έκκληση απάντησαν ίσαμε εκατό ναύτες, στρατιώτες κι εργάτες. Οι έξι κοπέλες πήγαιναν πέρα - δώθε, δείχνοντας, βοηθώντας, μαλώνοντας... Η δουλιά γινόταν όπως όπως, ωστόσο όμως γινόταν, κι οι αγωγοί βούιζαν ξανά. Πρώτ' απ' όλα αποκατάστησαν τη σύνδεση με το Σμόλνι, τους στρατώνες και τα εργοστάσια, ύστερα έκοψαν την επικοινωνία με το

Δημαρχείο και με τις σχολές ευελπίδων... Αργά το βράδυ το γεγονός αυτό διαδόθηκε σ' όλη την πόλη, κι εκατοντάδες εκπρόσωποι της αστικής τάξης ωρύονταν στα ακουστικά των τηλεφώνων: "Βλάκες! Διάβολοι! Νομίζετε πως αυτό θα τραβήξει πολύ; Περιμένετε, θα 'ρθουν οι κοζάκοι!".

Νύχτωσε. Στη λεωφόρο Νέβσκι, που σφύριζε δαιμονισμένα ο αέρας, δεν υπήρχε σχεδόν ούτε ψυχή. Μόνο απέναντι από την εκκλησία του Καζάν ήταν μαζεμένο ένα πλήθος και συνέχιζε την ατέλειωτη συζήτηση. Μερικοί εργάτες, μερικοί στρατιώτες και οι άλλοι ήταν έμποροι, υπάλληλοι και άλλοι όμοιοι μ' αυτούς.

"Ο Λένιν δε θα εξαναγκάσει τους Γερμανούς να κλείσουν ειρήνη!", φώναζε κάποιος.

Ενας νεαρός στρατιώτης απαντούσε ζωηρά: "Και ποιος φταίει; Για όλα φταίει ο δικός σας ο Κερένσκι, ο καταραμένος αστός! Στο διάβολο ο Κερένσκι! Δεν τον θέλουμε! Θέλουμε τον Λένιν!..."

Δίπλα στο Δημαρχείο, ένας αξιωματικός με άσπρο περιβραχιόνιο, βρίζοντας δυνατά, ξέσχιζε από τον τοίχο τις αφίσες. Μια απ' αυτές έγραφε:

"Οι μπολσεβίκοι μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου προς τον πληθυσμό της Πετρούπολης:

Σ' αυτή την κρίσιμη στιγμή, που το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης έπρεπε να κατευθύνει όλες τις δυνάμεις του για να καθησυχάσει τον πληθυσμό, να του εξασφαλίσει ψωμί και κάθε αναγκαίο, οι δεξιοί σοσιαλεπαναστάτες και οι καντέ, ξεχνώντας το καθήκον τους μετέτρεψαν το Δημοτικό Συμβούλιο σε αντεπαναστατική σύναξη, προσπαθώντας να στρέψουν το ένα μέρος του πληθυσμού, ενάντια στο άλλο κι έτσι να διευκολύνουν τη νίκη των Κορνίλοφ - Κερένσκι. Αντί να εκπληρώσουν τις άμεσες υποχρεώσεις τους οι δεξιοί σοσιαλεπαναστάτες κι οι καντέ μετέτρεψαν το Δημοτικό Συμβούλιο σε στίβο πολιτικού αγώνα ενάντια στα Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών, ενάντια στην επαναστατική κυβέρνηση της ειρήνης, του ψωμιού και της λευτεριάς.

Πολίτες της Πετρούπολης! Εμείς οι μπολσεβίκοι μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, που μας εκλέξατε, σας κάνουμε γνωστό πως οι δεξιοί σοσιαλεπαναστάτες κι οι καντέ, ανακατεύτηκαν στην αντεπαναστατική πάλη, ξέχασαν τα πραγματικά τους καθήκοντα και οδηγούν τον πληθυσμό, στην πείνα, στον εμφύλιο πόλεμο, στην αιματοχυσία. Εμείς οι αιρετοί των 183.000 κατοίκων, θεωρούμε καθήκον μας να γνωρίσουμε στους εκλογείς μας όλα όσα γίνονται στο Δημοτικό Συμβούλιο και δηλώνουμε ότι διαχωρίζουμε τις ευθύνες μας για όσα θλιβερά πρόκειται να επακολουθήσουν".

Από μακριά ακούγονταν αραιοί πυροβολισμοί, όμως η πόλη ήταν ψυχρή και ήσυχη, σαν να 'χε εξαντληθεί από τους σπασμούς, που την είχαν συνταράξει.

Στην αίθουσα Νικολάγιεφσκι, η συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου κόντευε να τελειώσει. Φαινόταν πια πως και το λυσσασμένο Δημοτικό Συμβούλιο είχε κάπως ησυχάσει. Οι κομισάριοι, ο ένας ύστερ' απ' τον άλλο, ανακοίνωναν: καταλήφθηκε η σχολή Βλαντίμιρ... "Το Δημοτικό Συμβούλιο", έλεγε ο Τρουπ, "είναι με το μέρος της Δημοκρατίας στην πάλη της ενάντια στη βία και την αυθαιρεσία, ωστόσο όποια πλευρά κι αν επικρατήσει, το Δημοτικό Συμβούλιο θα είναι πάντα ενάντια τις αυτοδικίες και τα βασανιστήρια...".

Ο καντέ Κονόφσκι, ένας ψηλός γέρος, με σκληρό πρόσωπο, δήλωσε: "Όταν τα στρατεύματα της νόμιμης κυβέρνησης μπούνε στην Πετρούπολη, θα τουφεκίσουν τους κινηματίες, κι αυτό δε θα 'ναι αυτοδικία". Φωνές διαμαρτυρίας ακούστηκαν απ' όλες τις γωνιές της αίθουσας, ακόμα κι από τους ίδιους τους καντέ.

Εδώ βασίλευε ολοφάνερα η αβεβαιότητα κι η κατάπτωση των δυνάμεων. Η αντεπανάσταση τραβούσε στο χαμό. Η Κεντρική Επιτροπή του κόμματος των σοσιαλιστών - επαναστατών εξέφρασε δυσπιστία στους αρχηγούς της, στους αντιπροσώπους της. Η αριστερή πτέρυγα συμμορφωνόταν με την κατάσταση. Ο Αυξέντιεφ παραιτήθηκε. Ο Κουριέρ ανακοίνωσε πως η επιτροπή που στάλθηκε στο σταθμό για να υποδεχτεί τον Κερένσκι πιάστηκε. Στους δρόμους ακουγόταν υπόκωφος κρότος μακρινού κανονιοβολισμού, που έφτανε από το Νότο και τα νοτιοανατολικά. Ο Κερένσκι ακόμα δε φαινόταν...

Τη μέρα αυτή κυκλοφόρησαν μόνο τρεις εφημερίδες: η "Πράβντα", η "Υπόθεση του Λαού", κι η "Νέα Ζωή". Όλες αφιέρωναν μεγάλο μέρος στο ζήτημα της δημιουργίας μιας καινούριας κυβέρνησης, μιας κυβέρνησης "συνασπισμού". Η εφημερίδα των εσέρων ζητούσε το σχηματισμό κυβέρνησης στην οποία να μην πάρουν μέρος ούτε οι καντέ, ούτε οι μπολσεβίκοι. Ο Γκόρκι ήταν γεμάτος ελπίδες ότι το Σμόλνι θα έκανε υποχωρήσεις. Θα σχηματιζόταν καθαρή σοσιαλιστική κυβέρνηση, που θα εκπροσωπούσε όλα τα στοιχεία, εκτός από την αστική τάξη. Η "Πράβντα" όμως ειρωνευόταν:

"... Αυτός είναι συνασπισμός με "κόμματα", που στο μεγαλύτερο μέρος αποτελούνται από μερικές ομάδες δημοσιογράφων, που δεν έχουν τίποτα άλλο, εκτός από τη συμπάθεια των αστών και τα μισοξεφτισμένα ονόματα, που δεν τους ακολουθούν πια ούτε οι εργάτες, ούτε οι αγρότες. Συνασπισμός είναι αυτός που κάναμε εμείς, είναι ο συνασπισμός του επαναστατικού κόμματος του προλεταριάτου με τον επαναστατημένο στρατό και τη φτωχή αγροτιά...".

Στους τοίχους ήταν κολλημένες οι αλαζονικές ανακοινώσεις της Βίκζελ, που απειλούσε, πως αν οι διάφορες πλευρές δεν έρθουν σε συμφωνία, θα κηρύξει απεργία:

"Απ' όλες αυτές τις εξεγέρσεις και τις φαγωμάρες που βασανίζουν την πατρίδα, νικητές δε θα βγουν ούτε οι μπολσεβίκοι, ούτε η Επιτροπή Σωτηρίας, ούτε και τα στρατεύματα του Κερένσκι. Νικητές θα βγούμε εμείς, η Ένωση των σιδηροδρομικών.

Οι κοκκινοφρουροί δε θα μπορέσουν να τα βγάλουν πέρα με τέτοια σύνθετη δουλιά, όπως είναι οι σιδηροδρομικές γραμμές. Οσον αφορά την προσωρινή κυβέρνηση, αυτή αποδείχτηκε ήδη εντελώς ανίκανη να κρατήσει την

εξουσία...Εμείς αρνούμαστε να δουλέψουμε με οποιοδήποτε κόμμα που δεν έχει εξουσιοδότηση... από κυβέρνηση, που να στηρίζεται στην εμπιστοσύνη όλης της δημοκρατίας...".

Ολόκληρο το Σμόλνι τραναζόταν από την απεριόριστη δραστηριότητα των ανεξάντλητων ανθρώπινων δυνάμεων.

Στα γραφεία των επαγγελματικών συνδικάτων ο Λοζόφσκι με γνώρισε με τον αντιπρόσωπο των εργατών της σιδηροδρομικής γραμμής του Νικολάγιεφ, που εξιστορούσε πώς οργάνωσαν μαζικά συλλαλητήρια στα οποία αποδοκίμασαν την ηγεσία τους:

"Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ!" φώναζε, χτυπώντας με τη γροθιά στο τραπέζι. "Οι αμυνίτες της Κεντρικής Επιτροπής παίζουν το παιχνίδι του Κορνίλοφ. Επιχείρησαν να στείλουν αντιπροσωπεία στο επιτελείο, όμως εμείς την πιάσαμε στο Μινσκ... Το τμήμα μας ζήτησε να γίνει Πανρωσικό συνέδριο, μα αυτοί αρνούνται να το συγκαλέσουν...".

Και δω γινόταν το ίδιο, όπως και στα Σοβιέτ και στις στρατιωτικές επιτροπές. Η μια ύστερα απ' την άλλη, οι διάφορες δημοκρατικές οργανώσεις σ' όλη τη Ρωσία, πάθαιναν ριζική και απότομη διάλυση. Στους συνεταιρισμούς είχε αρχίσει η εσωτερική πάλη, οι συνελεύσεις της εκτελεστικής επιτροπής των αγροτών βουλευτών γίνονταν μέσα σε φοβερές λογομαχίες, ακόμα κι ανάμεσα στους κοζάκους άρχισαν ταραχές...

Και στο πάνω πάτωμα του Σμόλνι δούλευε χωρίς ανάπαυλα, με υπερένταση, καταφέροντας χτυπήματα, η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. Οι άνθρωποι έμπαιναν εδώ φρέσκοι και γεμάτοι δυνάμεις, στροβιλίζονταν σ' αυτή τη φοβερή μηχανή μέρα και νύχτα κι έβγαιναν χλομοί, τσακισμένοι, βραχνιασμένοι και λερωμένοι για να ξαπλώσουν και πάλι εδώ στο πάτωμα και να κοιμηθούν... Η Επιτροπή Σωτηρίας κηρύχτηκε εκτός νόμου. Τα πακέτα και τα δέματα των νέων προκηρύξεων γέμισαν όλο το πάτωμα:

"... Οι συνωμότες, μην έχοντας κανένα στήριγμα ούτε στη φρουρά, ούτε στον εργαζόμενο πληθυσμό, βασίζονταν αποκλειστικά στο κεραυνοβόλο χτύπημα. Το σχέδιό τους όμως αποκαλύφθηκε έγκαιρα από τον κομισάριο του φρουρίου Πετροπάβλοφσκ, τον ανθυπολοχαγό Μπλανκονράβοφ, χάρη στην επαναστατική επαγρύπνηση ενός κοκκινοφρουρού, που τ' όνομά του θα γίνει γνωστό. Κέντρο της συνωμοσίας ήταν η λεγόμενη "Επιτροπή Σωτηρίας". Η διοίκηση των στρατευμάτων είχε ανατεθεί στο συνταγματάρχη Πολκόβνικοφ. Την εντολή του την είχε υπογράψει ο Γκοτς, πρώην μέλος της ΚΕΕ που είχε αφεθεί ελεύθερος, δίνοντας το λόγο της τιμής του...

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, ενημερώνοντας γι' αυτά τον πληθυσμό της Πετρούπολης αποφασίζει:

Να συλληφθούν τα πρόσωπα που ανακατεύτηκαν στη συνωμοσία και να περάσουν από στρατιωτικό επαναστατικό δικαστήριο".

Από τη Μόσχα ήρθε η είδηση πως οι ευέλπιδες κι οι κοζάκοι κύκλωσαν το Κρεμλίνο και ζήτησαν από τα σοβιετικά στρατεύματα να καταθέσουν τα όπλα. Τα σοβιετικά στρατεύματα συμφώνησαν, όταν όμως έβγαιναν από το Κρεμλίνο, οι εχθροί ρίχτηκαν πάνω τους και τους εκτελούσαν. Τα αδύνατα μπολσεβίκικα τμήματα εκτοπίστηκαν από το τηλεφωνικό και τηλεγραφικό κέντρο. Το κέντρο της πόλης βρίσκεται στα χέρια των ευελπίδων... Όμως γύρω τους συγκεντρώνονται ήδη καινούριες σοβιετικές δυνάμεις. Οι οδομαχίες συνεχώς δυναμώνουν. Όλες οι απόπειρες συμφωνίας απότυχαν... Με το μέρος των Σοβιέτ είναι η φρουρά που αριθμεί δέκα χιλιάδες στρατιώτες και αρκετούς κοκκινοφρουρούς. Με το μέρος της κυβέρνησης είναι έξι χιλιάδες ευέλπιδες, δυόμισι χιλιάδες κοζάκοι και δύο χιλιάδες λευκοφρουροί.

Συνεδρίαζε το Σοβιέτ της Πετρούπολης και στο διπλανό δωμάτιο δούλευε η νέα ΚΕΕ, εξέταζε τα διατάγματα και τις αποφάσεις που έφταναν αδιάκοπα από το Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού, που συνεδρίαζε ένα πάτωμα πιο πάνω. Εδώ εξετάζονταν: η σειρά επικύρωσης και δημοσίευσης των νόμων, ο νόμος για την οχτάωρη εργάσιμη μέρα κι οι "βάσεις του συστήματος της λαϊκής παιδείας", που προτάθηκαν από τον Λουνατσάρσκι. Και στις δύο συνεδριάσεις έπαιρναν μέρος συνολικά μερικές εκατοντάδες άνθρωποι, οι περισσότεροι οπλισμένοι. Το Σμόλνι ήταν σχεδόν άδειο. Μόνον η φρουρά αγρυπνούσε τοποθετώντας πολυβόλα στα παράθυρα, για να μπορεί να ελέγχει με τα πυρά τα πλευρά.

Στην ΚΕΕ μιλούσε ο αντιπρόσωπος της Βίκζελ:

"Αρνούμαστε να μεταφέρουμε στρατεύματα τόσο της μιας, όσο και της άλλης πλευράς. Στείλαμε στον Κερένσκι αντιπροσωπεία με τη δήλωση, πως αν συνεχίσει την κίνησή του προς την Πετρούπολη, θα κόψουμε όλες τις γραμμές επικοινωνίας του...".

Υστερα από συνήθεια, πρότεινε να συγκληθεί συνδιάσκεψη όλων των σοσιαλιστικών κομμάτων για σχηματισμό νέας κυβέρνησης...

Ο Κάμενεφ απαντούσε πολύ προσεχτικά. Οι μπολσεβίκοι θα ήταν ευτυχείς να πάρουν μέρος σε μια τέτοια συνδιάσκεψη. Ωστόσο το κέντρο του βάρους του ζητήματος δε βρίσκεται στο σχηματισμό κυβέρνησης, μα στον αν θα δεχτεί αυτή η κυβέρνηση το πρόγραμμα του συνεδρίου των Σοβιέτ... Η ΚΕΕ συζήτησε τη διακήρυξη των αριστερών εσέρων και των σοσιαλδημοκρατών διεθνιστών και έκανε δεκτή την πρόταση για αναλογική αντιπροσώπευση στη συνδιάσκεψη, συμπεριλαμβάνοντας ακόμα τους αντιπροσώπους των στρατιωτικών επιτροπών και τα Σοβιέτ των αγροτών...

Στη μεγάλη αίθουσα ο Τρότσκι έκανε απολογισμό των γεγονότων της ημέρας. "Προτείναμε στους ευέλπιδες της σχολής Βλαντίμιρ να παραδοθούν", έλεγε. "Θέλαμε ν' αποφύγουμε την αιματοχυσία. Όμως τώρα που το αίμα χύθηκε, υπάρχει μόνο ένας δρόμος: ο αμείλιχτος αγώνας. Το να νομίζει κανείς πως μπορούμε να νικήσουμε με οποιαδήποτε άλλα μέσα, είναι παιδίαστική αντίληψη. Εφτασε η αποφασιστική στιγμή. Όλοι πρέπει να βοηθήσουν τη Στρατιωτική Επαναστατική

Επιτροπή, να την πληροφορήσουν για όλα τα αποθέματα σύρματος, βενζίνας και όπλων... Καταχτήσαμε την εξουσία, τώρα πρέπει να την κρατήσουμε".

Ο μενσεβίκος Γιόφε ήθελε να διαβάσει μια διακήρυξη από μέρους του κόμματός του, όμως ο Τρότσκι αρνήθηκε να επιτρέψει "συζήτηση αρχών".

"Οι διαφωνίες μας λύνονται τώρα στο πεζοδρόμιο", φώναξε. "Το αποφασιστικό βήμα έγινε. Όλοι μας, και ιδιαίτερα εγώ προσωπικά, παίρνουμε πάνω μας την ευθύνη για όλα όσα θα γίνονται...".

Μιλούσαν οι στρατιώτες που είχαν έρθει από το μέτωπο, από την Γκάτσινα. Ένας απ' αυτούς ήταν από τους πρωτοπόρους της 481ης ταξιαρχίας πυροβολικού: "Όταν το μάθουν αυτό στα χαρακώματα θα πουν: να αυτή είναι η κυβέρνηση μας". Ένας εύελπτος, από τη Σχολή Ανθυπολοχαγών του Πέτεργκοφσκ, διηγούνταν, πως μαζί με δύο άλλους αρνήθηκαν να πολεμήσουν ενάντια στα Σοβιέτ και πως οι σύντροφοι, γυρνώντας από τη μάχη στα Χειμερινά Ανάκτορα, τον έβγαλαν επίτροπό τους και τον έστειλαν στο Σμόλνι να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην πραγματική επανάσταση.

Και ξανά στο βήμα ο Τρότσκι, κάπως ξαναμμένος, δίνοντας διαταγές, απαντώντας σε ερωτήματα:

"Η μικροαστική τάξη για να τσακίσει τους εργάτες, τους στρατιώτες και τους αγρότες, είναι έτοιμη να 'ρθει σε συμφωνία και με τον ίδιο το διάβολο", είπε. Τις δύο τελευταίες μέρες παρατηρήθηκαν πολλές περιπτώσεις μεθυσίου. "Να μην πίνετε, σύντροφοι! Υστερα από τις 8 η ώρα το βράδυ δεν πρέπει να βγαίνει κανένας έξω, εκτός από κείνους που είναι σκοπιά και πάντα με την εξάρτυση. Πρέπει να ερευνηθούν όλοι οι χώροι όπου υπάρχει η πιθανότητα να βρίσκονται αποθέματα δυνατών ποτών και να καταστραφούν όλα τα οινοπνευματώδη. Κανένα έλεος σ' όποιον πουλάει κρασί...".

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή έστειλε να ειδοποιήσει τους αντιπροσώπους της αχτίδας του Βίμποργκ και κατόπιν τους αντιπροσώπους του εργοστασίου Πουτίλοφ. Εκείνοι ήρθαν βιαστικά.

"Για κάθε σκοτωμένο επαναστάτη, δήλωσε ο Τρότσκι, θα σκοτώνουμε πέντε αντεπαναστάτες".

Τραβήξαμε ξανά για την πόλη. Το Δημαρχείο έλαμπε από τα φώτα και ολόκληρες μάζες ξεχύνονταν προς τα κει. Στο κάτω πάτωμα ακούγονταν λυγμοί και θλιμμένες φωνές, το πλήθος μαζεύτηκε γύρω από την ανακοίνωση με τον κατάλογο των ευέλπιδων που σκοτώθηκαν στη μάχη, ή, σωστότερα, που υπολόγιζαν ότι σκοτώθηκαν στη μάχη, γιατί πολύ σύντομα, πολλοί απ' αυτούς τους νεκρούς, βρέθηκαν σώοι και αβλαβείς... Πάνω στην αίθουσα "Αλεξαντρόφ", συνεδρίαζε η Επιτροπή Σωτηρίας.

Εδώ έβλεπε κανείς χρυσοκόκκινες επωμίδες αξιωματικών, γνωστά πρόσωπα μενσεβίκων και εσέρων διανοουμένων, τραπεζίτες και διπλωμάτες με σκληρά μάτια και με πολυτελή και χωρίς γούστο κοστούμια, παραβρίσκονταν ακόμα και υπάλληλοι του παλιού καθεστώτος και κομψά ντυμένες γυναίκες...

Εκαναν αποκαλύψεις οι τηλεφωνήτριες. Η μια μετά την άλλη ανέβαιναν στο βήμα οι φανταχτερά ντυμένες κοπέλες, που μιμούσαν τρόπους κοσμικής συμπεριφοράς, με εξαντλημένα πρόσωπα και με παλιά παπούτσια... Κοκκίνιζαν από ευχαρίστηση καθώς τις χειροκροτούσε το "εκλεκτό" κοινό της Πετρούπολης, οι αξιωματικοί, οι πλούσιοι, οι γνωστοί πολιτικοί παράγοντες. Η μια ύστερα από την άλλη μιλούσε για τα μαρτύριά της στα χέρια του προλεταριάτου και ορκιζόταν να μείνει πιστή στο παλιό που ήταν τόσο γερό και σίγουρο...

Στην αίθουσα "Νικολάεφσκι" συνεδρίαζε ξανά το Δημοτικό Συμβούλιο. Ο δήμαρχος αφηγούνταν με πειστικό τόνο πως τα συντάγματα της Πετρούπολης αρχίζουν να ντρέπονται για τις ενέργειές τους, η προπαγάνδα κάνει τη δουλιά της... Εμπαιναν κι έβγαιναν οι απεσταλμένοι. Εφερναν νέα για τις μπολσεβίκικες θηριωδίες και τις δολοφονίες, προσπαθούσαν να σώσουν τους ευέλπιδες, ερευνούσαν... "Οι μπολσεβίκοι", έλεγε ο Τρουπ, "θα νικηθούν με την ηθική δύναμη, κι όχι με τις λόγχες...".

Στο μεταξύ στο επαναστατικό μέτωπο δεν ήταν όλα ρόδινα. Ο εχθρός κίνησε θωρακισμένες αμαξοστοιχίες εξοπλισμένες με πολυβόλα. Τα σοβιετικά τμήματα, που αποτελούνταν κυρίως από ανεκπαιδευτους κοκκινοφρουρούς, δεν είχαν ούτε αξιωματικούς, ούτε συγκεκριμένο σχέδιο δράσης. Σ' αυτούς είχαν προσχωρήσει συνολικά πέντε χιλιάδες ταχτικός στρατός. Τα υπόλοιπα τμήματα της φρουράς είτε τηρούσαν την τάξη στην πόλη, είτε δεν μπορούσαν ακόμα ν' αποφασίσουν με ποια πλευρά θα ταχθούν. Στις δέκα το βράδυ ο Λένιν μίλησε στη συνέλευση των εκπροσώπων των συνταγμάτων της φρουράς, κι αυτοί, με συντριπτική πλειοψηφία, αποφάσισαν να πάρουν μέρος στον αγώνα. Σχηματίστηκε επιτροπή από πέντε στρατιώτες - κάτι σαν γενικό επιτελείο - και νωρίς το πρωί τα συντάγματα σε πλήρη τάξη μάχης βγήκαν από τους στρατώνες. Τα συνάντησα, όταν πήγαινα στο σπίτι. Με το ρυθμικό και σταθερό βήμα των παλαίμαχων μαχητών βάδιζαν, λόγχη με λόγχη, σε υπέροχη στοίχιση, στους έρημους δρόμους της κατακτημένης πόλης...

Το ίδιο διάστημα στη Σαντόβαγια, στο διαμέρισμα της Βίκζελ, γινόταν διάσκεψη όλων των σοσιαλιστικών κομμάτων, που είχε συγκληθεί για το σχηματισμό καινούριας κυβέρνησης. Ο Αμπράμοβιτς δήλωσε από μέρους των μενσεβίκων του κέντρου, πως δεν πρέπει να ξεχάσουμε το παρελθόν... Όλες οι αριστερές ομάδες και τα κόμματα συμφώνησαν μαζί του. Ο Νταν, από μέρους των δεξιών μενσεβίκων, πρότεινε στους μπολσεβίκους τους παρακάτω όρους ανακωχής: η Κόκκινη Φρουρά πρέπει να παραδώσει τα όπλα και η φρουρά της Πετρούπολης να μπει κάτω από τις διαταγές του Δημοτικού Συμβουλίου, τα στρατεύματα του Κερένσκι να μη ρίξουν ούτε τουφεκιά και να μην πιάσουν κανέναν. Να σχηματιστεί κυβέρνηση από εκπροσώπους όλων των σοσιαλιστικών κομμάτων, εκτός από τους μπολσεβίκους. Ο Ριαζάνοφ και ο Κάμενεφ δήλωσαν από μέρους του Σμόλνι, πως κυβέρνηση συνασπισμού όλων των σοσιαλιστικών κομμάτων είναι παραδεκτή, όμως διαμαρτυρήθηκαν για την πρόταση του Νταν. Οι εσέροι διασπάστηκαν. Η εκτελεστική επιτροπή των

αγροτών βουλευτών και οι λαϊκοί σοσιαλιστές αρνήθηκαν κατηγορηματικά να συνεργαστούν με τους μπολσεβίκους... Υστερα από πολλές φασαρίες σχηματίστηκε επιτροπή για την επεξεργασία παραδεχτού σχεδίου...

Στην επιτροπή διεξάχθηκε πάλι όλη τη νύχτα, την επομένη μέρα και την επομένη νύχτα. Μια παρόμοια προσπάθεια για συμφωνία είχε γίνει κιόλας στις 9 του Νοέμβρη (27 του Οχτώβρη), με πρωτοβουλία του Μάρτοφ και του Γκόρκι. Ωστόσο τότε αυτή η προσπάθεια απέτυχε. Ο Κερένσκι πλησίαζε, η Επιτροπή Σωτηρίας δραστηριοποιήθηκε πάρα πολύ, κι οι δεξιοί μενσεβίκοι, καθώς κι οι εσέροι και οι λαϊκοί σοσιαλιστές αναπάντεχα εγκατέλειψαν τις διαπραγματεύσεις. Τώρα είχαν τρομάξει με τη συντριβή της ανταρσίας των ευελπίδων...

Η Δευτέρα 12 του Νοέμβρη (30 του Οχτώβρη), δεν παρουσίασε τίποτα εξαιρετικό. Τα βλέμματα όλης της Ρωσίας ήταν στραμμένα προς τον γκρίζο κάμπο των προαστίων της Πετρούπολης, όπου όλες οι δυνάμεις της παλιάς τάξης πραγμάτων, που μπορούσαν να συγκεντρωθούν, στέκονταν αντιμέτωπες με την ανοργάνωτη ακόμα νέα, άγνωστη εξουσία. Στη Μόσχα έγινε ανακωχή. Οι δύο πλευρές έκαναν διαπραγματεύσεις και περίμεναν πως θα τελειώσει η υπόθεση στην πρωτεύουσα. Στο μεταξύ, οι αντιπρόσωποι του συνεδρίου των Σοβιέτ που έφυγαν βιαστικά προς όλες τις κατευθύνσεις, μέχρι και τα πιο απομακρυσμένα σημεία της Ασίας, έφταναν στα σπίτια τους κι έφεραν μαζί τους τον αναμμένο δαυλό της επανάστασης. Οι ειδήσεις για τα εκπληκτικά γεγονότα διαδόθηκαν σ' όλη τη χώρα, σαν τα κύματα που απλώνονται σ' όλη την επιφάνεια του νερού κι όλες οι πόλεις και τα μακρινά χωριά κινούνταν και ξεσηκώνονταν. Τα Σοβιέτ και οι Στρατιωτικές Επαναστατικές Επιτροπές ενάντια στα Δημοτικά Συμβούλια, τα ζέμστβο και τους κυβερνητικούς κομισάριους... Οι κοκκινοφρουροί ενάντια στους λευκοφρουρούς... Οδομαχίες και γεμάτες πάθος ομιλίες... Η υπόθεση όμως θα κρινόταν απ' αυτό που θα γινόταν στην Πετρούπολη.

Το Σμόλνι ήταν σχεδόν έρημο. Το Δημαρχείο όμως βούιζε από λαό. Ο γερο - δήμαρχος, με την ευγένεια που τον χαρακτήριζε, διαμαρτυρόταν ενάντια στην έκκληση των μπολσεβίκων μελών του Δημοτικού Συμβουλίου.

"Το Δημοτικό Συμβούλιο δεν είναι κέντρο της αντεπανάστασης", έλεγε ζωηρά. "Το Δημοτικό Συμβούλιο δεν παίρνει μέρος στην πάλη που γίνεται ανάμεσα στα κόμματα. Τη στιγμή όμως που δεν υπάρχει στη χώρα καμιά νόμιμη εξουσία, το μοναδικό κέντρο της τάξης είναι η αυτοδιοίκηση της πόλης. Αυτό το γεγονός αναγνωρίζεται από τον ειρηνικό πληθυσμό. Οι ξένες πρεσβείες αναγνωρίζουν για επίσημα ντοκουμέντα μόνο όσα είναι υπογραμμένα από το δήμαρχο. Ο Ευρωπαίος από τον ίδιο το χαρακτήρα του δεν μπορεί ν' ανεχθεί άλλη κατάσταση παρά μόνο την αυτοδιοίκηση της πόλης, σαν το μοναδικό όργανο που είναι σε θέση να προστατεύσει τα συμφέροντα των πολιτών. Το Δημαρχείο είναι υποχρεωμένο να δεχτεί όλες τις οργανώσεις που επιθυμούν να στεγαστούν σ' αυτό και γι' αυτό το λόγο το Δημοτικό Συμβούλιο δεν μπορεί να εμποδίσει να κυκλοφορούν στο μέγαρό του κάθε είδους εφημερίδες. Η σφαίρα της δράσης μας είναι πλατιά. Πρέπει να 'χουμε πλήρη ελευθερία κίνησης, τα δικαιώματά μας πρέπει να αναγνωριστούν και από τα δύο μέρη..."

Είμαστε εντελώς ουδέτεροι. Όταν το τηλεφωνικό κέντρο είχε καταληφθεί από τους ευέλπιδες, ο Πολκόβνικοφ διέταξε να κόψουν όλα τα τηλέφωνα του Σμόλνι, εγώ όμως εναντιώθηκα και τα τηλέφωνα συνέχιζαν να δουλεύουν..."

Ακούστηκαν ειρωνικά γέλια από τις μπολσεβίκικες θέσεις και κραυγές αγανάκτησης από τα δεξιά.

"Και παρ' όλα αυτά", συνέχισε ο Σρέιντερ, "οι μπολσεβίκοι μας θεωρούν αντεπαναστάτες και μας δυσφημούν στον πληθυσμό. Μας στερούν από τα μεταφορικά μέσα, μας πήραν και τα τελευταία αυτοκίνητα. Δε θα 'ναι δικό μας το φταίξιμο, αν εξαιτίας αυτού αρχίσει στην πόλη η πείνα. Κανενός είδους διαμαρτυρίες δε βοηθάνε..."

Ο μπολσεβίκος Κομπόζεφ, μέλος της διοίκησης της πόλης, δήλωσε, ότι αμφιβάλλει, αν η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή επέταξε τα αυτοκίνητα του Δήμου. Αν όμως δεχτούμε πως έγινε κάτι τέτοιο, τότε θα έγινε από ανεύθυνα πρόσωπα και λόγω εξαιρετικής ανάγκης.

"Ο δήμαρχος", συνέχισε ο Κομπόζεφ, "λέει πως εμείς δεν έχουμε το δικαίωμα να μετατρέψουμε το Δημοτικό Συμβούλιο σε πολιτική συνέλευση. Όμως καθετί που λέει κάθε μενσεβίκος και εσέρος δεν είναι τίποτα άλλο παρά κομματική προπαγάνδα και στις πόρτες μοιράζουν τις παράνομες εφημερίδες τους, την "Ισκρα", τη "Στρατιωτική Φωνή" και την "Εργατική Εφημερίδα", που παροτρύνουν σε εξέγερση. Τι θα γινόταν αν κι εμείς οι μπολσεβίκοι, αρχίζαμε να μοιράζουμε εδώ τις εφημερίδες μας; Εμείς όμως δεν το κάνουμε γιατί σεβόμαστε το Δήμο. Εμείς δεν επιτεθήκαμε και δε σκοπεύουμε να επιτεθούμε ενάντια στην αυτοδιοίκηση της πόλης. Όμως, μια που εσείς κάνατε έκκληση στον πληθυσμό, είχαμε το δικαίωμα να κάνουμε κι εμείς το ίδιο..."

Υστερα από αυτό μίλησε ο καντέ Σίγκαρεφ. Δήλωσε πως δεν μπορεί να υπάρχει κοινή γλώσσα με ανθρώπους που πρέπει απλώς να σταλούν στον εισαγγελέα και να παραπεμφθούν στο δικαστήριο με την κατηγορία της προδοσίας της πατρίδας. Πρότεινε ξανά να διαγράψουν από το Δημοτικό Συμβούλιο όλους τους μπολσεβίκους. Η πρόταση όμως απορρίφθηκε, γιατί ενάντια στους μπολσεβίκους, μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, δεν μπορούσαν να βρουν κανενός είδους προσωπικές κατηγορίες και στο μεταξύ όλοι αυτοί δούλευαν δραστήρια στα ιδρύματα της πόλης.

Τότε δύο μενσεβίκοι - διεθνιστές δήλωσαν πως η έκκληση των μπολσεβίκων μελών του Δημοτικού Συμβουλίου ήταν ανοιχτή έκκληση για πογκρόμ. "Αν ο καθένας που είναι ενάντια στους μπολσεβίκους είναι αντεπαναστάτης", έλεγε ο Πινκέβιτς, "τότε δεν καταλαβαίνω πού βρίσκεται η διαφορά ανάμεσα στην επανάσταση και την αναρχία... Οι μπολσεβίκοι υποκύπτουν σ' όλα τα πάθη των αποχαλινωμένων μαζών, κι εμείς δεν έχουμε τίποτα, εκτός από την ηθική δύναμη. Διαμαρτυρόμαστε ενάντια στη βία και τα πογκρόμ τόσο της μιας, όσο και της άλλης πλευράς. Σκοπός μας είναι να βρεθεί ειρηνική διέξοδος από την κατάσταση που δημιουργήθηκε..."

"Η προκήρυξη με τον τίτλο "Στον πάσσαλο της ατίμωσης", που τοιχοκολλήθηκε στους δρόμους και καλούσε το λαό να εξοντώσει τους μενσεβίκους και τους εσέρους", δήλωσε ο Ναζάρεφ, "είναι έγκλημα που εσείς, οι μπολσεβίκοι, δε θα μπορέσετε να το ξεπλύνετε ποτέ. Οι χτεσινές αηδίες είναι μόνο ο πρόλογος εκείνου που προετοιμάζετε μ' αυτές τις προκηρύξεις... Προσπαθούσα πάντοτε να σας συμφιλιώσω με τ' άλλα κόμματα, τώρα όμως αισθάνομαι για σας μόνο αποστροφή!".

Οι μπολσεβίκοι πετάχτηκαν από τις θέσεις τους, φωνάζοντας οργισμένα. Τους απαντούσαν βραχνιασμένες φωνές γεμάτες μίσος και μανιασμένες χειρονομίες...

Βγαίνοντας από την αίθουσα συνάντησαν τον αρχιμηχανικό της πόλης, το μενσεβίκο Χόμπεργκ και τρεις - τέσσερις ανταποκριτές. Όλοι ήταν πολύ χαρούμενοι.

"Ε, λοιπόν! έλεγαν. Αυτοί οι δειλοί μας φοβούνται. Δεν τολμούν να πιάσουν το Δημοτικό Συμβούλιο! Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή τους δεν τολμάει να στείλει εδώ επίτροπο. Κι εκεί τι γίνεται! Σήμερα έβλεπα στη γωνιά της Σαντόβγια, πώς ένας κοκκινοφρουρός προσπαθούσε να πιάσει έναν πιτσιρίκο, που πουλούσε τη "Στρατιωτική Φωνή"... Ο πιτσιρίκος τον κορόιδευε κατά πρόσωπο και το πλήθος παραλίγο να λιντσάρει το ληστή. Τώρα όλα θα κριθούν σε λίγες ώρες. Ακόμα κι αν δεν έρθει ο Κερένσκι το ίδιο κάνει, αυτοί δεν έχουν ανθρώπους που θα μπορούσαν να καθοδηγήσουν μια κυβέρνηση. Ανοησία!.. Ακουσα πως τσακώνονται μεταξύ τους στο Σμόλνι!".

Ενας εσέρους γνωστός μου, με τράβηξε στην άκρη. "Ξέρω πού κρύβεται η Επιτροπή Σωτηρίας", μου είπε. "Θέλετε να πάτε να μιλήσετε μαζί τους;..".

Είχε πια σουρουπώσει. Στην πόλη συνεχιζόταν η συνηθισμένη ζωή: τα μαγαζιά εμπορεύονταν, στους δρόμους έκαιγαν οι φωτιές και στα πεζοδρόμια κινούνταν αργά πυκνά πλήθη λαού συνεχίζοντας τις αιώνιες συζητήσεις τους.

Φτάνοντας στη λεωφόρο Νέβσκι, στο σπίτι Νο 86, μπήκαμε σε μια αυλή, που ήταν τριγυρισμένη από ψηλά κτίρια. Ο φίλος μου χτύπησε συνθηματικά στην πόρτα του 229ου διαμερίσματος. Μέσα ακούστηκε θόρυβος, χτύπησε η εσωτερική πόρτα... Υστερα άνοιξε ελαφρά η εξωτερική πόρτα και είδαμε ένα γυναικείο πρόσωπο. Η γυναίκα, αφού κοίταξε γρήγορα, μας άφησε και μπήκαμε. Ήταν μια γυναίκα μεσόκοπη, με ήσυχη έκφραση στο πρόσωπο. "Κύριλλε!" φώναξε. "Όλα εντάξει!" Στην κουζίνα έβραζε ένα σαμβόρι, στο τραπέζι ήταν πιάτα με ψωμί και ρέγκες. Πίσω από την κουρτίνα του παραθύρου βγήκε ένας άνθρωπος με στολή αξιωματικού, από το υπόγειο βγήκε ένας άλλος ντυμένος με εργατική φόρμα. Κι οι δύο ήταν πολύ ευχαριστημένοι που βλέπανε έναν Αμερικανό ανταποκριτή και μου δήλωσαν με σιγουριά πως θα τους τουφεκίσουν ασφαλώς αν πέσουν στα χέρια των μπολσεβίκων. Δε μου είπαν τα ονόματά τους κι οι δύο όμως ήταν εσέροι.

"Γιατί δημοσιεύτε στις εφημερίδες σας τέτοια απίθανα ψέματα;" τους ρώτησα.

Ο αξιωματικός, χωρίς να θιχτεί καθόλου, απάντησε: "Το ξέρω. Μα τι να κάνουμε; (σήκωσε τους ώμους). Πρέπει επιτέλους να καταλάβετε πως μας είναι απαραίτητο να δημιουργήσουμε στο λαό μια ορισμένη ψυχική διάθεση...".

Ο δεύτερος τον διέκοψε: "Όλα αυτά που κάνουν οι μπολσεβίκοι είναι καθαρός τυχοδιωκτισμός! Δεν έχουν διανόηση. Τα υπουργεία δε θα δουλέψουν... Η Ρωσία δεν είναι μια πόλη, μα ολόκληρη χώρα... Καταλαβαίνουμε πως δε θα κρατηθούν περισσότερο από μερικές μέρες, γι' αυτό κι αποφασίσαμε να υποστηρίξουμε την πιο μεγάλη από τις δυνάμεις που είναι ενάντια τους: τον Κερένσκι, και να τον βοηθήσουμε να αποκαταστήσει την τάξη".

"Όλα αυτά είναι θαυμάσια", παρατήρησα. "Όμως γιατί συμμαχείτε με τους καντέ;".

Ο ψευτοεργάτης χαμογέλασε ανοιχτόκαρδα. "Αν θέλουμε να πούμε την αλήθεια, αυτή τη στιγμή οι λαϊκές μάζες ακολουθούν τους μπολσεβίκους. Εμείς, για την ώρα, δεν έχουμε οπαδούς. Δεν μπορούμε να επιστρατεύσουμε ούτε μια φούχτα στρατιώτες. Πραγματικά επιχειρήματα δεν έχουμε... Ως ένα βαθμό οι μπολσεβίκοι έχουν δίκιο. Αυτή τη στιγμή στη Ρωσία υπάρχουν συνολικά δύο κάπως ισχυρά κόμματα: οι μπολσεβίκοι κι οι αντιδραστικοί, που καλύπτονται κάτω από τη σκέπη των καντέ. Οι καντέ νομίζουν πως αυτοί ωφελούνται από μας, στην πραγματικότητα όμως εμείς ωφελούμαστε απ' αυτούς. Όταν τσακίσουμε τους μπολσεβίκους, τότε θα στραφούμε ενάντια στους καντέ...".

"Θα επιτραπεί, άραγε, να μπουν οι μπολσεβίκοι στη νέα κυβέρνηση;".

Εξυσε το σβέρκο. "Αυτό είναι σύνθετο πρόβλημα", είπε. "Φυσικά, αν δεν τους επιτρέψουν, θ' αναγκαστούν ν' αρχίσουν πάλι από την αρχή. Ωστόσο, όμως, θα 'χουν ελπίδες για να ρυθμίσουν την ισορροπία των δυνάμεων στη Συντακτική Συνέλευση".

"Και εκτός απ' αυτό", τον διέκοψε ο αξιωματικός, "αυτό δημιουργεί ζήτημα εισδοχής των καντέ στην κυβέρνηση. Οι λόγοι είναι ακριβώς οι ίδιοι. Αφού ξέρετε πως οι καντέ, στην ουσία, δε θέλουν να συγκληθεί Συντακτική Συνέλευση. Και δεν το θέλουν, αφού οι μπολσεβίκοι μπορούν να συντριβούν ακριβώς τώρα". Κούνησε το κεφάλι. "Εμείς οι Ρώσοι δεν μπορούμε εύκολα να κάνουμε πολιτικό αγώνα! Εσείς οι Αμερικανοί, είστε γεννημένοι πολιτικοί, ασχολείστε σ' όλη σας τη ζωή με την πολιτική, μα σ' εμάς, το ξέρετε κι οι ίδιοι, όλη αυτή η υπόθεση δεν έχει ακόμα ούτε ένα χρόνο...".

"Τι γνώμη έχετε για τον Κερένσκι;" τους ρώτησα.

"Ω, ο Κερένσκι είναι φταίχτης για όλες τις αμαρτίες της προσωρινής κυβέρνησης", απάντησε ο άλλος συνομιλητής. "Αυτός μας υποχρέωσε να κάνουμε συνασπισμό με την αστική τάξη. Αν πραγματοποιούσε την απειλή του και υπέβαλε παραίτηση, θα δημιουργούνταν τότε κυβερνητική κρίση, δεκαέξι βδομάδες πριν τη Συντακτική Συνέλευση, κι εμείς θέλαμε να το αποφύγουμε αυτό".

"Μα μήπως τελικά δεν έγινε έτσι;"

"Ναι, αλλά πώς μπορούσαμε να το ξέρουμε αυτό; Ο Κερένσκι και ο Αυξέντιεφ μάς ξεγέλασαν. Αλλά κι ο Γκοτς δεν είναι πιο ριζοσπαστικός απ' αυτούς. Εγώ είμαι με τον Τσερνόφ, γιατί αυτός είναι πραγματικός επαναστάτης... Ξέρετε πως ο Λένιν ανακοίνωσε μόλις σήμερα ότι δε θα είχε καμιά αντίρρηση για τη συμμετοχή του Τσερνόφ στην κυβέρνηση;"

Φυσικά και μεις θέλαμε να ξεκόψουμε από την κυβέρνηση του Κερένσκι, μα νομίσαμε πως θα ήταν καλύτερα να περιμένουμε τη Συντακτική Συνέλευση... Όταν άρχισαν όλα αυτά, εγώ ήμουν με τους μπολσεβίκους, όμως η ΚΕ του κόμματός μου ομόφωνα τάχτηκε ενάντια. Τι να 'κανα; Κομματική πειθαρχία...

Μέσα σε μια βδομάδα η μπολσεβίκικη κυβέρνηση θα γίνει κομμάτια. Αν οι εσέροι μπορούσαν να τραβηχτούν στην άκρη και να περιμένουν, τότε η εξουσία θα 'πεφτε κατευθείαν στα χέρια τους. Αν όμως περιμένουμε μια ολόκληρη βδομάδα, τότε στη χώρα θα επικρατήσει τέτοιο χάος, που οι Γερμανοί ιμπεριαλιστές θα νικήσουν πέρα για πέρα. Να γιατί αρχίσαμε την εξέγερση, έχοντας με το μέρος μας μόνο δύο συντάγματα στρατιωτών, που υποσχέθηκαν να μας υποστηρίξουν, αλλά τελικά τάχθηκαν εναντίά μας... Εμειναν μόνο οι ευέλπιδες..."

"Τι γίνεται με τους κοζάκους;"

Ο αξιωματικός αναστέναξε. "Δεν το κούνησαν ρούπι. Στην αρχή είπαν πως θα δράσουν, αν τους υποστηρίξει το πεζικό. Εκτός απ' αυτό έλεγαν κι ο Κερένσκι έχει μαζί του κοζάκους, και πιθανόν εκείνοι να κάνουν το καθήκον τους... Κατόπιν άρχισαν να λένε πως τους κοζάκους τους θεωρούν πάντα γεννημένους εχθρούς της δημοκρατίας... Και στο κάτω κάτω λένε "οι μπολσεβίκοι υποσχέθηκαν να μη μας πάρουν τη γη. Δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα. Θα κρατήσουμε ουδετερότητα..."

Όλη την ώρα που συζητούσαμε έμπαιναν κι έβγαιναν διάφοροι άνθρωποι, κυρίως αξιωματικοί, με ξηλωμένες τις επωμίδες. Μπορούσαμε να τους βλέπουμε όταν μπαίνανε και ν' ακούμε τις σιγανές και γρήγορες φωνές τους. Μέσα από την αναδιπλωμένη κουρτίνα, είδα τυχαία μια ολάνοιχτη πόρτα στο μπάνιο όπου σ' ένα καθισματάκι καθόταν ένας χοντρός αξιωματικός με στολή συνταγματάρχη κι έγραφε κάτι σ' ένα μπλοκ που το στήριζε στα γόνατά του. Αναγνώρισα τον πρώην διοικητή της Πετρούπολης, συνταγματάρχη Πολκόβνικοφ, που για τη σύλληψή του, η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή θα έδινε ολόκληρη περιουσία.

"Το πρόγραμμά μας;" έλεγε ο αξιωματικός. "Να ποιο είναι: Μεταβίβαση της γης στις αγροτικές επιτροπές. Να δοθεί στους εργάτες απόλυτη δυνατότητα συμμετοχής στη διεύθυνση της βιομηχανίας. Δραστήρια ειρηνική πολιτική, όμως χωρίς τέτοιο τελεσίγραφο, σαν αυτό που έστειλαν οι μπολσεβίκοι προς όλες τις χώρες. Οι μπολσεβίκοι δε θα μπορέσουν να εκπληρώσουν αυτές τις υποσχέσεις που έδωσαν στις μάζες, δε θα μπορέσουν ούτε και στο εσωτερικό της χώρας. Δε θα τους επιτρέψουμε... Κλέψαν από μας το πρόγραμμα για το αγροτικό ζήτημα, για να πετύχουν την υποστήριξη της αγροτιάς. Αυτό δεν είναι τίμιο. Αν περίμεναν μέχρι τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης... ". "Η υπόθεση δε βρίσκεται στη Συντακτική Συνέλευση!" τον διέκοψε ο αξιωματικός. "Αν οι μπολσεβίκοι είναι έτοιμοι να φτιάξουν εδώ σοσιαλιστικό κράτος, εμείς σε καμιά περίπτωση δεν μπορούμε να δουλέψουμε μ' αυτούς! Ο Κερένσκι έκανε χοντρό λάθος, όταν δήλωσε στο Συμβούλιο της Δημοκρατίας πως έδωσε ήδη διαταγή να συλληφθούν οι μπολσεβίκοι. Αποκάλυψε έτσι τα σχέδιά του..."

"Και τώρα τι σκοπεύετε να κάνετε;" τους ρώτησα.

Αλληλοκοιτάχτηκαν. "Θα δείτε ύστερα από λίγες μέρες... Αν έρθουν με το μέρος μας αρκετά στρατεύματα του μετώπου, τότε δε θα κάνουμε καμιά συμφωνία με τους μπολσεβίκους. Αν όχι, τότε μπορεί να κάνουμε..."

Βγαίνοντας στη λεωφόρο Νέβσκι πήδησα στο σκαλοπάτι ενός παραφορτωμένου τραμ, που το πάτωμά του έτριζε από το βάρος των ανθρώπων και ακουμπούσε σχεδόν στο χώμα. Το τραμ σερόταν αργά προς το Σμόλνι.

Στο διάδρομο βιάδιζε ο μικρούλης, λεπτεπίλεπτος και κομψός Μεσκόφσκι. Είχε όψη πολυάσχολου ανθρώπου. "Η απεργία όλων των υπουργείων", μας ανακοίνωσε, "έχει την επίδρασή της. Ετσι λόγου χάρη, ενώ το Σοβιέτ των επιτρόπων του λαού υποσχέθηκε να δημοσιεύσει τις μυστικές συμφωνίες, ο Νεράτοφ που διαχειρίζεται αυτές τις υποθέσεις εξαφανίστηκε και πήρε τα χαρτιά μαζί του. Υπάρχει η υποψία πως είναι κρυμμένα στην αγγλική πρεσβεία..."

Το χειρότερο όμως απ' όλα ήταν ότι απεργούσαν οι τράπεζες. "Χωρίς χρήματα", μου είπε ο Μετζίνσκι, "είμαστε ολότελα ανίσχυροι. Πρέπει να πληρώσουμε τους μισθούς των σιδηροδρομικών, των ταχυδρομικών και τηλεγραφικών υπαλλήλων... Οι τράπεζες όμως είναι κλειστές, το βασικότερο κλειδί, η Κρατική Τράπεζα, δεν εργάζεται. Οι τραπεζικοί υπάλληλοι σ' όλη τη Ρωσία εξαγοράστηκαν και παράτησαν τη δουλιά..."

Ο Λένιν όμως διέταξε ν' ανατινάξουν τα υπόγεια της Κρατικής Τράπεζας με δυναμίτη. Σχετικά με τις ιδιωτικές τράπεζες, μόλις εκδόθηκε νόμος που διατάσσει ν' ανοίξουν αύριο κιόλας, διαφορετικά θα τις ανοίξουμε μόνοι μας!"

Το Σοβιέτ της Πετρούπολης, δούλευε χωρίς ανάπαυση. Η αίθουσα ήταν γεμάτη από ένοπλους ανθρώπους. Μιλούσε ο Τρότσκι.

"Οι κοζάκοι υποχωρούν από το Τσάρκογιε Σελό (θυελλώδη θριαμβευτικά χειροκροτήματα). Η σύγκρουση όμως μόλις αρχίζει. Στο Πούλκοβο γίνονται σοβαρές μάχες. Εκεί πρέπει να ρίξουμε γρήγορα όσες δυνάμεις έχουμε..."

Οι πληροφορίες από τη Μόσχα δεν είναι καθόλου ευχάριστες. Το Κρεμλίνο βρίσκεται στα χέρια των ευελπίδων κι οι εργάτες έχουν ελάχιστα όπλα. Η έκβαση της πάλης εξαρτάται από την Πετρούπολη.

Στο μέτωπο τα διατάγματα για την ειρήνη και για τη γη προκάλεσαν τεράστιο ενθουσιασμό. Ο Κερένσκι γεμίζει τα χαρακώματα με παραμύθια πως η Πετρούπολη είναι μέσα στη φωτιά και το αίμα. Μιλάει για σφαγές γυναικών και παιδιών από τους μπολσεβίκους. Μα κανένας δεν τον πιστεύει...

Τα καταδρομικά "Ολέγκ", "Αβρόρα" και "Δημοκρατία" αγκυροβόλησαν στο Νέβα και γύρισαν τα πυροβόλα προς τις προσβάσεις της πόλης..."

"Γιατί δεν πάτε κι εσείς εκεί που μάχονται οι κοκκινοφρουροί;", ακούστηκε κάποια απότομη φωνή.

"Φεύγω τώρα κιόλας!" απάντησε ο Τρότσκι, κατεβαίνοντας από το βήμα. Το πρόσωπό του ήταν περισσότερο χλομό από το συνηθισμένο. Περιτριγυρισμένος από αφοσιωμένους φίλους, βγήκε από το δωμάτιο από την πλαϊνή έξοδο και κατευθύνθηκε στο αυτοκίνητο.

Τώρα μιλούσε ο Κάμενεφ. Εξιστόρησε την πορεία της συμφιλιωτικής συνδιάσκεψης. "Οι όροι της ανακωχής που προτάθηκαν από τους μενσεβίκους", είπε, "απορρίφθηκαν με περιφρόνηση. Ακόμα κι ορισμένα τμήματα της Ένωσης των σιδηροδρομικών ψήφισαν ενάντια σ' αυτές τις προτάσεις..."

Τώρα που πήραμε την εξουσία και ξεσηκώσαμε όλη τη Ρωσία, συνέχισε ο Κάμενεφ, οι μενσεβίκοι ζητούν από μας, ούτε λίγο ούτε πολύ, τα εξής εξωφρενικά πράγματα: πρώτο, να τους δώσουμε την εξουσία, δεύτερο, να υποχρεώσουμε τους στρατιώτες να συνεχίσουν τον πόλεμο και τρίτο, να υποχρεώσουμε τους αγρότες να εγκαταλείψουν την απαίτησή τους για γη".

Κάποια στιγμή εμφανίστηκε ο Λένιν. Εδωσε απάντηση στις κατηγορίες των εσέρων:

"Μας κατηγορούν", είπε, "ότι τους κλέψαμε το αγροτικό πρόγραμμα... Λοιπόν, τι να κάνουμε; Αν είναι έτσι το πράγμα, δεν έχουμε παρά να τους ευχαριστήσουμε. Από την πλευρά μας αυτό είναι αρκετό..."

Ετσι συνεχιζόταν η συνεδρίαση. Οι αρχηγοί ανέβαιναν με τη σειρά στο βήμα, εξηγούσαν, παρότρυναν και υπέδειχναν. Ο ένας στρατιώτης ύστερα απ' τον άλλο, ο ένας εργάτης ύστερα απ' τον άλλο, έπαιρναν το λόγο κι έλεγαν όλα όσα είχαν στο νου και στην καρδιά τους... Το ακροατήριο ήταν ρευστό: όλη την ώρα άλλαζε και ανανεωνόταν. Πότε πότε έμπαιναν στην αίθουσα άνθρωποι, που καλούσαν τους άνδρες του ενός ή του άλλου τμήματος να φύγουν για το μέτωπο. Ερχονταν άλλοι που είχαν τελειώσει τη σκοπιά τους, είτε τραυματίες, κι άλλοι για ν' ανεφοδιαστούν με όπλα και πυρομαχικά...

Σχεδόν στις 3 η ώρα τη νύχτα, όταν φεύγαμε πια, στο προαύλιο του Σμόλνι κατέβηκε τρέχοντας τις σκάλες ο Χόλτσμαν, που ήταν στη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. Το πρόσωπό του ακτινοβολούσε.

"Όλα πάνε περίφημα!" φώναξε, σφίγγοντάς μου το χέρι. "Τηλεγράφημα από το μέτωπο! Ο Κερένσκι τσακίστηκε! Να, κοιτάξτε..."

Και μου άπλωσε ένα κομματάκι χαρτί που ήταν γραμμένο βιαστικά με μολύβι. Βλέποντας πως δεν μπορούμε να βγάλουμε τίποτα, διάβασε ο ίδιος φωναχτά:

"Χωριό Πούλκοβο. Επιτελείο. Ωρα 2 και 10 τη νύχτα.

Η νύχτα της 30 προς 31 του Οχτώβρη θα μπει στην ιστορία. Η προσπάθεια του Κερένσκι να κινήσει τα αντεπαναστατικά στρατεύματα ενάντια στην πρωτεύουσα της επανάστασης αποκρούστηκε αποφασιστικά. Ο Κερένσκι υποχωρεί, εμείς προχωράμε. Οι στρατιώτες, οι ναύτες κι οι εργάτες της Πετρούπολης απέδειξαν ότι ξέρουν και μπορούν να υποστηρίξουν με το όπλο στο χέρι τη θέληση και την εξουσία της δημοκρατίας. Η αστική τάξη προσπάθησε να απομονώσει το στρατό της επανάστασης, ο Κερένσκι αποπειράθηκε να τον τσακίσει με τη δύναμη των κοζάκων. Και το ένα και το άλλο απέτυχαν οικτρά.

Η μεγάλη ιδέα της επικράτησης της εργατικής και της αγροτικής δημοκρατίας συσπείρωσε τις γραμμές του στρατού και ατσάλωσε τη θέλησή του. Όλη η χώρα από σήμερα θα πειστεί ότι η σοβιετική εξουσία δεν είναι ένα περαστικό φαινόμενο, μα το ακατάλυτο γεγονός της κυριαρχίας των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών. Η απόκρουση του Κερένσκι είναι απόκρουση των τσιφλικάδων, της αστικής τάξης, των κορνιλοφικών. Η απόκρουση του Κερένσκι είναι η επιβεβαίωση του δικαιώματος του λαού για ειρηνική, ελεύθερη ζωή, γη, ψωμί και εξουσία. Το τμήμα του Πούλκοβο με το γενναίο του χτύπημα δυναμώνει την υπόθεση της εργατικής και της αγροτικής επανάστασης. Επιστροφή στο παλιό δεν υπάρχει. Μπροστά βρίσκεται ακόμα αγώνας, εμπόδια και θυσίες. Όμως ο δρόμος ανοίχτηκε και η νίκη εξασφαλίστηκε.

Η επαναστατική Ρωσία και η σοβιετική εξουσία δικαιολογημένα περηφανεύονται για το τμήμα Πούλκοβο που έδρασε κάτω από τη διοίκηση του συνταγματάρχη Βάλντιν. Αιώνια η μνήμη σ' αυτούς που πέσαν. Δόξα στους αγωνιστές της επανάστασης, στους στρατιώτες και τους αφοσιωμένους στο λαό αξιωματικούς!

Ζήτω η επαναστατική, λαϊκή, σοσιαλιστική Ρωσία!

Εξ ονόματος του Σοβιέτ

ο λαϊκός επίτροπος Λ. Τρότσκι".

Γυρνώντας στο σπίτι από την πλατεία Ζναμιόνσκαγια, είδαμε ένα ασυνήθιστο πλήθος να συνωστίζεται στο σιδηροδρομικό σταθμό "Νικολάγιεφ". Ήταν κάμποσες χιλιάδες ναύτες που πάνω από τα κεφάλια τους υψώνονταν σαν χαϊτή οι ξιφολόγχες.

Ενα μέρος της Βίκζελ που στεκόταν στο σκαλοπάτι, παρακαλούσε:

"Σύντροφοι, δεν μπορούμε να σας μεταφέρουμε στη Μόσχα. Εμείς είμαστε ουδέτεροι. Δε μεταφέρουμε κανενός τα στρατεύματα. Δεν μπορούμε να σας μεταφέρουμε στη Μόσχα όπου γίνεται φοβερός εμφύλιος πόλεμος...".

Η πλατεία έβραζε και τρανταζόταν από αγανάχτηση. Οι ναύτες άρχισαν να κινούνται προς τα μπρος. Ξαφνικά άνοιξε φαρδιά μια άλλη πόρτα του σταθμού. Σ' αυτήν στέκονταν δύο ή τρεις ελεγκτές, ο θερμαστής ή κάποιος άλλος.

"Ελάτε δω, σύντροφοι!" φώναξαν. "Εμείς θα σας μεταφέρουμε στη Μόσχα, στο Βλαδιβοστόκ, όπου θέλετε! Ζήτω η επανάσταση!".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Η νίκη

ΔΙΑΤΑΓΗ ΑΡ. 1

Προς τα τμήματα του αποσπάσματος του Πούλκοβο 31 Οχτώβρη 1917, ώρα 9 και 38 βραδινή.

"Υστερα από σκληρή μάχη τα τμήματα του αποσπάσματος του Πούλκοβο, νίκησαν ολοκληρωτικά τις αντεπαναστατικές δυνάμεις, που εγκατέλειψαν άταχτα τις θέσεις τους και κάτω από την προστασία του Τσάρσκογιε Σελό υποχωρούν προς το Πάβλοφσκ II και την Γκάτσινα.

Τα επιτιθέμενα τμήματά μας κατέλαβαν τη βορειοανατολική πλευρά του Τσάρσκογιε Σελό και το σταθμό Αλεξαντρόφσκ. Στα δεξιά μας βρίσκεται το απόσπασμα του Κόλπινο και στα αριστερά μας το απόσπασμα του Κρασνοσέλσκι.

Διατάσσω το απόσπασμα του Πούλκοβο να καταλάβει το Τσάρσκογιε Σελό και να οχυρώσει τις προσβάσεις του, ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση της Γκάτσινα. Κατόπιν, συνεχίζοντας την κίνησή του, να καταλάβει το Πάβλοφσκ, να το οχυρώσει από τη νότια πλευρά και να καταλάβει τη σιδηροδρομική γραμμή μέχρι το σταθμό Ντο.

Το απόσπασμα να πάρει όλα τα μέτρα για να σταθεροποιήσει τις θέσεις που κατέλαβε ανοίγοντας χαρακώματα και άλλα αμυντικά έργα.

Το απόσπασμα διατηρεί στενή σύνδεση με τα αποσπάσματα του Κόλπινο και του Κρασνοσέλσκι, καθώς επίσης και με το επιτελείο του διοικητή της άμυνας της Πετρούπολης.

Ο ανώτατος διοικητής των στρατευμάτων που δρουν ενάντια στα αντεπαναστατικά τμήματα του Κερένσκι, αντισυνταγματάρχης Μουραβιόφ".

Τρίτη πρωί. Τι συνέβηκε; Μόλις δύο μέρες πριν, στα προάστια της Πετρούπολης γύριζαν άσκοπα, άταχτα τμήματα, χωρίς διοικήσεις. Δεν είχαν ούτε τρόφιμα, ούτε πυροβολικό, ούτε κανένα οποιοδήποτε σχέδιο δράσης. Τι συνένωσε αυτές τις μάζες των κοκκινοφρουρών και των στρατιωτών, που δεν είχαν ούτε οργάνωση, ούτε συνήθεια στρατιωτικής πειθαρχίας, ούτε αξιωματικούς και τους μετέτρεψε σε στρατό, που πειθαρχούσε στη διοίκηση που ο ίδιος εξέλεξε, στρατό ικανό ν' αντέξει και ν' αποκρούσει το χτύπημα του πυροβολικού και του κοζάκικου ιππικού;

Ο εξεγερμένος λαός παραμερίζει με δικό του τρόπο τους στρατιωτικούς τύπους... Ποτέ δεν μπορούν να λησμονηθούν οι ντυμένες στα κουρέλια στρατιές της γαλλικής επανάστασης, οι νικητές του Βαλμί και του Βεϊσεμπούργκ (1). Ενάντια στα Σοβιέτ συνενώθηκαν οι ευέλπιδες, οι κοζάκοι, οι ευγενείς, οι τσιφλικάδες, οι μαυροεκατονταρχίτες και πίσω τους διαφαίνονταν ο τσάρος, η ασφάλεια, τα μεταλλεία της Σιβηρίας και, τέλος, η απέραντη και φοβερή απειλή των Γερμανών... Νίκη, για να εκφραστούμε με τα λόγια του Καρλάιλ, σημαίνει "θρίαμβος και χρυσός αιώνας χωρίς τέλος".

Την Κυριακή το βράδυ οι κομισάριοι της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής γύρισαν από το μέτωπο γεμάτοι αποφασιστικότητα κι η φρουρά της Πετρούπολης εξέλεξε πενταμελή Επιτροπή, το μαχητικό της επιτελείο, από τρεις στρατιώτες και δύο αξιωματικούς, που ήταν καθαροί και αμόλυντοι από το αντεπαναστατικό μίσημα. Η γενική διοίκηση ανατέθηκε στον πατριώτη συνταγματάρχη Μουραβιόφ, άνθρωπο ικανό, που όμως έπρεπε, οπωσδήποτε, να παρακολουθείται άγρυπνα (2). Στο Κόλπινο, στο Ομπουχοφ, στο Πούλκοβο, στο Κράσνογιε Σελό είχαν σχηματιστεί προσωρινά αποσπάσματα, που διαρκώς μεγάλωναν, επειδή προσχωρούσαν σ' αυτά διάφορες σκόρπιες ομάδες που αποτελούνταν από στρατιώτες, ναύτες, κοκκινοφρουρούς, καθώς και τμήματα διαφόρων συνταγμάτων πεζικού, ιππικού, πυροβολικού και αρκετά θωρακισμένα. Τα ξημερώματα εμφανίστηκαν έφιππες ομάδες κοζάκων ανιχνευτών του Κερένσκι. Αρχισαν ν' ανταλλάσσουν άταχτοι πυροβολισμοί που συνοδεύονταν από προτάσεις για παράδοση. Απάνω από τον ψυχρό κάμπο, ο καθαρός παγωμένος αέρας γέμισε από τους ήχους της μάχης. Τους άκουσαν οι ξεκομμένες ομάδες που ήταν συγκεντρωμένες και περίμεναν γύρω από τις φωτιές... κι έτσι άρχισε! Οι ομάδες αυτές κινήθηκαν κατά κει που γινόταν η μάχη. Τα τμήματα των εργατών που βάδιζαν στις κεντρικές αρτηρίες, επιτάχυναν το βήμα τους... Προς όλα τα σημεία που γινόταν η επίθεση, ξεχύνονταν αυθόρμητα τεράστιες μάζες ανθρώπων, που τους είχε συνεπάρει η οργή. Τους υποδέχονταν οι επίτροποι, που τους υπέδειχναν ποια θέση να πιάσουν και τι να κάνουν. Αυτή ήταν δική τους μάχη για το δικό τους κόσμο. Τους διοικητές τους είχαν εκλέξει αυτοί οι ίδιοι. Τη στιγμή αυτή οι πολύμορφες και διαφορετικές τάσεις της θέλησης των πολλών συγχωνεύτηκαν σε μια μόνο θέληση...

Πολεμιστές που πήραν μέρος σ' αυτές τις μάχες, μου αφηγήθηκαν πως οι ναύτες, όταν τέλειωσαν τα πυρομαχικά τους, όρμησαν με τις λόγχες. Οι ανεκπαιδευτοί εργάτες χύθηκαν απάνω στην κοζάκικη λάβα και πέταξαν τους κοζάκους από τις σέλες. Μέσα από το σκοτάδι, κάποιες μάζες λαού, που παρουσιάστηκαν άγνωστο από πού, ρίχτηκαν σαν κύματα ξαφνικά απάνω στον εχθρό... Τη Δευτέρα, πριν από τα μεσάνυχτα, οι κοζάκοι κλονίστηκαν και το 'σκασαν, παρατώντας το πυροβολικό. Ο προλεταριακός στρατός κινήθηκε προς τα μπρος σε μακριά κομματιασμένη παράταξη και μπήκε στο Τσάρσκογιε Σελό, χωρίς να δώσει καιρό στον εχθρό να καταστρέψει τον κυβερνητικό σταθμό ασυρμάτου. Τώρα αυτός ο σταθμός μετέδιδε σ' όλο τον κόσμο θριαμβευτικούς ύμνους νίκης...

"Προς όλα τα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών

Στις 30 του Οχτώβρη, σε σκληρή μάχη κοντά στο Τσάρσκογιε Σελό, ο επαναστατικός στρατός εξόντωσε τα αντεπαναστατικά στρατεύματα του Κερένσκι και του Κορνίλοφ.

Εξ ονόματος της επαναστατικής κυβέρνησης καλώ όλα τα έμπιστα συντάγματα ν' αποκρούσουν τους εχθρούς της επαναστατικής δημοκρατίας και να πάρουν όλα τα μέτρα για τη σύλληψη του Κερένσκι, και να μην επιτρέψουν άλλους παρόμοιους τυχοδιωκτισμούς που απειλούν τις κατακτήσεις της επανάστασης και το θρίαμβο του προλεταριάτου.

Ζήτω ο επαναστατικός στρατός

Μουραβιόφ".

(1) Ο συγγραφέας έχει υπόψη του την ιστορική μάχη στο Βαλμί, στις 20 του Σεπτεμβρίου του 1792, όταν τα εθελοντικά τμήματα του γαλλικού επαναστατικού στρατού τσάκισαν τα πρωσικά στρατεύματα που επιτίθονταν ενάντια στο Παρίσι και τα υποχρέωσαν να υποχωρήσουν. Στη μάχη του Βεϊσεμπούργκ το 1794 τα γαλλικά επαναστατικά στρατεύματα, κάτω από την ουσιαστική διοίκηση του Σεντ - Ζιστ, τσάκισαν τον αυστριακό στρατό και τον πέταξαν έξω από τα σύνορα της Γαλλίας. Σύντ.

(2) Ο Μουραβιόφ δεν είχε σταθερές πολιτικές πεποιθήσεις. Πριν περάσει με το μέρος των Σοβιέτ ήταν οπαδός του συνθήματος "Πόλεμος ως την τελική νίκη". Στις μέρες της κορνιλοφικής ανταρσίας πέρασε με τους αριστερούς εσέρους. Τελικά πρόδωσε τη σοβιετική εξουσία. Σύντ.

Νέα από την επαρχία...

Στη Σεβαστούπολη η εξουσία καταλήφθηκε από το τοπικό Σοβιέτ. Η μεγαλειώδης συγκέντρωση των ναυτών των πολεμικών πλοίων, που ήταν αγκυροβολημένα στο λιμάνι της Σεβαστούπολης, ανάγκασε τους αξιωματικούς να ορκιστούν επίσημα πίστη στη νέα κυβέρνηση. Το Νίζνι Νόβγκοροντ διοικείται από το Σοβιέτ. Στο Καζάν διεξάγονται οδομαχίες. Οι ευέλπιδες κι η ταξιαρχία πυροβολικού μάχονται ενάντια στην μπολσεβίκικη φρουρά...

Στη Μόσχα άρχισαν ξανά άγριες μάχες. Οι ευέλπιδες κι οι λευκοφρουροί κρατούν το Κρεμλίνο και το κέντρο της πόλης, όμως απ' όλες τις μεριές επιτίθενται εναντίά τους τα στρατεύματα της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής. Το σοβιετικό πυροβολικό βομβαρδίζει από την πλατεία Σκόμπελεφ το Δημαρχείο, το διοικητήριο και το ξενοδοχείο "Μετροπόλ". Στην οδό Τβερ και Νικίτιν καταστράφηκε η ασφαλτος κι η χαλικόπετρα χρησιμοποιήθηκε για την ανέγερση χαρακωμάτων και οδοφραγμάτων. Τα τετράγωνα, όπου βρίσκονταν οι μεγάλες τράπεζες και τα εμπορικά καταστήματα, βάζονται καταιγιστικά με πολυβόλα. Ηλεκτρικό φως δεν υπάρχει, τα τηλέφωνα δε δουλεύουν, οι αστοί κρύφτηκαν στα υπόγεια... Το τελευταίο δελτίο ανέφερε ότι η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή ζήτησε με τηλεσίγραφο από την επιτροπή της κοινωνικής ασφάλειας (1) την άμεση παράδοση του Κρεμλίνου, απειλώντας ότι σε αντίθετη περίπτωση, θα βομβαρδιστεί.

"Να βομβαρδίσουν το Κρεμλίνο"! φώναζαν οι μικροαστοί... "Δε θα τολμήσουν!".

Ο εμφύλιος πόλεμος άναψε από τη Βολογκνά ως την Τσιτά της μακρινής Σιβηρίας, κι από το Πσκοφ ως τη Σεβαστούπολη στη Μαύρη Θάλασσα, στις μεγαλουπόλεις και στα μικρά χωριουδάκια. Από χιλιάδες φάμπρικες και εργοστάσια, από αγροτικές ενώσεις, από συντάγματα και στρατιές, από καράβια που βρίσκονταν στην ανοιχτή θάλασσα έφταναν τα χαιρετιστήρια στην Πετρούπολη, χαιρετιστήρια προς την κυβέρνηση του λαού.

Η κοζάκικη κυβέρνηση του Νοβοσερκάσκ τηλεγράφησε στον Κερένσκι: "Η στρατιωτική κυβέρνηση των τμημάτων του Ντον προσκαλεί την προσωρινή κυβέρνηση και τα μέλη του Συμβουλίου της Ρωσικής Δημοκρατίας, αν μπορούν, να 'ρθουν στο Νοβοσερκάσκ, όπου υπάρχει η δυνατότητα να οργανωθεί η πάλη ενάντια στους μπολσεβίκους...".

Στη Φινλανδία γίνονταν επίσης ταραχές. Το Σοβιέτ του Χέλσινγκφορς και η Τσεντρομπάλτ (Κεντρική Επιτροπή του στόλου της Βαλτικής) κήρυξαν από κοινού την περιοχή σε κατάσταση πολιορκίας και δήλωσαν πως κάθε απόπειρα να εμποδιστεί η δράση των μπολσεβίκικων τμημάτων, καθώς και κάθε ένοπλη αντίσταση στις σοβιετικές αποφάσεις θα καταπνιγούν σκληρά. Ταυτόχρονα, η ένωση των φινλανδικών σιδηροδρόμων κήρυξε σ' όλη τη Φινλανδία γενική απεργία, με αίτημα την εφαρμογή των νόμων που ψηφίστηκαν τον Ιούνιο του 1917 από το σοσιαλιστικό σέιμ, το οποίο διαλύθηκε από τον Κερένσκι.

***

Νωρίς το πρωί ξεκίνησα για το Σμόλνι. Μπαίνοντας στην αυλόπορτα από τις μακρουλές ξύλινες γεφυρούλες, είδα να πέφτουν από τον γκρίζο και ήσυχο ουρανό οι πρώτες χιονοφιλάδες. "Χιόνι", φώναξε χαμογελώντας εύθυμα ο σκοπός, που φύλαγε στην πόρτα. "Ωραία!". Στο εσωτερικό οι μακρινοί σκοτεινοί διάδρομοι κι οι ψυχρές αίθουσες φαίνονταν άδειες. Το πελώριο κτίριο σαν να 'χε νεκρωθεί. Ξαφνικά άκουσα κάτι παράξενους υπόκωφους ήχους. Κοίταξα τριγύρω. Κατά μήκος του τοίχου στο πάτωμα κοιμούνταν άνθρωποι. Εργάτες και στρατιώτες, αναμαλλιασμένοι, άπλυτοι, λερωμένοι και λασπωμένοι, κείτονταν ένας - ένας ή κατά ομάδες, βυθισμένοι σ' ένα βαθύ ύπνο, αδιαφορώντας για όλα. Πολλοί είχαν σχισμένους και ματωμένους επιδέσμους. Εκεί δίπλα ήταν ακουμπισμένα τα τουφέκια και οι ταινίες με τα φυσίγγια... Ήταν ο νικηφόρος στρατός του προλεταριάτου.

Απάνω στον μπουφέ, κοιμούνταν τόσοι άνθρωποι, που με δυσκολία μπορούσες να περάσεις. Ο αέρας ήταν ανυπόφορα βρόμικος. Από τα ιδρωμένα τζάμια μόλις περνούσε το αδύνατο φως. Στον πάγκο ήταν το κρύο λερωμένο σαμοβάρι και γύρω του μια μάζα από άπλυτα ποτήρια. Εκεί ήταν ακόμα ένα αντίγραφο του τελευταίου δελτίου της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής, γυρισμένο ανάποδα και κάποιος στρατιώτης είχε γράψει με κακογραμμένα γράμματα μερικά λόγια και τα ονόματα των συντρόφων τους που έπεσαν στη μάχη ενάντια στον Κερένσκι. Τα 'χε γράψει προτού να ξαπλώσει στο πάτωμα. Το φύλλο ήταν λερωμένο σαν να 'χαν πέσει απάνω του δάκρυα...

Αλεξέι Βινογκράντοφ

Δ. Μοσκβίν

A. Βοσκρεσένσκι
Δ. Λεόνσκι
Δ. Πρεομπραζένσκι
B. Λαϊντάνσκι
M. Μπέρτσικοφ

Όλοι αυτοί είχαν καταταχτεί στο στρατό στις 15 του Νοέμβρη του 1916. Απ' αυτούς έμειναν ζωντανοί τρεις:

Μιχαήλ Μπέρτσικοφ
Αλεξέι Βοσκρεσένσκι
Ντιμίτρι Λεόνσκι

.....

Κοιμηθείτε, περήφανοι αητοί,

Κοιμηθείτε με ήσυχη ψυχή!

Καταχτήσατε, αγαπημένοι,

Τη δόξα και την αιώνια ανάπαυση...

***

Μόνο η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή αγρυπνούσε και δούλευε ακόμα. Από ένα μακρινό δωμάτιο βγήκε ο Σκρίπνικ. Μου είπε ότι ο Γκοτς πιάστηκε, μα δηλώνει κατηγορηματικά, ότι δεν υπόγραψε την προκήρυξη της Επιτροπής Σωτηρίας, όπως έκανε ο Αυξέντιεφ. Η ίδια η Επιτροπή Σωτηρίας απέσυρε την έκκλησή της προς τη φρουρά. Στα συντάγματα που βρίσκονται στην πόλη, συνέχισε ο Σκρίπνικ, παρατηρείται δυσαρέσκεια. Το σύνταγμα του Βολίνσκ αρνήθηκε να πολεμήσει ενάντια στον Κερένσκι.

Στην Γκάτσινα υπήρχαν μερικά "ουδέτερα" τμήματα, μ' επικεφαλής τον Τσερνόφ, που προσπάθησε να πείσει τον Κερένσκι να σταματήσει την επίθεση ενάντια στην Πετρούπολη.

Ο Σκρίπνικ γέλασε. "Τώρα δεν μπορούν να υπάρχουν κανενός είδους "ουδέτεροι", είπε. "Εμείς νικήσαμε". Το σκληρό αξύριστο πρόσωπό του φλογιζόταν σχεδόν από ένα θρησκευτικό ενθουσιασμό. "Από το μέτωπο ήρθαν πάνω από εξήντα αντιπρόσωποι, που έφεραν αποφάσεις υποστήριξης της σοβιετικής κυβέρνησης απ' όλες τις στρατιές, εκτός από τα τμήματα του Ρουμάνικου Μετώπου, για τα οποία δεν έχουμε ακόμα πληροφορίες. Οι στρατιωτικές επιτροπές δεν επιτρέπουν να κυκλοφορούν οι εφημερίδες της Πετρούπολης. Εμείς όμως αποκαταστήσαμε κιάλας ταχτική σύνδεση με αγγελιοφόρους...".

Στο χολ φάνηκε ο Κάμενεφ, κατακουρασμένος από τη συνεδρίαση της συνδιάσκεψης για το σχηματισμό καινούριας κυβέρνησης, που κράτησε όλη τη νύχτα. Ωστόσο ήταν ικανοποιημένος: "Οι εσέροι δέχονται να μπούμε στην καινούρια κυβέρνηση", μου είπε. "Οι δεξιές ομάδες φοβήθηκαν από τα επαναστατικά δικαστήρια. Τις έχει πιάσει πανικός και ζητούν να διαλύσουμε πρώτ' απ' όλα τα δικαστήρια... Εμείς συμφωνήσαμε με την πρόταση της Βίκζελ να σχηματιστεί ομοιογενής σοσιαλιστική κυβέρνηση, και τώρα επεξεργάζονται το προσχέδιο... Και ξέρετε, όλα αυτά έγιναν επειδή νικήσαμε. Όταν οι δουλιές μας πήγαιναν άσχημα, με κανένα τρόπο δεν ήθελαν να μας αφήσουν να μπούμε στην κυβέρνηση, τώρα όμως όλοι προσπαθούν, έτσι είτε αλλιώς να 'ρθουν σ' επαφή με τα Σοβιέτ... Μας χρειάζεται πραγματικά η οριστική νίκη. Ο Κερένσκι ζητάει ανακωχή, μα εμείς θα τον υποχρεώσουμε να παραδοθεί...".

(1) Η επιτροπή της κοινωνικής ασφάλειας ήταν το βασικό κέντρο της αντεπανάστασης στη Μόσχα στις μέρες του Οχτώβρη του 1917. Σύντ.

Τέτοιο ήταν το ηθικό των μπολσεβίκων αρχηγών (1). Ενας ξένος ανταποκριτής ρώτησε τον Τρότσκι ποια δήλωση θα 'θελε να κάνει στον κόσμο. Ο Τρότσκι απάντησε: "Αυτή τη στιγμή είναι δυνατή μόνο η δήλωση που κάνουμε κιάλας με τις κάρνες των πυροβόλων".

Μέσα όμως απ' όλον αυτό τον ενθουσιασμό της νίκης, πρόβαλε καθαρά μια ανησυχία. Το οικονομικό πρόβλημα. Αντί ν' ανοίξουν οι τράπεζες, όπως διέταξε η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, το συνδικάτο των τραπεζικών υπαλλήλων κάλεσε συνέλευση των μελών του και κήρυξε και τυπικά απεργία. Το Σμόλνι ζητούσε από την Κρατική Τράπεζα τριάντα πέντε περίπου εκατομμύρια ρούβλια, ο ταμίας όμως κλείδωσε τα υπόγεια κι έδινε χρήματα μόνο στους εκπροσώπους της προσωρινής κυβέρνησης. Οι αντεπαναστάτες χρησιμοποιούσαν την Κρατική Τράπεζα σαν πολιτικό όπλο. Ετσι λόγου χάρη, όταν η Βίκζελ ζήτησε χρήματα για τις αποδοχές των εργατών και υπαλλήλων των κρατικών σιδηροδρόμων, της απάντησαν: "Απευθυνθείτε στο Σμόλνι...".

Πήγα στην Κρατική Τράπεζα για να δω τον καινούριο επίτροπο, έναν κοκκινομάλλη Ουκρανό μπολσεβίκο, που λεγόταν Πέτροβιτς. Προσπάθησε να βάλει κάποια τάξη στις υποθέσεις της τράπεζας, που βρισκόταν σε μια χαώδη κατάσταση από την απεργία των υπαλλήλων. Σ' όλα τα τμήματα του τεράστιου ιδρύματος δούλευαν εθελοντές: εργάτες, στρατιώτες, ναύτες. Λαχανιάζοντας από την ένταση, προσπαθούσαν στα χαμένα να κατορθώσουν να διαβάσουν τα μεγάλα λογιστικά βιβλία...

Το κτίριο του Δημαρχείου ήταν γεμάτο ανθρώπους. Παρουσιάζονταν ακόμα περιπτώσεις προκλητικής στάσης απέναντι στην καινούρια κυβέρνηση, μα αυτές γίνονταν όλο και πιο σπάνιες. Η κεντρική αγροτική επιτροπή απευθύνθηκε προς τους αγρότες με έκκληση να μην αναγνωρίσουν το διάταγμα για τη γη, που ψήφισε το συνέδριο των Σοβιέτ, γιατί το διάταγμα αυτό οδηγεί σε ταραχή και εμφύλιο πόλεμο. Ο δήμαρχος Σρέιντερ δήλωσε ότι εξαιτίας της μπολσεβίκικης εξέγερσης οι εκλογές για Συνταγματική Συνέλευση πρέπει ν' αναβληθούν επ' αόριστο.

Στη συνείδηση της πλειοψηφίας των ανθρώπων, που συγκλονίζονταν από τη σκληρότητα του εμφύλιου πολέμου, έμπαιναν σε πρώτη γραμμή δύο ζητήματα: πρώτο, να σταματήσει η αιματοχυσία και, δεύτερο, να δημιουργηθεί καινούρια κυβέρνηση. Κανένας δε μιλούσε πια για "ξεπάστρεμα των μπολσεβίκων", και ελάχιστοι ζητούσαν τον αποκλεισμό τους από την κυβέρνηση. Ίσως μόνο οι λαϊκοί σοσιαλιστές και τα σοβιέτ των αγροτών βουλευτών είχαν αυτή τη γνώμη. Ακόμα κι η κεντρική στρατιωτική επιτροπή που δούλευε στο επιτελείο και που δρούσε πάντα σαν άσπονδος εχθρός του Σμόλνι, τηλεφώνησε από το Μογκιλιόφ: "Αν για το σχηματισμό της καινούριας κυβέρνησης είναι αναγκαία η συμφωνία με τους μπολσεβίκους, τότε συμφωνούμε να αντιπροσωπευτούν σαν μειοψηφία στο υπουργικό συμβούλιο".

Η "Πράβντα", ειρωνευόμενη τις εκκλήσεις του Κερένσκι για "ανθρωπιστικά αισθήματα", αναδημοσίευσε την έκκλησή του προς την Επιτροπή Σωτηρίας:

"Σύμφωνα με πρόταση της Επιτροπής Σωτηρίας και όλων των δημοκρατικών οργανώσεων που ενώθηκαν τριγύρω της, σταμάτησα τις επιχειρήσεις ενάντια στα εξεγερμένα στρατεύματα και έστειλα σαν εκπρόσωπο - επίτροπο της Ανώτατης Διοίκησης τον Στάνκεβιτς, για την έναρξη διαπραγματεύσεων. Πάρτε μέτρα για το σταμάτημα της παραπέρα άσκοπης αιματοχυσίας...".

Η Βίκζελ έστειλε σ' όλη τη Ρωσία τηλεγράφημα:

"Η σύσκεψη της πανρωσικής ένωσης των σιδηροδρομικών, με εκπροσώπους των εχθρικών πλευρών και οργανώσεων, που βρίσκονται στα πρόθυρα συμφωνίας, απορρίπτοντας κατηγορηματικά τη χρησιμοποίηση της πολιτικής τρομοκρατίας στον εμφύλιο πόλεμο, ιδιαίτερα ανάμεσα στα διάφορα τμήματα της επαναστατικής δημοκρατίας, δηλώνει πως η εφαρμογή από μέρους της μιας πλευράς ενάντια στην άλλη τέτοιας τρομοκρατίας, με οποιαδήποτε μορφή, βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε αντίθεση με την ίδια την ουσία και τους σκοπούς των διαπραγματεύσεων...".

(1) Στις 29 του Οχτώβρη (11 του Νοέμβρη) από τη Βίκζελ (Πανρωσική εκτελεστική επιτροπή του συνδικάτου των σιδηροδρομικών), που ήταν μετά την Οχτωβριανή Επανάσταση ένα από τα κέντρα της αντισοβιετικής δράσης, πάρθηκε η απόφαση που απαιτούσε το σχηματισμό κυβέρνησης απ' όλα τα "σοσιαλιστικά" κόμματα. Οι διαπραγματεύσεις με τη Βίκζελ, με εντολή του Λένιν και της ΚΕ, θα έπρεπε να είναι το "διπλωματικό προκάλυμμα των πολεμικών επιχειρήσεων". Ομως παρά τη γραμμή του Λένιν και της Κεντρικής Επιτροπής, ο Κάμενεφ και ο Σοκόλνικοφ, που πήραν μέρος σ' αυτές τις διαπραγματεύσεις, συμφώνησαν με την απαίτηση της Βίκζελ. Να πάρουν, δηλαδή, μέρος στη νέα κυβέρνηση, μαζί με τους μπολσεβίκους, και εκπρόσωποι των αντεπαναστατικών κομμάτων των μενσεβίκων και των εσέρων.

Στις 2 (15) του Νοέμβρη η Κεντρική Επιτροπή του κόμματος, πήρε απόφαση ύστερα από πρόταση του Λένιν, που απόρριπτε τη συμφωνία με τα αντεπαναστατικά αυτά κόμματα. Στην απόφαση υπογραμμιζόταν πως "δεν είναι δυνατό να παραιτηθούμε από την αμιγή μπολσεβίκικη κυβέρνηση, χωρίς να προδώσουμε το σύνθημα για σοβιετική εξουσία", αφού το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ ανέθεσε την εξουσία σ' αυτή την κυβέρνηση. Ετσι λοιπόν, οι παραπάνω απόψεις του Κάμενεφ δεν εκφράζουν τη διάθεση των μπολσεβίκων, αλλά της μικρής οπορτουνιστικής ομάδας μέσα στην ΚΕ, που θεωρούσε αδύνατη τη σοσιαλιστική επανάσταση στη Ρωσία. Σύντ.

Η συνδιάσκεψη (1) έστειλε αντιπροσωπείες στο μέτωπο, στην Γκάτσινα. Στην ίδια τη συνδιάσκεψη, όπως έδειχναν τα πράγματα, το ζήτημα τραβούσε για την τελική του λύση. Αποφασίστηκε, μάλιστα, να εκλεγεί προσωρινό Λαϊκό Συμβούλιο, στο οποίο θα έμπαιναν περίπου τετρακόσια μέλη: εβδομήντα πέντε από το Σμόλνι, άλλοι τόσοι από την παλιά ΚΕΕ, κι οι υπόλοιποι από τις αυτοδιοικήσεις των πόλεων, τα συνδικάτα, τις αγροτικές επιτροπές και τα πολιτικά κόμματα. Για πρωθυπουργό προόριζαν τον Τσερνόφ. Κυκλοφορούσαν φήμες πως θ' αποκλείσουν τον Λένιν και τον Τρότσκι...

***

Το απόγευμα ξαναπήγα στο Σμόλνι, κουβέντιασα με το σοφέρ του υγειονομικού αυτοκινήτου, που έπρεπε να φύγει για το επαναστατικό μέτωπο. "Δε θα μπορούσα άραγε, να 'ρθω μαζί σας;". "Και βέβαια μπορείτε!". Ο σοφέρ ήταν εθελοντής, φοιτητής, και στο δρόμο, γυρίζοντας ελαφρά προς το μέρος μου, φώναξε πάνω από τον ώμο του σε απαίσια γερμανικά: "Also gut! Wir nach die Kasernen zu essen gehen" (2).

Ετσι κατάλαβα πως σε κάποιο στρατώνια μπορούμε να προγευματίσουμε. Στην οδό Κίροτσα μπήκαμε σε μια μεγάλη αυλή τριγυρισμένη από στρατώνες κι ανεβήκαμε από μια σκοτεινή σκάλα σ' ένα χαμηλό δωμάτιο, που φωτιζόταν από ένα παράθυρο. Σ' ένα μακρύ ξύλινο τραπέζι κάθονταν καμιά εικοσαριά στρατιώτες. Ετρωγαν με ξύλινα κουτάλια λαχανόσουπα από ένα μεγάλο ντενεκεδένιο καζάνι, συζητούσαν δυνατά, αστειεύονταν και γελούσαν.

"Χαιρετώ την επιτροπή του βου Τάγματος εφέδρων σκαπανέων!", φώναξε ο συνοδός μου κι αμέσως με παρουσίασε σ' αυτούς που κάθονταν, σαν Αμερικανό σοσιαλιστή. Όλοι σηκώθηκαν και μου 'σφιξαν το χέρι. Ενας ηλικιωμένος στρατιώτης μ' αγκάλιασε και με φίλησε εγκάρδια. Μου δώσαν ένα ξύλινο κουτάλι και με βάλαν να καθίσω στο τραπέζι. Στο δωμάτιο έφεραν και άλλο καζάνι γεμάτο κουρκούτι, ένα μεγάλο καρβέλι μαύρο ψωμί και, εννοείται, το απαραίτητο τσαγιερό. Όλοι άρχισαν να με ρωτούν για την Αμερική: "Είναι αλήθεια ότι στην ελεύθερη χώρα σας πουλούν τους ψήφους για χρήματα; Αν είναι αλήθεια, τότε πώς πετυχαίνει ο λαός την πραγματοποίηση των αιτημάτων του; Και τι είναι αυτό το περιβόητο "Τάμανι"; (3). Είναι αλήθεια πως στην ελεύθερη χώρα σας μια ομαδούλα από μερικούς ανθρώπους μπορεί να κάνει ό,τι θέλει σε μια ολόκληρη πολιτεία, και να τη χρησιμοποιήσει για τα προσωπικά της συμφέροντα; Και πώς το ανέχεται αυτό ο

λαός; Στη Ρωσία, τέτοια πράγματα δε γίνονταν ούτε τον καιρό του τσάρου. Η αλήθεια είναι πως πάντοτε υπάρχουν καταχρήσεις, όμως να αγοράζουν και να πουλούν ολόκληρες πόλεις, στις οποίες ζει μάζα λαού!.. Και μάλιστα σε ελεύθερη χώρα! Είναι δυνατόν ο λαός να μην έχει καθόλου επαναστατικά αισθήματα;..". Δοκίμασα να τους εξηγήσω πως ο λαός προσπαθεί ν' αλλάξει την κατάσταση πραγμάτων με νόμιμα μέσα.

"Σωστά", μου έγνεψε ένας νεαρός υπαξιωματικός, που λεγόταν Μπακλάνοφ και μιλούσε γαλλικά. "Μα, αφού εκεί η αστική τάξη είναι γερή; Και φυσικά η αστική τάξη θα έχει του χεριού της και τη νομοθετική εξουσία και τη δικαιοσύνη; Πώς, λοιπόν, θα μπορέσει ο λαός ν' αλλάξει αυτή την κατάσταση; Μπορεί να μου πείτε πως δεν έχω δίκιο, μια και δε γνωρίζω τη χώρα σας. Μα, μου φαίνεται ότι η αλλαγή με τέτοιον τρόπο είναι εντελώς απίθανη...".

Είπα πως πηγαίνω στο Τσάρσκογιε Σελό. "Κι εγώ εκεί πάω", είπε αναπάντεχα ο Μπακλάνοφ. "Κι εγώ... Κι εγώ...". Όλοι όσοι ήταν στο δωμάτιο, αποφάσισαν αμέσως να πάνε στο Τσάρσκογιε Σελό.

Εκείνη τη στιγμή κάποιος χτύπησε την πόρτα. Ανοίξε και φάνηκε η σιλουέτα ενός συνταγματάρχη. Κανένας δε σηκώθηκε, μα τον χαιρέτισαν όλοι φωναχτά. "Μπορώ να μπω;", ρώτησε ο συνταγματάρχης. "Παρακαλούμε, παρακαλούμε!", απάντησαν χαρούμενα οι στρατιώτες.

Ο συνταγματάρχης μπήκε χαμογελώντας. Ήταν ψηλός και ευπαρουσίαστος, με καλπάκι από προβιά και χρυσά γαλόνια. "Μου φαίνεται πως λέγατε ότι θα πάτε στο Τσάρσκογιε Σελό, σύντροφοι", είπε. "Μπορώ να 'ρθω κι εγώ μαζί σας;".

Ο Μπακλάνοφ σκέφτηκε λιγάκι. "Δε νομίζω να υπάρχουν σήμερα τίποτα ιδιαίτερα σοβαρές υποθέσεις", απάντησε. "Πάμε, σύντροφε. Ευχαρίστως, σας παίρνουμε στην παρέα μας". Ο συνταγματάρχης τον ευχαρίστησε, κάθισε και γέμισε ένα ποτήρι τσάι.

Ο Μπακλάνοφ, χαμηλώνοντας τη φωνή, για να μη θίξει το συνταγματάρχη, μου εξήγησε: "Είμαι, ξέρετε, πρόεδρος της επιτροπής. Εμείς διοικούμε απόλυτα το τμήμα κι ο συνταγματάρχης παίρνει από μας το δικαίωμα του διοικητή μόνο σε ώρα μάχης, οπότε το τάγμα πειθαρχεί σ' αυτόν και οι διαταγές του είναι υποχρεωτικές για όλους. Ωστόσο, είναι υπόλογος απέναντί μας για όλα. Όταν βρισκόμαστε στους στρατώνες, δεν μπορεί να κάνει τίποτα χωρίς την άδειά μας... Μπορούμε να πούμε πως είναι υπάλληλός μας...".

Μας δώσαν πιστόλια και τουφέκια. "Ξέρετε, μπορεί να πέσουμε πάνω στους κοζάκους...". μας είπαν. Σκαρφαλώσαμε στο υγειονομικό αυτοκίνητο, παίρνοντας μαζί μας τρία μεγάλα δέματα με εφημερίδες για το μέτωπο. Το αυτοκίνητο τράβηξε ίσια στην οδό Λιτέιναγια, ύστερα στη λεωφόρο Ζαγκόρντι. Δίπλα μου καθόταν ένας νεαρός υπολοχαγός, που, όπως φαίνεται, μιλούσε με την ίδια ευχέρεια όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες. Ήταν μέλος της επιτροπής του τάγματος.

"Δεν είμαι μπολσεβίκος", με διαβεβαίωσε ζωηρά. "Βλέπετε, προέρχομαι από την παλιά γενιά των ευγενών. Ουσιαστικά, μπορώ να πω, είμαι καντέ...".

"Μα πως...", παραξενεύτηκα.

"Μάλιστα, μάλιστα, είμαι μέλος της επιτροπής! Δεν κρύβω τις πολιτικές μου απόψεις, όμως κανένας δε δίνει σημασία σ' αυτό, γιατί όλοι ξέρουν πως ποτέ δεν πρόκειται να ταχθώ ενάντια στη θέληση της πλειοψηφίας... Αρνήθηκα να πάρω οποιοδήποτε μέρος στον εμφύλιο πόλεμο, γιατί δεν το βρίσκω σωστό να σηκώσω το όπλο ενάντια σ' αδέρφια μου τους Ρώσους...".

"Προβοκάτορα! Κορνιλοφική!", φώναζαν αστειευόμενοι οι συνεπιβάτες μας, χτυπώντας τον ελαφρά στον ώμο.

1. Έχει υπόψη του τη "Συνδιάσκεψη για ανακωχή". Σύντ.

2. Αυτή η φράση μπορεί να μεταφραστεί περίπου έτσι: "Λοιπόν, θαυμάσια! Θα πάμε να φάμε στο στρατώνια". Σύντ.

3. "Τάμανι" ή "Τάμονι" - έδρα της καθοδήγησης του Δημοκρατικού Κόμματος στη Νέα Υόρκη, έγινε συνώνυμο κάθε λογής καταχρήσεων και εγκλημάτων, καθώς αποκαλύφθηκαν εκείνη την περίοδο πολυάριθμες περιπτώσεις συμμετοχής σε τέτοια εγκλήματα, των αρχηγών των Δημοκρατικών στη Νέα Υόρκη. Σύντ.

Περάσαμε κάτω από την πελώρια γκριζα πέτρινη αψίδα των πυλών της Μόσχας, που ήταν σκεπασμένη από ολόκληρες σειρές με χρυσές επιγραφές, βαριούς αυτοκρατορικούς αετούς και ονόματα τσάρων, και μπήκαμε σε μια φαρδιά ίσια δημοσιά, που είχε σκεπαστεί από το πρώτο χιόνι. Ήταν γεμάτη από κοκκινοφρουρούς, που με φωνές και τραγούδια πορεύονταν για το επαναστατικό μέτωπο. Άλλοι χλομοί, λασπωμένοι, γύριζαν από κει στην πόλη. Η πλειοψηφία των κοκκινοφρουρών ήταν εντελώς νεαρά παιδιά. Περνούσαν ακόμα γυναίκες με φτυάρια και κάποτε με τουφέκια ή με το περιβραχιόνιο του Ερυθρού Σταυρού. Ήταν οι καμπουριασμένες και ταλαιπωρημένες από τη δουλιά γυναίκες των φτωχών συνοικιών. Ομάδες στρατιωτών που πήγαιναν χωρίς στρατιωτικό βήμα, πείραζαν φιλικά τους κοκκινοφρουρούς. Εβλεπες αυστηρούς ναύτες, παιδιά που πήγαιναν φαγητό στους πατεράδες και στις μητέρες τους κι όλοι αυτοί που κινιούνταν προς τα κει και αντίστροφα, τσαλαβουτούσαν μέσα στη βαθιά λάσπη, που σκέπαζε τη δημοσιά κάμποσους πόντους. Προσπεράσαμε τα πυροβόλα και τα βληματοφόρα που κυλούσαν με θόρυβο προς το Νότο. Συναντήσαμε, φορτηγά αυτοκίνητα που ήταν σκεπασμένα από τις λόγχες των μαχητών. Από το μέτωπο έρχονταν υγειονομικά αυτοκίνητα και κάποια στιγμή συναντήσαμε ένα κάρο που κινιόταν αργά, τρίζοντας. Απάνω του ήταν κουλουριασμένος και βογκούσε συνέχεια ένας νεαρός, χλομός σαν το κερί. Είχε τραυματιστεί βαριά στην κοιλιά. Στα χωράφια, κι από τις δύο πλευρές της δημοσιάς, γυναίκες και γέροι έσκαβαν χαρακώματα και έστηναν συρματοπλέγματα.

Πίσω, προς το Βορρά, πρόβαλε ένας αδύναμος ήλιος από τα διάκενα που σχημάτιζαν τα σύννεφα. Στην ίσια και βαλτώδη πεδιάδα άστραφτε η Πετρούπολη. Δεξιά υψώνονταν οι άσπροι, επίχρσοι και ποικιλόχρωμοι τρούλοι και οβελίσκοι. Αριστερά οι ψηλές καμινάδες που ξερονούσαν μαύρο καπνό και πίσω απ' όλα αυτά χαμήλωνε ο ουρανός πάνω από τη

Φιλανδία. Απ' όλες τις μεριές διακρίνονταν εκκλησίες και μοναστήρια... Πότε - πότε φαινόταν και κανένας καλόγερος, που κοίταζε σιωπηλά τον προλεταριακό στρατό που 'χε πλημμυρίσει τη δημοσιά.

Στο Πούλκοβο ο δρόμος χώριζε. Εδώ πέσαμε απάνω σ' ένα τεράστιο πλήθος. Από τρεις κατευθύνσεις κατέβαιναν ανθρωπίνι χείμαρροι. Συναντιούνταν ζωηρά γνωστοί και φίλοι και αφηγούνταν εύθυμα μεταξύ τους τις περιπέτειές τους στις μάχες. Τα κτίρια που βρίσκονταν στο σταυροδρόμι ήταν κατατρυπημένα από σφαίρες και το έδαφος, μισό μίλι τριγύρω, ήταν πατημένο και λασπωμένο. Σ' αυτή τη θέση είχε γίνει σκληρή μάχη... Εκεί κοντά τριγυρίζαν πεινασμένα τα άλογα των κοζάκων, χωρίς υπείς, γυρεύοντας άδικα κάποια τροφή. Το χορτάρι όμως είχε εξαφανιστεί από τον κάμπο πριν από πολύν καιρό. Μπροστά μας ένας ατζαμής κοκκινοφρουρός προσπαθούσε να καβαλήσει ένα από τα άλογα μα πάντα έπεφτε, πράγμα που έκανε να γελάνε σαν παιδιά οι χιλιάδες των απλών ανθρώπων.

Ο δρόμος αριστερά, απ' όπου υποχωρούσαν τα υπολείμματα των κοζάκων, οδηγούσε σ' ένα χωριουδάκι στην κορυφή ενός χαμηλού λόφου, απ' όπου ξανοιγόταν μεγαλόπρεπη η θέα του απέραντου γκριζου, σαν την ήσυχη θάλασσα, κάμπου, με τα βαριά σύννεφα που κρέμονταν από πάνω του. Όλοι οι δρόμοι ήταν γεμάτοι από ανθρώπινα πλήθη, που έρχονταν από την πρωτεύουσα. Μακριά, αριστερά υψωνόταν ο χαμηλός λόφος του Κράσνονιε Σελό, όπου υπήρχαν οι εγκαταστάσεις για τη θερινή κατασκήνωση της φρουράς και βρισκόταν το αυτοκρατορικό αγρόκτημα.

Την ομοιομορφία του κάμπου τη χαλούσαν, εκεί κοντά, κάτι μοναστήρια περιφραγμένα με πέτρινους τοίχους, μερικές απομονωμένες φάμπρικες, καθώς και διάφορα άσυλα και καταφύγια, κάτι μεγάλες οικοδομές με εγκαταλειμμένους κήπους...

"Να εδώ έπεσε η Βέρα Σλούτσαγια", είπε ο σοφέρ όταν ανεβήκαμε στο γυμνό λόφο. "Ναι, ναι, αυτή η μπολσεβίκα μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου. Αυτό συνέβη σήμερα, νωρίς το πρωί. Βρισκόταν στο αυτοκίνητο με τον Ζάλκιντ και με έναν ακόμα σύντροφο. Είχε σταματήσει η μάχη και πήγαιναν για τα χαρακώματα της πρώτης γραμμής. Συζητούσαν και γελοούσαν, όταν ξαφνα από τη θωρακισμένη αμαξοστοιχία με την οποία ταξίδευε ο ίδιος ο Κερένσκι, κάποιος είδε το αυτοκίνητο κι έριξε με το πυροβόλο. Το βλήμα πέτυχε τη Σλούτσαγια και τη σκότωσε..."

Ετσι φτάσαμε μέχρι το Τσάρσκογιε Σελό, όπου πηγαίνοέρχονταν θορυβώδικα οι ήρωες των προλεταριακών τμημάτων. Τώρα, στο μέγαρο που συνεδρίαζε το Σοβιέτ, δούλευαν πυρετώδικα. Στην αυλή συνωστίζονταν κοκκινοφρουροί και ναύτες, στις πόρτες ήταν σκοποί, έμπαιναν κι έβγαιναν αδιάκοπα σύνδεσμοι και κομισάριοι. Στο διαμέρισμα του Σοβιέτ έβραζε το σαμοβάρι και πάνω από πενήντα εργάτες, στρατιώτες, ναύτες κι αξιωματικοί στέκονταν γύρω απ' αυτό, έπιναν τσάι και συζητούσαν ζωηρά. Στη γωνιά δύο εργάτες, χωρίς να ξέρουν, φαίνεται, από τέτοια δουλιά, προσπαθούσαν να βάλουν μπρος έναν πολύγραφο. Στο τραπέζι που βρισκόταν στο κέντρο, ο πελώριος Ντιμπένκο έσκυβε απάνω στο χάρτη, σημειώνοντας με κόκκινο και μπλε μολύβι τη διάταξη των στρατευμάτων. Στο άλλο χέρι κρατούσε, όπως πάντα, την πιστόλα από μπλε ατσάλι. Υστερα κάθισε στη γραφομηχανή κι άρχισε να χτυπάει τα πλήκτρα με το ένα δάχτυλο. Μόλις σταματούσε τη δουλιά ακόμα και για ένα δευτερόλεπτο, έπιανε το πιστόλι και με αγάπη γύριζε το μύλο του.

Δίπλα στον τοίχο βρισκόταν ένα ντιβάνι όπου ήταν ξαπλωμένος ένας νεαρός εργάτης. Δύο κοκκινοφρουροί ήταν σκυμμένοι από πάνω του, μα οι υπόλοιποι δεν έδιναν καμιά σημασία. Ήταν τραυματισμένος στο στήθος και σε κάθε χτύπο της καρδιάς πεταγόταν μέσα από τα ρούχα του φρέσκο αίμα. Τα μάτια του ήταν κλειστά, το νεαρό και γεμάτο γένια πρόσωπό του είχε γίνει χαλκοπράσινο. Ανάπνεε αργά και δύσκολα και σε κάθε εκπνοή σιγοψιθύριζε: "Θα γίνει ειρήνη... θα γίνει ειρήνη..."

Ο Ντιμπένκο κοίταξε προς το μέρος μας. "Α!" είπε, βλέποντας τον Μπακλάνοφ. "Δε θα θέλατε, σύντροφε, να πάτε στη διοίκηση και ν' αναλάβετε εκεί δουλιά; Περιμένετε! Τώρα θα σας γράψω την εξουσιοδότηση".

Πήγε στη μηχανή κι άρχισε να χτυπάει τα γράμματα ένα - ένα.

Μαζί με το νέο διοικητή του Τσάρσκογιε Σελό πήγα στα ανάκτορα της Αικατερίνης. Ο Μπακλάνοφ ήταν πολύ συγκινημένος κι είχε πλήρη συναίσθηση του ρόλου του. Στην ίδια εκείνη λευκή αίθουσα, όπου ήμουν στην προηγούμενη επίσκεψη, βρήκαμε μερικούς κοκκινοφρουρούς που κοιτούσαν γύρω με περιέργεια, ενώ ο παλιός μου γνώριμος συνταγματάρχης στεκόταν στο παράθυρο και δάγκανε νευρικά τα γένια του. Στο τραπέζι κοντά στην πόρτα, καθόταν ο Γάλλος από τη Βεσσαραβία. Οι μπολσεβίκοι τον διέταξαν να μείνει εδώ και να συνεχίσει τη δουλιά του.

"Τι να 'κανα;" μου ψιθύρισε. "Σε τέτοιον πόλεμο, όπως αυτός, άνθρωποι σαν και μένα δεν μπορούν να πολεμήσουν, ούτε με τούτη, ούτε με την άλλη πλευρά, οποιαδήποτε ενστικτώδη αηδία κι αν νιώθουν προς τη δικτατορία του όχλου... Λυπούμαι μόνο γιατί βρίσκομαι τόσο μακριά από τη μανούλα μου, που έμεινε στη Βεσσαραβία!"

Ο Μπακλάνοφ παρέλαβε επίσημα τη δουλιά από τον παλιό διοικητή. "Να τα κλειδιά από το τραπέζι", είπε νευρικά ο συνταγματάρχης.

Ενας από τους κοκκινοφρουρούς τον διέκοψε... "Πού είναι τα χρήματα;". ρώτησε απότομα. Ο συνταγματάρχης έμεινε ξερός. "Χρήματα; Χρήματα; Αχ, θέλετε να πείτε για το χρηματοκιβώτιο!.. Να το, όπως ήταν όταν το παρέλαβα πριν τρεις μέρες. Τα κλειδιά;..", ο συνταγματάρχης σήκωσε τους ώμους. "Κλειδιά δεν έχω".

Ο κοκκινοφρουρός χαμογέλασε πονηρά. "Καπάτσος είναι", είπε. "Θ' ανοίξουμε το κιβώτιο!" είπε ο Μπακλάνοφ. "Φέρτε ένα τσεκούρι! Να εδώ είναι ο Αμερικανός σύντροφος. Ας σπάσει αυτός την κλειδαριά και ας καταγράψει ό,τι βρεθεί στο κιβώτιο".

Χτύπησα με το τσεκούρι. Το ξύλινο κιβώτιο ήταν άδειο.

"Να τον συλλάβουμε", είπε άγρια ο κοκκινοφρουρός. "Είναι με τον Κερένσκι. Αυτός έκλεψε τα χρήματα και τα 'δωσε στον Κερένσκι".

Ο Μπακλάνοφ δε συμφώνησε. "Όχι", απάντησε. "Αφού πριν απ' αυτόν ήταν εδώ κορνιλοφικοί. Αυτός δε φταίει".

"Να τον πάρει ο διάβολος!" φώναξε ο κοκκινοφρουρός. "Σας λέω, είναι με τον Κερένσκι! Δεν τον πιάνετε εσείς, θα τον πιάσουμε εμείς! Θα τον μεταφέρουμε στην Πετρούπολη και θα τον κλείσουμε στο Πετροπάβλοφσκ. Εκεί είναι η θέση του!". Οι υπόλοιποι κοκκινοφρουροί τον υποστήριξαν. Ο συνταγματάρχης μας κοίταξε θλιμμένα, καθώς τον παίρνανε μαζί τους...

Μπροστά στο μέγαρο, όπου στεγαζόταν το Σοβιέτ, στεκόταν ένα φορτηγό αυτοκίνητο που πήγαινε για το μέτωπο. Μισή ντουζίνα κοκκινοφρουροί, κάμποσοι ναύτες κι ένας - δυο στρατιώτες, που τους διοικούσε ένας μεγαλόσωμος εργάτης, σκαρφάλωσαν στην καρότσα. Μου φώναξαν να πάω μαζί τους. Από το Σοβιέτ έβγαιναν κοκκινοφρουροί, λυγίζοντας κάτω από το βάρος μικρών οβίδων από σφυρήλατο σίδηρο, γεμάτες με τροτύλη, που όπως έλεγαν οι ίδιοι, είναι δέκα φορές πιο ισχυρή και πέντε φορές πιο ευαίσθητη από το δυναμίτη. Φόρτωσαν όλες αυτές τις οβίδες στο φορτηγό. Κατόπι έσυραν ένα πυροβόλο των τριών δαχτύλων και το 'δεσαν με σχοινιά και σύρμα πίσω από τ' αυτοκίνητο.

Ξεκινήσαμε με πολλή φασαρία και μ' όλη την ταχύτητα. Το βαρύ φορτηγό παλαντζάριζε δεξιά - ζερβά... Το πυροβόλο ακουμπούσε πότε στον ένα και πότε στον άλλο τροχό, κι οι οβίδες κυλιούνταν κάτω από τα πόδια μας, χτυπώντας δυνατά στα πλευρά του αυτοκινήτου.

Ενας μεγαλόσωμος κοκκινοφρουρός, που τον λέγανε Βλαντιμίρ Νικολάγιεβιτς, με γέμισε ερωτήματα για την Αμερική: "Γιατί η Αμερική μπήκε στον πόλεμο; Είναι άραγε έτοιμοι οι Αμερικανοί εργάτες να κανονίσουν τους καπιταλιστές; Πού βρίσκεται τώρα η υπόθεση του Μιούνι (1); Θα εκδοθεί ο Μπέρκμαν (2) στον Άγιο Φραγκίσκο;" κι άλλα παρόμοια. Δεν ήταν εύκολο ν' απαντήσω σ' όλα αυτά τα ερωτήματα, φωνάζοντας μέσα στο πανδαιμόνιο της μηχανής, ενώ πιανόμαστε ο ένας από τον άλλον και χοροπηδούσαμε ανάμεσα σε οβίδες που κυλιούνταν.

Από καιρό σε καιρό οι περιπολίες προσπαθούσαν να μας σταματήσουν. Οι στρατιώτες έτρεχαν στη δημοσιά και προτείνοντας τα όπλα φώναζαν: "Στάσου". Μας εμείς δεν τους δίναμε καμιά σημασία. "Άει στο διάβολο και σεις!" φώναζαν οι κοκκινοφρουροί. "Θα σταματάμε για τον καθένα! Είμαστε η Κόκκινη Φρουρά!..". Και περήφανα, με γιουχάισμα, τραβούσαμε παραπέρα. Και ο Βλαντιμίρ Νικολάγιεβιτς συνέχιζε να μου φωνάζει κάτι για τη διεθνοποίηση της διώρυγας του Παναμά και παρόμοια πράγματα....

(1). Τόμας Μιούνι - δραστήριος παράγοντας του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ, χύτης, καταδικάστηκε σε θάνατο με την προκατόρικη κατηγορία ότι δήθεν έριξε μια βόμβα κατά την ώρα της παρέλασης στον Άγιο Φραγκίσκο στις 22 του Ιουλίου του 1916. Κάτω από την πίεση και τη μεγάλη αγανάκτηση των εργαζομένων ο Πρόεδρος Ουίλσον υποχρεώθηκε να επέμβει κι η ποινή άλλαξε: η ποινή του θανάτου μετατράπηκε για τον Τόμας Μιούνι σε ισόβια δεσμά. Αν και αποδείχτηκε η αθωότητά του, ο Τόμας Μιούνι κάθισε στη φυλακή πάνω από είκοσι χρόνια και αφέθηκε ελεύθερος επί προεδρίας του Ρούζβελτ. Σύντ.

(2). Μπέρκμαν, ένας από τους συγκατηγορούμενους του Τόμας Μιούνι. Σύντ.

Αφού διατρέξαμε περίπου πέντε μίλια, συναντήσαμε μια ομάδα από ναύτες, που έρχονταν από το Τσάρσκογιε Σελό. Ελαττώσαμε την ταχύτητα.

"Αδερφάκια, πού είναι το μέτωπο;"

Ο μπροστινός ναύτης σταμάτησε κι έξυσε το σβέρκο. "Το πρωί ήταν εκεί πέρα, κάπου μισό βέρσι από τη δημοσιά. Και τώρα ο διάβολος ξέρει πού. Βαδίσουμε μα δεν το βρήκαμε".

Σκαρφάλωσαν κι αυτοί στο αυτοκίνητο μαζί μας και τραβήξαμε πιο πέρα. Θα 'χαμε διατρέξει ακόμα ένα μίλι όταν ο Βλαντιμίρ Νικολάγιεβιτς αφουγκράστηκε και φώναξε ξαφνικά στο σοφέρ να σταματήσει το αυτοκίνητο.

"Πυροβολούν!" είπε. "Ακούτε;" Απότομα έγινε βαθιά σιωπή κι ύστερα μπροστά κι αριστερά μας ακούστηκαν ο ένας ύστερα από τον άλλο τρεις σύντομοι πυροβολισμοί. Η δημοσιά κι απ' τις δύο πλευρές καλυπτόταν από πυκνό δάσος. Εξαιρετικά συγκινημένοι τραβήξαμε προσεχτικά πιο πέρα, μιλώντας ψιθυριστά και σταματήσαμε τότε μόνο όταν το αυτοκίνητο έφτασε ακριβώς απέναντι στη θέση, απ' όπου πυροβολούσαν. Πηδώντας κάτω, σχηματίσαμε αλυσίδα και σκύβοντας, μπήκαμε στο δάσος, σφίγγοντας τα όπλα.

Ταυτόχρονα δύο σύντροφοι έλυσαν το πυροβόλο και γύρισαν ώσπου ο σωλήνας στράφηκε κατευθείαν πάνω από τις πλάτες μας.

Στο δάσος ήταν βαθιά ησυχία. Τα φύλλα είχαν πέσει πια, κι οι κορμοί των δέντρων γυάλιζαν θαμπά κάτω από τις αχτίνες του αδύναμου κι ανήμπορου φθινοπωρινού ήλιου. Όλα ήταν ακίνητα. Ακουγόταν μόνο πώς έτριζε κάτω από τα πόδια μας, ο πάγος που σκέπαζε τις μικρές λακκούβες του δάσους. Ήταν, άραγε, ενέδρα;..

Προχωρήσαμε χωρίς κανένα εμπόδιο, ώσπου τα δέντρα άρχισαν να αραιώνουν και μπροστά μας φάνηκε λάμψη. Σταματήσαμε. Σ' ένα μικρό ξέφωτο, τρεις στρατιώτες φλυαρούσαν ξέγνοιαστα κοντά σε μια μικρή φωτιά:

Ο Βλαντιμίρ Νικολάγιεβιτς προχώρησε. "Γεια σας, σύντροφοι!" είπε. Το πυροβόλο μας, είκοσι όπλα κι ολόκληρο το αυτοκίνητο με τις οβίδες κρέμονταν τώρα από μια τρίχα. Οι στρατιώτες πήδησαν ορθοί.

"Τι πυροβολισμοί ήταν αυτοί εδώ;"

Ενας από τους στρατιώτες αναστενάζοντας μ' ανακούφιση, απάντησε: "Εμείς πυροβολήσαμε, σύντροφε! Ρίξαμε σε δύο λαγούς...".

***

Το αυτοκίνητό μας έτρεχε προς το Ρομάνοφ, σχίζοντας το διάφανο και καθαρό αέρα. Στο πρώτο ακριβώς σταυροδρόμι, πετάχτηκαν μπροστά μας, κουνώντας τα όπλα, δύο στρατιώτες. Κόψαμε ταχύτητα και σταθήκαμε.

"Άδεις, σύντροφοι!".

Οι κοκκινοφρουροί έμπηξαν τις φωνές. "Εδώ Κόκκινη Φρουρά. Δε μας χρειάζονται κανενός είδους άδεις... Βάλε μπρος! Δε χρειάζονται συζητήσεις!..".

Εκείνη τη στιγμή όμως επέμβηκε ένας ναύτης. "Δεν κάνει έτσι, σύντροφοι. Πρέπει να κρατούμε την επαναστατική πειθαρχία. Διαφορετικά ο κάθε αντεπαναστάτης θα μπαίνει στο αυτοκίνητο και θα λέει: Δε μου χρειάζονται κανενός είδους άδεις!.. Αφού αυτοί οι σύντροφοι δε μας ξέρουν...".

Άρχισε λογομαχία. Ωστόσο σε λίγο όλοι συμφώνησαν με τη γνώμη του ναύτη. Οι κοκκινοφρουροί, με μουρμούρες, έβγαλαν τα λερωμένα χαρτιά τους. Όλα τα πιστοποιητικά ήταν ίδια και μόνο το δικό μου, που είχε εκδοθεί από το επαναστατικό επιτελείο στο Σμόλνι, ήταν εντελώς διαφορετικό. Οι σκοποί δήλωσαν πως πρέπει να τους ακολουθήσω. Οι κοκκινοφρουροί διαμαρτυρήθηκαν οργισμένα, μα ο ίδιος εκείνος ο ναύτης, που μίλησε νωρίτερα για πειθαρχία, πήρε το μέρος των σκοπών. "Εμείς ξέρουμε ότι αυτός ο σύντροφος είναι άνθρωπος πιστός", είπε. "Αφού όμως υπάρχουν διαταγές της επιτροπής, πρέπει να υποταχθούμε. Τέτοια είναι η επαναστατική πειθαρχία...".

Για να μην προκαλέσω παραπέρα συζητήσεις, πήδηξα απ' το αυτοκίνητο που 'βαλε μπρος, ενώ στο μεταξύ όλη η παρέα μου κουνούσε τα χέρια, αποχαιρετώντας με. Οι στρατιώτες ψιθύρισαν κάτι για ένα λεπτό, μετά με τράβηξαν στον τοίχο και με σταμάτησαν. Αμέσως κατάλαβα: Ηθελαν να με εκτελέσουν.

Κοίταξα: γύρω δεν υπήρχε ψυχή. Μόνο ένα σημάδι ζωής, ένας καπνός, που έβγαινε από το τζάκι μιας ξύλινης βίλας, περίπου ένα μίλι από τη δημοσιά. Οι στρατιώτες απομακρύνθηκαν από μένα και βγήκαν στο δρόμο. Ετρεξα με απελπισία ξοπίσω τους.

"Προσέξτε καλύτερα σύντροφοι! Αφού αυτή η σφραγίδα είναι της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής!".

Εκείνοι περιεργάστηκαν ηλίθια την άδειά μου, κι ύστερα κοιτάχτηκαν στα μάτια.

"Αυτή δεν είναι τέτοια, όπως των άλλων", είπε ένας απ' αυτούς σκυθρωπά. "Εμείς, αδερφέ, δεν ξέρουμε να διαβάσουμε".

Τον άρπαξα από το χέρι. "Πάμε!" του είπα. "Πάμε σε κείνο το σπίτι. Εκεί, ασφαλώς θα 'ναι κανένας εγγράμματος". Οι στρατιώτες ταλαντεύτηκαν. "Όχι", είπε ένας. Ο άλλος όμως με κοίταξε ακόμα μια φορά. "Γιατί όχι;" είπα. "Να σκοτώσουμε έναν αθώο δεν είναι αστείο;..".

Πλησιάσαμε στην πόρτα της βίλας και χτυπήσαμε. Μια κοντή χοντρή γυναίκα άνοιξε την πόρτα και τινάχτηκε προς τα πίσω φωνάζοντας: "Εγώ δεν ξέρω τίποτα γι' αυτούς...".

Ένας από τους συνοδούς μου της έδωσε την άδεια. "Να, διαβάστε αυτό μονάχα, συντρόφισσα", είπε ο στρατιώτης. Εκείνη πήρε αναποφάσιστα το χαρτί και το διάβασε φωναχτά και γρήγορα:

"Το πιστοποιητικό αυτό χορηγήθηκε στον εκπρόσωπο της αμερικάνικης σοσιαλδημοκρατίας, το διεθνιστή σύντροφο Τζον Ριντ...".

Γυρίζοντας πίσω στη δημοσιά, οι στρατιώτες άρχισαν να συνεννοούνται μεταξύ τους. "Πρέπει να σας πάμε στην επιτροπή του συντάγματος", είπαν. Βαδίζαμε από ένα λασπωμένο δρόμο μέσα στο πυκνό σούρουπο. Από καιρό σε καιρό συναντούσαμε ομάδες στρατιωτών. Εκείνοι κοντοστέκονταν, με κοιτούσαν ύποπτα, περνούσαν από χέρι σε χέρι την άδειά μου και λογομαχούσαν δαιμονισμένα για το αν πρέπει να με εκτελέσουν ή όχι.

Ήταν πια εντελώς σκοτάδι, όταν φτάσαμε στο στρατώνα του 2ου Συντάγματος πεζικού του Τσάρσκογιε Σελό, ένα χαμηλό μακρύ κτίριο, που απλωνόταν κατά μήκος της δημοσιάς. Κάμποσοι στρατιώτες, που φλυαρούσαν στην αυλόπορτα, γέμισαν τους συνοδούς μου με ανυπόμονες ερωτήσεις: "Πράχτορας; Προβοκάτορας;". Ανεβήκαμε την καγκελωτή σκάλα και μπήκαμε σ' ένα μεγάλο δωμάτιο με γυμνούς τοίχους. Στη μέση ακριβώς ήταν μια σόμπα και στους τοίχους απλώνονταν πατάρια όπου έπαιζαν χαρτιά, συζητούσαν, τραγουδούσαν ή απλώς κοιμόνταν στρατιώτες. Ήταν περίπου χίλια άτομα. Στο ταβάνι έχασκε μια τρύπα που είχε ανοίξει από τα πυροβόλα του Κερένσκι.

Όταν εμφανίστηκα στο κατώφλι, αμέσως έγινε σιωπή. Όλοι στράφηκαν σε μένα. Μετά άρχισε κίνηση, στην αρχή, αργή, ύστερα πιο ορμητική. Ακούγονταν θυμωμένες φωνές.

"Σύντροφοι! Σύντροφοι!" φώναξε ένας από τους συνοδούς μου. "Η επιτροπή! Η επιτροπή!". Το πλήθος σταμάτησε και με μουρμούρες μαζεύτηκε γύρω μου. Μέσα από το πλήθος βγήκε ένας ξερακιανός νεαρός με κόκκινο περιβραχιόνιο.

"Ποιος είναι αυτός;" ρώτησε απότομα. Οι συνοδοί μου ανέφεραν: "Δώστε τα χαρτιά του!". Εκείνος τα διάβασε προσεχτικά και μου 'ριξε ένα διαπεραστικό βλέμμα. Υστερα χαμογέλασε και μου επέστρεψε την άδεια.

"Σύντροφοι, αυτός είναι Αμερικανός σύντροφος. Εγώ είμαι ο πρόεδρος της επιτροπής. Καλώς ήρθατε στο σύνταγμα μας...". Το οργισμένο μουρμούρισμα μετατράπηκε απότομα σε οχλοβοή χαρούμενων χαιρετισμών. Όλοι ρίχτηκαν απάνω μου κι άρχισαν να μου σφίγγουν το χέρι.

"Ασφαλώς δε θα φάγατε ακόμα; Το φαγητό μας όμως τέλειωσε. Πηγαίνετε στη λέσχη αξιωματικών. Εκεί θα είναι και κανένας να μιλήσει μαζί σας στη γλώσσα σας...".

Ο πρόεδρος της επιτροπής με οδήγησε μέσα από την αυλή στην είσοδο του άλλου κτιρίου. Τη στιγμή ακριβώς αυτή πήγαινε κατά κει ένας νεαρός, με αριστοκρατική εμφάνιση και με επωμίδες υπολοχαγού. Ο πρόεδρος με σύστησε σ' αυτόν, μου 'σφίξε το χέρι κι έφυγε.

"Στεπάν Γκεόργκιεβιτς Μορόφσκι, στις διαταγές σας", είπε ο υπολοχαγός σε υπέροχα γαλλικά.

Από το πολυτελές χολ οδηγούσε στο απάνω πάτωμα μια κεντρική σκάλα, που φωτιζόταν από αστραφτερούς πολυελαίους. Στο δεύτερο πάτωμα, στο κεφαλόσκαλο ήταν η αίθουσα του μπιλιάρδου, του χαρτοπαίγνιου και η βιβλιοθήκη. Μπήκαμε στην τραπεζαρία, όπου στη μέση, σ' ένα μακρύ τραπέζι, κάθονταν είκοσι αξιωματικοί με πλήρη εξάρτηση, με σπαθιά στολισμένα με χρυσό κι ασήμι, με σταυρούς και κορδέλες των αυτοκρατορικών παράσημων. Όταν μπήκα, σηκώθηκαν όλοι ευγενικά και μ' έβαλαν να καθίσω δίπλα στο συνταγματάρχη. Ήταν ένας άντρας με απλό παρουσιαστικό, με φαρδείς ώμους και μ' άσπρο γένι. Οι στρατιώτες σέρβιραν αθόρυβα το φαγητό. Η ατμόσφαιρα ήταν ακριβώς η ίδια όπως σ' οποιαδήποτε ευρωπαϊκή συγκέντρωση αξιωματικών. Πού είναι, λοιπόν εδώ η επανάσταση;..

"Δεν είστε μπολσεβίκος;" ρώτησα τον Μορόφσκι.

Γύρω στο τραπέζι χαμογέλασαν. Πρόσεξα όμως πως δύο ή τρεις κοίταξαν φοβισμένα τους στρατιώτες.

"Όχι", απάντησε ο καινούριος φίλος μου. "Στο σύνταγμα μας μόνο ένας αξιωματικός είναι μπολσεβίκος. Μα τώρα βρίσκεται στην Πετρούπολη. Ο συνταγματάρχης είναι μενσεβίκος. Ο λοχαγός Χερλόφ είναι καντέ. Κι εγώ είμαι δεξιός εσέρος. Πρέπει να σας πω, πως η πλειοψηφία των αξιωματικών του στρατού μας δεν είναι μπολσεβίκοι. Όμως όλοι τους, όπως κι εγώ, πιστεύουν στη δημοκρατία και θεωρούν υποχρέωσή τους να ακολουθήσουν τη μάζα των στρατιωτών...".

Όταν τέλειωσε το φαγητό, οι στρατιώτες έφεραν το χάρτη κι ο συνταγματάρχης τον άπλωσε στο τραπέζι. Οι υπόλοιποι μαζεύτηκαν γύρω του.

"Να εδώ", είπε ο συνταγματάρχης, δείχνοντας τα σημάδια του μολυβιού στο χάρτη, βρίσκονταν το πρωί οι θέσεις μας, Βλαντίμιρ Κιρίλοβιτς, που είναι τώρα το τμήμα μας;".

Ο λοχαγός Χερλόφ έδειξε. "Σύμφωνα με τη διαταγή πιάσαμε θέσεις κατά μήκος αυτής της δημοσίας. Ο Καρσάβιν με αντικατέστησε στις πέντε η ώρα...". Τη στιγμή εκείνη άνοιξε η πόρτα, και μπήκε στην τραπεζαρία ο πρόεδρος της επιτροπής του συντάγματος, με κάποιο στρατιώτη. Ενώθηκαν με την ομάδα, που ήταν γύρω από το συνταγματάρχη κι έσκυψαν απάνω στο χάρτη.

"Θαυμάσια", είπε ο συνταγματάρχης. "Οι κοζάκοι απομακρύνθηκαν στον τομέα μας κατά δέκα χιλιόμετρα. Δε θεωρώ αναγκαίο να καταλάβουμε θέσεις πιο μπροστά. Κύριοι, σήμερα τη νύχτα θα κρατήσετε αυτήν εδώ τη γραμμή, ενισχύοντας τις θέσεις με..."

"Συγγνώμη", τον διέκοψε ο πρόεδρος της επιτροπής του συντάγματος. "Υπάρχει διαταγή να κινηθούμε προς τα μπρος όσο μπορούμε γρηγορότερα και να ετοιμαστούμε το πρωί να δώσουμε μάχη με τους κοζάκους βόρεια της Γκάτσινα. Είναι ανάγκη να τους συντρίψουμε τελειωτικά. Εχετε την καλοσύνη να δώσετε τις ανάλογες διαταγές...".

Επικράτησε σύντομη σιωπή. Ο συνταγματάρχης γύρισε ξανά το χάρτη: "Καλά", είπε με αλλαγμένη φωνή. "Στεπάν Γκεόργκιεβιτς, θα σας ήταν εύκολο...". Και τραβώντας γρήγορα στο χάρτη γραμμή με μπλε μολύβι, έδωσε μερικές διαταγές, που ένας υπαξιωματικός, ο οποίος στεκόταν εκεί, τις στενογράφησε. Κατόπιν ο υπαξιωματικός έφυγε και μέσα σε δέκα λεπτά γύρισε με έτοιμη τη διαταγή, γραμμένη στη γραφομηχανή σε δύο αντίτυπα. Ο πρόεδρος της επιτροπής πήρε το ένα αντίγραφο της διαταγής και το αντιπαράβαλε με το χάρτη.

"Εντάξει", είπε και σηκώθηκε. Δίπλωσε το αντίγραφο και το 'χωσε στην τσέπη. Υστερα υπέγραψε το πρωτότυπο, το σφράγισε με μια στρογγυλή σφραγίδα, που την έβγαλε από την τσέπη, κι έδωσε την υπογραμμένη διαταγή στο συνταγματάρχη...

Να, λοιπόν, πού ήταν η επανάσταση!

***

Γύρισα στο μέγαρο του Σοβιέτ του Τσάρσκογιε Σελό με το αυτοκίνητο του επιτελείου του συντάγματος. Εδώ όλα ήταν όπως και πριν: Μάζες εργατών, στρατιωτών και ναυτών έρχονταν κι έφευγαν, ολόγυρα ήταν γεμάτο από φορτηγά αυτοκίνητα, θωρακισμένα και πυροβόλα, ακούγονταν ακόμα φωνές και γέλια, ο θρίαμβος της ασυνήθιστης νίκης. Μέσα από το πλήθος έσπρωχναν για να περάσουν μισή ντουζίνα κοκκινοφρουροί, που είχαν ανάμεσά τους έναν παπά. Ήταν ο πάτερ Ιβάν, έλεγαν, εκείνος που ευλογούσε τους κοζάκους, όταν μπήκαν στην πόλη. Αργότερα άκουσα πως ο παπάς αυτός εκτελέστηκε.

Από την πόρτα του Σοβιέτ, πετώντας δεξιά κι αριστερά γρήγορες διαταγές, βγήκε ο Ντιμπένκο. Στα χέρια του κρατούσε την ίδια εκείνη πιστόλα. Στην αυλή περίμενε έτοιμο ένα αυτοκίνητο. Ο Ντιμπένκο κάθισε στο πίσω κάθισμα κι έφυγε ολοταχώς για την Γκάτσινα για να κανονίσει τους λογαριασμούς του με τον Κερένσκι.

Τη νύχτα έφτασε ως τις προσβάσεις της Γκάτσινα, βγήκε από το αυτοκίνητο και προχώρησε πιο πέρα πεζός. Κανένας δεν έμαθε τι είπε ο Ντιμπένκο στους κοζάκους. Όμως ένα είναι εξακριβωμένο, ότι ο στρατηγός Κρασονόφ παραδόθηκε μ' όλο το επιτελείο του και μερικές χιλιάδες κοζάκους και συμβούλεψε και τον Κερένσκι να κάνει το ίδιο.

Όσον αφορά τον Κερένσκι, αναφέρω εδώ απόσπασμα από την κατάθεση του στρατηγού Κρασονόφ στις 14 του Νοέμβρη (1η Νοέμβρη):

"1η Νοέμβρη 1917, στην πόλη Γκάτσινα.

Στις 15 η ώρα περίπου σήμερα με κάλεσε ο ανώτατος διοικητής. Ήταν πολύ ανήσυχος και νευρικός.

"Στρατηγέ, είπτε, με προδώσατε. Οι κοζάκοι σας λένε ανοιχτά, πως θα με πιάσουν και θα με παραδώσουν στους ναύτες".

"Μάλιστα, απάντησα, τέτοιες συζητήσεις γίνονται και ξέρω πως δε σας συμπαθεί κανένας".

"Μα και οι αξιωματικοί μιλούνε με τον ίδιο τρόπο".

"Μάλιστα, οι αξιωματικοί είναι ιδιαίτερα δυσαρεστημένοι μαζί σας".

"Τι να κάνω λοιπόν; Θ' αυτοκτονήσω!".

"Αν είστε τίμιος άνθρωπος, να πάτε τώρα αμέσως στην Πετρούπολη με άσπρη σημαία και να παρουσιαστείτε στην Επαναστατική Επιτροπή, όπου θα διαπραγματευτείτε σαν επικεφαλής της κυβέρνησης".

"Μάλιστα, αυτό θα κάνω, στρατηγέ!".

"Θα σας δώσω φρουρά να σας συνοδεύσει και σας παρακαλώ να έρθει μαζί σας κι ένας ναύτης".

"Όχι! Μόνο ναύτης να μην έρθει. Ξέρετε ότι βρίσκεται εδώ ο Ντιμπένκο;". "Δεν ξέρω ποιος είναι αυτός ο Ντιμπένκο".

"Είναι εχθρός μου".

"Λοιπόν! Τι θέλετε να γίνει; Αφού παίζετε ένα τόσο μεγάλο παιχνίδι, τότε πρέπει να ξέρετε να δώσετε και λόγο".

"Μάλιστα. Μόνο που θα φύγω τη νύχτα".

"Γιατί; Αυτό το πράγμα θα είναι φυγή. Να πάτε ήσυχα, ανοιχτά, για να δουν όλοι πως δε λιποταχτείτε".

"Σύμφωνοι. Μόνο να μου δώσετε ένα σίγουρο οδηγό".

"Σύμφωνοι".

Πήγα, κάλεσα τον κοζάκο του 10ου κοζάκικου Συντάγματος του Ντον, Ρουσακόφ και τον διέταξα να ορίσει οχτώ κοζάκους για φρουρά του ανώτατου διοικητή. Μέσα σε μισή ώρα ήρθαν οι κοζάκοι κι είπαν πως ο Κερένσκι δεν είναι εκεί, πως το 'σκασε. Έκανα συναγερμό και διέταξα να τον αναζητήσουν, όντας βέβαιος πως δεν μπορούσε να απομακρυνθεί από την Γκάτσινα κι ότι θα κρύφτηκε κάπου εδώ".

Ετσι, το 'σκασε ο Κερένσκι, μόνος, ντυμένος ναύτης. Λιποτάχτησε κι έχασε και τα τελευταία υπολείμματα της δημοφιλίας που είχε κάποτε ανάμεσα στις ρωσικές μάζες.

***

Γύρισα στην Πετρούπολη, καθισμένος, μαζί με έναν εργάτη - σοφέρ - στην καμπίνα του φορτηγού, που ήταν γεμάτο από κοκκινοφρουρούς. Πετρέλαιο δεν είχαμε και δεν ανάψαμε τα φανάρια. Η δημοσιά ήταν γεμάτη από προλεταριακό στρατό, που γύριζε πίσω, κι από φρέσκιες εφεδρείες, που κινούνταν για το μέτωπο, να τον αντικαταστήσουν. Στο σκοτάδι διακρίνονταν θαμπά τεράστια φορτηγά, όπως το δικό μας, φάλαγγες πυροβολικού, κάρρα, κι όλα αυτά, όπως κι εμείς, χωρίς φώτα. Προχωρούσαμε στα τυφλά, στρίβοντας απότομα πότε δεξιά, πότε αριστερά για ν' αποφύγουμε τις συγκρούσεις που ήταν αναπόφευχτες, κι αγγίζοντας σχεδόν τους ξένους τροχούς. Από πίσω μας ακούγονταν το βρισίδι των πεζών.

Στον ορίζοντα έλαμπαν τα φώτα της πρωτεύουσας, που τη νύχτα ήταν πιο μεγαλόπρεπη από την ημέρα. Φάνταζε σαν να ήταν σκορπισμένος, στη γυμνή πεδιάδα, ολόκληρος σωρός από διαμάντια.

Ο γερο-εργάτης που οδηγούσε το αυτοκίνητό μας, έδειξε με μια χαρούμενη χειρονομία προς την κατεύθυνση της πρωτεύουσας που έλαμπε στο βάθος.

"Δική μου!" φώναξε και το πρόσωπό του λαμποκοπούσε. "Τώρα είναι ολότελα δική μου! Η Πετρούπολή μου!".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Η Μόσχα

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, δουλεύοντας εντατικά και αδιάκοπα, προωθούσε τη νίκη της.

"14η (1η) του Νοέμβρη:

Προς όλες τις στρατιωτικές επιτροπές των σωμάτων, των μεραρχιών, των συνταγμάτων, προς όλα τα Σοβιέτ των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών βουλευτών.

Προς όλους, προς όλους, προς όλους

Με βάση τη συμφωνία των κοζάκων, των ευελπίδων, των στρατιωτών, των ναυτών και των εργατών αποφασίστηκε να παραπεμφθεί ο Αλεξάντρ Φιοντόροβιτς Κερένσκι σε δημόσιο λαϊκό δικαστήριο. Παρακαλούμε να συλληφθεί ο Κερένσκι για να παραπεμφθεί σε δημόσιο λαϊκό δικαστήριο. Παρακαλούμε να συλληφθεί ο Κερένσκι και να ζητηθεί απ' αυτόν, στο όνομα των παραπάνω οργανώσεων, να εμφανιστεί αμέσως στην Πετρούπολη για να παραπεμφθεί στο δικαστήριο.

Υπογραφές: Οι κοζάκοι της 1ης κοζάκινης έφιππης Μεραρχίας του Ουσουρίσκι του Ντον, η επιτροπή των ευελπίδων του παρτιζάνικου τμήματος της περιοχής της Πετρούπολης, ο εκπρόσωπος της 5ης Στρατιάς.

Ο λαϊκός επίτροπος, Ντιμπένκο".

Η Επιτροπή Σωτηρίας, το Δημοτικό Συμβούλιο, η Κεντρική Επιτροπή του κόμματος των σοσιαλιστών - επαναστατών, που με περηφάνια θεωρούσε τον Κερένσκι μέλος του, όλοι εναντιώθηκαν ακόμα πιο αποφασιστικά, υποστηρίζοντας ότι ο Κερένσκι είναι υπόλογος μόνο απέναντι στη Συντακτική Συνέλευση.

Το βράδυ στις 16 (3) του Νοέμβρη παρακολούθησα δύο χιλιάδες κοκκινοφρουρούς να βαδίζουν στη λεωφόρο Ζαγκορόντναγια μ' επικεφαλής τη στρατιωτική μουσική, που παϊάνιζε τη "Μασσαλιώτιδα" (πόσο ταιριαστό ήταν αυτό το εμβατήριο σ' έναν τέτοιο στρατό!) και με τις κατακόκκινες σαν αίμα σημαίες ν' ανεμίζουν πάνω από τις πυκνές φάλαγγες των εργατών, που πήγαιναν να υποδεχτούν τ' αδέρφια τους που γύριζαν από το μέτωπο υπεράσπισης της κόκκινης Πετρούπολης. Στο κρύο σούρουπο βάδιζαν άντρες και γυναίκες και οι μακριές λόγχες των όπλων τους κουνιούνταν από πάνω τους. Καθώς βάδιζαν στους μισοσκότεινους και γλιστερούς από τη λάσπη δρόμους, τους παρακολουθούσαν μάζες αστών που τους κοίταζαν σιωπηλά, περιφρονητικά και φοβισμένα.

Όλοι ήταν ενάντια τους: οι επιχειρηματίες, οι κερδοσκόποι, οι τοκογλύφοι, οι τσιφλικάδες, οι αξιωματικοί, οι πολιτικοί παράγοντες, οι δάσκαλοι, οι άνθρωποι των ελεύθερων επαγγελμάτων, οι μπακάληδες, οι γραφειοκράτες, οι υπάλληλοι. Όλα τα άλλα σοσιαλιστικά κόμματα μισούσαν τους μπολσεβίκους θανάσιμα. Με το μέρος των Σοβιέτ ήταν οι μάζες των απλών εργατών, οι ναύτες, όλοι οι συνειδητοί στρατιώτες, οι ακτήμονες αγρότες και μια ομάδα, μια μικρούτσικη ομάδα της διανόησης.

Από τις πιο απόμερες γωνίες της απέραντης Ρωσίας, όπου είχε ξεσπάσει ένα κύμα από πεισματώδεις οδομαχίες, η είδηση για τη συντριβή του Κερένσκι ξαναγύριζε σαν βροντερή ηχώ της προλεταριακής νίκης, νέα έφταναν από το Καζάν, το Σαράτοφ, το Νόβγκοροντ, τη Βίνιτσα, όπου οι δρόμοι είχαν πλημμυρίσει στο αίμα, τη Μόσχα, όπου οι μπολσεβίκοι κατεύθυναν το πυροβολικό στο τελευταίο φρούριο της αστικής τάξης - στο Κρεμλίνο.

"Βομβαρδίζουν το Κρεμλίνο!". Η είδηση αυτή μεταδόθηκε σχεδόν με φρίκη στους δρόμους της Πετρούπολης από στόμα σε στόμα. Όσοι έρχονταν από τη "λευκομαρμάρινη μητέρα Μόσχα" αφηγούνταν φοβερά πράγματα: Χιλιάδες άνθρωποι σκοτώθηκαν. Η οδός Τβερ και Κουζνέτσκ βρισκόταν στις φλόγες. Ο ναός του Βασίλι Μπλαζένιν μετατράπηκε σε καπνίζοντα ερείπια. Η εκκλησία του Ουσπένσκι έγινε σκόνη. Οι πύλες Σπάσκι του Κρεμλίνου από λεπτό σε λεπτό θα σωριαστούν. Το Δημαρχείο κήκε ολότελα.

Τίποτα απ' όλα όσα είχαν κάνει οι μπολσεβίκοι, δεν μπορούσε να συγκριθεί μ' αυτήν τη φριχτή ιεροσυλία στην καρδιά της αγίας Ρωσίας. Οι θεοσεβούμενοι άνθρωποι άκουγαν τον κρότο των πυροβόλων να βάλλουν κατευθείαν στο μέτωπο της αγίας ορθοδόξου εκκλησίας και να κάνουν χίλια κομμάτια τα άγια των αγίων του ρωσικού έθνους.

Στις 15 (2) του Νοέμβρη ο επίτροπος της Λαϊκής Παιδείας Λουνατσάσκι έκλαιγε με λυγμούς στη σύσκεψη του Σοβιέτ των Λαϊκών Επιτρόπων και βγήκε από το δωμάτιο φωνάζοντας:

"Δεν μπορώ ν' αντέξω σ' αυτό! Δεν μπορώ να υποφέρω αυτή την καταστροφή όλης της ομορφιάς και των παραδόσεων...".

Το βράδυ δημοσιεύτηκε στις εφημερίδες η αίτησή του για παραίτηση:

"Μόλις τώρα δα άκουσα από αυτόπτες μάρτυρες το τι έγινε στη Μόσχα.

Η εκκλησία Βασίλι Μπλαζένιν και η εκκλησία Ουσπένσκι καταστρέφονται. Το Κρεμλίνο, όπου είναι συγκεντρωμένος αυτή τη στιγμή όλος ο καλλιτεχνικός θησαυρός της Πετρούπολης και της Μόσχας βομβαρδίζεται.

Χιλιάδες θύματα.

Ο αγώνας φτάνει ως τη θηριωδία.

Τι θα γίνει ακόμα; Πού τραβάμε;

Αυτό δεν μπορώ να το υποφέρω. Η υπομονή μου εξαντλήθηκε. Είμαι ανίσχυρος να σταματήσω αυτό το φοβερό κακό.

Δεν μπορώ να δουλέψω κάτω από το βάρος αυτών των σκέψεων που οδηγούν στην τρέλα.

Να γιατί παραιτούμαι από το Σοβιέτ των Επιτρόπων του λαού.

Αντιλαμβάνομαι όλο το βάρος αυτής της απόφασης, μα δεν μπορώ περισσότερο..."

Την ίδια εκείνη μέρα οι λευκοφρουροί και οι ευέλπιδες παρέδωσαν το Κρεμλίνο. Τους άφησαν ελεύθερους χωρίς καμιά διαδικασία. Η συμφωνία για τη λήξη των εχθροπραξιών ανέφερε:

"1. Η επιτροπή της κοινωνικής ασφάλειας διαλύεται.

2. Η λευκοφρουρά επιστρέφει τα όπλα και διαλύεται. Οι αξιωματικοί παραμένουν με το βαθμό του όπλου τους. Στις σχολές των ευελπίδων παραμένουν μόνον τα όπλα που είναι απαραίτητα για την εκπαίδευση. Όλα τα υπόλοιπα όπλα των ευελπίδων θα παραδοθούν. Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή εγγυάται σ' όλους την ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια.

3. Για την πραγματοποίηση του αφοπλισμού, για τον οποίο γίνεται λόγος στην παράγρ. 2, οργανώνεται επιτροπή από αντιπροσώπους της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής και από αντιπροσώπους της διοίκησης και των οργανώσεων που πήραν μέρος στις διαπραγματεύσεις για τη συνθηκολόγηση.

4. Από τη στιγμή της υπογραφής της συμφωνίας, τα δύο μέρη θα εκδώσουν αμέσως διαταγή για το σταμάτημα κάθε είδους πυρών και κάθε είδους πολεμικών ενεργειών και θα πάρουν αποφασιστικά μέτρα για την πιστή εκπλήρωση της διαταγής κατά τόπους.

5. Μετά την υπογραφή της συμφωνίας όλοι οι αιχμάλωτοι και των δύο μερών αφήνονται αμέσως ελεύθεροι..."

Οι μπολσεβίκοι κρατούσαν την πόλη στα χέρια τους εδώ και δύο μέρες. Οι κατατρομαγμένοι κάτοικοι βγήκαν από τα υπόγεια και πήγαν ν' αναζητήσουν τους νεκρούς τους. Από τους δρόμους αποσύρθηκαν τα οδοφράγματα. Ωστόσο οι διαδόσεις για τις καταστροφές στη Μόσχα όχι μόνο δε σταμάτησαν αλλά δυνάμωσαν... Ακριβώς αυτές οι τρομερές φήμες μας ανάγκασαν να πάμε στη Μόσχα.

Η Πετρούπολη, αν και διακόσια χρόνια είναι η έδρα της ρωσικής κυβέρνησης, παρέμεινε ωστόσο μια φτιαχτή πόλη. Η Μόσχα είναι η πραγματική Ρωσία, τέτοια, όπως ήταν στο παρελθόν και όπως θα 'ναι στο μέλλον. Στη Μόσχα θα μπορούσαμε να νιώσουμε την πραγματική σχέση του ρούσικου λαού με την επανάσταση. Εδώ η ζωή ήταν πιο έντονη.

Στη διάρκεια της περασμένης βδομάδας η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή της Πετρούπολης, με την υποστήριξη των απλών σιδηροδρομικών, κατέλαβε το σταθμό του Νικολάγιεφσκ, κι έστειλε το ένα κοντά στο άλλο τμήματα ναυτών και κοκκινοφρουρών προς τα νοτιοανατολικά. Στο Σμόλνι μας έδωσαν άδειες. Χωρίς αυτές, κανένας δεν μπορούσε να φύγει από την πρωτεύουσα...

Αμέσως, μόλις παραχώρησαν το συρμό, πλήθη από κουρελήδες στρατιώτες, που ήταν φορτωμένοι με μεγάλα σακούλια με τρόφιμα, όρμησαν στα βαγόνια. Εσπασαν πόρτες και τζάμια, κατέλαβαν όλα τα κουπέ και τους διαδρόμους και πολλοί σκαρφάλωσαν ακόμα και στη σκεπή των βαγονιών. Όπως - όπως τρεις από μας τρυπώσαμε στο κουπέ μας, αλλά μαζί μας, την ίδια στιγμή, χύθηκαν καμιά εικοσαριά στρατιώτες... Θέσεις υπήρχαν μόνο για τέσσερις. Λογομαχήσαμε και ζητήσαμε να φύγουν. Ο εισπράχτορας μας υποστήριζε, μα οι στρατιώτες γελούσαν. Για ποιο λόγο να ενοχληθούν για την άνεση μιας φούχτας αστών! Τους δείξαμε τα χαρτιά μας από το Σμόλνι. Οι στρατιώτες άλλαξαν αμέσως στάση.

"Πάμε από δω, σύντροφοι!", φώναξε ένας απ' αυτούς. "Είναι Αμερικανοί σύντροφοι. Ηρθαν να δουν την επανάστασή μας από τριάντα χιλιάδες βέρστια... Και είναι φυσικό να είναι κουρασμένοι!.."

Αφού ζήτησαν συγγνώμη, ευγενικά και φιλόφρονα, οι στρατιώτες άδειασαν το κουπέ μας. Σε λίγο, ακούσαμε να σπάζουν την πόρτα του διπλανού κουπέ, όπου ήταν κλεισμένοι δύο χοντροί και καλοντυμένοι Ρώσοι, που είχαν δώσει φιλοδώρημα στον εισπράχτορα.

Στις επτά περίπου το βράδυ ξεκινήσαμε. Η μικρή και αδύνατη ατμομηχανή, που έκαιγε ξύλα, μόλις μπορούσε να τραβήξει πίσω της την τεράστια και παραφορτωμένη αμαξοστοιχία μας και συχνά σταματούσε. Οι στρατιώτες που ήταν στη σκεπή, χτυπούσαν με τα τακούνια και τραγουδούσαν μελαγχολικά αγροτικά τραγούδια. Στο διάδρομο που ήταν τόσο γεμάτος, ώστε ήταν εντελώς αδύνατο να περάσει κανείς, όλη τη νύχτα γίνονταν θορυβώδεις πολιτικές συζητήσεις. Πότε - πότε εμφανιζόταν ο εισπράχτορας και σύμφωνα με τη συνήθεια ρωτούσε για εισιτήρια. Όμως, εξόν από μας, κανένας άλλος σχεδόν δεν είχε εισιτήρια. Ο εισπράχτορας, αφού καυγάδιζε κάμποσο, σήκωνε μ' απελπισία τα χέρια προς το ταβάνι κι έφευγε. Η ατμόσφαιρα ήταν αποπνιχτική, γεμάτη αναθυμιάσεις και καπνούς από τα τσιγάρα. Αν δεν ήταν σπασμένα τα τζάμια, ασφαλώς θα τα τινάζαμε εκείνη τη νύχτα.

Το τρένο είχε μεγάλη καθυστέρηση. Το πρωί είδαμε γύρω μας χιονισμένο κόσμο. Ήταν ανυπόφορο κρύο. Στις 12 περίπου το μεσημέρι, εμφανίστηκε κάποια αγρότισσα με ένα καλάθι γεμάτο φέτες ψωμιού και μ' ένα μεγάλο τσαγιερό με χλιαρό κρίθινο καφέ. Από τότε μέχρι που νύχτωσε δεν είδαμε πια τίποτα, εκτός από την αμαξοστοιχία μας, που ήταν φορτωμένη κόσμο κι έτριζε και σταματούσε κάθε λεπτό. Στους σπάνιους σταθμούς, το λαίμαργο πλήθος γέμιζε στη στιγμή τους μπουφέδες και καταβρόχιζε τα φτωχά τους εφόδια. Σε έναν απ' αυτούς τους σταθμούς, είδα τον Νόγκιν και τον Ρίκοφ, τους δύο επιτρόπους που διαφώνησαν και γύριζαν στη Μόσχα, για να κάνουν τα παράπονά τους μπροστά στο Σοβιέτ τους.

Εδώ ήταν ακόμα κι ο Μπουχάριν, ένας κοντός κοκκινογένης με μάτια φανατικού, για τον οποίον έλεγαν πως ήταν "πιο αριστερός κι από τον Λένιν".

Με το τρίτο σφύριγμα ορμήσαμε στο τρένο, ανοίγοντας δρόμο μέσα στο διάδρομο, που ήταν γεμάτος από θορυβώδες πλήθος. Ήταν ένα ασυνήθιστα καλοκάγαθο πλήθος, που υπόφερε όλες τις στερήσεις με κάποια χιουμοριστική ηρεμία και συζητούσε ατέλειωτα για όλα στον κόσμο, από την κατάσταση στην Πετρούπολη ως την οργάνωση των αγγλικών τρέιντ - γιούνιονς και λογομαχούσε ζωηρά με τους λίγους "αστούς", που βρίσκονταν στο τρένο. Μέχρι να φτάσουμε στη Μόσχα, σχεδόν σε κάθε βαγόνι είχε οργανωθεί επιτροπή για την εξεύρεση και διανομή τροφίμων, κι αυτές οι επιτροπές είχαν χωριστεί σε πολιτικές παρατάξεις και δεν άργησαν ν' αρχίσουν τις συζητήσεις για βασικές αρχές.

Στη Μόσχα ο σταθμός ήταν εντελώς άδειος. Μπήκαμε στο διαμέρισμα του επιτρόπου για να κανονίσουμε το ζήτημα των εισιτηρίων επιστροφής. Επίτροπος ήταν ένας σκυθρωπός και πολύ νέος υπολοχαγός. Όταν του δείξαμε τα πιστοποιητικά μας από το Σμόλνι, έγινε έξω φρενών και δήλωσε πως αυτός δεν είναι μπολσεβίκος, μα εκπρόσωπος της κοινωνικής ασφάλειας. Χαρακτηριστικό σημάδι: Στη γενική σύγχυση που υπήρχε με την κατάληψη της πόλης, οι νικητές ξέχασαν το βασικό σταθμό...

Εκεί γύρω δεν υπήρχε ούτε ένα αμάξι. Στο μεταξύ, περνώντας μερικά τετράγωνα, βρήκαμε αυτό που ζητούσαμε. Τυλιγμένος με αστείο τρόπο, ένας αμαξάς λαγοκοιμόταν στο κάθισμα του στενού έλκθρου του. "Πόσο θέλεις μέχρι το κέντρο της πόλης;"

Ο αμαξάς έξυσε το σβέρκο.

"Ζήτημα είναι, κύριοι, αν θα βρείτε δωμάτιο στο ξενοδοχείο", είπε. "Όμως μ' ένα κατοστάρικο μπορώ να σας πάω...". Πριν την επανάσταση αυτή η μεταφορά κόστιζε μόνο δύο ρούβλια. Αρχίσαμε να παζαρεύουμε, μα εκείνος σήκωσε τους ώμους του. "Σε τέτοιες μέρες δεν μπορεί ο καθένας να πάει", έλεγε. "Χρειάζεται κι εδώ θάρρος". Δεν μπορέσαμε να καταφέρουμε να κατεβεί κάτω από πενήντα ρούβλια. Όταν πηγαίναμε στους έρημους και χιονισμένους δρόμους που μόλις φωτίζονταν, ο αμαξάς μας διηγόταν για τις περιπέτειές του στη διάρκεια των εξαήμερων μαχών. "Βαδίζεις ή στέκεσαι στη γωνιά" - μας έλεγε - "και ξαφνικά ακούς να πυροβολούν. Υστερα να πέφτει μια οβίδα. Υστερα άλλοι πυροβολισμοί. Υστερα! Τα-τα-τα, το πολυβόλο. Αλλάζεις κατεύθυνση. Καλπάζεις. Μα αυτοί οι διαβόλοι σφυρίζουν ολόγυρα. Μόλις βρίσκεις κανέναν ήσυχο δρομάκο, σταματάς στη θέση και αποκοιμιέσαι. Μα ξαφνικά πάλι πυροβολισμός! Ξανά βλήμα, τα -τα-τα... Να διαβόλοι! Αληθινά διαβόλοι!..".

Στο κέντρο της πόλης, οι σκεπασμένοι από το χιόνι δρόμοι ήταν βουτηγμένοι στη σιωπή, σάμπως ν' αναπαύονταν ύστερα από αρρώστια. Αραιά φανάρια, κάπου - κάπου κανέναν βιαστικός διαβάτης. Ενας παγωμένος αέρας τρυπούσε ως το κόκαλο. Χωθήκαμε στο πρώτο ξενοδοχείο που βρήκαμε, κι όπου έκαιγαν δύο κεριά.

"Μάλιστα, και βέβαια έχουμε πολύ άνετα δωμάτια. Μόνο που όλα τα τζάμια είναι σπασμένα. Αν οι κύριοι δεν έχουν αντίρρηση για τον καθαρό αέρα..."

Στην οδό Τβερ τα τζάμια των καταστημάτων ήταν σπασμένα, το λιθόστρωτο ήταν ανασκαμμένο, συχνά σκοντάφταμε στις λακκούβες των οβίδων. Γυρίζαμε από ξενοδοχείο σε ξενοδοχείο, όμως όλα ήταν γεμάτα και σε άλλα οι κατατρομαγμένοι ιδιοκτήτες επαναλάβαιναν επίμονα όλο το ίδιο: "Δωμάτια δεν υπάρχουν! Δεν υπάρχουν δωμάτια...". Στους κεντρικούς δρόμους, όπου ήταν συγκεντρωμένες οι τράπεζες κι οι μεγάλοι εμπορικοί οίκοι, φαίνονταν καθαρά τα ίχνη που άφησε το μπολσεβίκικο πυροβολικό. Ενας από τους σοβιετικούς υπεύθυνους μου έλεγε: "Όταν δεν μπορούσαμε να διαπιστώσουμε με ακρίβεια πού είναι οι ευέλπιδες κι οι λευκοφρουροί, πυροβολούσαμε κατευθείαν στα λογιστικά τους βιβλία".

Τέλος, μας φιλοξένησαν στο μεγάλο ξενοδοχείο "Εθνικόν" (όπως και να 'χε το πράμα, ήμασταν ξένοι κι η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή υποσχέθηκε να εξασφαλίσει τόπο διαμονής για τους ξένους υπηκόους). Ο ιδιοκτήτης του ξενοδοχείου μας έδειξε στο πάνω πάτωμα τα τζάμια που ήταν σπασμένα από μια εγκαίροφλεγμή. "Κτήνη!" φώναξε, κουνώντας τις γροθιές προς την κατεύθυνση που υποτίθεται ότι βρίσκονταν οι μπολσεβίκοι. "Λοιπόν, θα το δείτε! Θα 'ρθει η μέρα της πληρωμής! Μέσα σε λίγες μέρες η γελοία κυβέρνησή σας θα πάει στο διάβολο! Και τότε θα σας δείξουμε!..".

Φάγαμε σ' ένα εστιατόριο που μαγειρεύει μόνο χόρτα κι είχε την ελκυστική ονομασία: "Κανέναν δεν τρώγω". Στους τοίχους ήταν αναρτημένα πορτρέτα του Τολστόι. Μετά το φαγητό βγήκαμε στο δρόμο.

Το Σοβιέτ της Μόσχας στεγαζόταν σ' ένα επιβλητικό κτίριο στην πλατεία Σκόμπλεφ, στο μέγαρο του πρώην στρατηγού - κυβερνήτη. Η είσοδος φρουρούνταν από κοκκινοφρουρούς. Αφού ανεβήκαμε τη φαρδιά επίσημη σκάλα, που οι τοίχοι της ήταν γεμάτοι από ανακοινώσεις για συνελεύσεις των επιτροπών κι από εκκλήσεις των πολιτικών κομμάτων, περάσαμε μέσα από μια σειρά επιβλητικές αίθουσες υποδοχής με αναρτημένες εικόνες σε χρυσές κορνίζες, πλαισιωμένες με κόκκινο και μπήκαμε σε μια πολυτελέστατη επίσημη αίθουσα με θαυμάσιους πολυελαίους και πίνακες με επίχρυσες κορνίζες. Το σιγανό ψιθύρισμα πολλών φωνών και το τρίξιμο μερικών ραπτομηχανών γέμιζαν το διαμέρισμα. Στο πάτωμα και στα τραπέζια ήταν απλωμένες μακριές λουρίδες κόκκινο και μαύρο ύφασμα και πενήντα περίπου γυναίκες έκοβαν κι έραβαν κορδέλες και σημαίες για την κηδεία των θυμάτων της επανάστασης. Τα πρόσωπα αυτών των γυναικών ήταν ρυτιδωμένα και τραχιά από τη σκληρή βιοπάλη. Δούλευαν θλιμμένες κι αυστηρές και πολλές είχαν δάκρυα στα μάτια... Οι απώλειες του Κόκκινου Στρατού ήταν μεγάλες...

Στη γωνιά, σ' ένα γραφείο καθόταν ο Ρόγκοφ, με έξυπνο πρόσωπο, με γυαλιά και με μαύρη εργατική μπλούζα. Μας προσκάλεσε να πάρουμε μέρος, μαζί με τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής, στην κηδεία, που είχε οριστεί για το επόμενο πρωί.

"Στους μενσεβίκους και στους εσέρους δεν μπορείς να βάλεις μυαλό!" φώναζε ο Ρόγκοφ. "Καιροσκοπούν απλώς από συνήθεια... Φαντασθείτε, μας πρότειναν να οργανώσουμε κηδεία από κοινού με τους ευέλπιδες!..".

Την αίθουσα διέσχισε ένας άνθρωπος με σχισμένη στρατιωτική χλαίνη και με καπέλο. Η φυσιονομία του μου φάνηκε γνωστή... αναγνώρισα τον Μελνιτσάνσκι, με τον οποίο έτυχε να συναντηθώ στην Μπαγιόν (της πολιτείας της Νέας Υερσέης) την εποχή της περίφημης απεργίας στις επιχειρήσεις της εταιρίας "Στάνταρτ Οйл". Εκείνη την εποχή ο Μελνιτσάνσκι ήταν ρολογάς και ονομαζόταν Τζορτζ Μέλτσερ. Τώρα έμαθα πως είναι γραμματέας του επαγγελματικού συνδικάτου των μεταλλουργών της Μόσχας και στο διάστημα των οδομαχιών ήταν επίτροπος της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής.

"Ορίστε, καμαρώστε με!" φώναξε, δείχνοντας τα ελεεινά κουρέλια του. "Όταν οι ευέλπιδες εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στο Κρεμλίνο, ήμουν, εκεί με τα παλικάρια μας. Εμένα με πέταξαν στο υπόγειο, μου πήραν το παλτό, τα χρήματα, το ρολόι, ακόμα και το δαχτυλίδι μου βγάλαν από το δάχτυλο. Και να, πώς είμαι αναγκασμένος να γυρίζω τώρα!..".

Μου διηγήθηκε πολλές λεπτομέρειες για την αιματηρή εξαήμερη μάχη, που είχε χωρίσει τη Μόσχα σε δύο μέρη. Το Δημοτικό Συμβούλιο της Μόσχας δεν ήταν σαν της Πετρούπολης, μα καθοδηγούσε άμεσα τους ευέλπιδες και τους λευκοφρουρούς. Ο δήμαρχος Ρούντνεφ κι ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Μίνορ, διέθυσαν τις επιχειρήσεις της Επιτροπής κοινωνικής ασφάλειας και των στρατευμάτων. Ο διοικητής της πόλης Ριάμπτσεφ ήταν δημοκρατικός και ταλαντευόταν αν έπρεπε ν' αρχίσει αγώνα με τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή. Το Δημοτικό Συμβούλιο, όμως, τον υποχρέωσε να μπει σ' αυτό τον αγώνα. Η κατάληψη του Κρεμλίνου έγινε έπειτα από την επιμονή του δημάρχου. "Αν είστε στο Κρεμλίνο, οι μπολσεβίκοι δε θα τολμήσουν να σας βομβαρδίσουν", έλεγε ο δήμαρχος.

Κι οι δύο οι αντιμαχόμενες πλευρές προσπαθούσαν να πάρουν με το μέρος τους ένα από τα συντάγματα της φρουράς που είχε παραλύσει ολότελα από την πολύχρονη αδράνεια. Το σύνταγμα αυτό έκανε συνέλευση και συζήτησε την κατάσταση. Στο τέλος οι στρατιώτες αποφάσισαν να μείνουν ουδέτεροι και να συνεχίσουν τη δουλιά τους, δηλαδή να πουλούν φτιλία για τους αναπητές και πασατέμπο.

"Το χειρότερο απ' όλα όμως", έλεγε ο Μελνιτσάνσκι, "ήταν, ότι έπρεπε να οργανώσουμε τις δυνάμεις μας ακριβώς την ώρα της μάχης. Οι εχθροί ήξεραν θαυμάσια τι ήθελαν, ενώ στην παράταξή μας οι στρατιώτες είχαν το δικό τους Σοβιέτ κι οι εργάτες το δικό τους... Αρχισαν φοβερές διαμάχες για το ποιος θα διοικεί. Ορισμένα συντάγματα πριν αποφασίσουν τι θα κάνουν, έκαναν συγκεντρώσεις που κράτησαν κάμποσες μέρες. Κι όταν οι αξιωματικοί έφυγαν ξαφνικά από μας, μείναμε χωρίς στρατιωτικό επιτελείο...".

Μου αφηγήθηκε πολλές ζωντανές σκηνές. Μια φορά, μια γκριζα κρύα μέρα, στεκόταν στη γωνιά της οδού Νικίτσκια, που βάλλονταν από πυρά πολυβόλων. Εκεί ακριβώς είχαν μαζευτεί μια γκρούπα αλήτες, που συνήθως πουλούσαν εφημερίδες. Αυτοί σοφίστηκαν ένα καινούριο παιχνίδι: περιμένοντας τη στιγμή που τα πυρά αραίωναν κάπως, άρχιζαν να τρέχουν πίσω - μπρος μέσα στο δρόμο. Όλη η παρέα βρισκόταν σε έξαψη και είχε συνεπαρθεί από το παιχνίδι. Πολλοί σκοτώθηκαν, οι υπόλοιποι όμως συνέχιζαν να πηδούν από πεζοδρόμιο σε πεζοδρόμιο, παρακινώντας ο ένας τον άλλον.

Αργά το βράδυ πήγα στο μέγαρο των Ευγενών, όπου οι μπολσεβίκοι της Μόσχας συγκεντρώθηκαν για να συζητήσουν την εισήγηση του Νόγκιν, του Ρίκοφ και των άλλων που είχαν παραιτηθεί από το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού. Η συνέλευση γινόταν στην αίθουσα του θεάτρου, όπου στην εποχή του παλιού καθεστώτος ερασιτεχνικοί όμιλοι παρουσίαζαν γαλλικές κωμωδίες στο κοινό, που αποτελούνταν από αξιωματικούς και φανταχτερά ντυμένες γυναίκες.

Στην αρχή είχαν μπει στην αίθουσα μόνο διανοούμενοι. Όλοι αυτοί κατοικούσαν στο κέντρο της πόλης. Μιλούσε ο Νόγκιν κι η πλειοψηφία του ακροατηρίου ήταν απόλυτα με το μέρος του. Οι εργάτες έφτασαν αργότερα. Κατοικούσαν στις συνοικίες και τα τραμ εκείνες τις μέρες δεν κυκλοφορούσαν. Κατά τα μεσάνυχτα άρχισαν ν' ανεβαίνουν τις σκάλες ομάδες - ομάδες από δέκα - δώδεκα άτομα. Ήταν μεγαλόσωμοι, γεροδεμένοι άντρες, με χοντροκομμένα ρούχα. Μόλις είχαν φύγει από το πεδίο της μάχης. Ολόκληρη βδομάδα μάχονταν σαν διαβόλοι, βλέποντας να πέφτουν γύρω τους οι σύντροφοί τους.

Μόλις η συνέλευση άνοιξε τυπικά, γέμισαν τον Νόγκιν με βροχή από ειρωνείες και άγριες κραυγές. Μάταια προσπάθησε να δώσει εξηγήσεις και να δικαιολογηθεί. Δεν ήθελαν να τον ακούσουν. Εγκατέλειψε το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού. Λιποτάχτηκε από τη θέση του στο αποκορύφωμα της μάχης!.. Όσον αφορά τον αστικό Τύπο, εδώ στη Μόσχα, δεν υπήρχε πια. Ακόμα και το Δημοτικό Συμβούλιο διαλύθηκε. Στο βήμα ανέβηκε νευριασμένος ο φαρμακερός Μπουχάριν, που τα λόγια του κατάφεραν χτύπημα πάνω στο χτύπημα. Οι συγκεντρωμένοι τον άκουγαν με ανοιχτό το στόμα. Η απόφαση για την επιδοκμασία της δράσης του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού συγκέντρωσε τη συντριπτική πλειοψηφία. Έτσι μίλησε η Μόσχα...

Αργά τη νύχτα περάσαμε από τους ερημωμένους δρόμους και περνώντας τις πύλες του Ιβερσκ βγήκαμε στην τεράστια Κόκκινη Πλατεία, προς το Κρεμλίνο. Στο σκοτάδι ξεχώριζαν θαμπά τα φανταχτερά σχήματα των ελικοειδών και σκαλιστών τρούλων της εκκλησίας του Βασίλι Μπλαζένιν, που ήταν βαμμένοι με έντονα χρώματα κι όπου δε φαίνονταν καθόλου σημάδια βλάβης. Στη μια πλευρά της πλατείας υψώνονταν οι σκοτεινοί πύργοι και τα τείχη του Κρεμλίνου. Στον ψηλό τοίχο έλαμπαν κόκκινες ανταύγειες από αόρατες φωτιές. Μέσα από ολόκληρη την τεράστια πλατεία έφταναν ως εμάς φωνές και χτύποι λοστών και φτυαριών. Διασχίσαμε την πλατεία.

Στα βάθρα των τοίχων ήταν στοιβαγμένα βουνά από χώμα και αμμοχάλικο. Σκαρφαλώνοντας πιο ψηλά, κοιτάξαμε κάτω κι είδαμε δύο τεράστιους λάκκους, δέκα - δεκαπέντε πόδια βάθος και πενήντα γιάρδες (1) πλάτος, όπου φωτιζόμενοι από μεγάλες φωτιές δούλευαν με φτυάρια εκατοντάδες εργάτες και στρατιώτες.

Ενας νεαρός φοιτητής μας μίλησε γερμανικά. "Αυτός είναι ο αδερφικός τάφος", είπε. "Αύριο θα θάψουμε εδώ πεντακόσιους προλετάριους, που έπεσαν για την επανάσταση".

Μας οδήγησε στο λάκκο, οι κασμάδες και τα φτυάρια δούλευαν πυρετώδεια και το βουνό του χώματος όλο και μεγάλωνε. Ολοι σώπαιναν. Πάνω μας ο ουρανός ήταν πυκνοσπαρμένος με άστρα και τα αρχαία τείχη του τσαρικού Κρεμλίνου χάνονταν κάπου ψηλά.

"Εδώ, σ' αυτό τον άγιο τόπο", είπε ο φοιτητής, "τον πιο άγιο σ' όλη τη Ρωσία, θα θάψουμε τους δικούς μας αγίους. Εδώ όπου βρίσκονται οι τάφοι των τσάρων, θα αναπαυθεί ο δικός μας ο τσάρος - ο λαός...". Το χέρι του ήταν δεμένο με επίδεσμο, είχε τραυματιστεί από σφαίρες στις οδομαχίες. Ο φοιτητής κοίταξε το χέρι του. "Εσείς, οι ξένοι", συνέχισε, "κοιτάζετε εμάς τους Ρώσους, από πάνω προς τα κάτω, επειδή εμείς τόσα χρόνια υποφέραμε τη μεσαιωνική μοναρχία. Ομως εμείς είδαμε πως ο τσάρος δεν ήταν ο μοναδικός τύραννος στον κόσμο. Ο καπιταλισμός είναι ακόμα χειρότερος, αφού αυτός προστάζει σ' όλο τον κόσμο, σαν πραγματικός αυτοκράτορας... Δεν υπάρχει επαναστατική ταχτική καλύτερη από τη ρωσική...".

Όταν φεύγαμε, οι εργάτες, που είχαν πια κουραστεί πολύ και ήταν μούσκεμα στον ιδρώτα, παρά το κρύο, άρχισαν αργά να βγαίνουν από τους λάκκους. Μέσα από την Κόκκινη Πλατεία ερχόταν κιάλας βιαστικά για να τους αντικαταστήσει μια άλλη μάζα ανθρώπων. Πήδησαν στους λάκκους, άρπαξαν τα φτυάρια και χωρίς να πούνε λέξη, άρχισαν να σκάβουν, να σκάβουν, να σκάβουν...

Ετσι, στη διάρκεια αυτής της μακρινής νύχτας, άνθρωποι του λαού άλλαζαν εθελοντικά ο ένας τον άλλον, μη σταματώντας ούτε λεπτό τη βιαστική τους δουλιά. Το κρύο πρωινό φως φώτισε στην τεράστια χιονισμένη πλατεία τους δύο ανοιχτούς καφετιούς λάκκους, του έτοιμου αδερφικού τάφου.

Σηκωθήκαμε πριν την ανατολή του ήλιου και τραβήξαμε βιαστικά μέσα από τους σκοτεινούς δρόμους για την πλατεία Σκόμπλεφ. Στην τεράστια πόλη δε φαινόταν ούτε ψυχή. Απ' όλες τις πλευρές όμως, από μακριά κι από κοντά, ακουγόταν σιγανός και υπόκωφος ο θόρυβος της κίνησης, ακριβώς έτσι όπως αρχίζει η ανεμοθύελλα. Στο ωχρό μισόφωτο του πρωινού, μπροστά στο κτίριο του Σοβιέτ, συγκεντρώθηκε μια μικρή ομάδα από άντρες και γυναίκες με ολόκληρο μπόγο κόκκινων σημαιών, με χρυσές επιγραφές. Ήταν σημαίες της Εκτελεστικής Επιτροπής του Σοβιέτ της Μόσχας. Ξημέρωνε... Ο υπόκωφος θόρυβος που ερχόταν από μακριά δυνάμωνε, γινόταν πιο ισχυρός, μετατρέποταν σε βουητό. Η πόλη σηκωνόταν στο πόδι. Βαδίσσαμε προς τα κάτω από την οδό Τβερ, κρατώντας ψηλά τις σημαίες που κυμάτιζαν. Τα εκκλησάκια, από τα οποία περνούσαμε, ήταν κλειστά, βυθισμένα στο σκοτάδι. Κλειστό ήταν και το εκκλησάκι της Παναγίας του Ιβερσκ που παλιά το επισκεπτόταν κάθε νέος τσάρος, πριν από τη στέψη του στο Κρεμλίνο και το οποίο ήταν συνήθως ανοιχτό και γεμάτο κόσμο ολόκληρα εικοσιτετράωρα, λάμποντας από το φως των κεριών που άναβαν οι πιστοί και που αντανάκλούσε στο χρυσάφι, στο ασήμι και στις πολύτιμες πέτρες των εικόνων του. Κι όπως μας βεβαίωναν, για πρώτη φορά τώρα, ύστερα από την επιδρομή του Ναπολέοντα, είχαν σβήσει τα κεριά στην εκκλησία.

...Η αγία ορθόδοξη εκκλησία έχασε την ευλογημένη της Μόσχα, που έγινε πια φωλιά των φαρμακερών φιδιών που τόλμησαν να βομβαρδίσουν το Κρεμλίνο... Οι εκκλησίες βούλιαξαν στο σκοτάδι, στη σιωπή και στο κρύο. Οι παπάδες εξαφανίστηκαν. Για τις κηδείες των κόκκινων δεν υπάρχουν παπάδες, δε θα διαβαστούν νεκρώσιμες ακολουθίες πάνω στους τάφους των ιερόσυλων, δε θα αναπεμφθούν κανενός είδους δεήσεις. Και πολύ σύντομα ο μητροπολίτης της Μόσχας, Τίχον, θ' αφορίσει τα Σοβιέτ!..

(1). Πόδι = 30,5 εκατ. του μέτρου, γιάρδα = 91,5 εκατ. του μέτρου. Σύντ.

Τα καταστήματα ήταν κλειστά, κι οι πλούσιοι έμειναν στα σπίτια τους. Φυσικά για άλλο λόγο. Σήμερα ήταν η μέρα του λαού κι ο θόρυβος του ερχομού του, έμοιαζε με το βουητό των κυμάτων της θάλασσας.

Από την πύλη του Ιβερσκ ξεχυνόταν κιάλας το ανθρώπινο ποτάμι και χιλιάδες λαού πλημμύρισαν την ευρύχωρη Κόκκινη Πλατεία. Πρόσεξα ότι καθώς περνούσαν μπροστά από το εκκλησάκι του Ιβερσκ κανένας δεν έκανε σταυρό, όπως γινόταν προηγουμένα...

Ανοίγοντας δρόμο ανάμεσα από το πυκνό πλήθος που είχε στριμωχτεί στα τείχη του Κρεμλίνου σκαρφαλώσαμε στην κορυφή ενός μεγάλου αναχώματος. Βρίσκονταν κιάλας εδώ μερικά άτομα κι ανάμεσά τους ήταν κι ο στρατιώτης Μουράλοφ, που είχε εκλεγεί διοικητής της Μόσχας. Ήταν ένας ψηλόκορμος άντρας με γένια, με καλόκαρδο βλέμμα και απλό ύφος.

Απ' όλους τους δρόμους ξεχύνονταν προς την Κόκκινη Πλατεία τεράστια πλήθη λαού. Είχαν συγκεντρωθεί χιλιάδες άνθρωποι βασανισμένοι από τη δουλιά και τη φτώχεια. Εμφανίστηκε μια στρατιωτική μουσική που ανέκρουσε τη "Διεθνή" κι όλο το πλήθος άρχισε αυθόρμητα να τραγουδάει τον ύμνο, που αργά και θριαμβευτικά πλημμύρισε την πλατεία σαν θαλασσινό κύμα.

Από τα τείχη του Κρεμλίνου ως το έδαφος κρέμονταν πελώριες κόκκινες σημαίες με άσπρες ή χρυσές επιγραφές: "Στους πρωτοπόρους της παγκόσμιας σοσιαλιστικής επανάστασης". "Ζήτω η αδερφοσύνη των εργατών όλου του κόσμου"! Ενας παγερός αέρας σάρωνε την πλατεία, ανεμίζοντας τις σημαίες. Από τις πιο μακρινές συνοικίες έφταναν τώρα οι εργάτες από τις φάμπρικες και τα εργοστάσια με τους νεκρούς τους. Τους βλέπαμε να περνούν από την πύλη που κυμάτιζαν οι σημαίες κρατώντας τα κατακόκκινα σαν αίμα φέρετρα. Ήταν κάτι χοντροκομμένες κάσες από απλάνιστα σανίδια βαμμένα κόκκινα και τα σήκωναν στους ώμους τους απλοί άνθρωποι, με πρόσωπα μούσκεμένα από τα δάκρυα. Πίσω από τα φέρετρα βάδιζαν οι γυναίκες που έκλαιγαν με λυγμούς ή σώπαιναν μαρμαρωμένες και χλομές σαν νεκρές. Μερικά

φέρετρα ήταν ανοιχτά και από πίσω τους κουβαλούσαν χωριστά τα καλύμματα. Αλλά ήταν σκεπασμένα με αραχνούφαντο ύφασμα, με χρυσά ή ασημένια κεντήματα ή ήταν καρφωμένο στο φέρετρο κάποιο στρατιωτικό πηλήκιο. Υπήρχαν πολλά στεφάνια από τεχνητά λουλούδια...

Η πομπή προχωρούσε αργά προς το μέρος μας μέσα από το πλήθος, που άνοιγε κι έκλεινε αμέσως πίσω της. Κάτω από την πόλη περνούσε τώρα ένας ατέλειωτος χείμαρρος από σημαίες όλων των αποχρώσεων του κόκκινου, με χρυσές και ασημένιες επιγραφές και ταινίες από μαύρο κρεπ στο κοντάρι. Υπήρχαν ακόμη και μερικές μαύρες σημαίες των αναρχικών, με άσπρα γράμματα. Η ορχήστρα έπαιξε το πένθιμο επαναστατικό εμβατήριο και μέσα στο απέραντο πλήθος που προχωρούσε με βγαλμένα τα καπέλα ξεχώριζαν οι βραχνές και πνιγμένες φωνές και στεναγμοί αυτών που κρατούσαν τα φέρετρα.

Ανακατεμένα με τους εργάτες βάδιζαν τμήματα στρατιωτών με τα δικά τους φέρετρα και ακολουθούσαν σε συνέχεια με βήμα πορείας, ίλες ιππικού, πυροβολαρχίες με τα κανόνια ντυμένα με κόκκινο και μαύρο ύφασμα, που σου 'διναν την εντύπωση ότι θα 'μεναν έτσι για πάντα. Στις σημαίες των στρατιωτικών τμημάτων υπήρχαν συνθήματα: "Ζήτω η Γ Διεθνής!", ή "Θέλουμε δίκαιη γενική δημοκρατική ειρήνη!". Η νεκρική πομπή πλησίασε αργά στους τάφους κι εκείνοι που κρατούσαν τα φέρετρα τα κατέβασαν στους λάκκους. Ανάμεσά τους ήταν και πολλές γυναίκες, χειροδύναμες, πλατύσωμες προλετάρισσες. Πίσω από τα φέρετρα ακολουθούσαν άλλες γυναίκες, νεαρές, με πονεμένη έκφραση ή ρυτιδωμένες γριές, που φώναζαν αλλόφρονα. Πολλές απ' αυτές ρίχνονταν στον τάφο κοντά στους γιους και τους άντρες τους και φώναζαν τρομερά, όταν οι άλλοι προσπαθούσαν να τις συγκρατήσουν. Έτσι αγαπιούνται μεταξύ τους οι φτωχοί...

Ολη την ατέλειωτη αυτή μέρα, ως αργά το βράδυ, περνούσε η πένθιμη αυτή πομπή. Μπήκε στην πλατεία από την πύλη του Ιβερσκ και βγήκε απ' αυτήν προς την οδό Νικόλσκαγια... Ήταν ένας χείμαρρος από κόκκινες σημαίες, πάνω στις οποίες είχαν γραφτεί λόγια ελπίδας και αδερφοσύνης, καθώς και τολμηρές προφητείες. Τα λόγια αυτά που διάβαζαν πενήντα χιλιάδες λαού έμειναν αποτυπωμένα στη μνήμη των εργαζομένων όλου του κόσμου και των απογόνων τους...

Το ένα ύστερα από το άλλο, τοποθετήθηκαν στον κοινό τάφο, τα πεντακόσια φέρετρα. Είχε αρχίσει να σουρουπώνει πια, αλλά οι σημαίες κυμάτιζαν και θρόιζαν στον άνεμο, ενώ η μουσική μπάντα έπαιζε αδιάκοπα το πένθιμο εμβατήριο, που το τραγουδούσε το τεράστιο πλήθος. Πάνω από τον τάφο στα γυμνά κλαδιά των δέντρων, σαν πολύχρωμα παράξενα λουλούδια, κρέμονταν τα στεφάνια. Διακόσιοι άνθρωποι άρπαξαν τα φτυάρια κι άρχισαν να σκεπάζουν τον τάφο. Το χώμα χτυπούσε ξηρά απάνω στα φέρετρα κι αυτός ο ξηρός ήχος ξεχώριζε καθαρά μέσα από το τραγούδι του λαού...

Αναψαν τα φώτα. Πέρασαν οι τελευταίες σημαίες κι οι τελευταίες γυναίκες που έκλαιγαν, ρίχνοντας πίσω τους ένα τρομερό τελευταίο βλέμμα. Το προλεταριακό κύμα αποσυρόταν αργά από την Κόκκινη Πλατεία...

Και ξαφνικά κατάλαβα ότι ο θεοφοβούμενος ρούσικος λαός, δε χρειαζότανε πια παπάδες για να τον βοηθήσουν να βρει το δρόμο προς το βασίλειο των ουρανών. Ο λαός αυτός άρχισε να χτίζει στη Γη ένα τέτοιο φωτεινό βασίλειο, που δε βρίσκεται σε κανένα ουρανό... Ένα τέτοιο βασίλειο για το οποίο είναι ευτυχία να δώσει κανείς ακόμα και τη ζωή του...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Η κατάκτηση της εξουσίας

"Διακήρυξη των δικαιωμάτων των λαών της Ρωσίας"

...Το συνέδριο των Σοβιέτ, τον Ιούνιο αυτού του χρόνου, διακήρυξε το δικαίωμα των λαών της Ρωσίας για ελεύθερη αυτοδιάθεση.

Το Δεύτερο Συνέδριο των Σοβιέτ, τον Οκτώβριο αυτού του χρόνου, επιβεβαίωσε το αναφαίρετο αυτό δικαίωμα των λαών της Ρωσίας με τον πιο αποφασιστικό και αμετάβλητο τρόπο.

Το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού, εκπληρώνοντας τη θέληση αυτών των συνεδρίων, αποφάσισε να θέσει σαν βάση των ενεργειών του στο ζήτημα των εθνοτήτων της Ρωσίας τις παρακάτω αρχές:

- 1) Την ισότητα και τα κυριαρχικά δικαιώματα των λαών της Ρωσίας.
- 2) Το δικαίωμα των λαών της Ρωσίας για ελεύθερη αυτοδιάθεση μέχρι και τον αποχωρισμό και το σχηματισμό ανεξάρτητου κράτους.
- 3) Την κατάργηση όλων των προνομίων και των περιορισμών, που έχουν εθνικό ή θρησκευτικό χαρακτήρα.
- 4) Την ελεύθερη ανάπτυξη των εθνικών μειονοτήτων και των εθνικών ομάδων που ζουν στο ρωσικό έδαφος.

Τα εκτελεστικά διατάγματα θα καταρτιστούν μόλις σχηματιστεί η Επιτροπή των εθνοτήτων.

Εξ ονόματος της Ρωσικής Δημοκρατίας

ο πρόεδρος του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού

Β. Ουλιάνοφ (Λένιν)

Ο Λαϊκός Επίτροπος για τις υποθέσεις των εθνοτήτων

Ιωσήφ Τζουγκασβίλι - Στάλιν".

Η κεντρική ράντα του Κιέβου ανακήρυξε αμέσως την Ουκρανία ανεξάρτητη δημοκρατία και η φιλανδική κυβέρνηση πέτυχε την ψήφιση παρόμοιου μέτρου από τη Γερουσία του Ελσίνκι. Ανεξάρτητες "κυβερνήσεις" ξεφύτρωσαν στη Σιβηρία και στον Καύκασο. Στην Πολωνία, η Ανώτατη Στρατιωτική Επιτροπή, έστειλε ν' ανακαλέσει από το ρωσικό στρατό όλα τα πολωνικά στρατεύματα και διέλυσε τις επιτροπές τους επιβάλλοντας σιδερένια πειθαρχία...

Όλες αυτές οι "κυβερνήσεις" και τα "κινήματα" είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό: διευθύνονταν από τις άρχουσες τάξεις, που φοβούνταν και μισούσαν τους μπολσεβίκους.

Μέσα στο χάος αυτών των αναστατώσεων, το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού συνέχιζε ακούραστα να οικοδομεί τη σοσιαλιστική τάξη πραγμάτων. Εβγαζε το ένα μετά το άλλο τα διατάγματα για τις κοινωνικές ασφαλίσεις, για τον εργατικό έλεγχο, κανονισμούς για τις επαρχιακές Αγροτικές Επιτροπές, για την κατάργηση των τίτλων των βαθμών, για την κατάργηση του παλαιού δικαστικού συστήματος και τη δημιουργία λαϊκών δικαστηρίων...

Η μια στρατιά μετά την άλλη, ο ένας στόλος έπειτα από τον άλλο έστειλαν στην Πετρούπολη αντιπροσωπείες, "χαιρετίζοντας εγκάρδια την καινούρια λαϊκή κυβέρνηση".

Μια μέρα είδα έξω από το Σμόλνι ένα κουρελιάρικο σύνταγμα, που μόλις είχε επιστρέψει από τα χαρακώματα. Οι στρατιώτες, αδύνατοι και χλομοί, συντάχθηκαν μπροστά στη μεγάλη είσοδο και κοίταζαν το Σμόλνι σαν να βρισκόταν μέσα ο ίδιος ο Θεός. Μερικοί έδειχναν γελώντας τους αυτοκρατορικούς αετούς, που φάνταζαν ακόμα πάνω από την είσοδο. Τη στιγμή εκείνη έφθασε στο Σμόλνι ένα τμήμα από κοκκινοφρουρούς, για ν' αντικαταστήσει τη φρουρά. Όλοι οι στρατιώτες γύρισαν και τους κοίταζαν περίεργα, όπως κοιτάζει κανείς κάτι που το έχει ακούσει, αλλά δεν το 'χε δει ποτέ του. Και γελώντας με καλοσύνη, έβγαιναν από τη σειρά και πήγαιναν να χτυπήσουν τους κοκκινοφρουρούς στον ώμο και να τους πουν μερικά λόγια μισοπειραχτικά, μισογεμάτα θαυμασμό...

Η προσωρινή κυβέρνηση δεν υπήρχε πια. Στις 15 (2) του Νοέμβρη σ' όλες τις εκκλησίες της Πετρούπολης οι παπάδες σταμάτησαν να τη μνημονεύουν στις λειτουργίες. Ομως, όπως είτε ο ίδιος ο Λένιν στην ΠΚΕΕ, "η κατάκτηση της εξουσίας μόλις τώρα άρχιζε". Μη διαθέτοντας όπλα, οι αντιδραστικές δυνάμεις, που κρατούσαν ακόμα στα χέρια τους την οικονομική ζωή της χώρας, άρχισαν να οργανώνουν την οικονομική αποσύνθεση της χώρας και με την ικανότητα που έχουν οι Ρώσοι για κοινή δράση, να πολλαπλασιάζουν τα εμπόδια στα Σοβιέτ, για να τα χρεοκοπήσουν και να τα δυσφημήσουν.

Η απεργία των δημόσιων υπαλλήλων ήταν καλά οργανωμένη και υποστηριζόταν οικονομικά από τις τράπεζες και τις μεγάλες εμπορικές επιχειρήσεις. Όλες οι προσπάθειες των μπολσεβίκων να πάρουν στα χέρια τους τον κρατικό μηχανισμό συναντούσαν έντονη αντίδραση.

Ο Τρότσκι πήγε στο υπουργείο των Εξωτερικών. Οι υπάλληλοι αρνήθηκαν να τον αναγνωρίσουν και κλείστηκαν στα γραφεία τους, κι όταν σπάσαν τις πόρτες, υπέβαλαν όλοι τις παραιτήσεις τους. Ο Τρότσκι ζήτησε τα κλειδιά των αρχείων. Δεν του τα παρέδωσαν παρά μόνο όταν ήρθαν οι εργάτες, που τους κάλεσε για να σπάσουν τις κλειδαριές. Τότε αποκαλύφθηκε πως ο πρώην υφυπουργός των Εξωτερικών Νεράτοφ είχε εξαφανιστεί παίρνοντας μαζί του τις μυστικές συνθήκες...

Ο Σλιάπνικοφ προσπάθησε να πάρει στα χέρια του το υπουργείο Εργασίας. Ήταν τρομερή παγωνιά και στο υπουργείο δεν υπήρχε κανένας ν' ανάψει τις σόμπες.

Υπήρχαν μερικές εκατοντάδες υπάλληλοι, κανένας όμως απ' αυτούς δε θέλησε να δείξει στον Σλιάπνικοφ, πού βρίσκεται το γραφείο του υπουργού...

Η Αλεξάντρα Κολοντάι, που ονομάστηκε στις 13 του Νοέμβρη (31 του Οχτώβρη) επίτροπος της Κοινωνικής Πρόνοιας έγινε δεκτή στο υπουργείο με απεργία, στη δουλιά παρουσιάστηκαν όλο κι όλο σαράντα υπάλληλοι. Αυτό είχε άμεση και σοβαρή επίδραση σ' όλη τη φτωχολογιά των μεγάλων κέντρων, καθώς και σε κείνους που συντηρούνταν από τα άσυλα και τα φιλανθρωπικά ιδρύματα. Όλοι αυτοί βρέθηκαν σε κατάσταση απόγνωσης. Το κτίριο του υπουργείου πολιορκήθηκε από αντιπροσωπείες των πεινασμένων ανάπηρων και ορφανών, με ωχρά και εξαντλημένα πρόσωπα. Η Κολοντάι με δάκρυα στα μάτια αναγκάστηκε να διατάξει τη σύλληψη των απεργών, ώσπου να παραδώσουν τα κλειδιά των γραφείων και των χρηματοκιβωτίων. Όταν πήρε τα κλειδιά ανακάλυψε πως η πρώτην υπουργός κόμισσα Πάνινα, το 'χε σκάσει παίρνοντας όλα τα λεφτά και αρνιόταν να τα παραδώσει σε άλλον εκτός από τη Συντακτική Συνέλευση.

Το ίδιο ακριβώς έγινε στα υπουργεία Γεωργίας, Επισιτισμού και Οικονομικών. Οι υπάλληλοι, που είχαν διαταχθεί να παρουσιαστούν στη δουλιά με την απειλή πως θα χάσουν τη θέση τους και θα στερηθούν το δικαίωμα της σύνταξης, είτε συνέχιζαν να απεργούν, είτε ξανάρχιζαν τη δουλιά για να τη σαμποτάρουν. Επειδή σχεδόν όλη η διάνοηση ήταν ενάντια στους μπολσεβίκους, ήταν αδύνατο στη σοβιετική κυβέρνηση να στρατολογήσει καινούριο προσωπικό.

Οι ιδιωτικές τράπεζες αρνούσαν επίμονα ν' ανοίξουν. Οι κερδοσκόποι όμως έκαναν έξυπνα σ' αυτές τη δουλιά τους από την πίσω πόρτα. Όταν εμφανίζονταν οι μπολσεβίκοι επίτροποι, οι υπάλληλοι εξαφανίζονταν, κρύβοντας τα βιβλία και παίρνοντας μαζί τους τα λεφτά. Απεργούσαν κι όλοι οι υπάλληλοι της Κρατικής Τράπεζας, εκτός από κείνους που ήταν αποσπασμένοι στο θησαυροφυλάκιο και στην εκτύπωση των χαρτονομισμάτων κι οι οποίοι αρνούσαν να ικανοποιήσουν κάθε αίτηση του Σμόλνι για λεφτά. Στο μεταξύ όμως έδιναν κρυφά κολοσσιαία ποσά στην Επιτροπή Σωτηρίας και στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Στην τράπεζα πήγε δυο φορές ένας επίτροπος με ένα λόχο κοκκινοφρουρών για να ζητήσει τη χορήγηση σημαντικών ποσών, που ήταν αναγκαία για τις δαπάνες της κυβέρνησης. Την πρώτη φορά τον υποδέχτηκαν τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου κι οι αρχηγοί των μενσεβίκων και των εσέρων. Ήταν τόσοι πολλοί και μιλούσαν τόσο αυστηρά για τις συνέπειες που μπορεί να έχει η πράξη του, που ο επίτροπος τρόμαξε... Τη δεύτερη φορά πήγε με επίσημη διαταγή και τη διάβασε φωναχτά. Κάποιοι όμως παρατήρησε πως η διαταγή δεν είχε ούτε ημερομηνία ούτε σφραγίδα. Και ο παροιμιώδης σεβασμός των Ρώσων προς τα επίσημα έγγραφα, τον υποχρέωσε να φύγει ξανά άπραγος.

Οι υπάλληλοι του δημόσιου χρέους κατέστρεψαν τα βιβλία τους, έτσι που ήταν πέρα για πέρα αδύνατο να σχηματίσει κανείς μια εικόνα των οικονομικών σχέσεων της Ρωσίας με τα άλλα κράτη.

Οι επιτροπές επισιτισμού, οι διευθύνσεις των δημοτικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας ή δε δούλευαν καθόλου, ή έκαναν σαμποτάζ. Κι όταν οι μπολσεβίκοι, βλέποντας τις επείγουσες ανάγκες του πληθυσμού, θέλησαν ή να βοηθήσουν σ' αυτή την υπόθεση ή να την αναλάβουν στα χέρια τους, όλοι οι υπάλληλοι παράτησαν αμέσως τη δουλιά και το Δημοτικό Συμβούλιο πλημμύρισε τη Ρωσία με τηλεγραφήματα που κατήγγειλαν πως οι μπολσεβίκοι "παραβιάζουν την αυτοδιοίκηση".

Στα στρατιωτικά επιτελεία, στα γραφεία των υπουργείων των Στρατιωτικών και των Ναυτικών, όπου οι παλιοί υπάλληλοι είχαν συγκατατεθεί να εργαστούν, οι επιτροπές του στρατού και οι ανώτεροι αξιωματικοί πρόβαλλαν λυσσασμένη αντίσταση στα Σοβιέτ. Σαμποτάριζαν με κάθε τρόπο τη δουλιά, έστω κι αν αυτό είχε αντίκτυπο στην κατάσταση του μετώπου. Η Βίκζελ κρατούσε εχθρική στάση και αρνιόταν να μεταφέρει τα σοβιετικά στρατεύματα. Το κάθε τμήμα που στελνόταν από την Πετρούπολη μεταχειριζόταν συχνά τη βία και πολλές φορές έβαζε υπό κράτηση τους σιδηροδρομικούς υπαλλήλους. Κι επακολουθούσαν αμέσως απειλές γενικής απεργίας από μέρους της Βίκζελ, για να πετύχουν την απελευθέρωση αυτών που πιάστηκαν.

Η αδυναμία του Σμόλνι ήταν ολοφάνερη. Οι εφημερίδες τόνιζαν πως όλες οι φάμπρικες και τα εργοστάσια της Πετρούπολης θα έκλειναν ύστερα από τρεις βδομάδες από έλλειψη καυσίμων. Η Βίκζελ δήλωσε πως η κίνηση των σιδηροδρόμων θα σταματήσει την πρώτη του Δεκέμβρη. Η Πετρούπολη είχε ψωμί μόνο για τρεις μέρες και νέα εφόδια δεν είχαν έρθει. Ο στρατός στο μέτωπο πεινούσε... Η επιτροπή Σωτηρίας και οι διάφορες κεντρικές επιτροπές έστελναν σ' όλη τη χώρα εκκλήσεις με τις οποίες εξόρκιζαν τον πληθυσμό να μη δίνει σημασία στα διατάγματα της κυβέρνησης. Οι συμμαχικές πρεσβείες έδειχναν ή ψυχρή αδιαφορία ή φανερό εχθρότητα...

Οι εφημερίδες της αντιπολίτευσης, που έκλειναν καθημερινά και που το επόμενο πρωί έβγαιναν με άλλες ονομασίες, σάρκαζαν το νέο καθεστώς. Ακόμη και η Νέα Ζωή, το χαρακτήριζε σαν "συνδυασμό δημαγωγίας και αδυναμίας".

"Καθημερινά - έγραφε - η κυβέρνηση των Επιτρόπων του Λαού, μπλέκει όλο και περισσότερο μέσα στις καταραμένες τρέχουσες ανάγκες. Οι μπολσεβίκοι που κατέλαβαν τόσο εύκολα την εξουσία, δεν μπορούν ουσιαστικά με κανέναν τρόπο να τη χρησιμοποιήσουν.

Ανίκανοι να καταχτήσουν τον υπάρχοντα κυβερνητικό μηχανισμό δεν μπορούν ούτε και να δημιουργήσουν καινούριο, που η ελεύθερη και άνετη λειτουργία του θα ικανοποιούσε τις ανάγκες των σοσιαλιστικών πειραμάτων τους.

Γιατί, αφού οι μπολσεβίκοι, πριν από λίγο καιρό ακόμη, δεν είχαν ανθρώπους για την άμεση δουλιά του κόμματός τους που αναπτυσσόταν - δουλιά κυρίως με τη γλώσσα και την πένα - τότε από πού θα μπορούσαν να βρουν ανθρώπους για την εκπλήρωση των πολύμορφων και περίπλοκων ειδικών καθηκόντων της κρατικής ζωής;

Η καινούρια εξουσία κινείται και θορυβεί, γεμίζει τη χώρα με διατάγματα, το ένα "ριζοσπαστικότερο" και "σοσιαλιστικότερο" από το άλλο. Ομως σ' αυτό το χάρτινο σοσιαλισμό, που προορίζεται περισσότερο να γίνει θέμα το οποίο θα ζαλίζει τους απογόνους μας, δε βλέπει κανείς ούτε την επιθυμία, ούτε την ικανότητα να λύσει τα άμεσα καθημερινά προβλήματα...".

Στο μεταξύ η συνδιάσκεψη που συγκλήθηκε από τη Βίκζελ για το σχηματισμό της νέας κυβέρνησης, εξακολουθούσε να συνεδριάζει μέρα και νύχτα. Οι διάφορες παρατάξεις είχαν κάνει ήδη μια αρχική συμφωνία για το ποια έπρεπε να είναι η βάση της νέας κυβέρνησης και συζητούσαν τη σύνθεση του Συμβουλίου του Λαού. Συζητιόταν ακόμη κι είχε συμφωνηθεί να σχηματιστεί Υπουργικό Συμβούλιο με επικεφαλής τον Τσερνόφ. Δέχονταν να μπει σ' αυτήν μια υπολογίσιμη μπολσεβίκικη μειοψηφία, απέκλειαν όμως τον Λένιν και τον Τρότσκι. Οι κεντρικές επιτροπές των κομμάτων των μενσεβίκων και των εσέρων, καθώς και η εκτελεστική επιτροπή των αγροτικών Σοβιέτ, αποφάσισαν, αν και ήταν αδιάλλαχτα αντίθετες προς την "εγκληματική πολιτική" των μπολσεβίκων, να μην αντιταχθούν στην είσοδό τους στο Συμβούλιο του Λαού, για να σταματήσει ο "αδερφικός σπαραγμός".

Ωστόσο η φυγή του Κερένσκι και οι καταπληκτικές επιτυχίες που σημείωσαν παντού τα Σοβιέτ, άλλαξαν την κατάσταση. Στις 16 (3) του μήνα,στη συνεδρίαση της ΚΕΕ οι αριστεροί εσέροι ζήτησαν να σχηματίσουν οι μπολσεβίκοι κυβέρνηση συνασπισμού, που να περιλάβει τα άλλα σοσιαλιστικά κόμματα, σε αντίθετη περίπτωση απείλησαν πως θα φύγουν από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή και την ΚΕΕ. Ο Μάλκιν δήλωσε: "Οι τελευταίες πληροφορίες από τη Μόσχα, όπου και στις δύο πλευρές των οδοφραγμάτων πεθαίνουν οι σύντροφοί μας, μάς υποχρεώνουν να θέσουμε για άλλη μια φορά το ζήτημα της οργάνωσης της εξουσίας και είναι όχι μόνο δικαίωμά μας, αλλά και καθήκον μας να το κάνουμε αυτό... Εχουμε κατακτήσει το δικαίωμα να καθόμαστε μαζί με τους μπολσεβίκους μέσα στα τείχη του ινστιτούτου του Σμόλνι και να μιλούμε από αυτό το βήμα. Αν δε θελήσετε να συμφωνήσετε, θα υποχρεωθούμε μετά την κομματική πάλη από τα μέσα, να περάσουμε στην ανοιχτή πάλη έξω από το Σμόλνι... Είμαστε υποχρεωμένοι να προτείνουμε στη δημοκρατία ένα συμβιβασμό που να μπορεί να γίνει δεκτός...".

Υστερα από το διάλειμμα που έγινε για να δοθεί η δυνατότητα να συζητηθεί το τελεσίγραφο στις παρατάξεις, οι μπολσεβίκοι γύρισαν ξανά στην αίθουσα κι ο Κάμενεφ διάβασε το παρακάτω σχέδιο απόφασης:

"Η Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή θεωρεί επιθυμητή την είσοδο στην κυβέρνηση των αντιπροσώπων εκείνων των σοσιαλιστικών κομμάτων από τα Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών, που αναγνωρίζουν τις κατακτήσεις της επανάστασης της 24-25 του Οκτώβρη, δηλ. τη σοβιετική εξουσία, το διάταγμα για τη γη και την ειρήνη, τον εργατικό έλεγχο, και τον εξοπλισμό των εργατών. Γι' αυτό η Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή αποφασίζει να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις για το ζήτημα της εξουσίας με όλα τα σοβιετικά κόμματα και επιμένει στους παρακάτω όρους συμφωνίας:

Η κυβέρνηση είναι υπεύθυνη απέναντι στην Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή. Η Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή διευρύνεται μέχρι τα 150 μέλη. Σ' αυτούς τους 150 αντιπροσώπους των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτικών βουλευτών προστίθενται 75 αντιπρόσωποι από τα αγροτικά Σοβιέτ των κυβερνείων, 80 από τα τμήματα του στρατού και του ναυτικού, 40 από τα επαγγελματικά συνδικάτα (25 από τις πανρωσικές επαγγελματικές ενώσεις ανάλογα με τη δύναμη των οργανώσεων, 10 από τη Βίκζελ και 5 από τους υπάλληλους των ταχυδρομείων - τηλεγραφείων) και 50 αντιπρόσωποι από το σοσιαλιστικό Δημοτικό Συμβούλιο της Πετρούπολης. Οι μισές θέσεις στην κυβέρνηση πρέπει να δοθούν στους μπολσεβίκους. Τα υπουργεία Εργασίας, Εσωτερικών και Εξωτερικών πρέπει να δοθούν στο μπολσεβίκικο κόμμα, οπωσδήποτε. Τα στρατεύματα των περιοχών Μόσχας και Πετρούπολης βρίσκονται στη διάθεση των εκπροσώπων των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών της Μόσχας και της Πετρούπολης. Η κυβέρνηση βάζει σαν καθήκον της το συστηματικό εξοπλισμό των εργατών σ' όλη τη Ρωσία. Αποφασίζεται να επιμένουμε στις υποψηφιότητες των σ. Λένιν και Τρότσκι".

Ο Κάμενεφ πρόσθεσε:

"Το λεγόμενο Λαϊκό Σοβιέτ, που μας προτάθηκε από τη συνδιάσκεψη, θα περιλαμβάνει περίπου 420 μέλη, από τα οποία τα 150 θα είναι μπολσεβίκοι. Εκτός από μας, θα μπουν σ' αυτό αντιπρόσωποι της αντεπαναστατικής παλιάς ΚΕΕ, 100 αντιπρόσωποι των αυτοδιοικήσεων της πόλης - όλοι οι κορνιλοφικοί, 100 αντιπρόσωποι από τα Σοβιέτ των αγροτών που διορίστηκαν από τον Αυξέντιεφ και 80 αντιπρόσωποι από τις παλιές στρατιωτικές επιτροπές, που δεν αντιπροσωπεύουν πια τις μάζες των στρατιωτών.

Δεν μπορούμε να ανεχτούμε εδώ την παλιά ΚΕΕ και τους εκπροσώπους του Δημοτικού Συμβουλίου. Οι αντιπρόσωποι των Σοβιέτ των αγροτών πρέπει να εκλεγούν από το αγροτικό συνέδριο που ορίσαμε και το οποίο θα εκλέξει ταυτόχρονα και καινούρια Εκτελεστική Επιτροπή. Η πρόταση ν' αποκλειστεί ο Λένιν και ο Τρότσκι, είναι πρόταση αποκεφάλισης του κόμματός μας και δε συμφωνούμε μ' αυτή την πρόταση. Και τέλος, δε βλέπουμε απολύτως καμία ανάγκη να γίνει "Λαϊκό Σοβιέτ". Το Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών είναι ανοιχτό για όλα τα σοσιαλιστικά κόμματα και η ΚΕΕ αντανακλά με ακρίβεια τον πραγματικό συσχετισμό της δύναμής τους στις μάζες...".

Ο Καρέλιν δήλωσε εξ ονόματος των αριστερών εσέρων πως θα ψηφίσουν υπέρ της απόφασης των μπολσεβίκων, ότι όμως διατηρούν το δικαίωμα να κάνουν ορισμένες τροπολογίες όπως, λόγου χάρη, στο ζήτημα της αντιπροσώπευσης των αγροτών και ζητούν να τους δοθεί το χαρτοφυλάκιο του υπουργείου Γεωργίας. Τα αιτήματα αυτά έγιναν δεκτά.

Αργότερα, στη συνεδρίαση του Σοβιέτ της Πετρούπολης ρώτησαν τον Τρότσκι σχετικά με το σχηματισμό της καινούριας κυβέρνησης.

"Δεν ξέρω τίποτα γι' αυτό" - απάντησε ο Τρότσκι. "Δεν παίρνω μέρος στις διαπραγματεύσεις... Δε νομίζω όμως πως έχουν και μεγάλη σημασία...".

Τη νύχτα αυτή στη συνδιάσκεψη επικρατούσε μεγάλη ανησυχία. Οι αντιπρόσωποι του Δημοτικού Συμβουλίου αποχώρησαν...

Αλλά και στο ίδιο το Σμόλνι, στις γραμμές του μπολσεβίκικου κόμματος, εμφανίστηκε ισχυρή αντιπολίτευση ενάντια στην πολιτική του Λένιν. Τη νύχτα της 17 (4) του Νοέμβρη η μεγάλη αίθουσα της ΚΕΕ ήταν κατάμεστη. Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη.

Οι μπολσεβίκος Λάριν δήλωσε πως πλησιάζει πια η μέρα των εκλογών της Συντακτικής Συνέλευσης και είναι καιρός να τεθεί τέρμα στην "πολιτική τρομοκρατία".

"Πρέπει να μετριάσουμε τα μέτρα που πάρθηκαν ενάντια στην ελευθερία του Τύπου. Αυτά ήταν απαραίτητα στον καιρό της πάλης, τώρα όμως δε δικαιολογούνται καθόλου. Ο Τύπος πρέπει να μείνει ελεύθερος, με την προϋπόθεση ότι δε θα προτρέπει σε πογκρόμ και ανταρσίες".

Μέσα στις φωνές και τα σφυρίγματα των ίδιων των κομματικών του συντρόφων, ο Λάριν πρότεινε την παρακάτω απόφαση:

"Το διάταγμα του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού σχετικά με τον Τύπο καταργείται... Πολιτικές διώξεις θα γίνονται έπειτα από προηγούμενη άδεια του δικαστηρίου, που εκλέγεται από την ΚΕΕ (στη βάση της αναλογικής αντιπροσώπευσης) (1) και που θα έχει επίσης το δικαίωμα να επανεξετάσει τις συλλήψεις που έχουν γίνει, το κλείσιμο των εφημερίδων κλπ".

Η απόφαση αυτή έγινε δεκτή με βροντερά χειροκροτήματα όχι μόνο από τους αριστερούς εσέρους, μα και από μια μερίδα μπολσεβίκων.

Ο Αβανέσοφ πρότεινε βιαστικά, εξ ονόματος των οπαδών του Λένιν, ν' αναβληθεί το ζήτημα του Τύπου, ώσπου να επιτευχθεί συμφωνία ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα. Η πρόταση αυτή απορρίφθηκε με μεγάλη πλειοψηφία.

"Η επανάσταση που πραγματοποιείται αυτή τη στιγμή, είπε ο Αβανέσοφ, δε φοβήθηκε να βάλει χέρι στην ατομική ιδιοκτησία, συνεπώς και το ζήτημα του Τύπου, πρέπει να αντιμετωπίζεται από μας ακριβώς σαν ζήτημα ατομικής ιδιοκτησίας...".

Υστερα διάβασε την παρακάτω απόφαση που προτεινόταν επίσημα από τους μπολσεβίκους:

"1. Το κλείσιμο των αστικών εφημερίδων δεν προκλήθηκε μόνο από τις καθαρά στρατιωτικές ανάγκες στην περίοδο της εξέγερσης και της κατάπνιξης των αντεπαναστατικών αποπειρών, αλλά ήταν και αναγκαίο μεταβατικό μέτρο για την εδραίωση ενός νέου καθεστώτος στον τομέα του Τύπου, ενός καθεστώτος μέσα στο οποίο οι καπιταλιστές - οι ιδιοκτήτες των τυπογραφείων και του χαρτιού - δε θα μπορούσαν να γίνουν οι απόλυτοι φαμπρικάντες της κοινής γνώμης.

Το επόμενο μέτρο πρέπει να είναι η κατάσχεση των ιδιωτικών τυπογραφείων και των αποθεμάτων χαρτιού, το πέρασμά τους στην κυριότητα της σοβιετικής εξουσίας τόσο στο κέντρο όσο και στις επαρχίες, έτσι που τα κόμματα κι οι ομάδες να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν τα τεχνικά μέσα εκτύπωσης ανάλογα με την πραγματική ιδεολογική τους δύναμη, δηλ. ανάλογα με τον αριθμό των οπαδών τους.

Η αποκατάσταση της λεγόμενης "ελευθερίας του Τύπου", δηλ. η άμεση επιστροφή των τυπογραφείων και του χαρτιού στους καπιταλιστές - δηλητηριαστές της λαϊκής συνείδησης, θα ήταν अपαράδεχτη συνθηκολόγηση απέναντι στη θέληση του κεφαλαίου, παράδοση μιας από τις σπουδαιότερες θέσεις της εργατικής επανάστασης, δηλ. μέτρο απόλυτα αντεπαναστατικού χαρακτήρα.

Γι' αυτό η ΚΕ προτείνει στην μπολσεβίκικη φράξια της ΚΕΕ να απορριφθούν κατηγορηματικά κάθε είδους προτάσεις που οδηγούν στην επαναφορά του παλιού καθεστώτος στο ζήτημα του Τύπου και χωρίς αντιρρήσεις να υποστηρίξουν σ' αυτό το ζήτημα το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού ενάντια στις αξιώσεις και στους εκβιασμούς που υπαγορεύονται από τις μικροαστικές προκαταλήψεις ή από την άμεση εξυπηρέτηση των συμφερόντων της αντεπαναστατικής αστικής τάξης".

(1). Τα λόγια που είναι σε παρένθεση, δεν υπάρχουν στα πρακτικά της ΚΕΕ. Σύντ.

Η ανάγνωση της απόφασης αυτής διακοπτόταν από τις ειρωνικές παρατηρήσεις των αριστερών εσέρων και από τις οργισμένες φωνές εκείνων από τους μπολσεβίκους που ήταν αντίθετοι. Ο Καρέλιν τινάχτηκε από τη θέση του και διαμαρτυρήθηκε: "Τρεις βδομάδες πριν οι μπολσεβίκοι ήταν οι πιο θερμοί υποστηρικτές της ελευθερίας του Τύπου... Τα επιχειρήματα που αναφέρθηκαν σ' αυτή την απόφαση κατά περιεργο τρόπο θυμίζουν την άποψη των παλιών εκατονταρχιτών και των τσαρικών λογοκριτών: αφού και αυτοί μιλούσαν επίσης για "δηλητηριαστές της λαϊκής συνείδησης"".

Ο Τρότσκι μίλησε πολλή ώρα υπερασπίζοντας την απόφαση. Έκανε τη διάκριση ανάμεσα στη θέση του Τύπου στον καιρό του εμφύλιου πολέμου και τη θέση του μετά τη νίκη: "Στον καιρό του εμφύλιου πολέμου το δικαίωμα της βίας ανήκει μόνο στους καταπιεζόμενους...". (Φωνές: "Ποιος είναι τώρα καταπιεζόμενος; Κανίβαλε!").

"Η νίκη μας ενάντια στους εχθρούς ακόμα δεν τέλειωσε" - συνέχισε ο Τρότσκι - "κι οι εφημερίδες είναι όπλα στα χέρια τους. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες το κλείσιμο των εφημερίδων είναι ολότελα νόμιμο μέτρο αυτοάμυνας...". Υστερα ο Τρότσκι μίλησε για τη θέση του Τύπου μετά τη νίκη. "Η θέση των σοσιαλιστών στο ζήτημα της ελευθερίας του Τύπου πρέπει ν' ανταποκρίνεται απόλυτα στην ανάλογη θέση τους, στο ζήτημα της ελευθερίας του εμπορίου... Η εξουσία της δημοκρατίας, που οργανώνεται σήμερα στη Ρωσία, απαιτεί πλήρη κατάργηση της κυριαρχίας της ατομικής ιδιοκτησίας στον Τύπο, ακριβώς όπως και στη βιομηχανία... Η σοβιετική εξουσία πρέπει να κατασχέσει όλα τα τυπογραφεία. (Φωνές: Κατασχέστε το τυπογραφείο της "Πράβντα"). Το αστικό μονοπώλιο του Τύπου πρέπει να καταργηθεί. Διαφορετικά δεν άξιζε τον κόπο να πάρουμε την εξουσία! Πρέπει να είναι προσιτό σε κάθε ομάδα πολιτών το χαρτί και το πιεστήριο των τυπογραφείων... Δικαίωμα ιδιοκτησίας στα τυπογραφεία και το χαρτί έχουν, πριν απ' όλα, οι εργάτες κι οι αγρότες και μόνο ύστερα απ' αυτούς τα αστικά κόμματα, που είναι μειοψηφία... Με το πέρασμα της εξουσίας στα Σοβιέτ, επακολουθεί η ριζική αλλαγή όλων των βασικών όρων ύπαρξης κι αυτή η αλλαγή δεν μπορεί να μην αφορά και στον Τύπο... Αφού εθνικοποιήσαμε τις τράπεζες, με ποια λογική πρέπει να ανεχόμαστε τις εφημερίδες των χρηματιστών; Το παλιό καθεστώς πρέπει να πεθάνει κι αυτό πρέπει να το καταλάβουμε μια για πάντα...". (Χειροκροτήματα κι οργισμένες φωνές).

Ο Καρέλιν δήλωσε πως η ΚΕΕ δεν μπορεί να λύσει αυτό το σοβαρό ζήτημα. Πρέπει να το παραπέμψουμε σε ειδική επιτροπή. Υστερα μίλησε με πάθος για την υπεράσπιση της ελευθερίας του Τύπου.

Κατόπιν μίλησε ο Λένιν, ήρεμα, απαθέστατα. Ζάρωνε το μέτωπο και μιλούσε αργά, διαλέγοντας τις λέξεις, η κάθε φράση του έπεφτε σαν σφυρί.

"Ο εμφύλιος πόλεμος δεν τέλειωσε ακόμα. Μπροστά μας στέκονται ακόμα οι εχθροί, συνεπώς, είναι αδύνατο να καταργήσουμε τα κατασταλτικά μέτρα όσον αφορά τον Τύπο.

Εμείς οι μπολσεβίκοι λέγαμε πάντοτε πως όταν πάρουμε την εξουσία, θα κλείσουμε τον αστικό Τύπο. Όταν ανέχεσαι τις αστικές εφημερίδες, σημαίνει πως παύεις να είσαι σοσιαλιστής. Όταν κάνεις επανάσταση δεν πρέπει να σταματάς σ' ένα μέρος: πρέπει να πας είτε μπροστά είτε πίσω. Οποιος μιλάει τώρα για "ελευθερία του Τύπου", τραβάει προς τα πίσω και καθυστερεί την ορμητική μας κίνηση προς το σοσιαλισμό.

Αποτινάξαμε το ζυγό του καπιταλισμού, όμως η πρώτη επανάσταση αποτίναξε το ζυγό της απολυταρχίας. Αν η πρώτη επανάσταση είχε το δικαίωμα να απαγορεύσει τις μοναρχικές εφημερίδες, τότε κι εμείς έχουμε το δικαίωμα να κλείσουμε τις αστικές εφημερίδες. Το ζήτημα της ελευθερίας του Τύπου δεν πρέπει να το ξεχωρίζουμε από τα άλλα ζητήματα της ταξικής πάλης. Υποσχθήκαμε να κλείσουμε αυτές τις εφημερίδες και πρέπει να τις κλείσουμε. Η τεράστια πλειοψηφία του λαού είναι μαζί μας.

Τώρα, που η εξέγερση ανήκει πια στο παρελθόν, δεν έχουμε ούτε την παραμικρή πρόθεση ν' απαγορεύσουμε τις εφημερίδες των άλλων σοσιαλιστικών κομμάτων, εφόσον αυτές δεν καλούν σε ένοπλη εξέγερση ή σε ανυπακοή στη σοβιετική κυβέρνηση. Ωστόσο, δε θα τους επιτρέψουμε, κάτω από το πρόσχημα της ελευθερίας του σοσιαλιστικού Τύπου, να αρπάξουν το μονοπώλιο του χαρτιού και των τυπογραφείων, χρησιμοποιώντας τη μυστική υποστήριξη της αστικής τάξης... Τα τεχνικά μέσα του Τύπου πρέπει να γίνουν ιδιοκτησία της σοβιετικής κυβέρνησης και να κατανεμηθούν ανάμεσα στα σοσιαλιστικά κόμματα σε αυστηρή αναλογία με τον αριθμό των οπαδών τους...".

Εγινε ψηφοφορία. Η απόφαση του Λένιν και των αριστερών εσέρων απορρίφθηκε με τριάντα μία ψήφους, έναντι είκοσι δύο. Η άποψη του Λένιν συγκέντρωσε τριάντα τέσσερις ψήφους έναντι τεσσάρων (1). Οι μπολσεβίκοι Ριαζάνοφ και Λοζόφσκι τάχθηκαν με τη μειοψηφία, δηλώνοντας πως δεν μπορούν να ψηφίσουν για οποιοδήποτε περιορισμό της ελευθερίας του Τύπου.

Μετά απ' αυτό οι αριστεροί εσέροι δήλωσαν πως δεν μπορούν πια να πάρουν την ευθύνη γι' αυτό που έγινε κι έφυγαν από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή κι απ' όλα τα υπόλοιπα υπεύθυνα πόστα.

Από το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού παραιτήθηκαν πέντε μέλη: Ο Νόγκιν, ο Ρίκοφ, ο Μιλιούτιν, ο Τεοντόροβιτς και ο Σλιάπνικοφ που έκαναν την παρακάτω δήλωση:

"Έχουμε τη γνώμη πως είναι ανάγκη να σχηματιστεί σοσιαλιστική κυβέρνηση απ' όλα τα σοβιετικά κόμματα. Θεωρούμε πως ο σχηματισμός μιας τέτοιας κυβέρνησης θα έδινε τη δυνατότητα να δυναμώσουν οι καρποί της ηρωικής πάλης που έκανε η εργατική τάξη και ο επαναστατικός στρατός τον Οχτώβρη - Νοέμβρη.

Πιστεύουμε πως έξω απ' αυτό υπάρχει μόνο ένας δρόμος: η διατήρηση μονόπλευρης μπολσεβίκικης κυβέρνησης με την πολιτική τρομοκρατία. Σ' αυτό το δρόμο μπήκε το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού. Στο δρόμο αυτό εμείς, ούτε μπορούμε, ούτε και θέλουμε να μπούμε. Βλέπουμε πως αυτό οδηγεί στην απομάκρυνση των μαζικών προλεταριακών οργανώσεων από την καθοδήγηση της πολιτικής ζωής, στην εγκαθίδρυση ενός ανεύθυνου καθεστώτος και στη συντριβή της επανάστασης και της χώρας. Δεν μπορούμε να πάρουμε την ευθύνη για μια τέτοια πολιτική και γι' αυτό δηλώνουμε μπροστά στην ΚΕΕ ότι παραιτούμαστε από το αξίωμα των Επιτρόπων του Λαού".

Τη δήλωση αυτή την υπέγραψαν και μερικοί άλλοι επίτροποι, που όμως δεν παραιτήθηκαν από τη θέση τους: Ο Ριαζάνοφ και ο Ντερμπίσεφ από τη διεύθυνση Τύπου, ο Αρμπουζόφ από το κρατικό τυπογραφείο, ο Γιούρενεφ από την Κόκκινη

Φρουρά, ο Φιόντοροφ από το επιτροπάτο Εργασίας κι ο γραμματέας της επεξεργασίας των νομοθετικών προτάσεων Λάριν.

1. Δεν είναι σωστό. Η απόφαση του Λάριν και των αριστερών εσέρων απορρίφθηκε με είκοσι πέντε ψήφους, έναντι είκοσι. Σύντ.

Ταυτόχρονα ο Κάμενεφ, ο Ρίκοφ, ο Μιλιούτιν, ο Ζινόβιεφ και ο Νόγκιν παραιτήθηκαν από την Κεντρική Επιτροπή του μπολσεβίκικου κόμματος, κάνοντας δημόσια δήλωση για τις αιτίες της ενέργειάς τους:

"Θεωρούμε, πως η δημιουργία τέτοιας κυβέρνησης (που να αποτελείται από εκπροσώπους όλων των σοβιετικών κομμάτων) είναι αναγκαία για να προληφθεί η παραπέρα αιματοχυσία, η επερχόμενη πείνα, η συντριβή της επανάστασης από τους καλεντικούς, η εξασφάλιση της σύγκλησης Συντακτικής Συνέλευσης στην καθορισμένη προθεσμία και η πραγματική εφαρμογή του προγράμματος ειρήνης, που έγινε δεκτό στο δεύτερο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών...

Δεν μπορούμε να φέρουμε ευθύνη γι' αυτή την ολέθρια πολιτική της ΚΕ, που γίνεται ενάντια στη θέληση της τεράστιας μερίδας του προλεταριάτου και των στρατιωτών που ποθούν να σταματήσει γρήγορα η αιματοχυσία ανάμεσα στα διάφορα τμήματα της δημοκρατίας.

Γι' αυτό παραιτούμαστε από τον τίτλο του μέλους της ΚΕ, για να μπορούμε να πούμε ανοιχτά τη γνώμη μας στη μάζα των εργατών και των στρατιωτών...

Φεύγουμε από την ΚΕ σε στιγμή νίκης, σε στιγμή κυριαρχίας του κόμματός μας, φεύγουμε γιατί δεν μπορούμε να βλέπουμε με ηρεμία ότι η πολιτική της καθοδηγητικής ομάδας της ΚΕ οδηγεί το εργατικό κόμμα στο χάσιμο των καρπών αυτής της νίκης, στη συντριβή του προλεταριάτου...".

Οι εργάτες κι οι στρατιώτες της φρουράς ανησύχησαν κι έστειλαν αντιπροσωπείες στο Σμόλνι. Στη συνδιάσκεψη "για το σχηματισμό νέας κυβέρνησης", η διάσπαση στις γραμμές των μπολσεβίκικων προκάλεσε απερίγραπτη χαρά.

Η απάντηση όμως των λενινιστών ήταν γρήγορη κι αμείλιχτη. Ο Σλιάπνικοφ και ο Τεοντόροβιτς υποτάχθηκαν στην κομματική πειθαρχία και γύρισαν στις θέσεις τους. Ο Κάμενεφ αντικαταστάθηκε από πρόεδρο της ΚΕΕ και στη θέση του εκλέχτηκε ο Σβερντλόφ. Ο Ζινόβιεφ παραμερίστηκε από τη θέση του προέδρου του Σοβιέτ της Πετρούπολης. Το πρωί στις 20 (7) του Νοέμβρη η "Πράβντα" βγήκε με μια φλογερή έκκληση προς το ρωσικό λαό, γραμμένη από τον Λένιν, τυπώθηκε σε εκατοντάδες χιλιάδες αντίτυπα, κολλήθηκε σ' όλους τους τοίχους και σκορπίστηκε σ' όλη τη Ρωσία (1):

"...Το δεύτερο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ έδωσε την πλειοψηφία στο κόμμα των μπολσεβίκικων. Γι' αυτό μόνο η κυβέρνηση που θα σχηματιστεί απ' αυτό το κόμμα είναι σοβιετική κυβέρνηση. Κι όλοι ξέρουν ότι η Κεντρική Επιτροπή του κόμματος των μπολσεβίκικων, λίγες ώρες πριν σχηματιστεί η νέα κυβέρνηση και πριν υποβληθεί ο κατάλογος των μελών της στο δεύτερο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ, κάλεσε στη συνεδρίασή της τρία από τα πιο επιφανή μέλη της ομάδας των αριστερών εσέρων, τους συντρόφους Καμκόφ, Σπίρο και Καρέλιν και τους πρότεινε να πάρουν μέρος στη νέα κυβέρνηση. Λυπούμαστε πάρα πολύ που οι σύντροφοι αριστεροί εσέροι αρνήθηκαν, θεωρούμε την άρνησή τους απαράδεκτη για έναν επαναστάτη που είναι με το μέρος των εργαζομένων, είμαστε κάθε στιγμή έτοιμοι να πάρουμε τους αριστερούς εσέρους στην κυβέρνηση, δηλώνουμε όμως ότι σαν κόμμα της πλειοψηφίας στο δεύτερο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ έχουμε το δικαίωμα και την υποχρέωση απέναντι στο λαό να σχηματίσουμε κυβέρνηση...

Σύντροφοι! Μερικά μέλη της ΚΕ του κόμματός μας και του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού, οι Κάμενεφ, Ζινόβιεφ, Νόγκιν, Ρίκοφ, Μιλιούτιν και μερικοί άλλοι αποχώρησαν χτες, 4 του Νοέμβρη, από την ΚΕ του κόμματός μας και - οι τρεις τελευταίοι - από το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού... Οι σύντροφοι που έφυγαν ενήργησαν σαν λιποτάχτες, γιατί όχι μόνο εγκατέλειψαν τις θέσεις που τους είχαν εμπιστευτεί, μα και торπίλισαν τη ρητή απόφαση της ΚΕ του κόμματός μας ν' αναβάλουν την αποχώρησή τους τουλάχιστον ωσότου πάρουν απόφαση οι κομματικές οργανώσεις της Πετρούπολης και της Μόσχας. Καταδικάζουμε αποφασιστικά αυτή τη λιποταξία. Είμαστε βαθιά πεπεισμένοι πως όλοι οι συνειδητοί εργάτες, οι στρατιώτες κι οι αγρότες, που ανήκουν στο κόμμα μας ή που το συμπαθούν, θα καταδικάσουν εξίσου αποφασιστικά την ενέργεια των λιποταχτών...

Θυμηθείτε, σύντροφοι, πως οι δύο από τους λιποτάχτες, ο Κάμενεφ κι ο Ζινόβιεφ ακόμα πριν την εξέγερση της Πετρούπολης ενήργησαν σαν λιποτάχτες και απεργοσπάστες, γιατί όχι μονάχα καταψήφισαν την εξέγερση στην αποφασιστική συνεδρίαση της ΚΕ στις 10 του Οχτώβρη 1917, μα και ύστερα από την απόφαση που πήρε η ΚΕ έκαναν μέσα στα κομματικά στελέχη ζύμωση ενάντια στην εξέγερση... και ο μεγάλος ενθουσιασμός των μαζών, ο μεγάλος ηρωισμός των εκατομμυρίων εργατών, στρατιωτών και αγροτών στην Πετρούπολη και στη Μόσχα, στο μέτωπο, στα χαρακώματα και στα χωριά, παραμέρισε τους λιποτάχτες με την ίδια ευκολία, που ένα τρένο πετάει στην άκρη τα πελεκούδια.

Ας ντρέπονται, λοιπόν, όλοι οι λιγόπιστοι, όλοι οι ταλαντευόμενοι, όλοι οι δισταχτικοί, όλοι όσοι τρόμαξαν από την αστική τάξη ή επηρεάστηκαν από τις φωνές των φανερών και των κρυφών οργάνων της. Δεν υπάρχει ούτε ίχνος ταλάντευσης μέσα στις μάζες των εργατών και των στρατιωτών της Πετρούπολης, της Μόσχας και των άλλων πόλεων... Δε θα υποταχθούμε σε κανένα τελεσίγραφο των διανοουμενίστικων μικροομάδων, που δεν έχουν πίσω τους τις μάζες, που στην πραγματικότητα έχουν πίσω τους μονάχα τους οπαδούς του Κορνίλοφ, του Σάβνικοφ, τους ευέλπιδες κλπ..."

(1). Έχει υπόψη του την έκκληση "Από την Κεντρική Επιτροπή του Ρωσικού Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος (μπολσεβίκικων): Προς όλα τα μέλη του κόμματος και προς όλες τις εργαζόμενες τάξεις της Ρωσίας". Η έκκληση γράφτηκε από τον Λένιν στις 18-19 (5-6) του Νοέμβρη και δημοσιεύτηκε στην "Πράβντα" στις 20 (7) του Νοέμβρη 1917. Σύντ.

Η χώρα απάντησε με θύελλα αγανάκτησης. Έτσι οι αντιπολιτευόμενοι δεν πέτυχαν "να εκφράσουν ανοιχτά τη γνώμη τους μπροστά στις μάζες των εργατών και των στρατιωτών". Ο λαός ήταν αγανακτισμένος ενάντια στους "λιποτάχτες" κι αυτή η αγανάκτηση κατάκλυσε την ΚΕΕ. Κάμποσες μέρες το Σμόλνι είχε πλημμυρίσει ολοκληρωτικά από οργισμένες αντιπροσωπείες και μεγάλες επιτροπές από το μέτωπο από την περιοχή του Βόλγα, από τα εργοστάσια της Πετρούπολης. "Πώς τολμούν να φύγουν από την κυβέρνηση; Μήπως πουλήθηκαν στην αστική τάξη και θέλουν να χαντακώσουν την επανάσταση; Είναι υποχρεωμένοι να επιστρέψουν και να υποταχθούν στις αποφάσεις της Κεντρικής Επιτροπής!".

Μονάχα η στάση της φρουράς της Πετρούπολης δεν είχε ακόμη ξεκαθαριστεί. Στις 24 (11) του Νοέμβρη έγινε ένα μεγάλο συλλαλητήριο των στρατιωτών στο οποίο μίλησαν αντιπρόσωποι όλων των κομμάτων. Το συλλαλητήριο ενέκρινε με τεράστια πλειοψηφία τη θέση του Λένιν και διατύπωσε τη γνώμη να μπου οι αριστεροί εσέροι "στη σύνθεση της λαϊκής κυβέρνησης".

Οι μενσεβίκοι έστειλαν έντονο τηλεσίγραφο, ζητώντας να απελευθερωθούν όλοι οι υπουργοί κι οι ευέλπιδες, να δοθεί απόλυτη ελευθερία σ' όλες τις εφημερίδες, ν' αποπλιστεί η Κόκκινη Φρουρά και να μπου τα τμήματα της φρουράς της Πετρούπολης κάτω από τις διαταγές του Δημοτικού Συμβουλίου. Το Σμόλνι απάντησε πως όλοι οι σοσιαλιστές υπουργοί και σχεδόν όλοι οι ευέλπιδες, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, αφέθηκαν ήδη ελεύθεροι, ότι όλες οι εφημερίδες, εκτός από τις αστικές, είναι εντελώς ελεύθερες. Επικεφαλής όμως των Ενόπλων Δυνάμεων θα παραμείνει το Σοβιέτ. Στις 19 (6) του Νοέμβρη η συνδιάσκεψη "για το σχηματισμό νέας κυβέρνησης" διαλύθηκε κι οι αντιπολιτευόμενοι, ο ένας ύστερα από τον άλλο, το έσκασαν για το Μογκιλιόφ, όπου και συνέχιζαν να οργανώνουν, κάτω από την προστασία του επιτελείου, τη μια κυβέρνηση έπειτα από την άλλη, ώσπου ήρθε το τέλος τους...

Στο ίδιο διάστημα οι μπολσεβίκοι υπονόμισαν την εξουσία της Βίκζελ. Το Σοβιέτ της Πετρούπολης απευθύνθηκε προς όλους τους σιδηροδρομικούς και τους κάλεσε να υποχρεώσουν τη Βίκζελ να καταθέσει τα πληρεξούσιά της. Στις 15 (2) του Νοέμβρη η ΚΕΕ καθόρισε για την 1η του Δεκέμβρη (18 του Νοέμβρη) Πανρωσικό συνέδριο των σιδηροδρομικών. Και στην περίπτωση αυτή επανέλαβε ακριβώς την ταχτική που εφάρμοσε και στους αγρότες. Η Βίκζελ όρισε αμέσως δικό της χωριστό συνέδριο των σιδηροδρομικών, δύο εβδομάδες αργότερα. Στις 16 (3) του Νοέμβρη τα μέλη της Βίκζελ πήραν τη θέση τους στην ΚΕΕ. Τη νύχτα στις 2 του Δεκέμβρη (19 του Νοέμβρη) η ΚΕΕ, κηρύσσοντας την έναρξη του Πανρωσικού συνεδρίου των σιδηροδρομικών πρότεινε, τυπικά, στη Βίκζελ το χαρτοφυλάκιο του επιτρόπου των Συγκοινωνιών. Η πρόταση έγινε δεκτή.

Λύνοντας το ζήτημα της εξουσίας, οι μπολσεβίκοι καταπιάστηκαν με τα καθήκοντα της πρακτικής διοίκησης. Πρώτ' απ' όλα έπρεπε να θρέψουν την πόλη, τη χώρα και το στρατό. Αποσπάσματα ναυτών και κοκκινοφρουρών ερευνούσαν τις αποθήκες των εμπορών, τους σιδηροδρομικούς σταθμούς, ακόμα και τις μαούνες που στέκονταν στα κανάλια, ανακάλυπταν και κατάσχεταν χιλιάδες πούτια τροφίμων, που τα είχαν κρυμμένα οι ιδιώτες κερδοσκόποι. Στις επαρχίες στάλθηκαν απεσταλμένοι που με τη βοήθεια των αγροτικών επιτροπών επίταξαν τις αποθήκες των μεγάλων σιτεμπόρων. Στο Νότο και στη Σιβηρία στάλθηκαν καλά οπλισμένα αποσπάσματα ναυτών, από πέντε χιλιάδες άνδρες, για να καταλάβουν τις πόλεις που βρίσκονταν ακόμα στα χέρια των λευκοφρουρών, ν' αποκαταστήσουν την τάξη και, το βασικό, να εξοικονομήσουν τρόφιμα. Στη μεγάλη σιβηριανή αρτηρία η κυκλοφορία των επιβατών είχε διακοπεί δύο ολόκληρες εβδομάδες. Στο διάστημα αυτό κινήθηκαν από την Πετρούπολη προς την ανατολή δεκατρείς αμαξοστοιχίες φορτωμένες με μετάλλια είδη και με υφάσματα, για να τα ανταλλάξουν με τους αγρότες της Σιβηρίας. Τα εμπορεύματα αυτά τα συγκέντρωσαν οι εργοστασιακές επιτροπές. Με κάθε αμαξοστοιχία πήγαινε ειδικός επίτροπος, που έκανε ό,τι μπορούσε για να τα ανταλλάξει με τους αγρότες της Σιβηρίας με όσο το δυνατό περισσότερο σιτάρι και πατάτες...

Το ανθρακοφόρο λεκανοπέδιο του Ντονέτς βρισκόταν στα χέρια του Καλέντιν κι έτσι το ζήτημα των καυσίμων γινόταν όλο και οξύτερο. Το Σμόλνι σταμάτησε την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στα θέατρα, στα μαγαζιά και στα εστιατόρια, περιόρισε τον αριθμό των τραμ και κατάσχεσε από τους ιδιώτες εμπόρους όλα τα αποθέματα ξύλων... Και όταν τα εργοστάσια της Πετρούπολης βρέθηκαν μπροστά στην άμεση απειλή να σταματήσουν τη δουλιά από έλλειψη καυσίμων, οι ναύτες του στόλου της Βαλτικής έδωσαν στους εργατές διακόσιες χιλιάδες πούτια κάρβουνου από τα αποθέματα των πολεμικών πλοίων...

Στα τέλη του Νοέμβρη ξέσπασαν "τα πογκρόμ του κρασιού" (ληλασία των αποθηκών κρασιού), που άρχισαν με τη ληλασία των υπογειών των Χειμερινών Ανακτόρων. Οι δρόμοι γέμισαν από μεθυσμένους στρατιώτες... Ήταν ολοφάνερο πως σ' όλα αυτά είχαν βάλει το χέρι τους οι αντεπαναστάτες, που είχαν σκορπίσει σ' όλα τα συντάγματα σχεδιαγράμματα της πόλης στα οποία σημειώνονταν οι αποθήκες κρασιών. Οι επίτροποι του Σμόλνι είχαν κουραστεί να παρακαλούν και να πείθουν, όμως μ' αυτόν τον τρόπο δεν μπόρεσαν να σταματήσουν τις ταραχές και τις σκληρές συμπλοκές που επακολούθησαν ανάμεσα στους στρατιώτες και τους κοκκινοφρουρούς... Τέλος, η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή έστειλε κάμποσους λόχους ναυτών με πολυβόλα. Οι ναύτες χτύπησαν αλύπητα τους πογκρομιστές και σκότωσαν αρκετούς. Μετά απ' αυτό ειδικές επιτροπές πήγαν, ύστερα από σχετική διαταγή, σ' όλα τα υπόγεια κρασιού, κι έσπασαν τα βαρέλια με τα τσεκούρια ή ανατίναξαν αυτά τα υπόγεια με δυναμίτη...

Στα γραφεία των Σοβιέτ των αχτίδων φρουρούσαν, νύχτα - μέρα, λόχοι από πειθαρχικούς και καλά οργανωμένους κοκκινοφρουρούς, που είχαν αντικαταστήσει την παλιά πολιτοφυλακή. Για την αντιμετώπιση των μικροπαραβάσεων και μικροαδικημάτων δημιουργήθηκαν σ' όλα τα τετράγωνα της πόλης ολιγάριθμα αιρετά επαναστατικά δικαστήρια...

Τα μεγάλα ξενοδοχεία, όπου οι κερδοσκόποι κατάφερναν ακόμα να κάνουν μια χαρά τις δουλιές τους, κυκλώθηκαν από τους κοκκινοφρουρούς. Οι κερδοσκόποι οδηγήθηκαν στη φυλακή...

Το άγρυπνο και προσεχτικό προλεταριάτο της Πετρούπολης δημιούργησε πλατύ σύστημα παρακολούθησης, μαθαίνοντας, με τη βοήθεια των υπηρετριών, το καθετί που γινόταν στα σπίτια των αστών. Όλες οι πληροφορίες που συγκεντρώνονταν μ' αυτό τον τρόπο διαβιβάζονταν στη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή, που κατάφερνε εύστοχα χτυπήματα με σιδερένιο χέρι. Έτσι ανακαλύφθηκε η μοναρχική συνωμοσία που καθοδηγιόταν από το πρώην μέλος της Δούμας Πουρισκέβιτς και από μια ομάδα ευγενών και αξιωματικών, που είχαν οργανώσει εξέγερση των αξιωματικών κι έγραψαν γράμμα στον Καλέντιν, καλώντας τον να 'ρθει στην Πετρούπολη. Με τον ίδιο τρόπο ανακαλύφθηκε και η παράνομη δράση των καντέ της Πετρούπολης, που ενίσχυναν τον Καλέντιν με χρήματα και ανθρώπους...

Ο Νεράτοφ, τρομαγμένος από την αγανάκτηση, με την οποία ο λαός δέχτηκε τη φυγή του, γύρισε και παρέδωσε στον Τρότσκι τις μουσικές συμφωνίες. Κι ο Τρότσκι άρχισε αμέσως να τις δημοσιεύει στην "Πράβντα", προκαλώντας έτσι κατάπληξη σ' όλο τον κόσμο...

Οι περιορισμοί της ελευθερίας του Τύπου ενισχύθηκαν με διάταγμα, που έδινε το μονοπώλιο των ανακοινώσεων στις επίσημες κυβερνητικές εφημερίδες. Όλες οι υπόλοιπες εφημερίδες σε ένδειξη διαμαρτυρίας σταμάτησαν να εκδίδονται ή δεν πειθάρχησαν στο διάταγμα και κλείστηκαν... Υστερα από τρεις βδομάδες συνθηκολόγησαν όλες.

Οι υπάλληλοι των υπουργείων παρ' όλα αυτά απεργούσαν ακόμα. Οι παλιοί γραφειοκράτες εξακολουθούσαν να κάνουν σαμποτάζ κι εμπόδιζαν την εξομάλυνση της οικονομικής ζωής. Με το Σμόλνι ήταν μόνο η θέληση των πλατιών ανοργάνωτων μαζών και το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού στηριζόταν σ' αυτές, κατευθύνοντας τις επαναστατικές μαζικές ενέργειές τους ενάντια στους εχθρούς. Στις εκκλήσεις που γράφονταν καθαρά και απλά και που σκορπίζονταν σ' όλη τη Ρωσία, ο Λένιν εξηγούσε τους σκοπούς της επανάστασης και καλούσε το λαό να πάρει την εξουσία στα χέρια του, να τσακίσει με τη βία την αντίσταση των εύπορων τάξεων, να καταλάβει με τη δύναμη τα δημόσια ιδρύματα. Επαναστατική τάξη! Επαναστατική πειθαρχία! Αυστηρός απολογισμός και έλεγχος! Καμιά απεργία! Καμιά αδιαφορία!

Στις 20 (7) του Νοέμβρη η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή δημοσίευσε την παρακάτω προειδοποίηση:

"Οι εύπορες τάξεις φέρνουν αντίσταση στην καινούρια, τη σοβιετική κυβέρνηση, στην κυβέρνηση των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών. Οι οπαδοί τους σταματούν τη δουλιά των δημόσιων και δημοτικών υπαλλήλων, κάνουν εκκλήσεις να σταματήσει η δουλιά στις τράπεζες, προσπαθούν να κόψουν τις σιδηροδρομικές, τις ταχυδρομικές και τηλεγραφικές επικοινωνίες κλπ.

Τους προειδοποιούμε ότι παίζουν με τη φωτιά. Η πείνα απειλεί τη χώρα και το στρατό. Για να παλέψουμε με την πείνα είναι επιτακτική ανάγκη να δουλεύουν με εξαιρετική ακρίβεια οι επισιτιστικές επιχειρήσεις, οι σιδηροδρομικές γραμμές, το ταχυδρομείο, οι τράπεζες. Η εργατική και αγροτική κυβέρνηση παίρνει όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει τη χώρα με ό,τι είναι απαραίτητο.

Η αντίδραση ενάντια σ' αυτά τα μέτρα αποτελεί έγκλημα απέναντι στο λαό. Προειδοποιούμε τις εύπορες τάξεις και τους οπαδούς τους: αν δε σταματήσουν το σαμποτάζ και φτάσουν μέχρι τη διακοπή της μεταφοράς τροφίμων, τις πρώτες συνέπειες της κατάστασης που θα δημιουργηθεί θα τις δοκιμάσουν αυτές οι ίδιες. Οι εύπορες τάξεις και οι υπηρέτες τους θα στερηθούν το δικαίωμα να παίρνουν τρόφιμα. Όλα τα εφόδια που έχουν θα επιταχθούν, η περιουσία των κύριων υπεύθυνων θα κατασχεθεί.

Κάνουμε το καθήκον μας και προειδοποιούμε όσους παίζουν με τη φωτιά. Είμαστε βέβαιοι πως τα αποφασιστικά αυτά μέτρα, αν χρειαστεί, θα τα υποστηρίξουν απόλυτα όλοι οι εργάτες, οι στρατιώτες και οι αγρότες".

Στις 22 (9) του Νοέμβρη σ' όλους τους τοίχους της πόλης κολλήθηκε "Έκτακτη ανακοίνωση":

"Το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού πήρε έκτακτο και επείγον τηλεγράφημα από το επιτελείο του Βορείου Μετώπου στο οποίο ανακοινώνεται το εξής: "Δεν πρέπει να καθυστερήσετε περισσότερο, μη μας αφήσετε να πεθάνουμε από την πείνα. Ο στρατός του Βορείου Μετώπου εδώ και κάμποσες μέρες δεν έχει ούτε γαλέτες, που δίνονται από τα άθιχτα ως τα σήμερα εφόδια". Αυτά τα εφόδια τέλειωσαν. Ηδη οι αντιπρόσωποι που καταφθάνουν από το στρατό, λένε πως είναι ανάγκη να μεταφερθούν με σχέδιο τα τμήματα του στρατού στα μετόπισθεν, προβλέποντας πως μέσα σε λίγες μέρες θ' αρχίσει η γενική φυγή των ανθρώπων που πεθαίνουν από την πείνα, εξαντλημένοι από τον τρίχρονο πόλεμο στα χαρακώματα, άρρωστοι, γυμνοί, ξυπόλυτοι, τρελοί από τις απάνθρωπες στερήσεις...

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή πληροφορεί για τα παραπάνω τη φρουρά και τους εργάτες της Πετρούπολης. Η κατάσταση στο μέτωπο απαιτεί τα πιο δραστικά και αποφασιστικά μέτρα... Στο μεταξύ οι κορυφές της υπαλληλοκρατίας των κρατικών ιδρυμάτων, των τραπεζών, των ταμείων, των συγκοινωνιών, των ταχυδρομείων και των τηλεγραφείων σαμποτάρουν και υπονομεύουν τη δουλιά της κυβέρνησης, που προσπαθεί να εξασφαλίσει το μέτωπο με τρόφιμα... Κάθε ώρα καθυστέρησης μπορεί να στοιχίσει τη ζωή χιλιάδων στρατιωτών.

Οι αντεπαναστάτες υπάλληλοι είναι οι πιο άτιμοι εγκληματίες απέναντι στα αδέρφια μας που πεινούν και πεθαίνουν στο μέτωπο.

Η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή προειδοποιεί αυτούς τους εγκληματίες για τελευταία φορά. Σε περίπτωση που θα προβάλουν την παραμικρή αντίσταση ή αντίδραση θα παρθούν ενάντιά τους μέτρα, η αυστηρότητα των οποίων θα εξαρτηθεί από το μέγεθος του εγκλήματος που έκαναν".

Οι μάζες των εργατών και στρατιωτών απάντησαν σ' αυτό με μανιασμένη έκρηξη αγανάκτησης, που διαδόθηκε σ' όλη τη Ρωσία. Στην πρωτεύουσα οι δημόσιοι και τραπεζικοί υπάλληλοι τύπωσαν εκατοντάδες προκηρύξεις και εκκλήσεις, διαμαρτύρονταν και δικαιολογούνταν. Να μια απ' αυτές τις προκηρύξεις:

"Ας προσέξουν όλοι οι πολίτες!

Η Κρατική Τράπεζα είναι κλεισμένη.

Γιατί;

Γιατί η βία που χρησιμοποίησαν οι μπολσεβίκοι κατά της Κρατικής Τράπεζας, δεν της επέτρεψε να συνεχίσει τη δουλιά της. Στην αρχή οι επίτροποι του λαού ζήτησαν 10 εκατομμύρια ρούβλια και στις 14 του Νοέμβρη απαίτησαν κιάλας 25 εκατομμύρια, χωρίς να υποδείχνουν πού θα ξοδευτούν αυτά τα χρήματα...

Εμείς, οι υπάλληλοι της Κρατικής Τράπεζας, δεν μπορούμε να πάρουμε μέρος στην καταλήστευση της λαϊκής περιουσίας και σταματήσαμε τη δουλιά.

Πολίτες, τα χρήματα της Κρατικής Τράπεζας είναι δικά σας, λαϊκά χρήματα, βγαλμένα από τη δουλιά, τον ιδρώτα και το αίμα σας.

Πολίτες, προσπατέψτε τη λαϊκή περιουσία από την καταλήστευση και μας από τη βία, κι εμείς αμέσως θα πιάσουμε δουλιά.

Οι υπάλληλοι της Κρατικής Τράπεζας".

Το υπουργείο Επισιτισμού, το υπουργείο Οικονομικών, η ειδική επιτροπή προμήθειας - όλοι δήλωναν πως η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή δε δίνει στους υπαλλήλους τη δυνατότητα να δουλέψουν και παρακαλούσαν τον πληθυσμό να τους υποστηρίξει ενάντια στο Σμόλνι... Όμως οι απλοί εργάτες και στρατιώτες δεν τους πίστευαν. Ο λαός μέσα του πίστευε απόλυτα πως οι υπάλληλοι κάνουν σαμποτάζ, οδηγούν στο θάνατο από την πείνα το στρατό και το λαό... Στις μακριές ουρές που στέκονταν για ψωμί, όπως προηγούμενα, μέσα στους κρύους δρόμους, δε βρίζαν την κυβέρνηση, όπως γινόταν τον καιρό του Κερένσκι, μα τους σαμποταριστές υπαλλήλους. Γιατί όλοι αυτοί οι άνθρωποι ήξεραν, πως η κυβέρνηση είναι δική τους κυβέρνηση, η κυβέρνηση των δικών τους Σοβιέτ και πως οι υπάλληλοι των υπουργείων είναι ενάντια σ' αυτή την κυβέρνηση.

Στο κέντρο όλης αυτής της αντιπολίτευσης βρισκόταν το Δημοτικό Συμβούλιο και το μαχητικό του όργανο - η Επιτροπή Σωτηρίας, που αντιδρούσε ενάντια σε κάθε διάταγμα του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού, παίρνοντας συνέχεια αποφάσεις, με τις οποίες δεν αναγνώριζε τη σοβιετική κυβέρνηση και συνεργαζόταν ανοιχτά με τις καινούριες αντεπαναστατικές "κυβερνήσεις", που είχαν σχηματιστεί στο Μογκιλιόφ... Έτσι, λόγω χάρη στις 17 (4) του Νοέμβρη, η Επιτροπή Σωτηρίας απευθύνθηκε "προς όλες τις αυτοδιοικήσεις των πόλεων και τα ζέμστβα, προς όλες τις δημοκρατικές και επαναστατικές οργανώσεις των αγροτών, των εργατών, των στρατιωτών και των λοιπών πολιτών" με τα παρακάτω λόγια:

"...1) Να μην αναγνωρίσετε την μπολσεβίκικη κυβέρνηση και να παλέψετε εναντί της. 2) Να σχηματίσετε τοπικές επιτροπές σωτηρίας της πατρίδας και της επανάστασης, που θα πρέπει να συνενώσουν όλες τις δημοκρατικές δυνάμεις για να βοηθήσουν την Πανρωσική επιτροπή σωτηρίας στην εκπλήρωση των καθηκόντων της..."

Στο μεταξύ όμως οι εκλογές για τη Συντακτική Συνέλευση έδωσαν στην Πετρούπολη μεγάλη υπεροχή στους μπολσεβίκους. Μετά απ' αυτό, ακόμα και οι μενσεβίκοι - διεθνιστές δήλωσαν πως το Δημοτικό Συμβούλιο πρέπει να επανεκλεγεί, γιατί δεν αντανάκλα πια την πολιτική διάθεση του πληθυσμού της Πετρούπολης... Ταυτόχρονα το Δημοτικό Συμβούλιο το κατέκλυσε ένας χείμαρρος από αποφάσεις των εργατικών οργανώσεων, των στρατιωτικών τμημάτων, ακόμα και των αγροτών των περιχώρων, οι οποίες αποκαλούσαν το Δημοτικό Συμβούλιο "αντεπαναστατικό και κορνιλοφικό" και ζητούσαν να καταθέσει τα πληρεξούσιά του. Οι τελευταίες μέρες του Δημοτικού Συμβουλίου ήταν ιδιαίτερα θυελλώδεις, γιατί οι εργάτες των επιχειρήσεων του δήμου ζητούσαν να τους δοθεί ένας κάπως υποφερτός μισθός και απειλούσαν με απεργία...

Στις 23 (10) του Νοέμβρη η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή με επίσημη διαταγή, διέταξε τη διάλυση της Επιτροπής Σωτηρίας. Στις 29 (16) του μήνα, το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού αποφάσισε να διαλυθεί και να επανεκλεγεί το Δημοτικό Συμβούλιο της Πετρούπολης.

"Επειδή το Κεντρικό Δημοτικό Συμβούλιο, που εκλέχτηκε στις 20 Αυγούστου... έχασε ολοφάνερα και οριστικά το δικαίωμα να εκπροσωπεί τον πληθυσμό της Πετρούπολης, εφόσον ήρθε σε πλήρη αντίθεση με τις διαθέσεις και τις επιθυμίες του... Επειδή η πλειοψηφία του Δημοτικού Συμβουλίου, που έχασε κάθε πολιτική εμπιστοσύνη, συνεχίζει να χρησιμοποιεί τα τυπικά της δικαιώματα για να δρα αντεπαναστατικά ενάντια στη θέληση των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών, να σαμποτάρει και να υπονομεύει τη σχεδιασμένη κοινωνική δουλιά, το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού θεωρεί αναγκαίο να καλέσει τον πληθυσμό της πρωτεύουσας ν' αποφασίσει για την πολιτική της αυτοδιοίκησης της πόλης.

Για το σκοπό αυτό το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού αποφασίζει:

1. Το Δημοτικό Συμβούλιο της Πετρούπολης διαλύεται. Σαν μέρα διάλυσης ορίζεται η 17η του Νοέμβρη του 1917.
2. Όλα τα υπεύθυνα πρόσωπα, που είναι εκλεγμένα στο Δημοτικό Συμβούλιο της τωρινής περιόδου, θα παραμείνουν στις θέσεις τους και θα εκπληρώνουν όλα τα καθήκοντα με τα οποία είναι επιφορτισμένα, μέχρι που ν' αναλάβουν αυτά τα καθήκοντα τα υπεύθυνα πρόσωπα που θα εκλεγούν στο Δημοτικό Συμβούλιο της νέας περιόδου.
3. Όλοι οι υπάλληλοι της αυτοδιοίκησης της Πετρούπολης θα παραμείνουν για την εκπλήρωση των άμεσων καθηκόντων τους. Αν εγκαταλείψουν αυθαίρετα τη δουλιά, θ' απολυθούν αμέσως.

4. Οι καινούριες εκλογές του Δημοτικού Συμβουλίου της Πετρούπολης θα διεξαχθούν στις 26 του Νοέμβρη 1917, με βάση τις "Θέσεις για τις εκλογές των μελών του Δημοτικού Συμβουλίου της Πετρούπολης της 26 του Νοέμβρη 1917" που εκδίδονται σύγχρονα μ' αυτή την απόφαση.

5. Το Δημοτικό Συμβούλιο της Πετρούπολης της νέας περιόδου θα συνέλθει στις 28 του Νοέμβρη 1917, στις 2 η ώρα το απόγευμα.

6. Οσοι δεν πειθαρχήσουν στο παραπάνω διάταγμα, καθώς και όσοι σκόπιμα σπαταλούν ή καταστρέφουν την περιουσία της πόλης, θα συλλαμβάνονται αμέσως και θα παραπέμπονται στο στρατιωτικό επαναστατικό δικαστήριο...".

Παρά το διάταγμα αυτό, το Δημοτικό Συμβούλιο συνέχιζε να συνέρχεται, να παίρνει αποφάσεις για την "υπεράσπιση των θέσεων του μέχρι την τελευταία ρανίδα του αίματος" και να κάνει δραματικές εκκλήσεις στον πληθυσμό να σώσει "την εκλεγμένη αυτοδιοίκηση της πόλης". Ο πληθυσμός όμως παρέμεινε αδιάφορος ή εχθρικός. Στις 30 (17) του Νοέμβρη ο δήμαρχος Σρέιντερ και μερικά ακόμα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου πιάστηκαν, ανακρίθηκαν και αφέθηκαν ελεύθεροι. Την ίδια μέρα καθώς και την επόμενη, το Δημοτικό Συμβούλιο συνερχόταν ακόμα. Οι συνεδριάσεις του όμως διακόπτονταν συχνά από τους κοκκινοφρουρούς και τους ναύτες, που καλούσαν ευγενικά τη συνέλευση να διαλυθεί. Στις 2 του Δεκέμβρη (20 Νοέμβρη), τη στιγμή που μιλούσε ένα μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου στην αίθουσα Νικολάγιεφ, μπήκε ένας αξιωματικός με κάμποσους ναύτες και διέταξε τη συνέλευση να διαλυθεί, απειλώντας ότι σε αντίθετη περίπτωση θα χρησιμοποιήσει βία. Το Δημοτικό Συμβούλιο πήρε την τελευταία απόφαση διαμαρτυρίας, μα στο τέλος "υποχώρησε μπροστά στη βία". Το Νέο Δημοτικό Συμβούλιο, που εκλέχτηκε ύστερα από 10 μέρες, ήταν σχεδόν στο σύνολό του, μπολσεβίκικο. "Οι μετριοπαθείς" σοσιαλιστές αρνήθηκαν να πάρουν μέρος στις εκλογές.

Ωστόσο παρέμειναν ακόμα μερικά κέντρα επικίνδυνης αντιπολίτευσης. Τέτοια ήταν οι "δημοκρατίες" της Ουκρανίας και της Φιλανδίας, που δεν έκρυβαν καθόλου τις αντισοβιετικές τους τάσεις. Οι κυβερνήσεις του Ελσινγκφορς και του Κιέβου συγκέντρωσαν γύρω τους πιστά στρατιωτικά τμήματα και άρχισαν το ξερίζωμα του μπολσεβικισμού, τον αφοπλισμό και το διώξιμο των ρωσικών στρατευμάτων. Η ουκρανική ράντα άρπαξε την εξουσία σ' όλη τη Νότια Ρωσία και βοήθησε τον Καλέντιν με ανθρώπους και πολεμοφόδια. Η Φιλανδία και η Ουκρανία άρχισαν μυστικές διαπραγματεύσεις με τους Γερμανούς και επιπλέον μυστικές διαπραγματεύσεις με τους Γερμανούς και, επιπλέον, αναγνωρίστηκαν αμέσως από τις συμμαχικές κυβερνήσεις, που τους χορήγησαν μεγάλα δάνεια, υποστηρίζοντας τις εύπορες τάξεις τους στη δημιουργία αντεπαναστατικών κέντρων για επίθεση ενάντια στη Σοβιετική Ρωσία. Τελικά, όταν ο μπολσεβικισμός νίκησε και στις δύο αυτές χώρες, η συντριμμένη αστική τάξη κάλεσε τους Γερμανούς, που επανέφεραν την εξουσία της...

Φοβερότερος όμως κίνδυνος απειλούσε τη σοβιετική κυβέρνηση στο εσωτερικό. Ήταν ένας δικέφαλος εχθρός: η κίνηση του Καλέντιν και το επιτελείο στο Μογκιλιόφ, όπου η διοίκηση βρισκόταν στα χέρια του στρατηγού Ντουχόνιν.

Ο εξαιρετικά δραστήριος Μουραβιόφ διορίστηκε διοικητής των στρατευμάτων, που μάχονταν ενάντια στους κοζάκους. Στα εργοστάσια και τις φάμπρικές συνεχιζόταν η στρατολογία εργατών για τον Κόκκινο Στρατό. Στον Ντον στάλθηκαν εκατοντάδες προπαγανδιστές. Το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού έκανε έκκληση προς τους κοζάκους, στην οποία ξεκαθάριζε τι είναι η σοβιετική κυβέρνηση κι εξηγούσε πώς οι εύπορες τάξεις, οι γραφειοκράτες, οι τσιφλικάδες, οι τραπεζίτες και οι σύμμαχοί τους, η αριστοκρατία των κοζάκων και οι στρατηγοί, προσπαθούσαν να πνίξουν την επανάσταση, για να μην αφήσουν να περάσουν τα πλούτη τους στα χέρια του λαού.

Στις 27 (14) του Νοέμβρη, στο Σμόλνι, παρουσιάστηκε στον Λένιν και στον Τρότσκι μια κοζάκινη αντιπροσωπεία. Οι αντιπρόσωποι ρώτησαν αν είναι αλήθεια ότι η σοβιετική κυβέρνηση έχει την πρόθεση να μοιράσει την κοζάκινη γη στους αγρότες της Μεγαλρωσίας. "Όχι", απάντησε ο Τρότσκι. Οι κοζάκοι σιγοψιθύρισαν μεταξύ τους. "Και δεν έχει την πρόθεση η σοβιετική κυβέρνηση" - ρώτησαν - "να αφαιρέσει τα χτήματα από τους δικούς μας τσιφλικάδες και να τα μοιράσει στους εργαζόμενους κοζάκους;". Τους απάντησε ο Λένιν: "Αυτό", είπε, "είναι δική σας δουλιά. Εμείς θα υποστηρίξουμε τους εργαζόμενους κοζάκους σ' όλες τις ενέργειές τους... Το καλύτερο απ' όλα θα ήταν ν' αρχίσετε από τη δημιουργία κοζάκιων Σοβιέτ. Τότε θα αντιπροσωπευτείτε στην ΚΕΕ και τότε αυτή θα γίνει και δικιά σας κυβέρνηση".

Οι κοζάκοι έφυγαν πολύ σκεφτικοί. Ύστερα από δύο βδομάδες στο στρατηγό Καλέντιν παρουσιάστηκε μια αντιπροσωπεία από το στρατό του. "Μας δίνετε την υπόσχεση", ρώτησαν οι αντιπρόσωποι, "ότι θα μοιράσετε τα τσιφλικάδικα χτήματα στους εργαζόμενους κοζάκους;". "Μόνον αν περάσετε πάνω από το πτώμα μου", απάντησε ο Καλέντιν. Ύστερα από ένα μήνα, βλέποντας πως ο στρατός του διαλύεται μπροστά στα μάτια του, αυτοκτόνησε. Το κοζάκινο κίνημα σταμάτησε...

Ταυτόχρονα, στο Μογκιλιόφ συγκεντρώθηκε η παλιά ΚΕΕ - οι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές αρχηγοί από τον Αυξέντιεφ ως τον Τσερνόφ, οι δραστήριοι καθοδηγητές των παλιών στρατιωτικών επιτροπών, το αντιδραστικό σώμα των αξιωματικών. Το επιτελείο αρνιόταν επίμονα ν' αναγνωρίσει το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού. Συγκέντρωσε γύρω του τα τάγματα θανάτου, τους ιππότες του τάγματος του Αγίου Γεωργίου και τους κοζάκους του μετώπου και αποκατέστησε κρυφά στενή σύνδεση με τους στρατιωτικούς ακολούθους των συμμάχων, με το κίνημα του Καλέντιν και με την ουκρανική ράντα...

Οι συμμαχικές κυβερνήσεις δεν έδωσαν καμιά απάντηση στο διάταγμα της 8 του Νοέμβρη (26 του Οχτώβρη) για την ειρήνη, με το οποίο το συνέδριο των Σοβιέτ πρότεινε γενική ανακωχή.

Στις 20 (7) του Νοέμβρη ο Τρότσκι απευθύνθηκε στους πρεσβευτές των συμμάχων με την παρακάτω νότα:

"Έχω την τιμή να σας κάνω γνωστό, κύριε πρέσβη, πως το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, σχημάτισε στις 26 του Οχτώβρη καινούρια κυβέρνηση της Ρωσικής Δημοκρατίας με τη μορφή του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού. Πρόεδρος αυτής της κυβέρνησης είναι ο Βλαντίμιρ Ιλιτς Λένιν, η καθοδήγηση της εξωτερικής

πολιτικής ανατέθηκε σε μένα, με την ιδιότητα του Επιτρόπου του Λαού για τις εξωτερικές υποθέσεις. Επισύροντας την προσοχή σας στο κείμενο της πρότασης ανακωχής και δημοκρατικής ειρήνης χωρίς προσαρτήσεις και αποζημιώσεις, με βάση την αυτοδιάθεση των λαών που εγκρίθηκε από το Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών των στρατιωτών βουλευτών, έχω την τιμή να σας παρακαλέσω να εξετάσετε το προαναφερόμενο ντοκουμέντο, σαν συγκεκριμένη πρόταση άμεσης ανακωχής σ' όλα τα μέτωπα και άμεσης έναρξης ειρηνικών διαπραγματεύσεων - πρόταση με την οποία η αρμόδια κυβέρνηση της Ρωσικής Δημοκρατίας απευθύνεται ταυτόχρονα προς όλους τους εμπόλεμους λαούς και τις κυβερνήσεις τους.

Δεχτείτε τη διαβεβαίωση, κύριε πρέσβη, της βαθιάς εκτίμησης της Σοβιετικής Κυβέρνησης προς το λαό της Γαλλίας, που δεν μπορεί να μην επιθυμεί την ειρήνη, όπως και όλοι οι υπόλοιποι λαοί, που είναι εξαντλημένοι και έχυσαν τόσο αίμα σ' αυτόν τον χωρίς προηγούμενο πόλεμο...".

Την ίδια ακριβώς νύχτα το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού τηλεγράφησε στο στρατηγό Ντουχόνιν:

"Το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού θεωρεί αναγκαίο και κατεπείγον να κάνει σαφή πρόταση ανακωχής σ' όλες τις εμπόλεμες χώρες τόσο στις συμμαχικές, όσο και σε κείνες που βρίσκονται σ' εχθροπραξίες μαζί μας. Αντίστοιχη ανακοίνωση στάλθηκε από τον Επίτροπο του Λαού επί των Εξωτερικών σ' όλους τους αρμόδιους εκπροσώπους των συμμαχικών χωρών στην Πετρούπολη. Το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού αναθέτει σε σας, πολίτη ανώτατη διοικητή... να απευθυνθείτε στις στρατιωτικές αρχές των εχθρικών στρατών προτείνοντας την άμεση διακοπή των πολεμικών επιχειρήσεων με σκοπό την έναρξη ειρηνικών διαπραγματεύσεων.

Το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού, αναθέτοντας σ' εσάς τη διεξαγωγή αυτών των προκαταρκτικών διαπραγματεύσεων, σας διατάσσει: 1) Να ενημερώνετε συνεχώς το Συμβούλιο, απευθείας για την πορεία των διαπραγματεύσεών σας με τους εκπροσώπους των εχθρικών στρατών. 2) Να υπογράψετε συμφωνία ανακωχής μόνον ύστερα από τη συγκατάθεση του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού...". Οι πρεσβευτές των συμμάχων δέχτηκαν τη νότα του Τρότσκι με περιφρονητική σιωπή κι έδωσαν στις εφημερίδες ανώνυμες συνεντεύξεις, γεμάτες ειρωνείες. Η διαταγή που στάλθηκε στον Ντουχόνιν, χαρακτηρίστηκε ανοιχτά σαν πράξη προδοσίας...

Όσον αφορά τον ίδιο τον Ντουχόνιν, δεν έδωσε κανένα σημάδι ζωής. Τη νύχτα της 22 (9) του Νοέμβρη, τον κάλεσαν απευθείας και τον ρώτησαν αν προτίθεται να υπακούσει στη διαταγή. Ο Ντουχόνιν απάντησε πως μπορεί να υπακούσει μόνο στις διαταγές που εκδίδονται από "κυβέρνηση την οποία υποστηρίζει ο στρατός και η χώρα".

Αμέσως, αντικαταστάθηκε τηλεγραφικά από ανώτατος διοικητής και στη θέση του διορίστηκε ο Κριλένκο. Ο Λένιν, ακολουθώντας την ταχτική του να απευθύνεται προς τις μάζες, έστειλε ραδιογράφημα σ' όλες τις επιτροπές των συνταγμάτων, των μεραρχιών και των σωμάτων, σ' όλους τους στρατιώτες και τους ναύτες, κάνοντας γνωστή την άρνηση του Ντουχόνιν και διατάσσοντας: "Τα συντάγματα που βρίσκονται στις προφυλακές του μετώπου να εκλέξουν αμέσως αντιπροσώπους για άμεση διεξαγωγή διαπραγματεύσεων ανακωχής με τον εχθρό...".

Στις 23 (10) του Νοέμβρη οι στρατιωτικοί ακόλουθοι των συμμαχικών δυνάμεων, ενεργώντας με βάση τις οδηγίες των κυβερνήσεών τους, απηύθυναν στον Ντουχόνιν νότα, με την οποία τον προειδοποιούσαν επίσημα να μην "παραβιάσει τις συμφωνίες που κλείστηκαν ανάμεσα στις χώρες της Αντάντ". Στη νότα υπογραμμιζόταν ότι το κλείσιμο χωριστής ανακωχής με τη Γερμανία "θα έχει σοβαρότατες συνέπειες" για τη Ρωσία. Ο Ντουχόνιν έστειλε αμέσως αυτή τη νότα σ' όλες τις στρατιωτικές επιτροπές...

Το επόμενο πρωί ο Τρότσκι, απευθύνθηκε προς τα στρατεύματα με νέα έκκληση στην οποία χαρακτήριζε τη νότα των συμμαχικών εκπροσώπων σαν ανοιχτή ανάμειξη στις εσωτερικές υποθέσεις της Ρωσίας και σαν αυθάδικη απόπειρα "να υποχρεώσουν με απειλές το ρωσικό στρατό και το ρωσικό λαό να συνεχίσουν τον πόλεμο για να εκπληρωθούν οι συμφωνίες που έκλεισε ο τσάρος...".

Από το Σμόλνι σαν αδιάκοπος χείμαρρος έβγαιναν η μια μετά την άλλη οι προκηρύξεις που ξεσκέπαζαν τον Ντουχόνιν και το αντιδραστικό σώμα των αξιωματικών που συγκεντρώθηκε γύρω του, ξεσκέπαζαν τους αντιδραστικούς πολιτικάντες που είχαν συγκεντρωθεί στο Μογκιλιόφ, ξεσηκώνοντας σ' ολόκληρο το μέτωπο των χιλίων βερσιτών εκατομμύρια οργισμένων και δύσπιστων στρατιωτών. Και ταυτόχρονα ο Κριλένκο, συνοδευόμενος από τρία αποσπάσματα απόλυτα αφοσιωμένων ναυτών, τράβηξε για το επιτελείο, απειλώντας το με αμείλιχτη τιμωρία. Οι στρατιώτες τον υποδέχονταν παντού με ενθουσιώδεις επευφημίες. Η πορεία του ήταν ένας συνεχής θρίαμβος. Η κεντρική στρατιωτική επιτροπή εξέδωσε διακήρυξη, με την οποία υπεράσπιζε τον Ντουχόνιν, ταυτόχρονα, όμως, κινήθηκε προς το Μογκιλιόφ μια δύναμη από δέκα χιλιάδες στρατιώτες...

Στις 2 του Δεκέμβρη (19 του Νοέμβρη) η φρουρά του Μογκιλιόφ ξεσηκώθηκε, κατέλαβε την πόλη, έπιασε τον Ντουχόνιν και τη στρατιωτική επιτροπή και με τις νικηφόρες κόκκινες σημαίες βγήκε να προϋπαντήσει τον καινούριο ανώτατο διοικητή. Το επόμενο πρωί ο Κριλένκο έφτασε στο Μογκιλιόφ και βρήκε στο βαγόνι όπου κρατούνταν ο Ντουχόνιν, ένα πλήθος που μούγκριζε και λυσομανούσε. Ο Κριλένκο στο λόγο που εκφώνησε παρακάλεσε τους στρατιώτες να μην πειράξουν τον Ντουχόνιν, μια και έπρεπε να σταλεί στην Πετρούπολη, όπου θα παραπεμπόταν στο επαναστατικό δικαστήριο. Όταν τέλειωσε το λόγο του βγήκε ξαφνικά στο παράθυρο του βαγονιού ο Ντουχόνιν, σαν να ετοιμαζόταν να απευθυνθεί κι αυτός προς το πλήθος. Το πλήθος με οργισμένες φωνές ρίχτηκε κι εκεί ακριβώς, στην πλατφόρμα, τον κομμάτιασε.

Έτσι τέλειωσε η ανταρσία του επιτελείου...

Η σοβιετική κυβέρνηση, που δυνάμωσε τεράστια από την πτώση και του τελευταίου φρουρίου των εχθρικών της στρατιωτικών δυνάμεων, καταπιάστηκε με σιγουριά με την οργάνωση του καινούριου κράτους. Πολλοί παλιοί υπάλληλοι μπήκαν κάτω από τις σημαίες της, πολλά μέλη των άλλων κομμάτων μπήκαν στην υπηρεσία των Σοβιέτ. Στο μεταξύ, εκείνοι που υπολόγιζαν σε μεγάλους μισθούς απογοητεύτηκαν από το διάταγμα για την αμοιβή του Επιτρόπου του Λαού, δηλαδή την πιο ανώτερη αμοιβή, - σε 500 ρούβλια (περίπου 50 δολάρια) το μήνα... Η απεργία των δημόσιων υπαλλήλων που καθοδηγούνταν από την Ένωση των ενώσεων χρεοκόπησε, οι χρηματιστικές και εμπορικές ομάδες που βρίσκονταν πίσω της σταμάτησαν να την υποστηρίζουν. Οι τραπεζικοί υπάλληλοι γύρισαν κι αυτοί στη δουλιά...

Το διάταγμα για την εθνικοποίηση των τραπεζών, η δημιουργία του Ανώτατου Σοβιέτ της εθνικής οικονομίας, η εφαρμογή στη ζωή του διατάγματος για τη γη, η δημοκρατική αναδιοργάνωση του στρατού, οι αποφασιστικές αλλαγές σ' όλους τους τομείς της κρατικής διεύθυνσης και της ζωής - όλα αυτά που πραγματοποιούνταν με τη θέληση των εργατικών, στρατιωτικών και αγροτικών μαζών, άρχισαν βαθμιαία, με πολλά λάθη και εμπόδια, να σφυρηλατούν την προλεταριακή Ρωσία.

Οι μπολσεβίκοι δεν κατέλαβαν την εξουσία με συμβιβασμούς με τις κυρίαρχες τάξεις ή με τους άλλους πολιτικούς αρχηγούς, ούτε με συμφιλίωση με τον παλιό κρατικό μηχανισμό. Δεν την κατέλαβαν όμως ούτε και με την οργανωμένη βία μιας μικρής κλίκας. Αν οι πλατιές μάζες του ρωσικού πληθυσμού δεν ήταν έτοιμες για εξέγερση, αυτή θα αποτύχαινε. Το μυστικό της τεράστιας επιτυχίας των μπολσεβίκων βρίσκεται στο ότι πραγματοποίησαν τους βαθιούς και απλούς πόθους των πιο πλατιών στρωμάτων του πληθυσμού, καλώντας τα στη δουλιά για την καταστροφή και το ξερίζωμα του παλιού, καλώντας να οικοδομήσουν ύστερα μαζί, πάνω στις στάχτες και τα ερείπια του παλιού, το σκελετό του καινούριου κόσμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Το αγροτικό συνέδριο

Στις 18 (5) του Νοέμβρη έπεσε χιόνι. Το πρωί, όταν ξυπνήσαμε, είδαμε τις κορνίζες των παραθυριών κατάλευκες. Το χιόνι έπεφτε τόσο πυκνά, που σε δέκα μέτρα δε φαινόταν τίποτα. Η λάσπη εξαφανίστηκε. Η κατσουφιασμένη πόλη έγινε ξαφνικά εκτυφλωτικά λευκή. Τα αμάξια αντικαταστάθηκαν από τα έλκηθρα, που έτρεχαν με ιλιγγιώδη ταχύτητα στους ανώμαλους δρόμους. Τα γένια των αμαξάδων, οι οποίοι ήταν έτσι κουκουλωμένοι που προκαλούσαν τα γέλια, είχαν παγώσει κι είχαν γίνει σαν σταλαχτίτες από πάγο... Παρά την επανάσταση, που παρέσυρε με αστραπιαία ταχύτητα τη Ρωσία στο άγνωστο και αβέβαιο μέλλον, η πόλη υποδέχτηκε το πρώτο χιόνι με γενική χαρά. Όλα τα χείλη χαμογελούσαν, οι άνθρωποι έτρεχαν στο δρόμο και με γέλια έπιαναν τις ελαφρές χιονονιφάδες, που στροβιλιζόνταν στον αέρα. Εξαφανίστηκαν όλα τα γκρίζα χρώματα, μόνο οι χρυσοί και οι πολύχρωμοι οβελίσκοι και τρούλοι άστραφταν κάτω από το χιονισμένο πέπλο. Το χιόνι δυνάμωσε ακόμα πιο πολύ την ιδιόμορφη και πρωτόγονη ομορφιά τους.

Κατά το μεσημέρι μάλιστα βγήκε ο ήλιος, ωχρός και αδύνατος, όμως παρ' όλα αυτά ήταν ήλιος. Εξαφανίστηκαν τα συνάχια και οι ρευματισμοί, που είχαν αγκαλιάσει την πόλη στους βροχερούς μήνες. Η ζωή γινόταν πιο εύθυμη, ακόμα κι η επανάσταση άρχισε να ξετυλίγεται με πιο γρήγορους ρυθμούς...

Ενα βράδυ καθόμουν σε μια ταβέρνα απέναντι ακριβώς από το Σμόλνι. Η ταβέρνα λεγόταν "Η Καλύβα του μπάρμπα - Θωμά", κι οι κοκκινοφρουροί επισκέπτονταν συχνά το θορυβώδες και χαμηλοτάβανο μαγαζί. Κι απόψε στριμώχνονταν γύρω από τα σκεπασμένα με λερωμένα τραπεζομάντιλα τραπεζάκια, με τα μεγάλα πορσελάνινα τσαγιερά, γεμίζοντας το δωμάτιο με πυκνό καπνό των τσιγάρων. Τα γκαρσόνια έτρεχαν προς όλες τις μεριές, φωνάζοντας: "Αμέσως! Αμέσως!".

Σε μια γωνιά καθόταν κάποιος με στολή λοχαγού και προσπαθούσε να βγάλει λόγο, όμως οι θαμώνες της ταβέρνας τον διέκοπταν κάθε φορά μόλις έλεγε μερικές λέξεις.

"Εσείς είστε χειρότεροι κι απ' τους δολοφόνους", φώναξε. "Σκοτώνετε στους δρόμους τους ίδιους τους αδελφούς σας, τους Ρώσους!".

"Πότε κάναμε αυτό το πράγμα;" ρώτησε ένας εργάτης.

"Την περασμένη Κυριακή, όταν οι ευέλπιδες...".

"Και μήπως αυτοί δε μας πυροβόλησαν; (ένας από τους θαμώνες σήκωσε το χέρι που το είχε κρεμασμένο με επίδεσμο). Εμένα μου άφησαν ενθύμιο, οι διαβόλοι!".

Ο λοχαγός φώναξε μ' όλη του τη δύναμη: "Επρεπε να κρατήσετε ουδετερότητα! Ποιοι είστε σεις, που τολμάτε να ανατρέψετε τη νόμιμη κυβέρνηση; Ποιος είναι ο δικός σας Λένιν; Γερμανός...".

"Και συ ποιος είσαι;! Αντεπαναστάτης! Προβοκάτορας!" του φώναξαν απ' όλες τις μεριές.

Όταν ο θόρυβος σταμάτησε κάπως, ο λοχαγός σηκώθηκε.

"Καλά", είπε, "λέτε πως είστε ο ρούσικος λαός, όμως ο ρούσικος λαός δεν είστε σεις! Ο ρούσικος λαός είναι οι αγρότες! Λοιπόν περιμένετε... οι αγρότες...".

"Ναι, θα περιμένουμε", του φώναξαν οι συνομιλητές του, "και θα δούμε τι θα πουν οι αγρότες! Εμείς ξέρουμε τι θα πουν!... Μήπως δεν είναι το ίδιο εργαζόμενοι όπως κι εμείς!..".

Σε τελευταία ανάλυση όλα εξαρτιόνταν ακριβώς από τους αγρότες. Αν και οι αγρότες πολιτικά ήταν ελάχιστα αναπτυγμένοι, ωστόσο είχαν τις δικές τους απόψεις κι, εκτός απ' αυτό, αποτελούσαν τα 80% και πάνω του πληθυσμού της Ρωσίας. Ανάμεσα στους αγρότες οι μπολσεβίκοι είχαν, σχετικά, λίγους οπαδούς και στέρια δικτατορία με μόνο τους βιομηχανικούς εργάτες ήταν αδύνατη στη Ρωσία... Ο από παράδοση εκπρόσωπος της αγροτιάς ήταν το κόμμα των εσέρων. Γι' αυτό και η καθοδήγηση των αγροτών πέρασε στους αριστερούς εσέρους, κι όχι σ' άλλο από τα κόμματα που υποστήριζαν τη σοβιετική κυβέρνηση. Και οι αριστεροί εσέροι, που εξαρτιόνταν από την εύνοια του οργανωμένου προλεταριάτου της πόλης, είχαν απόλυτη ανάγκη από την υποστήριξη των αγροτών...

Το Σμόλνι, όμως, δεν ξεχνούσε καθόλου τους αγρότες. Αφού έβγαλε το διάταγμα για τη γη, η καινούρια ΚΕΕ σαν πρώτη της δουλιά θεώρησε τη σύγκληση του Πανρωσικού αγροτικού συνεδρίου, ενεργώντας ανεξάρτητα από την Εκτελεστική Επιτροπή των αγροτικών Σοβιέτ. Σε μερικές μέρες κι ύστερα από λεπτομερειακή επεξεργασία, δημοσιεύτηκαν οι κανονισμοί για τις επαρχιακές αγροτικές επιτροπές και σε συνέχεια ακολούθησαν τα γράμματα του Λένιν προς τους αγρότες, όπου απλά και κατανοητά μιλούσε για την μπολσεβίκικη επανάσταση και για την καινούρια κυβέρνηση. Τέλος, στις 16 (3) του Νοέμβρη, ο Λένιν και ο Μιλιούτιν δημοσίευσαν τις "Οδηγίες προς τους εντολοδόχους που στάλθηκαν στις επαρχίες". Η σοβιετική κυβέρνηση έστειλε χιλιάδες τέτοιους εντολοδόχους στα χωριά.

"1. Ο εντολοδόχος μόλις φθάσει στο καθορισμένο κυβερνείο συγκαλεί σύσκεψη της Εκτελεστικής Επιτροπής των Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών, όπου κάνει εισήγηση για το νόμο σχετικά με τη γη, βάζει το ζήτημα της σύγκλησης σύσκεψης των Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών των νομών και των κυβερνείων.

2. Ξεκαθαρίζει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το πρόβλημα της γης στο κυβερνείο:

α) Καταγράφηκε ή όχι η γη των τσιφλικάδων και πού και σε ποιους νομούς. β) Ποιος διαχειρίζεται τη γη των τσιφλικάδων: οι αγροτικές επιτροπές ή όπως προηγούμενα οι τσιφλικάδες;

γ) Πώς ενήργησαν για την απογραφή των εργαλείων;

3. Αυξήθηκε η καλλιεργημένη έκταση των αγροτών;

4. Πόσα σιτηρά φορτώθηκαν από την ποσότητα, που ορίστηκε για το κυβερνείο;

5. Υποδείχνει πως, αφού οι αγρότες πήραν τη γη, είναι ανάγκη να αυξήσουν όσο μπορεί περισσότερο την ποσότητα και να επιταχύνουν την παράδοση σιτηρών στις πόλεις, γιατί μόνο με την αύξηση της παράδοσης σιτηρών μπορεί να αποφευχθεί η απειλή της πείνας.

6. Ποια μέτρα υποδείχονται και ποια πάρθηκαν για το πέρασμα της τσιφλικάδικης γης στα χέρια των επαρχιακών και νομαρχιακών επιτροπών και των Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών;

7. Τα χτήματα που είναι καλά οργανωμένα και εξοπλισμένα είναι σωστό να μπουν στη διάθεση των Σοβιέτ των βουλευτών των εργατών γης με την ανάλογη καθοδήγηση των γεωπόνων..."

Στο χωριό άρχισαν να γίνονται ζυμώσεις και αλλαγές κι αυτά οφείλονται όχι μόνο στην ισχυρή επίδραση που άσκησε το διάταγμα για τη γη, μα και στους χιλιάδες στρατιώτες - αγρότες που γύρισαν από το μέτωπο με επαναστατικές διαθέσεις... Οι στρατιώτες αυτοί ήταν που χαιρέτισαν με ιδιαίτερη χαρά τη σύγκληση του αγροτικού συνεδρίου.

Όπως η παλιά ΚΕΕ προσπάθησε να εμποδίσει το δεύτερο Συνέδριο των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, έτσι κι η εκτελεστική επιτροπή των Σοβιέτ των αγροτών προσπάθησε ν' αποφύγει το αγροτικό συνέδριο που συγκάλεσε το Σμόλνι. Ωστόσο η Εκτελεστική Επιτροπή, το ίδιο όπως και η παλιά ΚΕΕ, βλέποντας πως δεν μπορούσε να ματαιώσει αυτό το συνέδριο, άρχισε με πυρετώδη βιασύνη να στέλνει τηλεγραφήματα και να δίνει εντολή να εκλεγούν συντηρητικοί αντιπρόσωποι. Διέδωσαν ακόμα στους αγρότες ότι το συνέδριο θα συγκληθεί δήθεν στο Μογκιλιόφ και μερικοί από τους αντιπροσώπους πήγαν πραγματικά εκεί. Όμως στις 23 (10) του Νοέμβρη, στην Πετρούπολη συγκεντρώθηκαν τετρακόσιοι περίπου αντιπρόσωποι κι άρχισαν οι συσκέψεις των παρατάξεων...

Η έναρξη του συνεδρίου έγινε στην αίθουσα Αλεξαντρόφ, στο Δημαρχείο κι η πρώτη ψηφοφορία έδειξε πως οι περισσότεροι από τους μισούς αντιπροσώπους του συνεδρίου ήταν αριστεροί εσέροι, ενώ μπολσεβίκοι ήταν, περίπου, το ένα πέμπτο, δεξιοί εσέροι - το ένα τέταρτο και οι υπόλοιποι αντιπρόσωποι συνασπίστηκαν μόνο από αντιπολίτευση προς την παλιά Εκτελεστική Επιτροπή, που είχε επικεφαλής τον Αυξέντιεφ, τον Τσαϊκόφσκι και τον Πεσεχόνοφ...

Η τεράστια αίθουσα γέμισε από θορυβώδες πλήθος. Βαθιά και έντονη έχθρα χώριζε τους αντιπροσώπους σε ομάδες. Στη δεξιά πλευρά ακτινοβολούσαν οι επωμίδες των αξιωματικών, διακρίνονταν τα πατριαρχικά αξύριστα πρόσωπα των ηλικιωμένων και πιο πλούσιων αγροτών, στο κέντρο ήταν λίγοι αγρότες υπαξιωματικοί και κάμποσοι στρατιώτες και αριστερά κάθονταν σχεδόν αποκλειστικά απλοί στρατιώτες. Ήταν η νέα γενιά που υπηρετούσε στο στρατό... Οι εξώστες ήταν γεμάτοι από εργάτες που θυμούνταν ακόμα την αγροτική τους προέλευση...

Η Εκτελεστική Επιτροπή ανοίγοντας τη συνεδρίαση κατά το παράδειγμα της παλιάς ΚΕΕ, αρνήθηκε ν' αναγνωρίσει επίσημα το συνέδριο: Το επίσημο συνέδριο είχε καθοριστεί για τις 13 του Δεκέμβρη (30 Νοέμβρη). Μέσα σε θύελλα από χειροκροτήματα και οργισμένες κραυγές, ο εκπρόσωπος της Εκτελεστικής Επιτροπής δήλωσε πως η σημερινή συγκέντρωση δεν είναι τίποτε περισσότερο από "Εκτακτη συνδιάσκεψη...". Όμως η "Εκτακτη συνδιάσκεψη" πολύ γρήγορα έδειξε τη στάση της απέναντι στην Εκτελεστική Επιτροπή, εκλέγοντας στο προεδρείο την αρχηγό των αριστερών εσέρων Μαρία Σπιριδόνοβα.

Όλη η πρώτη μέρα πέρασε σχεδόν μέσα σε θυελλώδεις συζητήσεις για το αν θα επιτραπεί να πάρουν μέρος στο συνέδριο οι εκπρόσωποι των επαρχιακών Σοβιέτ ή μόνο οι αντιπρόσωποι από τις οργανώσεις των κυβερνείων. Τελικά, όπως είχε γίνει και στο συνέδριο των εργατών και στρατιωτών, η συντριπτική πλειοψηφία τάχθηκε υπέρ της πιο πλατιάς αντιπροσώπευσης. Μετά από αυτό η παλιά Εκτελεστική Επιτροπή εγκατέλειψε την αίθουσα των συνεδριάσεων...

Σχεδόν αμέσως ύστερα έγινε ολοφάνερο, πως η πλειοψηφία των αντιπροσώπων ήταν εχθρικά διατεθειμένη προς την κυβέρνηση των Επιτρόπων του Λαού. Ο Ζινόβιεφ προσπάθησε να μιλήσει εξ ονόματος των μπολσεβίκων, μα τον γιουχάισαν και τον αποδοκίμασαν, κι όταν μέσα σε γέλια κατέβηκε από το βήμα, ξέσπασαν φωνές: "Βάλτωσε ο Επίτροπος του Λαού!".

"Εμείς οι αριστεροί σοσιαλιστές επαναστάτες", φώναξε ο επαρχιακός αντιπρόσωπος Ναζάρεφ, - "δεν αναγνωρίζουμε αυτή τη λεγόμενη εργατοαγροτική κυβέρνηση, αν δεν αντιπροσωπευτούν σ' αυτήν οι αγρότες. Η κυβέρνηση αυτή δεν είναι σήμερα τίποτ' άλλο, από δικτατορία των εργατών... Επιμένουμε στο σχηματισμό καινούριας κυβέρνησης που θ' αντιπροσωπεύει όλη τη δημοκρατία!

Οι αντιδραστικοί αντιπρόσωποι με όλες τις δυνάμεις υποστήριζαν την τέτοια τάση και, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες από την πλευρά των μπολσεβίκων θέσεων, υποστήριζαν πως το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού προσπαθεί είτε να υποτάξει το συνέδριο, είτε να το διαλύσει με την ένοπλη δύναμη. Οι αγρότες υποδέχτηκαν αυτή τη δήλωση με θύελλα αγανάκτησης...

Την τρίτη μέρα στο βήμα εμφανίστηκε ξαφνικά ο Λένιν. Η αίθουσα τρανταζόταν περισσότερο από δέκα λεπτά: "Κάτω αυτός!" - ούρλιαζαν οι σύνεδροι. "Δε θέλουμε ν' ακούσουμε τους λαϊκούς σας επιτρόπους! Δεν αναγνωρίζουμε την κυβέρνηση σ' σας!".

Ο Λένιν στεκόταν απόλυτα ήρεμος, κρατώντας την κορυφή του βήματος με τα δύο του χέρια και κοίταζε σκεφτικά το μαινόμενο πλήθος με τα μισόκλειστα μάτια του. Τέλος, ο θόρυβος στην αίθουσα ησύχασε κάπως, εκτός από τα δεξιά καθίσματα, απ' όπου συνέχιζαν ακόμα να φωνάζουν και να σφυρίζουν.

"Δεν ήρθα σαν μέλος του Σοβιέτ των Επιτρόπων του Λαού", - είπε ο Λένιν και πάλι περίμενε, μέχρι που να σταματήσει ο θόρυβος - "αλλά σαν μέλος της μπολσεβίκικης φράξιας κι αφού εκλέχτηκα κανονικά για το σημερινό συνέδριο". Και σήκωσε ψηλά, πάνω από το κεφάλι, το πληρεξούσιό του, έτσι που να μπορούν όλοι να το δουν.

"Όμως" - συνέχισε με ολότελα ήρεμη φωνή - "κανένας δε θ' αρνηθεί πως η σημερινή ρωσική κυβέρνηση σχηματίστηκε από το μπολσεβίκικο κόμμα...". Περίμενε ακόμα ένα δευτερόλεπτο - "που στην ουσία, είναι ένα και το αυτό πράγμα...". Αμέσως από τα δεξιά καθίσματα ξέσπασαν στριγκλιάρικες κραυγές, αλλά το κέντρο κι η αριστερά ενδιαφέρθηκαν και πέτυχαν να γίνει ησυχία.

Η επιχειρηματολογία του Λένιν ήταν απλή. "Πέστε ειλικρινά, εσείς οι αγρότες, που σας δώσαμε την τσιφλικάδικη γη: Θέλετε πραγματικά να εμποδίσετε τώρα τους εργάτες να εφαρμόσουν τον έλεγχο στην παραγωγή; Γιατί, βλέπετε, αυτή είναι η ταξική πάλη. Οι τσιφλικάδες, βέβαια, παλεύουν ενάντια στους αγρότες και οι εργοστασιάρχες παλεύουν ενάντια στους εργάτες. Θέλετε, αλήθεια, να φέρετε διάσπαση στις γραμμές του προλεταριάτου; Με ποια πλευρά θέλετε να πάτε;

Εμείς, οι μπολσεβίκοι, είμαστε το κόμμα του προλεταριάτου - τόσο του αγροτικού προλεταριάτου, όσο και του βιομηχανικού προλεταριάτου. Εμείς, οι μπολσεβίκοι, είμαστε υπέρ των Σοβιέτ - τόσο υπέρ των Σοβιέτ των αγροτών, όσο και υπέρ των εργατών και των στρατιωτών. Η σημερινή κυβέρνηση είναι κυβέρνηση σοβιετική, κι εμείς όχι μόνον προτείναμε στο Σοβιέτ των αγροτών να πάρει μέρος σ' αυτή την κυβέρνηση, μα και καλέσαμε τους αντιπροσώπους των αριστερών εσέρων να μπουν στο Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού.

Τα Σοβιέτ είναι η πιο τέλεια αντιπροσώπευση του λαού - τόσο για κείνους που δουλεύουν στα εργοστάσια και στα μεταλλεία, όσο και για κείνους που δουλεύουν στα χωράφια. Καθένας που προσπαθεί να υπονομεύσει τα Σοβιέτ, κάνει αντιδημοκρατικές και αντεπαναστατικές ενέργειες. Κι εγώ είμαι υποχρεωμένος να σας προειδοποιήσω, σύντροφοι δεξιοί εσέροι και σας, κύριοι καντέ, πως αν η Συντακτική Συνέλευση προσπαθήσει να διαλύσει τα Σοβιέτ, εμείς, δε θα επιτρέψουμε στη Συντακτική Συνέλευση να κάνει τέτοιο πράγμα!".

Το βράδυ στις 25 (12) του Νοέμβρη έφτασε βιαστικά από το Μογκιλιόφ ο Τσερνόφ, που τον κάλεσε η Εκτελεστική Επιτροπή. Μόλις δύο μήνες πριν ο Τσερνόφ θεωρούνταν μεγάλος επαναστάτης και ήταν πολύ δημοφιλής ανάμεσα στην αγροτιά. Τώρα τον καλούσαν να συγκρατήσει την επικίνδυνη στροφή του συνεδρίου προς τ' αριστερά. Μόλις έφτασε στην Πετρούπολη ο Τσερνόφ πιάστηκε και οδηγήθηκε στο Σμόλνι, όπου τον ανάκριναν στα γρήγορα και τον άφησαν ελεύθερο.

Πρώτη του δουλιά ήταν να επιπλήξει αυστηρά την Εκτελεστική Επιτροπή για την αποχώρησή της από το συνέδριο. Η Εκτελεστική Επιτροπή συμφώνησε να επιστρέψει. Όταν μπήκε στην αίθουσα ο Τσερνόφ έγινε δεκτός από την πλειοψηφία με ζωηρά χειροκροτήματα και από τους μπολσεβίκους με σφυρίγματα και γιουχαϊσματα.

"Σύντροφοι, εγώ απουσίαζα. Πήρα μέρος στη συνδιάσκεψη της XII Στρατιάς σχετικά με το ζήτημα της σύγκλησης συνεδρίου όλων των αγροτών βουλευτών των στρατιών του Δυτικού Μετώπου και πολύ λίγο ξέρω για την εξέγερση που έγινε εδώ...".

Ο Ζινόβιεφ πετάχτηκε απ' τη θέση του και φώναξε: "Ναι, είχατε λείψει μερικά λεπτά!". Φοβερός θόρυβος, φωνές: "Κάτω οι μπολσεβίκοι!".

Ο Τσερνόφ συνέχισε: "Η κατηγορία που εκτοξεύουν εναντίά μου, πως δόθηκα να ριχτεί ολόκληρη στρατιά ενάντια στην Πετρούπολη, δε βασίζεται πουθενά και είναι ολότελα ψέμα. Από πού ξεκινά μια τέτοια κατηγορία; Δείξτε μου τις πηγές!".

Ζινόβιεφ: "Ξεκινάει από τις εφημερίδες σας, από την "Ισβέστια" και την "Ντέλα Ναρόντα".

Το φαρδύ πρόσωπο του Τσερνόφ, που σκεπαζόταν από άσπρη γενειάδα και ήταν φορτωμένο με μαλλιά, μαύρισε από την οργή. Τα μικρά του ματάκια άστραφταν. Όμως κρατήθηκε και συνέχισε: "Επαναλαμβάνω ότι πραγματικά δεν ξέρω τίποτε για ό,τι έγινε εδώ. Δεν οδήγησα καμιά στρατιά, εκτός απ' αυτήν εδώ (έδειξε με το χέρι τους αγρότες αντιπροσώπους). Και παίρνω πάνω μου όλη την ευθύνη για το ότι την οδήγησα μέχρι αυτή την αίθουσα". Γέλια, φωνές: "Μπράβο!".

"Επιστρέφοντας στην Πετρούπολη, επισκέφτηκα το Σμόλνι. Εκεί δε μου απόδωσαν τέτοιες κατηγορίες... ύστερα από μια πολύ σύντομη συνομιλία με άφησαν - αυτό είναι όλο! Ας επαναλάβει αυτή την κατηγορία όποιος θέλει από τους παραβρισκόμενους!".

Ξέσπασε φοβερός θόρυβος. Οι μπολσεβίκοι και μερικοί από τους αριστερούς εσέρους πετάχτηκαν από τη θέση τους και άρχισαν να φωνάζουν, κουνώντας τις γροθιές και οι υπόλοιποι αντιπρόσωποι προσπαθούσαν να σκεπάσουν τη φωνή τους.

"Αυτή δεν είναι συνεδρίαση, μα πλήρης αναρχία!" - τσίριξε ο Τσερνόφ. Μ' αυτά τα λόγια εγκατέλειψε την αίθουσα. Απ' αφορμή το θόρυβο και τη φασαρία αναγκάστηκαν να διακόψουν τη συνεδρίαση...

***

Στο μεταξύ όλους τους ανησυχούσε το ζήτημα της θέσης της Εκτελεστικής Επιτροπής. Κηρύσσοντας τη συνέλευση "Εκτακτη συνδιάσκεψη", επιδίωκε να μην επιτρέψει επανεκλογή Εκτελεστικής Επιτροπής. Αυτό όμως αποδείχτηκε μπαστούνι με δύο άκρες: οι αριστεροί εσέροι αποφάσισαν πως αν το συνέδριο δεν έχει εξουσία στην Εκτελεστική

Επιτροπή, τότε και η Εκτελεστική Επιτροπή δεν έχει εξουσία στο συνέδριο. Στις 25 (12) του Νοέμβρη η συνέλευση αποφάσισε ότι οι αρμοδιότητες της Εκτελεστικής Επιτροπής περνούν στην "Εκτακτη συνδιάσκεψη" και ότι δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής, που εκλέχτηκαν με την ιδιότητα των αντιπροσώπων... Την επόμενη μέρα, παρά την απεγνωσμένη αντίδραση των μπολσεβίκων, έγινε τροποποίηση σ' αυτή την απόφαση, που έδινε σ' όλα τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής το δικαίωμα και συμβουλευτικής και θετικής ψήφου, ανεξάρτητα από το γεγονός αν ήταν εκλεγμένοι αντιπρόσωποι ή όχι.

Στις 27 (14) έγινε συζήτηση στο αγροτικό ζήτημα, που αποκάλυψε ότι υπάρχει διαφορά στα αγροτικά προγράμματα των μπολσεβίκων και των αριστερών εσέρων.

Ο Κατσίνσκι, μιλώντας από μέρους των αριστερών εσέρων, έκανε σύντομη επισκόπηση της ιστορίας του αγροτικού ζητήματος κατά την περίοδο της επανάστασης. Το πρώτο συνέδριο των Σοβιέτ των αγροτών είπε, τάχθηκε καθαρά και με απόλυτη σαφήνεια υπέρ του άμεσου περάσματος των τσιφλικάδικων χτημάτων στις αγροτικές επιτροπές. Όμως οι καθοδηγητές της επανάστασης και οι εκπρόσωποι της αστικής τάξης στην προσωρινή κυβέρνηση επέμεναν ότι το ζήτημα δεν μπορεί να λυθεί πριν τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης... Η δεύτερη περίοδος της επανάστασης, η περίοδος του "συμβιβασμού", χαρακτηρίζεται με την είσοδο του Τσερνόφ στην κυβέρνηση. Οι αγρότες ήταν βέβαιοι πως τώρα πλέον θ' αρχίσει αμέσως η πρακτική λύση του αγροτικού προβλήματος. Όμως παρά την ξεκάθαρη θέληση που εκφράστηκε στο πρώτο αγροτικό συνέδριο, οι αντιδραστικοί και οι συμβιβαστές από την Εκτελεστική Επιτροπή δεν επέτρεψαν να γίνει καμιά ενέργεια. Αυτή η πολιτική οδήγησε σε μια σειρά αγροτικές ταραχές, που ήταν απόλυτα η φυσική έκφραση της ανυπομονησίας και του ξεσπάσματος της δραστηριότητας της αγροτιάς. Οι αγρότες κατάλαβαν την πραγματική ουσία της επανάστασης και προσπάθησαν να περάσουν από τα λόγια στα έργα...

"Τα τελευταία γεγονότα" - συνέχισε ο ομιλητής - "δεν είναι απλή ανταρσία, ούτε μπολσεβίκικος τυχοδιωκτισμός, μα αντίθετα, πραγματική λαϊκή εξέγερση, που τη δέχτηκε με συμπάθεια όλη η χώρα..."

Γενικά οι μπολσεβίκοι στο αγροτικό ζήτημα πήραν σωστή θέση, όμως, συμβουλευοντας τους αγρότες να αρπάξουν τη γη με τη βία, έκαναν ένα πολύ σοβαρό λάθος... Οι μπολσεβίκοι από τις πρώτες μέρες δήλωσαν πως οι αγρότες πρέπει ν' αρπάξουν τη γη με μαζική επαναστατική δράση. Αυτό δεν είναι τίποτε άλλο από αναρχία. Η γη μπορεί να παρθεί οργανωμένα... Για τους μπολσεβίκους το σοβαρό ήταν πως θα μπορούσε όσο το δυνατό γρηγορότερα να λυθούν όλα τα προβλήματα της επανάστασης, δεν ενδιαφέρονται, όμως, οι μπολσεβίκοι πώς θα λυθούν αυτά τα προβλήματα...

Το διάταγμα για τη γη, που ψήφισε το συνέδριο των Σοβιέτ, βασικά είναι σύμφωνο με τις αποφάσεις το πρώτου αγροτικού συνεδρίου. Γιατί όμως η νέα κυβέρνηση δε θέλει ν' ακολουθήσει και την ταχτική που χάραξε αυτό το συνέδριο; Γιατί το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού ήθελε να επιταχύνει τη λύση του ζητήματος της γης, ώστε η Συντακτική Συνέλευση να μην έχει να κάνει τίποτε...

Όμως η κυβέρνηση έβλεπε, πως είναι απαραίτητα και τα πρακτικά μέτρα. Γι' αυτό χωρίς να σκεφθεί πολύ επικύρωσε τους "κανονισμούς για τις αγροτικές επιτροπές" κι έτσι δημιούργησε μια πολύ περίεργη κατάσταση: το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού κατάργησε την ατομική ιδιοκτησία στη γη, ενώ οι κανονισμοί που έφτιαξαν οι αγροτικές επιτροπές βασίζονται στην αρχή της ατομικής ιδιοκτησίας... Ωστόσο αυτό δεν είναι σπουδαίο γιατί οι αγροτικές επιτροπές δε δίνουν καμιά σημασία στα σοβιετικά διατάγματα και εφαρμόζουν στη ζωή τις δικές τους πρακτικές αποφάσεις - αποφάσεις που στηρίζονται στη θέληση της τεράστιας πλειοψηφίας των αγροτών...

Οι αγροτικές επιτροπές δεν προσπαθούν να λύσουν το πρόβλημα της γης με το νομοθετικό δρόμο, που είναι αναφαίρετο δικαίωμα μόνο της Συντακτικής Συνέλευσης... Όμως θα θελήσει άραγε η Συντακτική Συνέλευση να εκπληρώσει τη θέληση της ρωσικής αγροτιάς; Σ' αυτό δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι... Εμείς για το μόνο που μπορούμε να είμαστε σίγουροι είναι ότι η επαναστατική αποφασιστικότητα της αγροτιάς δυνάμωσε κι ότι η Συντακτική Συνέλευση θα υποχρεωθεί να λύσει το ζήτημα της γης έτσι που θέλουν οι αγρότες... Η Συντακτική Συνέλευση δε θα τολμήσει να 'ρθει σε αντίθεση με την καθαρά εκφρασμένη θέληση του λαού..."

Μετά από τον Κατσίνσκι μίλησε ο Λένιν, που τον άκουσαν αυτή τη φορά με μεγάλη προσοχή.

"Στη σημερινή στιγμή εμείς προσπαθούμε να λύσουμε όχι μόνο το ζήτημα της γης, μα και το ζήτημα της κοινωνικής επανάστασης, - και παράλληλα όχι μόνο εδώ, στη Ρωσία, αλλά και σ' όλο τον κόσμο. Το ζήτημα της γης δεν μπορεί να λυθεί ανεξάρτητα από τα υπόλοιπα ζητήματα της κοινωνικής επανάστασης... Ετσι, λόγου χάρη, η δήμευση των μεγάλων χτημάτων προκαλεί αντίδραση όχι μόνο στους Ρώσους τσιφλικάδες, μα και στο ξένο κεφάλαιο, με το οποίο συνδέεται η μεγάλη αγροτική ιδιοκτησία μέσω των τραπεζών..."

Στη Ρωσία, η ατομική ιδιοκτησία στη γη αποτελεί τη βάση της μεγάλης καταπίεσης κι η δήμευση της γης από μέρους των αγροτών είναι ένα από τα σημαντικότερα βήματα της επανάστασής μας. Το βήμα όμως αυτό δεν μπορεί να πάει χωριστά από τα άλλα βήματα, πράγμα που φαίνεται ξεκάθαρα σ' όλα τα στάδια από τα οποία πέρασε η επανάστασή μας... Το λάθος των αριστερών εσέρων βρισκόταν στο ότι τότε δεν πάλευαν ενάντια στη συμβιβαστική πολιτική, γιατί υποστήριζαν τη θεωρία πως η συνείδηση των μαζών δεν είναι ακόμα αρκετά αναπτυγμένη...

Αν ο σοσιαλισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο όταν το επιτρέψει η διανοητική ανάπτυξη των λαϊκών μαζών, τότε δε θα δούμε σοσιαλισμό ούτε έπειτα από πεντακόσια χρόνια... Το σοσιαλιστικό πολιτικό κόμμα είναι η εμπροσθοφυλακή της εργατικής τάξης, δεν πρέπει ν' αφήνει να το σταματά το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των μαζών, αλλά πρέπει να τραβήξει τις μάζες μαζί του, χρησιμοποιώντας τα Σοβιέτ σαν όργανα επαναστατικής πρωτοβουλίας... Για να οδηγήσουν όμως τους ταλαντευόμενους, πρέπει οι ίδιοι οι σύντροφοι αριστεροί εσέροι να πάψουν να ταλαντεύονται...

Οι λαϊκές μάζες άρχισαν να απομακρύνονται από τους συμβιβαστές ακόμα από τον Ιούλη. Μα οι αριστεροί εσέροι εξακολουθούν ακόμα και σήμερα, το Νοέμβρη, να προσφέρουν το χέρι στον Αυξέντιεφ που γαντζώνεται από τα ψωροϋπολείμματα της δημοτικότητάς του... Αν δεν πάψουν οι συμβιβασμοί, η επανάσταση είναι χαμένη. Δεν μπορεί να γίνει κανένας συμβιβασμός με την αστική τάξη, η εξουσία της πρέπει να συντριβεί οριστικά.

Εμείς οι μπολσεβίκοι, δεν αλλάξαμε το αγροτικό μας πρόγραμμα. Δεν παραιτηθήκαμε και δε σκεφτόμαστε να παραιτηθούμε από την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας στη γη. Παραδεχτήκαμε τον "κανονισμό των Αγροτικών Επιτροπών", - που δε βασίζονται καθόλου στην ατομική ιδιοκτησία -, γιατί προσπαθούμε να εκτελέσουμε τη λαϊκή θέληση, σύμφωνα με τους πόθους του ίδιου του λαού, για να κάνουμε ακόμα πιο στενή τη συνοχή ανάμεσα στα στοιχεία που παλεύουν για τη σοσιαλιστική επανάσταση.

Καλούμε τους αριστερούς εσέρους να μπουν στο συνασπισμό, επιμένουμε όμως πως πρέπει να πάψουν να κοιτάζουν προς τα πίσω και να διακόψουν τις σχέσεις τους με τη συμβιβαστική πτέρυγα του κόμματός τους...

Όσον αφορά τη Συντακτική Συνέλευση, είναι πέρα για πέρα σωστό, πως, όπως είπε ο προηγούμενος ομιλητής, το αποτέλεσμα των εργασιών της θα εξαρτηθεί από την επαναστατική πίεση των μαζών. Εγώ προσθέτω: Να έχετε εμπιστοσύνη σ' αυτή την επαναστατική πίεση, αλλά να μην ξεχνάτε το τουφέκι σας!"

Υστερα ο Λένιν διάβασε το μπολσεβίκικο σχέδιο απόφασης:

"Το αγροτικό συνέδριο υποστηρίζει στο ακέραιο και από κάθε άποψη το νόμο (διάταγμα) για τη γη της 26 του Οχτώβρη 1917, που επικυρώθηκε από το δεύτερο Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών και εκδόθηκε από το Συμβούλιο των επιτροπών του Λαού, που είναι η προσωρινή εργατοαγροτική κυβέρνηση της Ρωσικής Δημοκρατίας. Το αγροτικό συνέδριο εκφράζει τη σταθερή και ακλόνητη απόφασή του να παλέψει με όλα τα μέσα για την εφαρμογή αυτού του νόμου, καλεί όλους τους αγρότες να τον υποστηρίξουν ομόθυμα και να τον εφαρμόσουν οι ίδιοι αμέσως στις περιοχές τους, καλεί επίσης τους αγρότες να εκλέξουν σ' όλες τις υπεύθυνες θέσεις μόνο τους ανθρώπους εκείνους, που όχι με λόγια, μα με έργα απέδειξαν ότι είναι πέρα για πέρα αφοσιωμένοι στα συμφέροντα των εργαζομένων και εκμεταλλευόμενων αγροτών, ότι είναι έτοιμοι και ικανοί να υπερασπίζονται αυτά τα συμφέροντα παρά την αντίσταση των τσιφλικιάδων, των καπιταλιστών και των οπαδών ή των οργάνων τους.

Το αγροτικό συνέδριο ταυτόχρονα εκφράζει την πεποίθησή του πως η ολοκληρωτική πραγματοποίηση όλων των μέτρων που προβλέπει ο νόμος για τη γη, είναι δυνατόν να γίνει μόνο αν πετύχει η εργατική σοσιαλιστική επανάσταση, που άρχισε στις 25 του Οχτώβρη, γιατί μόνο η σοσιαλιστική επανάσταση είναι σε θέση να εξασφαλίσει και το πέρασμα της γης χωρίς αποζημίωση στην εργαζόμενη αγροτιά και τη δήμευση των εργαλείων και των ζώων των τσιφλικιάδων και την πλήρη διαφύλαξη των συμφερόντων των μισθωτών εργατών γης, - και παράλληλα ν' αρχίσει αμέσως την κατάργηση χωρίς όρους όλου του συστήματος της μισθωτής καπιταλιστικής δουλειάς για τη σωστή και συνδυασμένη κατανομή ανάμεσα στις περιοχές και στους κατοίκους του κράτους των προϊόντων της γεωργίας και των προϊόντων της βιομηχανίας και την κυριαρχία πάνω στις τράπεζες (χωρίς μια τέτοια κυριαρχία δεν είναι δυνατή η κυριαρχία του λαού πάνω στη γη, με την κατάργηση και της ατομικής ιδιοκτησίας στη γη) και την ολόπλευρη βοήθεια, ακριβώς των εργαζομένων και εκμεταλλευομένων, από μέρους του κράτους κλπ.

Γι' αυτό το λόγο το αγροτικό συνέδριο, υποστηρίζοντας πέρα για πέρα την επανάσταση της 25 του Οχτώβρη και υποστηρίζοντάς την ακριβώς σαν επανάσταση σοσιαλιστική, εκφράζει την ακλόνητη απόφασή του να πραγματοποιήσει βαθμιαία, με τους αναγκαίους ρυθμούς, χωρίς όμως καμιά ταλάντευση, τα μέτρα του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της Ρωσικής Δημοκρατίας.

Απαραίτητος όρος για τη νίκη της σοσιαλιστικής επανάστασης, που είναι η μόνη εφαρμογή του νόμου για τη γη, είναι η ολόπλευρη συμμαχία της εργαζόμενης αγροτιάς - εργαζόμενης και εκμεταλλευόμενης - με την εργατική τάξη - το προλεταριάτο - σ' όλες τις προηγμένες χώρες. Στη Ρωσική Δημοκρατία όλη η οργάνωση και διεύθυνση του κράτους από τα πάνω ως τα κάτω πρέπει από τώρα και στο εξής να βασίζεται σ' αυτή τη συμμαχία. Μόνο η συμμαχία αυτή, σαρώνοντας κάθε άμεση ή έμμεση, φανερή ή καλυμμένη προσπάθεια να γυρίσουμε στην καταδικασμένη από τη ζωή πολιτική των συμβιβασμών με την αστική τάξη και με τους κήρυκες της αστικής πολιτικής, θα εξασφαλίσει τη νίκη του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο".

Οι αντιδραστικοί της Εκτελεστικής Επιτροπής δεν τολμούσαν πια να μιλήσουν ανοιχτά. Ο Τσερνόφ όμως κάμποσες φορές ανέβηκε στο βήμα και μίλησε με μια αμεροληψία γεμάτη μετριοπάθεια που προκαλούσε τη συμπάθεια. Του πρότειναν να καταλάβει θέση στο προεδρείο... Τη δεύτερη νύχτα του Συνεδρίου δόθηκε στον προϊστάμενο ένα ανώνυμο σημείωμα με την πρόταση να εκλεγεί ο Τσερνόφ επίτιμος πρόεδρος. Ο Ουστίνοφ διάβασε μεγαλόφωνα το σημείωμα αυτό, όμως ο Ζινόβιεφ πετάχτηκε από τη θέση του και φώναξε πως αυτό είναι παγίδα της παλιάς Εκτελεστικής Επιτροπής, που επιδιώκει να πάρει τη διεύθυνση του συνεδρίου. Η αίθουσα έγινε για μια στιγμή θάλασσα που μούγκριζε, με χέρια που χειρονομούσαν και ξαναμμένα πρόσωπα... Ο Τσερνόφ όμως έμενε ακόμα δημοφιλέστατος.

Στο διάστημα των θυελλωδών συζητήσεων για το πρόβλημα της γης και για την απόφαση του Λένιν, οι μπολσεβίκοι φτάσανε δύο φορές στο σημείο να φύγουν από το συνέδριο, όμως και τις δύο φορές τους συγκράτησαν οι αρχηγοί τους. Σχημάτισα τη γνώμη πως το συνέδριο διασπάστηκε πια οριστικά.

Όμως κανένας δεν ήξερε, πως στο Σμόλνι είχαν κιάλας αρχίσει μυστικές συνομιλίες ανάμεσα στους αριστερούς εσέρους και τους μπολσεβίκους. Στην αρχή οι αριστεροί εσέροι ζητούσαν να σχηματιστεί κυβέρνηση που να περιλαμβάνει όλα τα σοσιαλιστικά κόμματα, είτε εκπροσωπούνται είτε όχι στα Σοβιέτ, και η οποία να είναι υπεύθυνη σ' ένα Συμβούλιο του

Λαού, που να αποτελείται από ίσο αριθμό αντιπροσώπων των οργανώσεων των εργατών και στρατιωτών και των οργανώσεων των αγροτών και να συμπληρωθεί με εκπροσώπους των Δημοτικών Συμβουλίων και των ζέμιστρο. Ο Λένιν και ο Τρότσκι έπρεπε να αποκλειστούν από την κυβέρνηση, η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή και τα άλλα όργανα καταπίεσης να διαλυθούν.

Την Τετάρτη το πρωί, στις 28 (15) του Νοέμβρη, ύστερα από σκληρή πάλη που διάρκεσε όλη τη νύχτα, έγινε μια συμφωνία. Στην ΚΕΕ που αποτελούνταν από 108 μέλη που θα εκλέγονταν με το αναλογικό σύστημα από το αγροτικό συνέδριο, 100 αντιπρόσωποι που θα εκλέγονταν με άμεση ψηφοφορία από το στρατό και το στόλο και 50 αντιπρόσωποι από τα συνδικάτα (35 από τα πανρωσικά συνδικάτα, 10 από τους σιδηροδρομικούς και 5 από τους ταχυδρομικούς υπαλλήλους). Τα Δημοτικά Συμβούλια και τα ζέμιστρο αποκλείστηκαν, ο Λένιν και ο Τρότσκι παρέμειναν στην κυβέρνηση και η Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή συνέχιζε τη δουλιά της.

Οι συνεδριάσεις του συνεδρίου μεταφέρθηκαν στην αυτοκρατορική Νομική Σχολή, στον αριθμό 6 της οδού Φοντάνκα, όπου ήταν η έδρα της Εκτελεστικής Επιτροπής των αγροτικών Σοβιέτ. Την Τετάρτη το βράδυ συγκεντρώθηκαν οι αντιπρόσωποι στην τεράστια αίθουσα των συνεδριάσεων. Η παλιά εκτελεστική είχε αποχωρήσει κι έκανε δική της ξεχωριστή συνεδρίαση σε άλλη αίθουσα, στο ίδιο κτίριο, στην οποία πήραν μέρος και οι δυσαρεστημένοι αντιπρόσωποι και οι εκπρόσωποι των στρατιωτικών επιτροπών.

Ο Τσερνόφ πήγαινε από τη μια συνεδρίαση στην άλλη, παρακολουθώντας με προσοχή την πορεία των συζητήσεων. Είχε μάθει πως γίνονταν συνομιλίες για συμφωνία με τους μπολσεβίκους, δεν ήξερε όμως, πως η συμφωνία είχε πια γίνει.

"Τώρα που όλοι είναι υπέρ του σχηματισμού πανσοσιαλιστικής κυβέρνησης, πολλοί ξεχνούν την πρώτη κυβέρνηση που δεν ήταν κυβέρνηση συνασπισμού. Αυτή ήταν μια κυβέρνηση που στον καιρό της υπήρξε πολύ δημοφιλής. Σήμερα όλοι κατηγορούν τον Κερένσκι, ξεχνούν πως δεν τον ανέβασαν στην εξουσία μόνο τα Σοβιέτ, μα και οι λαϊκές μάζες...

Γιατί όμως η κοινή γνώμη άλλαξε τη στάση της απέναντι στον Κερένσκι; Οι άγριοι έχουν θεούς στους οποίους απευθύνουν τις προσευχές τους, και τους οποίους τιμωρούν αν οι προσευχές τους δεν εισακουστούν και ακριβώς αυτό συμβαίνει και τώρα... Χτες ο Κερένσκι, σήμερα ο Λένιν και ο Τρότσκι κι αύριο κάποιος άλλος...

Προτείναμε να φύγουν από την εξουσία και ο Κερένσκι και οι μπολσεβίκοι. Ο Κερένσκι δέχτηκε, - σήμερα ανήγγειλε από το μέρος που έχει καταφύγει -, πως παραιτείται από πρωθυπουργός. Οι μπολσεβίκοι επιμένουν όμως να κρατούν την εξουσία, αν και δεν ξέρουν να τη χρησιμοποιήσουν...

Θα κρατηθούν οι μπολσεβίκοι είτε όχι, η τύχη της Ρωσίας απ' αυτό δε θ' αλλάξει. Οι Ρώσοι αγρότες ξέρουν πολύ καλά τι θέλουν κι άρχισαν να εφαρμόζουν μόνοι τους τα δικά τους μέτρα. Τελικά θα μας σώσει το χωριό...". Στο μεταξύ στη μεγάλη αίθουσα ο Ουστίνοφ είχε αναγγείλει τη συμφωνία του αγροτικού συνεδρίου με το Σμόλνι και οι αντιπρόσωποι δέχτηκαν αυτή την ανακοίνωση με απεριόριστη χαρά. Ξαφνικά εμφανίστηκε στην αίθουσα ο Τσερνόφ και ζήτησε το λόγο.

"Μαθαίνω" - είπε - "πως ανάμεσα στο αγροτικό συνέδριο και το Σμόλνι πρόκειται να κλειστεί συμφωνία. Μια τέτοια συμφωνία θα είναι παράνομη, γιατί το πραγματικό συνέδριο των αγροτικών Σοβιέτ θα συνέλθει την άλλη βδομάδα...

Εκτός απ' αυτό, πρέπει να σας προειδοποιήσω πως οι μπολσεβίκοι δε θα εκπληρώσουν ποτέ τις απαιτήσεις σας...".

Ο λόγος του διακόπηκε από ένα ξέσπασμα γέλιου. Γρήγορα όμως μυρίστηκε την κατάσταση, κατέβηκε από το βήμα και βγήκε από την αίθουσα των συνεδριάσεων, παίρνοντας μαζί του όλη τη δημοτικότητά του.

***

Αργά το απόγευμα της Πέμπτης στις 29 (16) του Νοέμβρη συνήλθε το συνέδριο σε έκτακτη συνεδρίαση. Μια γιορταστική ατμόσφαιρα επικρατούσε και το χαμόγελο βρισκόταν στα χείλη όλων. Διεκπεραιώθηκαν γρήγορα τα τελευταία προβλήματα που είχε αφήσει άλυτα το συνέδριο κι ύστερα μίλησε ο Νάτανσον, ο γεροντότερος από τους αριστερούς εσέρους, με τ' άσπρα γένια. Με τρεμουλιαστή φωνή και με δάκρυα στα μάτια διάβασε την ανακοίνωση για την "αδερφική συμμαχία" των αγροτικών Σοβιέτ με τα Σοβιέτ των εργατών και των στρατιωτών. Κάθε φορά που πρόφερε τη λέξη "συμμαχία" η αίθουσα τρανταζόταν από βροντερά χειροκροτήματα... Όταν ο Νάτανσον τέλειωσε, ο Ουστίνοφ ανήγγειλε πως έφτασε αντιπροσωπεία του Σμόλνι, που συνοδεύεται από αντιπροσώπους της Κόκκινης Φρουράς. Τους δέχτηκαν με ενθουσιώδεις επευφημίες. Ένας εργάτης, ένας φαντάρος και ένας ναύτης ανέβηκαν διαδοχικά στο βήμα για να χαιρετίσουν το συνέδριο.

Υστερα πήρε το λόγο ο αντιπρόσωπος του Αμερικάνικου Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος, Μπορίς Ραϊνστάιν. "Η μέρα της σύναψης συμμαχίας ανάμεσα στο αγροτικό συνέδριο και τα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών είναι μια από τις πιο μεγάλες μέρες της επανάστασης. Η είδηση αυτή θ' αντηχήσει βροντερά σ' όλο τον κόσμο, και στο Παρίσι και στο Λονδίνο και πέρα από τον ωκεανό - στη μακρινή Νέα Υόρκη. Αυτή η συμμαχία θα γεμίσει χαρά τις καρδιές όλων των εργαζομένων!

Η μεγάλη ιδέα θριάμβευσε. Η Δύση και η Αμερική περίμεναν από πολύν καιρό από τη Ρωσία, από το ρωσικό προλεταριάτο, κάτι το ασυνήθιστο και συγκλονιστικό... Το παγκόσμιο προλεταριάτο από πολύν καιρό περίμενε τη ρωσική επανάσταση, από πολύν καιρό περίμενε το μεγάλο έργο που συντελείται τώρα απ' αυτήν...".

Μετά το χαιρετισμό του προέδρου της ΚΕΕ Σβερντλόφ, το τεράστιο πλήθος των αγροτών ξεχύθηκε στους δρόμους με φωνές: "Τέλος στον εμφύλιο πόλεμο! Ζήτω η ενωμένη δημοκρατία!"

Είχε πια νυχτώσει και πάνω στο παγωμένο χιόνι άστραφταν οι κίτρινες αχτίνες του φεγγαριού και των άστρων. Στην παραλία συντάχτηκε για πορεία το σύνταγμα Πάβλοφ. Η ορχήστρα του έπαιζε τη "Μασσαλιώτιδα". Κάτω από τις βουερές επευφημίες των στρατιωτών, οι αγρότες σχημάτισαν φάλαγγα και ξετύλιξαν την τεράστια κόκκινη σημαία της Εκτελεστικής Επιτροπής των πανρωσικών Σοβιέτ των αγροτών βουλευτών, όπου ήταν κεντημένο με χρυσό το σύνθημα: "Ζήτω η συμμαχία των επαναστατικών εργαζομένων μαζών!". Κατόπιν ακολουθούσαν άλλες σημαίες, οι σημαίες των Σοβιέτ των αχτίδων. Στη σημαία του εργοστασίου Πουτίλοφ ήταν γραμμένο: "Αποκαλυπτόμαστε μπροστά σ' αυτή τη σημαία, για την αδερφοσύνη όλων των λαών!".

Από κάπου φάνηκαν λαμπάδες που φώτισαν τη νύχτα με βαθύ πορφυρένιο φως, που άστραφτε με χίλια δύο χρώματα στην επιφάνεια του πάγου, πάνω από το πλήθος που βάδιζε τραγουδώντας στον παραλιακό δρόμο, κάτω από τα βλέμματα πολυάριθμων και σιωπηλών θεατών, που είχαν μείνει κατάπληκτοι.

"Ζήτω ο επαναστατικός στρατός! Ζήτω η Κόκκινη Φρουρά! Ζήτω η αγροτιά!". Έτσι τράβηξε μέσα απ' όλη την πόλη η τεράστια αυτή φάλαγγα. Αδιάκοπα προσκολλούνταν καινούρια πλήθη και πάνω απ' αυτή ξετυλίγονταν όλο και καινούριες κόκκινες σημαίες, κεντημένες με χρυσό. Δύο καμπουριασμένοι από τη δουλιά γέροι αγρότες πήγαιναν πιασμένοι από τα χέρια, και στα πρόσωπά τους ακτινοβολούσε παιδική χαρά.

"Λοιπόν", είπε ο ένας απ' αυτούς, "τώρα θα δούμε, πώς θα μας πάρουν τη γη!..".

Δίπλα στο Σμόλνι, κι απ' τις δύο πλευρές του δρόμου, συντάχθηκαν οι ενθουσιασμένοι κοκκινοφρουροί.

"Εγώ δεν κουράστηκα καθόλου", είπε στο συνοδοιπόρο του ο δεύτερος γερο - αγρότης. "Σ' όλο το δρόμο πετούσα, σαν να είχα φτερά...".

Στα σκαλοπάτια του Σμόλνι μαζεύτηκαν περίπου εκατό εργάτες και αγρότες βουλευτές με σημαίες, που αναδεύονταν κάτω από δυνατό φως που έβγαινε από το χτίριο. Σαν κύμα στη θύελλα κατέβηκαν τρέχοντας τη σκάλα αγκαλιάζοντας και φιλώντας τους αγρότες. Κι όλη η πομπή ξεχύθηκε στις πόρτες και με μεγάλο θόρυβο άρχισε ν' ανεβαίνει τις σκάλες...

Στην τεράστια αίθουσα των συνεδριάσεων, περίμενε όλη η ΚΕΕ, όλο το Σοβιέτ της Πετρούπολης και χιλιάδες θεατές. Το περιβάλλον ήταν πανηγυρικό: όλοι ένιωθαν το μεγαλείο της ιστορικής στιγμής.

Ο Ζινόβιεφ διάβασε τη συμφωνία με το αγροτικό συνέδριο. Η ανακοίνωσή του έγινε δεκτή με μεγάλο ενθουσιασμό που μετατράπηκε σε πραγματική θύελλα, όταν στο διάδρομο αντήχησε η μουσική και στην αίθουσα μπήκαν οι πρώτες σειρές της φάλαγγας. Το προεδρείο σηκώθηκε, έδωσε θέση στο προεδρείο των αγροτών και το υποδέχτηκε με εναγκαλισμούς. Πίσω από την εξέδρα, στον άσπρο τοίχο, σε ένα άδειο πλαίσιο από το οποίο είχε αφαιρεθεί το τσαρικό πορτρέτο, κοκκίνιζαν δύο σημαίες...

Και να, άνοιξε η πανηγυρική συνεδρίαση. Μετά από μερικές χαιρετιστήριες λέξεις που πρόφερε ο Σβερντλόφ, στο βήμα ανέβηκε μια αδύνατη γλομή γυναίκα με ματογυάλια, με ίσια χτενισμένα μαλλιά, που έμοιαζε με δασκάλα από τη Νέα Αγγλία - μια γυναίκα με πολύ μεγάλο κύρος και πολύ δημοφιλή, στη Ρωσία: η Μαρία Σπιριδόνοβα.

"... Μπροστά στους Ρώσους εργάτες ξανοίγονται ακόμα πρωτοφανείς στην ιστορία ορίζοντες... Μέχρι τώρα όλα τα εργατικά κινήματα τέλειωναν πάντα με αποτυχία. Ομως το τωρινό κίνημα είναι διεθνιστικό και γι' αυτό είναι ακατανίκητο! Δεν υπάρχει στον κόσμο τέτοια δύναμη που θα μπορούσε να σβήσει τη φωτιά της επανάστασης! Ο παλιός κόσμος πεθαίνει. Γεννιέται ο νέος κόσμος...".

Μετά μίλησε γεμάτος φωτιά ο Τρότσκι: "Καλώς ορίσατε, σύντροφοι αγρότες! Εσείς δεν ήρθατε δω σαν φιλοξενούμενοι, μα σαν νοικοκυραίοι αυτού του σπιτιού, στο οποίο χτυπάει η καρδιά της ρωσικής επανάστασης! Σ' αυτή την αίθουσα σήμερα συγκεντρώθηκε η θέληση εκατομμυρίων εργατών... Από σήμερα η ρωσική γη ξέρει μόνον ένα νοικοκύρη - τη συμμαχία των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών...".

Με πικρό σαρκασμό μίλησε για τους διπλωμάτες των συμμαχικών χωρών (της Αντάντ), που ακόμα περιφρονούσαν τους ρωσικούς όρους ανακωχής, τους οποίους δέχτηκαν ήδη οι κεντρικές δυνάμεις.

"Σ' αυτό τον πόλεμο θα γεννηθεί η καινούρια ανθρωπότητα... Εδώ, σ' αυτή την αίθουσα ορκιζόμαστε μπροστά στους εργαζόμενους όλων των χωρών, να παραμείνουμε στο επαναστατικό μας πόστο. Αν νικηθούμε, τότε θα πεθάνουμε, υπερασπίζοντας τη σημαία μας...".

Επειτ' απ' αυτόν μίλησε ο Κριλένκο, που αφηγήθηκε για την κατάσταση του μετώπου, όπου ο Ντουχόνιν ετοιμαζόταν ν' αντισταθεί στο Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού. "Ας το καταλάβουν καλά, ο Ντουχόνιν και οι οπαδοί του, πως δεν πρόκειται ν' αστελευτούμε με κείνους που μας φράζουν το δρόμο προς την ειρήνη!".

Ο Ντιμπένκο χαιρέτισε τη συνέλευση εξ ονόματος του στόλου, και ο Κρουσίνσκι, μέλος της Βίκζελ, είπε:

"Απ' αυτή τη στιγμή, από τη στιγμή που πραγματοποιήθηκε η συμφωνία όλων των αληθινών σοσιαλιστών, όλη η στρατιά των σιδηροδρομικών τίθεται ολοκληρωτικά στη διάθεση της επαναστατικής δημοκρατίας!".

Κατόπιν μίλησαν, μόλις κρατώντας τα δάκρυα, ο Λουνατσάρσκι και ο Προσιάν από τους αριστερούς εσέρους και τέλος ο Σαχαρασβίλι που δήλωσε εξ ονόματος των ενωμένων σοσιαλδημοκρατών διεθνιστών που αποτελούνταν από τις ομάδες του Μάρτοφ και του Γκόρκι:

"Φύγαμε από την ΚΕΕ σε ένδειξη διαμαρτυρίας ενάντια στην ανειρήνευτη πολιτική των μπολσεβίκων και με σκοπό να τους υποχρεώσουμε να κάνουν υποχωρήσεις για την πραγματοποίηση της συμμαχίας όλης της επαναστατικής δημοκρατίας.

Τώρα, που αυτή η συμμαχία πραγματοποιήθηκε, θεωρούμε ιερό χρέος μας να καταλάβουμε ξανά τις θέσεις στην ΚΕΕ... Δηλώνουμε πως όλοι όσοι έφυγαν από την ΚΕΕ τώρα πρέπει να ξαναγυρίσουν!..".

Ο Στασκόφ, ένας σεβάσμιος γερο - αγρότης από το προεδρείο του αγροτικού συνεδρίου, ανέβηκε στο βήμα και υποκλίθηκε στη συνέλευση προς όλες τις κατευθύνσεις. "Σας συγχαίρω, σύντροφοι, για το βάπτισμα της καινούριας ρωσικής ζωής και ελευθερίας!".

Μετά μίλησαν ο Μπρόνσκι, εξ ονόματος της πολωνικής σοσιαλδημοκρατίας, ο Σκρίπνικ - από τις εργοστασιακές επιτροπές, ο Τρίφονοφ - από τους Ρώσους στρατιώτες που πολέμησαν στη Θεσσαλονίκη και άλλοι ομιλητές που άνοιγαν με τα χαρούμενα λόγια τους τις καρδιές των ανθρώπων, που βλέπαν να εκπληρώνονται οι πιο ιεροί πόθοι τους.

Ήταν μεσάνυχτα, όταν προτάθηκε και πάρθηκε ομόφωνα η παρακάτω απόφαση:

"Η Πανρωσική ΚΕΕ των Σοβιέτ των αγροτών, εργατών και στρατιωτών βουλευτών μαζί με το έκτακτο Πανρωσικό αγροτικό συνέδριο και την εκτελεστική των Σοβιέτ, επικυρώνει τους νόμους για την ειρήνη και τη γη που έγιναν δεκτοί από το Δεύτερο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, όπως και το νόμο για τον εργατικό έλεγχο, που ψηφίστηκε από την Πανρωσική Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ.

Η κοινή συνεδρίαση της ΚΕΕ και του Πανρωσικού Αγροτικού Συνεδρίου, εκφράζοντας τη σταθερή πεποίθηση, ότι η συμμαχία των εργατών, στρατιωτών και αγροτών είναι η αδερφική συμμαχία όλων των εργαζομένων και εκμεταλλευομένων, δυναμώνοντας την κρατική εξουσία που καταλήφθηκε απ' αυτές, θα πάρει από την πλευρά της όλα τα επαναστατικά μέτρα για την επιτάχυνση της μεταβίβασης της εξουσίας στα χέρια των εργαζόμενων μαζών των άλλων προηγμένων χωρών και θα εξασφαλίσει έτσι τη σταθερή νίκη στην υπόθεση της δικαίας ειρήνης και στην υπόθεση του σοσιαλισμού".

Στην παρούσα έκδοση του βιβλίου του Τζον Ρίντ, που προσφέρεται από τον ιστότοπο 1917.gr δεν περιέχονται οι ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ και οι ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ στο τέλος του βιβλίου. Επίσης δεν υπάρχουν κάποιες φωτογραφίες και στατιστικοί πίνακες.

Ολόκληρη η έκδοση του βιβλίου θα την βρείτε στα βιβλιοπωλεία της ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ, η οποία έχει κάνει και την έκδοση, την μετάφραση της οποίας χρησιμοποιούμε. Πρωτεύουμε στους αναγνώστες να αγοράσουν το παρόν βιβλίο καθώς οι ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ και οι ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ δίνουν πολλά στοιχεία, καθώς και ντοκουμέντα για την επανάσταση (διατάγματα, κόμματα κτλ). Επίσης, στην παρούσα έκδοση, χρησιμοποιήθηκε εκτενώς η δημοσιοποίηση αποσπασμάτων στον Ριζοσπάστη.

Απαγορεύεται η πώληση

1917.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΦΟΝΤΟ	σελ 3-9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΘΥΕΛΛΑΣ	σελ 10-19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ	σελ 20-31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	σελ 32-46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΑΣΥΓΚΡΑΤΗΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ!	σελ 47-60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΩΤΗΡΙΑΣ	σελ 61-69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ	σελ 70-77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 – Η ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	σελ 78-87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 – Η ΝΙΚΗ	σελ 88-97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 – Η ΜΟΣΧΑ	σελ 98-103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 – Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ	σελ 104-115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 – ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ	σελ 116-123